

תתלט

שיר השירים רות איכה קהלת מגלת אסתר

עם תרגום ופירוש רש"י ואבן עזרא

שכונותינו שיהיה זה העשרים וארבע גדול בתכלית מהשלימות ומימי
הסידור ראינו להדפיס חלו החמש מגילות בכרך בפני עמק והיה הדפוס
בו בעבור שכל אחד יוכל לקטרם עם אחת ספר
פירצה כפי סידרה שכלו ורצונו:

בהיות

הקדמות לשיר השירים

הקדמות לפירושי אבן עזרא הקדמה לפירוש רשי

זה הספר נכתב וכולו מחמדו ואין בכל שירי שלמה המלך חמשה וארבע כמותו על כן כתוב שיר השירים אשר לשלמה כי זה השיר מעולה מכל השירים אשר לשלמה ובו סוד סתום וחתום כי החל מעמי אברהם אבינו עד ימות המשיח וכן כתב בסירת החזונו בהנחל עליון גויס החל מן דור הפלגה עד שוב ישראל מהגלות אחר מלחמת גוג ומגוג וא' תתמה בעבור שהמסיל כנסת ישראל לכלה והמק' דודה כי כן דרך הנביאים יסעיה חמר סירת דודי לכרמו ועוד כמשום חתן על כלה יחזקאל חמר עדים ככוננו ושערך צמח וחת ערום ועריה ועוד ואכסה ערותך ואעך עדי וכל הפרס' כולה הושע אל' וארשתוך לי לעולם לך אהב אשה ובספר תהלות משכיל שיר ידידות וכתוב בו סמעי בת וראי והטי אונך וחלילה חלילה להיות שיר השירים' בדברי חשק כי חס על דרך משל ולולי גודל מעלתו לא נכתב בסוד כתבי הקדש ואין עליו מחלוקת כי הוא מטמא את הידים' ולהיותו בדרכי תמים פירשתיו שלשה פעמים' בפעם ראשונה' חגלה כל מלה בפניה' ובפעם השנית יהיה משפטו' על דרך פשוטו' ובפעם השלישי' יהיה מפורש' על כתיבות המדרש:

נאם

אברהם ב'ר מאיר הספרדי המחבר: חכמי המחקר הואילו לבאר זה הספר על סוד העולם ודרך התחברו הנשם העליונה עם הנוף שהוא במדרגה התחתונה ואחריו פירשוהו על המתכונות ואת כולם ישא רוח כי הכל הם ואין האל' כי חס מה שהעתיקו קדמונינו ז'ל שזה הספר על כנסת ישראל וכן הפרשנו בפעם השלישית ופירוש כל שלמה הוא שלמה המלך בעצמו חוץ מהאלף לך שלמה לכן הפרשנו בפעם השנית על דרך המשל שהוא בדברי חשק גם כל שלמה שיש בו הוא שלמה המלך בעצמו ובעבור שיש בספר הזה מלות קשות הואלתי לבאר אותם בתחילה ואחר כן אבאר עניני המשל והכמשל בו:

אחת דבר להים שתיים זו שמעתי מקרא אחד יוצא לכמה טעמים וסוף דבר אין לך מקרא יוצא מידי פשוטו ומשמעו ואף על פי שדבר הנביאים דבריהם בדוגמא כדי ליישב הדוגמא על חופניה ועל סדרה כמו שהמקראות סודרים זה אחר זה וראיתי לספר הזה כמה מדרשי חגדה יש סודרים כל הספר הזה במדרש אחד ויש מפוזרי' בכמה מדרשי חגדה מקראו' לבדם ואיכ' מתייבבי' על לשון המקרא וסדר המקראו' ואמרתי בלבי לתפוש משמע המקרא ליישב ביאורם על סדרם והמדרשו' מרבתינו אקבעם מדרש ומדרש איש איש במקומו ואומר חכי סראה שלמה ברוח הקדש שעתידך ישראל לגלות גולה אחר גולה חורבן אחר חורבן ולהתחונן בגלות זה על כבודם הראשון ולזכור חבה ראשון אשר היו סגולה לו מכל העמי' לאמר אכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה וחברו חת חסדיו וחת מעלם אשר מעלו וחת הטובו' אשר חז' לתת להם באחרי' הימי' ויסד ספר הזה ברוח הקדש בלשו' אשה צרורה אמנו' חיות משתוקק על בעלה מתרפקת על דודה מזכרת אהבת נעורי' אליו ומודה על פסעה אף דודה צר לו בצרתה ומזכיר חסדי נעוריה ונוי יופיה וכפרון פעליה אשר בהם נקשר עמה באהבה עזה להודיע כי לא מלכו ענה ולא סולחיה סילוחין כי עוד היא חשתו והוא אישה והוא עתיד לשוב אליה:

העליונה עם הנוף שהוא במדרגה התחתונה ואחריו פירשוהו על המתכונות ואת כולם ישא רוח כי הכל הם ואין האל' כי חס מה שהעתיקו קדמונינו ז'ל שזה הספר על כנסת ישראל וכן הפרשנו בפעם השלישית ופירוש כל שלמה הוא שלמה המלך בעצמו חוץ מהאלף לך שלמה לכן הפרשנו בפעם השנית על דרך המשל שהוא בדברי חשק גם כל שלמה שיש בו הוא שלמה המלך בעצמו ובעבור שיש בספר הזה מלות קשות הואלתי לבאר אותם בתחילה ואחר כן אבאר עניני המשל והכמשל בו:

לא יתכנו דברי חשק במדינה לעיני כל הרואי' על כן הוא המשל בערה אחת קטנה מאל שאין לה עדיין שדי' היתה נטרת כרס וראתה דועה עובר ונפל החשק בלב כל אחד מהם:

הפעם השלישית אין למעלה ממדרש שיר השירים שדרשו רבתינו ז'ל לכן כאשר ראיתי גדולים ועמודי עולם עשו גם הם דרש והוסיפו ונרעו גם חכי יצאתי בעקבותיהם וכל שלמה הוא שלמה המלך חוץ מהאלף לך שלמה שהוא המשיח וקרא שלמה בעבור שהוא בנו כאשר נקרא דוד ודוד עבדי נשיא להם וכן נקראו בני ישראל עבדי יעקב ונתן היות כמוהו תפלה למשה איש האלהים על דרך רב סעדיה גאון ז'ל שאמר שהתפלה היא לדוד והיו מנגני' בה בני משה והנכון שהיא למשה' ודע כי בנות ירושלים השתבשו בו חכמים רבים אחר שכנסת ישראל היא המדברת מה ענין בנות ירושלים יש חומרים כי שתיים הנה אחת בשמי' ואחר' בארץ תחתיה כנגדה וענין בנות ירושלים המלאכים של מעלה ואחרים אמרו שהם אומות העולם כטעם ונתתי אותם לך לבנות והנכון בעיני שהמשל הוא על אשה המדברת עם נפשה ותשיב אמריה לה כאילו תאמר עם ממשבותיה והן בנות ירושלים ואחר שהעיד הפסוק שגרה המקום לשלמה פעמי' מה תמה יש בו שיתנבא על דבר עתיד כי ברוח הקדש דיבר זה הספר וכן תמצ' באסף המפורר והימן שחברו שירו' ברוח הקדש שנקראו נביאי' וחזוי' וזאת היא הדרך הנכונה לא יוכל לכחש כי חס פתלתל ועקש' ועתה אחל לפרש על פי אשר תשיג ידי' ואתחנן לא בכל מאד' הידע סודי' להחכים כבודי' והוא' יהיה עמודי:

ב' זונק מ'הרין חד ס' וחד ש'ין וס' הכירים כי כקול הסירים' השדים שיר השירי' בסיר' הנני שך את דרכך' בשירים מעדה בגד' בוס' והיו כנבירים' בוש'ים שמה' ושיאון ודפרים ושיאון ואנחרת' ולשבי שבקו לעבורת בית' ולשבי וכא לציון נוואל' יזכר ואת כל חלב' וישר ביום ההוא וישר' מסתולל עורך מסתולל

יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה הראיני

זכרים מקשיבים לקול הדשמיעני

את מראיך השמעני את קולך

בשום התרע בשום בליה' בשום ותהנו חגי' גרש ומסור גרש' הייבועי משתולל ותהי האמת נעדרת' שכן ושמת שכינ' שכינ' ואלהה די שכינ' כחי ומפאוס השמינו בקרב' שחי

פיהו כב בליש' וס' ודברת אליו ושמת את הדברים' אלה פיהו מלא מרמו' ואיוב יתן בעפר פיהו אולי יש תקוה' ישקני משקיו' פיהו כי טובי' דודך סייך' ופיהו מכי' לכותרו'

עמלה לי' תחלת דברי שירי' סתל' לכח' אצריק הווא י' כי טור מ'וואי' משפטי שירי' וכל' ר' ומה' דוד' כל' נפל האו' לפרו'

הכל יפאז פיהו' דן יעשוק נהר' ולא יחפה' לב חכם ישכיל' ואחר' לא תמלט מיר' כי תפש תחפש' חוררת אמת יהיה

שירי' וס' ודברת אליו ושמת את הדברים' אלה פיהו מלא מרמו' ואיוב יתן בעפר פיהו אולי יש תקוה' ישקני משקיו' פיהו כי טובי' דודך סייך' ופיהו מכי' לכותרו'

סגלם טכטלם וואל לאטו סאל אקלם

סגלם וטכטלם וואל סאטו, סגלם וטכטלם וואל סאטו, סגלם וטכטלם וואל סאטו, סגלם וטכטלם וואל סאטו, סגלם וטכטלם וואל סאטו, סגלם וטכטלם וואל סאטו, סגלם וטכטלם וואל סאטו, סגלם וטכטלם וואל סאטו

רשי

אכן עזרא

כל

שיר

הסירים אשר לשלמה, סנו רבותי כל שלמה החמורי' בשיר השירי' קדם מלך שהסלס סלו שיר שהיא על כל הסירים אשר כאמר להקבה מאת ערתו ועמו כנסת ישראל חמר רבי עקיבה לא היה העולם כדי כיום שניתן בו שיר הסירים לישראל סלל הכתובים קדם וסיר השירי' קדם קדמים חמר רבי אלעזר בן עזריה למה הדכר דומ למלך שבטל סאה חטים ו נכתנה לכתובים חמר לו הוכח לי כך וכך ס סולת כך וכך סוכין כך וכך מורסין וסלית לי מתוכה גלסקיה ח אחת מוכפה ומעולה כך כל הכתובים קדם וסיר הסירים קדם קדמים סכנול ורחת סמים וקבול עול מ מלכותו: יסקני מ מנסיקות פיהו: זה הסיר חומרת כפיה בגלותה ובלחמנתה מי יתן יסקני המלך שלמה מנסיקות פיהו כ כמו מחול לפי סיס מ מקומות שנספקן עלב גב היד ועל הכתף חך חני מתחנה וסקניקת להיונתו נוהג עמי כ כמנהג הרגשון כ כחתן אל כלה פה אל פה: כי טובים' לי דודך מכל משתה י יין ומכל עונג ושמחה ולסון עברי הוא להיות כל סעודת עונג ושמחה כקלחת על סס היין כעניין שנחמר אל בית משתה היין דחסמר בשיר לא יסתניין והיה כנור ונבל וסליל ותקף ויין משתיהם זהו ביחור משמעו ונחמר דוגמ' סלו על סס סנתן להם תורתם דובר עמהם פנים אל פני' ואותם דודים עודם ערבים עליהם מכל סעשוע ומובטחים מחלתו להופיע עוד עליהם לבחור להם סוד טעמיה ומסתה כמנומיה ומחלים כפניו לקיים דברו והיו יסקני מנסיקות פיהו:

כסיקה שהיא כלה ללמד היא כפה כמו ויסקהו ועם הלמד ביד או ככתף חו בלמי על פי מנהג המדינות כמו וסקה לי ויפק לו וכן יסק יעקב לרחל: דודך' חובדך יותר יסמחו מהיין והגחון חמר כי הוא הדיר שהוא תמת הלסון והביא רחיה מפסוק לכה נרה דודים עד הכקר:

הפעם השנית
יסקני' דברי הנערה כחילו מדב' עם נכספה וכל תחיתה טיפק ח חיתה פעמים רבות כי לא מסבע מחמת ו נכחילו הנגיש הרועה וחזרה מדברת לו: כי טובים דודך' יותר מיין ירונו ויסמחו ח הכקר חו על פירוס הגחון רבינו סעדיה:

הפעם השלישית
יסקני החל מחבריהם סהיה העיקר ונסיקת ספה סס התורח ו והמנות כחשר כתוב עקב חשר סמע ח חברהס בקולי ויסמור משמרתי מזנתי ח חקותי ותורותי ואל ת תתמה בעבור שחמר יסקני לדבר עבר כי כן דרך המקרא חו יסיר משה יעסו ענל בחורב והסך הדבר חלהים בחו גויס ורבי' כמנהס: כי טובים דודך מיין' ח הכקר כ כמו סהעד הכתו על ח הכתו ורע חברהס חוהבי כי הפרס יס כן חוהבי לחוהבי: Ppp לריח

שיר רבתי מאותיות גדולות וס' נמר בריש סדר בראשית וכמסרה רבת' בריש סערכות: שיר חד סן ד' פסו' דבכל מליחין ש'ין וס'ם נסס בפנחס:

השירים אשר לשלמה: וישקנו ל' מ' ז' ש'ירין ותושבחנו די אמר שלמה בניטי מלכא דישראל ברוח נבואה קדם רבון כל עלמא י' עסרתי שירתא אתאמרו בעלמא הדין שירא דין משבח מן פולחון שירתא קמיתא אדם בזמן דאשתבב ליה חובתיה ואתא יומא דשבתא ואנן עלוי פתח פומיה ואמר מימור שיר ליומא דשבתא שירתא תניתא אמר משה עם בניו דישראל בזמן די בוע להון מרי עלמא ית יפא דסוף פתחו כולהון ואמרו כחרא שירתא דהכרין כתיב בכן שבח משה ובני ישראל שירתא תליתא אמרו בניו דישראל בזמן דאתיהבת להון בארא דמיא דהכרין כתיב בכן שבח ישראל שירתא רביעאה אמר משה נביא כר אתא זמניה למפטר מן עלמא ואוכח בה ית עמא בית ישראל דהכרין כתיב אציתו שמיה ואמלל שירתא חמיסאה אמר יהושע בר גון פר אנח קרנא בגנעון וקמו ליה שמשא וסיהרא תלתין ושירת שיעין ופסקו מלמימר שירתא פתח פומיה איהו ואמר שירתא דהכרין כתיב בכן ישבח יהושע קדם י' שירתא שתיתאה אמרו ברק ודבורה ביומא דמסר י' ת ססרא וית משרתיה ביד בניו דישראל דהכרין כתיב ושבתת דבורה וברק פר אבינעם שירתא שביעאה אמרה חנה בזמן דאתיהבת לה בר מזקדם י' דהכרין כתיב וצליאת חנה בגבואה ואמרת שירתא תמיניתא אמר דוד מלכא דישראל על כל נסיא דעבד ליה י' פתח פומיה ואמר שירתא דהכרין כתיב ושבח דוד בגבואה קדם י' שירתא תשיעאה אמר שלמה מלכא דישראל ברוח קודשא קדם רבון כל עלמא י' ושירתא עשיריתא עתידין למימר בני גלותא בעדן דיפקון מגלותא דהכרין כתיב ומפרש על ידיו דישיעה נביא דהכרין כתיב שירא הדין יהא לכון לחדוה כליל אתקדשות חנא דפסחא וחרות לכא כעמא דאזולין לאתחזאה קדם י' תלת זמנין בשתא כמיני זמר וקל טבלא למעל לטורא די ו למפלח קדם י' תקיפא דישראל ו יסקני אמר שלמה נביא בריד שמיה י' דיחב לן אורייתא על יהוה דמשה ספרא רבא כתיבא על תרין לחי אבנא ושתא סדרי משנה ותלמודא בגרסא ורהור סקמלל עמן אפיון באפיון כגבר דנשק לחכריה מן סניאות הבתא דחכב לן יתיר משבעין עממיא' לריח

חס לא תדעי לך זו היא תשובת הרועה חס לא תדעי לך להיכן תלך לרעו באחד
את היפה בנסי סחללו הרועה מלהנהיב אותי: האי לך בעקבי הצאן הסתכלי
בפסיעת דרך שהלכו הצאן והעקבים ניכרים טרז'ט בלעז וכן הרבה במקרא
ועקבותך לא כודעו כחמסו עקבך והוא יגוד עקב ישוב על עקביו ואותו הדך לכי
ורעי את גדיותך על
משכנות הרועים
בין משכנות שאל ה
הרועים שאת אלס
זוה הדוגמא חס לא
תדעי לך ככסייתי ו
ועדתי היפה בנסיס
בשחר אומות חיכה
תרעי ותכלי מיד ה
המזיקים לך לחיות
בנייהס ולא יחבדו כ
בניך התבונני בדרכי
אבותיך הראשונים ס
סקבלו תולדותי ושמרו
משמרתיו ומצותי ולכי
בדרכיהס ואלך בשכר
זאת תדעי גדיותך
אלס טרי האומות וכן
אמר ירמיה הכזיב לך
ציונים סייתי לכך ל
למסילה ונר:

בעקבי הצאן כמו ועקבותך לא כודעו האותות העוקב הדורך אחרת: גדיותך
כל קטן יקרא גדי ומסמיכתו לעז' היא הראיה: לסוכתי היוד נוסף כיוד מלחתי
משפט אהבתי לדוש: בתורים צורות מצוירות כמו תורי: חרוזים הם הקסורי
מהאבני היקרות ואי' לו חבר ויש אומ' כי נארוני במרכולת' כמוהו ויתחלף החלף

בחי' וזה חיננו ככן
כי לא יתחלפו בלסון
הקדש חזן מחותנות
יהוה לבדס: נקדות
הכסף ויהיו בצורות
התורי נקדות הכסף
שהוא לכך: במסנו
כמו מקום מעולה ו
ונכבד כמו ובמסכי
יוסלס והקדוש חלי
שהוא המקום שיש בו
מסיבה לסתו כמנהג
פתי היין: כרדי
בוסס כמין כרכוס:
צדור המור פירוש
דבר צדור כמו וצרת
הכסף בידך ויש אומ'
חתיכה והוא רחוק
וכירו מוד יש אומרי
כי מר דרך הוא ה
המוסך זה רחוק כ
בעבור שאמר אריתי
מורי והנה הוא בוסס
ממיני הכמחי פילוקט
ועוד וידי כטפו מור ו
והנה הוא כוסף ו
והמוסך חיננו כוסף
יש אומ' כי מר
יתפרס לסני ענייסי:

אם לא ה' רף וסי' אם לא ימצא הנגב / אם לא תשמור לעשות / אם לא את דמי נכות / אם לא תשמעו ואם לא תשימו
על לב דבלאכי אם לא ישוב חרבו ילשוש' אם לא שויתי ודומסתי / אם לא תדעי לך היפה בנשים / וכל רף דאיוב
דכו אם לא בסב ואם לא וסיס' ואם לא אפה מי ימינני / ואם לא שמעו בשלח:

אם אמר קודשא בריך הוא למשה נביא
אנעיא להון למסחי גלותא כנשתא דמתילא
לריבא שפרתא ודנפשי תהא רחם לה
תהא מהלכא באורחיהון דצריקא ותהא
מסדרא צלותא על פוס ברזילה ומדברי
דרהא ותהי מאלפא לבנהא דמתילין לגרין
עזין למקד לבית בנשתא ולבית מדרשא
ובההיא זכותא יהוין מתפרנסין בגלותא
עד זמן דאשלח מלכא משיחא ויהי מדר
יתהון בניית על משכניהון הוא בית מקדשא
דיבני להון דוד ושלמה רעא דישראל:

לססתי פרעה
דמיתך רעיתי: נאונו לחיך בתורים
צוארך בחרוזים: תורי זהב
נעשה לך עם נקדות הכסף: ער
שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו:
צדור המר דודי לי בין שדי יליו:

הפעם השנית

הסיב' האי לך בעקבו
הצאן נרעי גדיות ק
קטנו כמו שאת קטן
למעלה ממסכנות ה
הרועים כי שס הוא
מקומו: לסוסתי
נקבת הסוס: ברכבי
יס רכב עז ורכ' בתל
חמלה דמיתך רעיתי
בין אותס העלמות
שאהבנוי כמו הסוסיא
בין הרכב ודימה ה
הצעף שיש על לחיה
מצוייר בדמו' תורי
שהוא על לחי הסוסיא
וחלי הכתס הם ה
הקסורי כדמות סקורי' שישימו על צואר הסוסיא ולא היה ראוי לך שיהיו התורי
סלך כי חס זהב עס נקדות הכסף / ענתה היא נאמרה חלפ' טריחי נודף ואפילו
המלך כשהו' במסוכו יתאלו להרית כרדי יתד טוב ריח נודף יש לודי שהוא צדור
המור והייתי מתאנה פילך בין שדי והייתי חושבת שאני מחבק' אשכול הכופר:

והות אורח סגירא להון מארבע סטריהון מן ימינא וסמאלא הוו סדבריא דמליו חוין קלון ומן
בתריהון הוה פרעה רשיעא ומשריתיה ומן קדמיהון הוה יפא דסוף מה עבר קודשא בריך הוא
אחגלי בכח גבורתיה על יפא ונגב ית יכא וית טינא לא נגב אמרו רשיעא וערבלאין ונובראין די
ביניהון ית מוי דנפא יכיל לנגבא וית טינא לא יכיל לנגבא בהיא שעטא תקף רוגזיה דיי עליהון
ובעא לשנקותהון במוי דיפא היכמה דאשתנקו פרעה וחילותיהו רתיכיה ופרשוריה וסוקותיה
אלולי משה נביא דפרש דוי בצלו קדם יי ואתיב רוגזא דיי מנדרהון ופתח איהו וצדיקי דרא ית
פומהון ואמרו שירתא ועברו בנו יפא דסוף ביבשתא בנין זכותא דאכרדס יצחק ויעקב רהימיא
דיין נאונו פר נפקו למדברא אמר יי למשה כמה יאי עפא הרין לאתיהיבא להון פתגמי אוריתא
ויהון פוממין בליסתהון דלא יעדון מן אורחא טבא היכמה דלא עדי סוסיא דוממא בליסתיה
וכפא יאי קדלהון לסוכרא ניר פקודי ויהי עליהון בנירא על קדל תורא דהוא חרש בחקלא
ומפרנס יתיה וית מריהו תורי בכך אתאמר למשה סק לרקיעא ואתן לך ית תרין לוחי אבנין
חציבין מספיר בורסי יקרי בהיקו כדהב טב מסדרן בשיטין ברתיבין גאצבעי גליף בהון עסרתי
דבריא וקיקין יתיר מן כספא דמוקק שבע זמנין שבעא דסכוכ ענינין דמהפרשין בהון ארבעין
ותשע אפין ואתנגון על ידך לעמא בית ישראל: ער ועוד דהוה משה רבהון ברקיעא לקבלא
ית תרין לוחי אבניא ואוריתא ותפקדתא קמו רשיעי דרא ההוא ועברו עגל דדהב ועירברובין
די ביניהון ואסריאו עובריהון ונפק להון שום ביש בעלמא דמקדמת דנא הוה נפק ריחיהון נדיף
בעלמא ובתר כן סריאו בנירא ריחיה ביש לחרא ונתת מכתש סגירו על בסרהון: צדור
בהיא זמנא אמר יי למשה אזל חות ארום חבילו עמד פסק מני ויאשינגון בכך תב משה ובעא
רחמין מן קדם יי ודכר יי להון עקדת יצחק דכפתיה אבוי בטור מוריה על מרבחא ותכ יי מן רוגזיה
ואשרי שכנתיה ביניהון במלקדמין:

הפעם השלישית

חס לא תדעי / הסיבס הנביא שהתנבא להס במצרים ויש אומרים שהיה אהרן
וכן ענין סלח כח ביד תשלח סלח נח ביד אותו שתשלח אותו בכל ע' : את גדיותי /
הס קטני חמנה שאין להס דעת נכונה: לסוסתי החל הנביא ואמר ליסרחל מפי
הנבול' לסוסתי ונאלו לחיי' בתורי' והענין כי תבחי ממצרי' בכלי ככף חשב ושמלן
וענתה כנסת ישראל עד שהמלך במסוכו והענין כשיבחי אל הר' האהיס אז יתן
כרדי ריחו והוא ריח הקטורת: בין שדילי' בין הכרוב' אנו באמצע מחנה ישראל:
ק' ג' Ppp אשכול

בחרוזי' עקבי זהב ומרגליו חרוזות בפתילי זהב סל ביזת היס: תורי זהב נעשה
לך. כמלכנו חני ובית דיני לפני בא כרעה שאסיחנו ואחזיק את לבו לרדוף אחרך
עס כל טבח גמזי אונדותיו כדי שנעשה לך תורי קטוני הזהב: עס נקדות הכסף
שהיה בידך כבר שהוצאת ממצרים סגדולה היתה ביזת היס מכיות מצרים
נקודות כלי כסף מנוקדים ומצויירים בחברבורות וגוונים: ער שהמלך במסכו
מסיבה כנסת ישראל ואומרת כל זה חמת טובה גמלתני ואני גמלתך רעה כי
בעוד המל' על השלחן מסכת חופתנו כרדי נתן ריחו חילוף להבאים בעוד שהשכי
בסיי קלקלתי בעגל ולשן חבה כתב הכתוב נתן ריחו ולא כתב הבחי' או הסריח
לפי סדכר הכתוב בלשון נקיה: צדור המור דודי לי: דודי נעשה לי כמו שיש לו
צדור המור בחיקו ואמר לו הדרי לך צדור זה סיתן ריח טוב מן הראשון שאבדת
כך הקבה נתרצה לישראל על מעשה העגל ומאז להס כפר' על עונסו ואמ התנדבו
למסכן ויבא זהב המסכן וכפר על זהב העגל: בין שדי ילך' אף לפי סמעלתי
בו אמר למסכן סס בין שדי בין שני בדי הארון: אשכול

אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי
לך בעקבי הצאן ורעי ארת גדיותך
על משכנות הרעים:
לססתי ברכבי פרעה
דמיתך רעיתי: נאונו לחיך בתורים
צוארך בחרוזים: תורי זהב
נעשה לך עם נקדות הכסף: ער
שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו:
צדור המר דודי לי בין שדי יליו:

השבעתי אתכם חתם החיות: כבחות חו בחילות שתי הפקר ומחל כבדי וחילי: חס תעירו וחס תעוררו את האהבה שביני לדודי לשנותה ולהחליפה ולבקש ממני להתפתות אחריכם: עד שתחפץ בכל עוד שהיא תקועה בלבי והוא חפץ בי עד שתחפץ כמו עד שהמלך במסיבו בעוד שהמלך במסיבו חס תעירו חס תפסחו כמו ויהי ערך ופסחה לערך וחס מעוררו כמו העורר על הפדה קלכיר בלעז יס מדרשי חבדה רביס ו חליס מתייפכים על פדר הדברים כי נוחה חכי שנתכבח שלמה ודבר על יבולת מזכיס ועל מתן קול והמשכן וביולת החרץ וביולת הבחירה ונלות בכל נביחית בי סני וחורבנו: קול מודי חזור המעורר על הכחשוכו כחל שקבר דבריו וחזר וחומר לא חזרתי לבניס דאסית הדברים הוה המחיל וחמר הביחתי המלך חדריו ולא סיפר היחך פקדס במצרי בלסון חבה ועכסיו חזר ו חומר משיכה וז ס חזרתי להס ס ממשכני דודי ורנתי חזרתי כן היטה חוס הייתי חומרת לנחולה פד תס חרבע מחות סנה סגחמרבין ה הכתרים: וקול דודי הנה זה בח לפני הקץ כמולג על ההרי ומקפץ כנבעות: דומה דודי לבני בבלות מרובתו סמיהר לבח כבדי וכעמר ה החיליס עופר חיל בחור: הנה זה עומר ונני סבורה הייתי ל ליטב ענוכה עוד ימים רביס והנה הוה הדוע סהיה עומר ומנץ מן חלונות הסעיס חת העסנו לי סגחמר רחם רחיתי חת עני עמי ונני: ענה ל לסון עניה ולסון ענק קול רס וזה בניי חב לכלס וענו הלויס: וחמר לי על ידי משה: קומי לך חעלה חתכס מעוני מזרי: הנה הסתיו עברי חץ עכסיו טורח בדרך סתיו חורף תרגוס סתיו: הנצניס נדחו בחרץ קרבו ימי החמה סהחילנות מוציח פרחי והולכי דרכיס מתענני לרחות: עת הזמיר הביע סהעופו כותנן זמר וקול ערב להולכי דרכי: וקול התור כמסמעו תודיס וכי יונה דרך העופות להיות מסורכיס ומכפככיס בימי ניסן: התחנה חכטה פניה כמסמעו: והנפניס סמדר: כסנפל הפרח והעככיס מובלילס זה מזה וככריס כל ענבה לענבה קרויה סמדר: כל הענין הזה לפי פשוטו לסון חבת סתיו סבחור מלצה חת חרסותו לילך חזרתי כן עסה לי דודי: ענה דודי על ידי משה: וחמר לי על ידי חרגן: קומי לך זרני עמך וישאלו חיס מלח רעה: כי הנה הסתיו עברי חלו חרבע מאות פנה דלגתיס למנותס מסנולד יחקי הגסס שהח טרחתו סל סתיו חלף והלך לו כל סמניס וסס סנה סל קוסי סהעבוד כגורו עליכס והלכו להס משנולדה מריס הקסו המכריס סיעבוד על יסרחל ולכך נקדחת מריס על סמדר: הנצני כרחו בחרץ הרי משה וחרץ מוכניס לכס לכל דרכי: עת הזמיר סניע סחמס עתידי לומ סירה על היס: וקול התור קול המייר הנדול דבר חמר קול התור קול סהגיע זמן יבולתכס מוכריס: התחנה חכטה פניה הגיע זמן סל ככורי לקרב סתכסו לחרץ: והנפניס סמדר: קרב זמן ככסי היין דבר חמר ככריס סכס חכטו והנצנו לפני מעסיס טובי והריח ריח טוב: קומי לבי כתיב יוד יתירה קומי לך לקבל עשרת הדברות דבר חמר התחנה חכטה פניה חלו פושעי ירחל סכלו בסלסתי ימי חיליה: והנפניס כמדרכתנו ריח חלו הנסחריס מהס עסותס ונחמקבלו כך נדרס כפסיקתח:

לסון זכריס כבי כבחים וכככחיס על ההריס ולקבכות כבחות: מקפץ תרגוס לנתר כהן לקפכח כהן: עפר החיליס הוה הרקן כחלמי ידוע בלסון תרגו נחע מתמס ככחיליח וכן חרכיס תרגוס בעד החלק מן חרכח וכן הסתיו כתרגוס וקץ נחרק סתיו: חקף נכרת כמו והחיליילס כליל יחלף: הנצניס כמו עלתה כנה והקן השני כוסף: הזמיר כמו וזמיר ע עריכיס יענה וענינו ז זמירות העופית ויס חומ כי הוה מן וכריק לא תזמור נחילנו עתו: התור פוסמעו מן התוריס: חכטה המתיקה ויס חומ כי עטה כדמו חבק מן ויחכטו הרופחיס: כניה הוה הכרי טרס סיתכסל וכן הו בלסון יסמעחל: סמדר כסיח כץ הנפן:

עומדו מל ומיס וימר אל תקרב הלס עומד על שנים עשר בקר וכל קהל ישראל עומד דויסב המלך בתרא ותרם והנה המלך עומד דיואש תלתיהן דדה הנה זה עומד אחר כחלניו ועש הבא אליו כרצונו: התור ג' מל בליש וסיס וקול התור נשמע בארצנו תורי זהב נעשה לך וראיתני כחור האדם המעלה ברה:

השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או באילות חשרה אס תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ: קול דודי הנה זה בא מרלג על ההריס כקפץ על הנבעות: דומה דודי לצבי או לעפר האיליס הנה זה עומר אחר כרתנו משניח מן החלונות מצין מן החרכיס: ענה דודי ואמר לי קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך: כי הנה הסתו עבר הנשם חלף הלך רו: הנצניס נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו: התאנה חכטה פניה והנפניס סמדר נתנו ריח קומי לבי רעיתי יפתי ולכי לך:

השבעתי בתר בן אתאמר למשה בנבואה ומוקדם למשלח אנדיון לאללא ית ארעא וכרו תבו מלאללא אפיקו שום ביש על ארעא ד' ישראל ואתעכבו ארבעין שנין במדברא פתח משה בפומיה וכן אמר א אשבועית יתכון כנשתא ד' ישראל ביי צבאות ובתקפי ארעא ד' ישראל דלא תזידון למסק לארעא דכנען עד דיהא רעוא מן קדם יי ויסופון כל דרי אנשי קרבא למקרת מנו משרתא היכמה דודו אחוכון בני הפריס די נפקו תלתין שנין ממצרים עד לא כטא קצא ונפלו ביד פלשתאי דותבין בנת וקטלו יתהון אלהו אורכו עד זמן ארבעין שנין וכתר כו עליון בנינו ויהסנון יתה:

קול אמר שלמה מלכא בערן דתו יתבין עבא בית ישראל במצרים סליקת קבלתהון לקמי מרומא הוה כבן אתגלי יקרא ד'י לבשה על טורא דחורב ושרר יתירה ב במצרים למפרק יתהון ולאפקא יתהון מנו דחוק מרות מצרים וספו על קצא בני זכותא דאבהתהון דמתילין לטוריא ושור על זמן שעבורא מאה ותשעין שנין על צרבתא דאמרתן דמתילין לגלמתא דומה אמרת כנשתא ד' ישראל בזמן דאתגלי יקרא ד'י במצרים בליליא דפסחא וקטל כל בוכרא רכב על חזיוא קליליא ורהט בטביא וכאורזלא דאיליא ואנן על בתיא די אנן תמן ואתער בתר אשוחנא ואשוח מן פותא ואסתפל מן חרפיא והוה דמא דנכסא דפסחא ורמא דגורת מחולתא דחקיק על תרענא וחש מן שמי מרומא וחמא לעפיה דאכלין ית נכסת חמא טוי נורא על תכברה ועולשין ופטירין וחס עלן ולא יהב רשותא למלאך מחבל למחבלא כון ואמר לי קומי לך כנשתא ד' ישראל רחמתי די מלקדמין ושפיררת עוברין אזילי נפקי מן שעבוד מצראיו בני ארום הא זמן שעבורא דרמי לסתוא פסק ושניא דאמריית לאברהם ביני פלגיא אתקטעו ומרות מצראי דבתיליא למטרא טרידא חלף ואזל ולא תוספון למחזיהון עוד עד עלמא: הנצניס ומשה ואהרן דמתילו ללולבי דתמר אתחזו למעבר נסין בארעא דמצרים וערן קטוף בוכרא מטא וקל רוחא דקורשא דפורקנא דאמריית לאברהם אבוכון כבד שבעתון כה דאמריית ליה ואף ית עבא די ושתעברון בהון דאן אנא ובתר כון יפקון בקניניא סניא וכען צביתי למעבר מה דקמית ליה במימרי: התאניה כנשתא ד' ישראל דמתילא לבכורי תאניס פתחת פומה ואמרת שירתא על ימא דסוף ואף עולימא ויקרא עבחו למרי עלמא בלישנהון מן יד אמר להון קרי עלמא קומי לך כנשתא ד' ישראל רחמתי ושפירתי אזילי מפא לארעא דקמית לאבהתך:

דחוק מרות מצרים וספו על קצא בני זכותא דאבהתהון דמתילין לטוריא ושור על זמן שעבורא מאה ותשעין שנין על צרבתא דאמרתן דמתילין לגלמתא דומה אמרת כנשתא ד' ישראל בזמן דאתגלי יקרא ד'י במצרים בליליא דפסחא וקטל כל בוכרא רכב על חזיוא קליליא ורהט בטביא וכאורזלא דאיליא ואנן על בתיא די אנן תמן ואתער בתר אשוחנא ואשוח מן פותא ואסתפל מן חרפיא והוה דמא דנכסא דפסחא ורמא דגורת מחולתא דחקיק על תרענא וחש מן שמי מרומא וחמא לעפיה דאכלין ית נכסת חמא טוי נורא על תכברה ועולשין ופטירין וחס עלן ולא יהב רשותא למלאך מחבל למחבלא כון ואמר לי קומי לך כנשתא ד' ישראל רחמתי די מלקדמין ושפיררת עוברין אזילי נפקי מן שעבוד מצראיו בני ארום הא זמן שעבורא דרמי לסתוא פסק ושניא דאמריית לאברהם ביני פלגיא אתקטעו ומרות מצראי דבתיליא למטרא טרידא חלף ואזל ולא תוספון למחזיהון עוד עד עלמא: הנצניס ומשה ואהרן דמתילו ללולבי דתמר אתחזו למעבר נסין בארעא דמצרים וערן קטוף בוכרא מטא וקל רוחא דקורשא דפורקנא דאמריית לאברהם אבוכון כבד שבעתון כה דאמריית ליה ואף ית עבא די ושתעברון בהון דאן אנא ובתר כון יפקון בקניניא סניא וכען צביתי למעבר מה דקמית ליה במימרי: התאניה כנשתא ד' ישראל דמתילא לבכורי תאניס פתחת פומה ואמרת שירתא על ימא דסוף ואף עולימא ויקרא עבחו למרי עלמא בלישנהון מן יד אמר להון קרי עלמא קומי לך כנשתא ד' ישראל רחמתי ושפירתי אזילי מפא לארעא דקמית לאבהתך:

לראות הנצניס: קול דודי חמרה כי דודה מרוב דלוננו ומרובתו סמעה קול רגליו: דומה דודי לבני במהיתת: ענה דודי כל הכרטה:

הפעם השלישית

השבעתי אתכם זה שחמרו רזל כי בני אפרים יבחו ממזכריס קודס סהגיע הקץ חה ענין שתחפץ ונהרגו ועליהם כתוב ויתחבל אפרים חביה וענך כבכחות כמו סדמיה מותריס לספוך כך יהיו דמיכס חס תתעוררו קודס הקץ: קול דודי זהו סנרחה המקום בסנה: מדלג על ההריס על הר סיני: מן החלונות כמו ממכון סבתו הסניח מחלונו הדקיע כמו רחם רחיתי חת עני עמי ענה דודי שחמר ליסרחל וחומר חעלה חתכס: כי הנה הסתיו עברי מסל לבלות וענין הגסס כמו יוס המעון והיא הנדה סהיו כה והעיניו כמו יוס ענן וערפל: הנצניס הס הדדיקיס סל יסרחל: עת הזמיר סתחמר סירה: קול התור סהגיע תור יסרחל: התחנה חכטה פניה בחרץ יסר ועת להביא ממנה בכורי והנפניס ליח הנסכיס חו דומה חותה לתחנה סחנטה פניה ולנפץ כסהיח סמדר כמו סכתוב כעכבי במדב מזחתי יסרחל כככורה כדאסיתה:

לראות הנצניס: קול דודי חמרה כי דודה מרוב דלוננו ומרובתו סמעה קול רגליו: דומה דודי לבני במהיתת: ענה דודי כל הכרטה:

הפעם השלישית

השבעתי אתכם זה שחמרו רזל כי בני אפרים יבחו ממזכריס קודס סהגיע הקץ חה ענין שתחפץ ונהרגו ועליהם כתוב ויתחבל אפרים חביה וענך כבכחות כמו סדמיה מותריס לספוך כך יהיו דמיכס חס תתעוררו קודס הקץ: קול דודי זהו סנרחה המקום בסנה: מדלג על ההריס על הר סיני: מן החלונות כמו ממכון סבתו הסניח מחלונו הדקיע כמו רחם רחיתי חת עני עמי ענה דודי שחמר ליסרחל וחומר חעלה חתכס: כי הנה הסתיו עברי מסל לבלות וענין הגסס כמו יוס המעון והיא הנדה סהיו כה והעיניו כמו יוס ענן וערפל: הנצניס הס הדדיקיס סל יסרחל: עת הזמיר סתחמר סירה: קול התור סהגיע תור יסרחל: התחנה חכטה פניה בחרץ יסר ועת להביא ממנה בכורי והנפניס ליח הנסכיס חו דומה חותה לתחנה סחנטה פניה ולנפץ כסהיח סמדר כמו סכתוב כעכבי במדב מזחתי יסרחל כככורה כדאסיתה:

שיר השירים ג אבן עזרא תתמנ

כתמרות' כמו עמודים כמו ותמרות כרובים ויש חומרים שהם דומות לחילן התמר: חכמת' מן חכק עפר דגליו: רוכל סוחר כמו המה רוכלך: מלומדי' דגלים כמו כענל לא למד: חכריון' חץ לו דומה ופירושו לפי ענינו בנין ככדל: רפידתו

חכאובי הסומרים' משה וחרון: חת טאהבה נפשי רחיתם' מה מצאתם בפת: כמעט שעברתי מהם' קרוב לכרישתם ממני לסוף חרבעים טנה: עד שמונחתי טהיה עמי בימי יהושע לכבוט סלטים וחדד מלכים: חזתיו ולא חרפנו' לא נתתי לו רסיון עד שהביאותיו אל מסכן טילה כטכיל כל זאת טענה לי: השבעתי חתכס' החומות בהיותי גולה

הפעם השנית

היתה רוחה בחלום מה ענין על מסכני בלילו שהיתה מבקשת לודה עד ט שמונחה חזתו והביאתו אל בית חמה והיתה משבעת בנות ביון ט טלא יעירוה וכאשר היה בבקר דלפה ה הנערה אחר לודה וכאשר ראה חמה תמה חמר מי זאת עולה מן המדבר' ועטס הנה מטתו טלסלל טטים גבורי' כי הנה טלמה המלך הונדך לגבורים רבים טיסמרת מטתו: מפתח בלילות' טמח יחטפנה לסטים בעבור יפיה ו חוץ עלתה זאת מן המדבר לכה ועוד ט טלמה המלך כאשר לקח חת חטוקתו ה הונדך לכנות חכריון והוא היה בתוך ה חכריון'

הפעם השלישית

עד שמונחי הסומרי' והס משה וחרון' ומעט זמן היה ט שעברתי והתפרדתי מהם והענין טעלה משה והתפלל בעד י ישראל: עד שהכחמו חל החרון: השבעתי חתכס' חף על פי טכנסה הסכינה ע עמכם לא תוכלו ל להכנס לחרץ עד ט טניע הקץ והס חמרז הננו ועלינו וכתנו יוכוס וכתום: מי זאת עולה מן המדבר' ככסת ישראל טעלתה מן המדבר וטמעה ה הולכת ככל המדינות וזה ענין מקטרת מור' וענין הנה מטתו טלסלמה היא חרץ י טל טהיה היום מטתו טל טלמה' וענין טטים גבורים טטים רבנות הס הכאים אל החרץ כאשר כקד ח חותם משה וחלעור ה הכהן: מכתח בלילות הו מלמדי מלחמה ו

שהביאתו ג' מל בליש' וסי' לך הכא העיר' והבאתי אתם ודעו את הארץ' עד שהביאתו ל בית אמי: עד ועד יא בטעם סארך טס' ערבון עד שלחך' ורדפוך עד אבדך' עד דדת' מכף רגלך עד קדקדך' אנכי אשב עד שובך' ואשפתיו גדלה עד לשמים' במחנה עד חיותם' מכף רגלו עד קדקד דאיוב' עד שתחמץ ג' בסוף: כתיסרוח ג' מל דמל בליש

מצאוני השמרים הסככים בעיר את שאהבה נפשי ראיתם: כמעט שעברתי מהם עד שמונחתי את שאהבה נפשי אחזתיו ולא ארפנו עד שהביאתני אל בית אמי ואל חדר הורתי: השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או באילות השרה אסתעירו ואסתעוררו את האהבה עד שתחפץ:

מי זאת עלה מן המדבר בתימרות עשן מקטרת מר ולבונה מכל אבקת רוכל: הנה מטתו של שלמה ששים גברים סביב לה מגברי ישראל: כלם אחזי חרב מלמדי מלחמה איש חרבו על ירכו מפתח בלילות:

והכרין אנא מעל ית בניהון לארעא צדיא וריקניא בען אנא מעטב יתהון ארבעין שנין במדברא ותתי אורתי מתערבא בנופיהון ומבחר בן אנון עסקין רשעין יבנון מה דאצדיאו בכן אמר משה לבני ישראל אשבעיר לכו בנשתא דישראל בני צבאות זבתקיפי ארעא דישראל דלא תזידון למסק לארעא דבנענאי עד משלם ארבעין שנין ויהא רעוא מן קרם יי לממסר יתבי ארעא כיריכו ו תעברון ית ירדנא ותתי ארעא כבישא קדמיכו: מי עס יחושע בר נון אמרו עמי ארעא מה היא דא אומא בהרתא דסלקא מן מדברא מתנמרא מן קטורת בוסמין וסעידא בזכותיה דאכרתהם די פלת וצלי קרם יי בטור מוריה ומתמרקא משח רבותא בצדקתיה די צחק די אתעקד פאתר בית מוקדשא דמתקרי טור דלבונתא ומתעברין לה נסין בתסידותיה די עקב דאשתדל עמיה עד מסק קרצמא ואתנבר מניה ואשתויב דהוא ותרי עסר שבטיו: הנה פר בנא שלמה מלכא דישראל ית בית מקדשא די בירושלם אמר יי במימריה כמה יאי בית מוקדשא דיין דאתבני לי על ידו דמלכא שלמה בר דוד וכמרה יאין פהניא בעדן דפרסין ידיהון וקיסין על דוכניהון ומברכין לעמא בית ישראל בשתין אתין דמסירין למשרה רבהון ובההיא ברבתא מסחרא להון כשור רם ותקיף וכה מתנברין ומצלחין כל גברי ישראל: כלם וכהניא ולואי וכל שבטיא דישראל כולהון אחדין בפתגמי אוריתא דמתילין לחרבא ושקלן ושירן בהון פגברין מאלפי קרבא וכל חר וחד מנחון חתיסת מיליה על כסרהון היכמה אתחתימת בבסריה דאברהם ומתנברין בה כגבר דחרבא חנירא על ירכיה ובנין בן לא דחליו מן מויקא וטלני דאזליו בליליא: אפריון היכל קורשא בנא ליה שלמה מלכא מן אילני ונגבילא ושאני ושורבני דאיתי מן לבנון וחפא יתיה דהב דבי: עמודיו

וסים' כתימרות עשן מקטרת' ואילו ואילמו ותימרוני' דם ואש ותימרות עשן: גברים' חס' וכל אנשיה גברי' קשת גברים חתים ונכשלים אורח חילי' אך נפלו גברים ויאברו כלי מלחמה' אתה ידעת את אבני' והיו גברים בוסים' עיד גברים עלה חכם' ששים גברים סביב לה: בלילות' ד' וסם' להניד בבקר חסדך' על משכני בלילות' העמדים בבית יי' ספתח בלילות: אפריון' ל עשה המלך שלמה מעציו והוא חד מן אבן חר חד אא בריש תיבו' וסי' נמסר במסר רבת' במערכת אות האלף בטד:

בייכס: חס תעירו וחס תעוררו' חכבת דודי ממני על ידי פתוי והסתה לעזבו לטוב מאחריו: עד שתחפץ' בעוד טאהבתו חפץ ע עלי: מי זאת עולה מן המדבר' כשהייתי מנלכת במדבר והיה עמוד האס והענין ה הולכים לפני והורגים נחשים ועקרבים ו נסורפין הקנים ו והפיקים לעטות ה הדך' מיסור והיה הענין והענין עליון ו רוחן חותן החומות ומתמיהות על גדולתי וחומרני מי זאת כלומר כמה גדולה היא זאת העולה מן המדבר ונו' כתמרות עשן נבנה וחקף כתמר: מקטרת מור' על טס ענין ה הקטורת טהיה מתמר מעל מחב הסכימי: רוכל' בטס המוכר כל מיני כסמי: חכבת' על טס טכותסין חותו וסוחקין הדך כחכך: הנה מטתו טלסלמה' חל מועד והחרון טהיו מסחין במדבר: טטים רכוא סכני לה: מגבורי ישראל' מנחלי הכחא לכד פחותי' מכן עשרי והיתרים על בני טטים: מלמדי מלחמה' מלחמתה טל תורה וכן הכהנים הסוככים ח חותה חומים סככות המסכן מלומדי סדר עבודתם: חים חרבוני כלי זיימ חן מסורת ו נסימסס סמעמדיס על דס חת הנירסח ו והמסל טלא טשכח: מפתח בלילות' טן ישכחה ויכחחו עליהם פרות וכן הוא חומר כטקן בר פן יחקף ו שתאכתי סדך: חכריון עשה לו' זה חל מועד טניקבע במסכן טילה עשה לו חכריון חופת סתר לכבוד: רפידתו

וסרנו כל כסמה כי היו מפחדים טיחוס ליד גלות: חכריון' ואחר כן עשה טלמה המלך חכריון והוא בית יי:

אבן עזרא

שיר השירים ד

רשי

רפידתו היציע שלו: מרכבו הוא המרכב המהיר הקורות מפני כי כן דרך חרמוני המלכי: רצוף יח מן רצפת בהט ושם שעניינו ענין הצעת חכמים בקרקע ויה שהיה כמו סרוף מן וכו' ורצפה שפירושה נחלת והיה הישר בעיני כחשף חפצו במוקמות: מבעד למתן: מכפי' כמו בעד החלון פי' סיער הרב: סגלפו: סקספו וכו' או יתדלנו מן העין ויש חומרים ש סקרונו תרגום קרח הוא גלש והוא רחוק בענין: כעדר הקצבו: יחסר מקום רחלים כמו ומחלה בריחה שענינו שה בריחה וענין הקצבו: שם להן מדה אחת כחילו נחשבת כל ח' אחת כמו חכמתה ו וכוונה: וקצב אחד ו וממנו ויקצב עץ: מתחומות: כמו תוחמות ויש חומרים שים לפני כל אחת ת תחומים: ומדברך' כמו דיבורך: כפלה הרמון: יש חומרי' כחכי והקרב שהיה צד ה הרעון האדום ויש מ מפרטים אותו מלסון כלה דבלה שהיה לסון ביקועו כן זה ביקוע ה הרמון: דקתך' בין האמה והעין: צמתך' הוא השעיר הרב וכוונה גלי צמתך:

עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארנמן תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים: צאנה וראינה בנות ציון כמלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו: יפה רעיתי הנך יפה עיניך ויניס מבעד לצמתך שעריך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד: שניך כעדר הקצובות שערו מן הרחצה שבלם מתאימות ושבלה אין בהם: כחוט השני שפתותיך ומדברך נאווה כפלה הרמון רקתך מבעד לצמתך:

עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארנמן תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים: צאנה וראינה בנות ציון כמלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו: יפה רעיתי הנך יפה עיניך ויניס מבעד לצמתך שעריך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד: שניך כעדר הקצובות שערו מן הרחצה שבלם מתאימות ושבלה אין בהם: כחוט השני שפתותיך ומדברך נאווה כפלה הרמון רקתך מבעד לצמתך:

עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארנמן תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים: צאנה וראינה בנות ציון כמלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו: יפה רעיתי הנך יפה עיניך ויניס מבעד לצמתך שעריך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד: שניך כעדר הקצובות שערו מן הרחצה שבלם מתאימות ושבלה אין בהם: כחוט השני שפתותיך ומדברך נאווה כפלה הרמון רקתך מבעד לצמתך:

עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארנמן תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים: צאנה וראינה בנות ציון כמלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו: יפה רעיתי הנך יפה עיניך ויניס מבעד לצמתך שעריך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד: שניך כעדר הקצובות שערו מן הרחצה שבלם מתאימות ושבלה אין בהם: כחוט השני שפתותיך ומדברך נאווה כפלה הרמון רקתך מבעד לצמתך:

הפעם השנית

רצוף אהבה כלומר שרף אהבה על אחת מזמנת ירושלים ושם עטרה בראשו וכל זה עשה שלמה המלך אז ראה תחנתו: הנך' זאת יותר יפה מחסוקתו של שלמה ויכולתי לראותך כלי ש האטרך לעשות חפציו: שעריך כעדר העזים: הענין כי מנהג העזים שתלו בהרים הגבוהים ועומדות בגליהן ללקט עלים לכאן ולכאן כן דימה שער ראשה עזה על זה מכל סרך' וענין מן האהבה הלוך: ושכלה' כמו נשברת:

רפידתו רפידתו עיניו רוב הזהב והכסף וכתוב שנייהו זהב וכסף: מרכבו ארנמן: כעין ארנמן או הכריב מחוץ' וטעם צאינה וראינה הוא ויקהלן חל המלך שלמה: הנך יפה רעיתי עיניך יוניס' שהיו עובדי השם כאשר פירשתי בפעם הראשונה' גנן עיניך כפי' חן יקראו דוחים וחזנים' וענין שעריך הם הנזירים: שניך' הם הנבחרים: שפתותיך' הם המטורפים: רקתך' הם הכהנים:

עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארנמן תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים: צאנה וראינה בנות ציון כמלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו: יפה רעיתי הנך יפה עיניך ויניס מבעד לצמתך שעריך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד: שניך כעדר הקצובות שערו מן הרחצה שבלם מתאימות ושבלה אין בהם: כחוט השני שפתותיך ומדברך נאווה כפלה הרמון רקתך מבעד לצמתך:

עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארנמן תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים: צאנה וראינה בנות ציון כמלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו: יפה רעיתי הנך יפה עיניך ויניס מבעד לצמתך שעריך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד: שניך כעדר הקצובות שערו מן הרחצה שבלם מתאימות ושבלה אין בהם: כחוט השני שפתותיך ומדברך נאווה כפלה הרמון רקתך מבעד לצמתך:

מפורשת בתורה שהם כן היה לה להיות דגושה כשהיא נסמכת להא לפעול בה פעולת נקבה או לזין לפעול בו פעולת זכר כמו תז' של שבת כשהוא נוספה לנקבה לזכר או לנקבה תהפך והא לתז' כגון שפחה תהפך לומר שפחתו שפחתה וכן חמה חמתו חמתה ערוה ערותו ערותה וכן זה צמח צמתו צמתה צמתו: סגלפו: ולבנות ועדירות על סדורן כצמר נסדר עדר הרחלים שבזכות משאר הצאן בקצב ומניין כמסרות לרועה חכם והנן ליהרר בצמרן שיעוין אותן לכלו מילת ומשמרין אותן ממת לידתן שלא יתלכך הצמר ונחזקין אותם מיום אל יום: שכלם מתחממות' לבן מתום חץ מתום בבשרי כלומר תמימות חיטולים בלעג: ושכלה' שם שכול ומום חץ צדן ונאמר הדומה הוא על עם נבוכי ישראל הכורתים ואוכלים אובייהם בנייהם סביבותם והרי הם מתרחקים מן הגזל של ישראל וכן העריות שלא יתלכנו בעבידה ונאמר קילום זה על פיהם עמר חלף חיס שבכחו על מדן בקצב ומניין שלא נחשד אחד מהן על העריות כנאמר לא נפקד ממנו חיס וחף על הרעור הלב הביאו כפרתן וחף על הגזל לא נחשדו שהעיד עליהם הכמת ויקחו את כל הסלל וביאיו אל משה ואל חלעזר וכו' ולא הכרית אחד מהן חמור אחד: כחוט השני שפתותיך' באות להבטיח ולשמור אבטחתם כמו שעשו המרגלים לרחב הזונה שאמרו לה את מקומ חוט השני ונאמר אבטחתם: ומדברך' דיבורך והרי הוא יבגורית הדברית כן אצל הקימת או נדברו ירחי יי' פללתי בלעג: רקתך' היא גובה הפנים שנקרן פומילס בלעג חבל העינים ובלשון תלמוד קורין אותו דומי דאפי' ומוציא לבלח חדי רמון מבחוץ שהוא אדום וסגלל הכי קילום בני חמה והדומה פירשו רבותינו דיקנים שבך מליחם מאת כרמין: קבעד לצמתך' מבפנים לקיסורך:

עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארנמן תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים: צאנה וראינה בנות ציון כמלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו: יפה רעיתי הנך יפה עיניך ויניס מבעד לצמתך שעריך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד: שניך כעדר הקצובות שערו מן הרחצה שבלם מתאימות ושבלה אין בהם: כחוט השני שפתותיך ומדברך נאווה כפלה הרמון רקתך מבעד לצמתך:

עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארנמן תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים: צאנה וראינה בנות ציון כמלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו: יפה רעיתי הנך יפה עיניך ויניס מבעד לצמתך שעריך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד: שניך כעדר הקצובות שערו מן הרחצה שבלם מתאימות ושבלה אין בהם: כחוט השני שפתותיך ומדברך נאווה כפלה הרמון רקתך מבעד לצמתך:

עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארנמן תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים: צאנה וראינה בנות ציון כמלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו: יפה רעיתי הנך יפה עיניך ויניס מבעד לצמתך שעריך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד: שניך כעדר הקצובות שערו מן הרחצה שבלם מתאימות ושבלה אין בהם: כחוט השני שפתותיך ומדברך נאווה כפלה הרמון רקתך מבעד לצמתך:

ד

כתוב

שיר השירים ד אבן עזרא תתמד

לתלפיות ים חומרים לתלות פיות סהם חרבות וים חומרים כי הת'ו נוסף ויחסר חלף והוא מן מלפני מבהמות חרץ ומדקדקים אמרו חץ לו דומה: שלט: מיני הנסקר נכן והסלטים עינו כמו מנינים: תסורי: כמו אשורכוולא עתה: לבכתני לקחת לבי: ענק: מיני חליקסורים על הנחור וכמוהו וענקים לגדגדתיך:

כמנדל דוד צוחרך קימה זקופה נוי בחסיה והדגמל כמנדל דוד הוא מצודת ציון שהיא מקום חזק ועופל ומכבד כד הוא צוחרך זולטת הפיות שהיתה חרץ ומכבדן של ישראל וחותו המנדל בנוי לתלפיות בנוי לנוי להיות הכל מסתכלין בו ללמוד בורותיו ונוי מלאכת תבניתו והוא מגזרת מלשנו מבהמות חרץ והת'ו בתלפיות כמו ת'ו ש

שבתרמיית ובתבנית: חלף המגן תלוי עליו, כך מכהב הערים ל לתלומדיה ושלטיהם בכותלי המנדלים: שלטו: חספות שכותנין בהן חכים כמו הכרו התבי מלאו הסלטים ודומה לו ל לשכת הגזית שמטם היראה יוכאה שהתור מנן לישראל וים לומר חלף המגן כמו מגן האף על סס דבר צה לחלף דוד: כל שלטו הגבורים: מביט שהתלמידים נקראים על סס חכים ושלטים כענין שנחמר כחפים ביד גבור כן בני ה הנעורים אשרי הנבר אסר מילא חספתו מהם: סני סדיך: המניקים חתך זה מסה וזהרן: כשני עפרים תלומי צביה דרך צביה לה'ו יולדת תלומים כך שניהם פנים סקולים זה כזה דבר אחר סני סדיך על סס הלוחות תלומי צביה סהם מכוונת במדה אחת וחמסה דברות על זו וחמסה על זו מכוונן דבור פננד דבור חכמי כ כננד לא תדבך ש שהרנח ממעט את הדמות של הקבה לא יהיה לך כננד לא תנאף שהזונה אחר עבוד זרה דרך חסה המנאפת תחת חסיה תקח את זרם: לא

נפת 48 פסוקי רמיהו נוספי לזו

דוד ה' מל וסים נספר במלכים א' ס'סן יא וחזקאל ס'סן ל'ד: המור ד מל בליש' וס'ס' אך לי א הר המור: וירי משמו ב' בו' ג' נוספית סוד עיבד: גופת חר מן יא פסו ר'שיהון נ'ח וסופי' נ'ח וס'ס' נספר בסדר תורעיתלים ס'סן מ'ת: כמנדל דוד צוחרך יריש מתבתא די הוא רב די ליד חסין בוכותא ורב בעובדין טבין כרוד מלפנא ד'ישראל ועל מימר פוכיה הורה מתבני עלמא ובאלפן דאורייתא הוה עסק רחיצין עמא בית ישראל ומנצחין בקרבא כאלו אחרין בידיהון כל מיני זנין דנבכרין: שני תרין פריקוד דעתידין למפרקוד משיח בר דוד ומשיח בר אפרים דמין למשיח ואהרן בני יוכבד דאמתיילו לתרין אורזילין תיובי טביא והוון רען לעמא בית ישראל בזכותהון ארבעין שנין במדברא במנא וב'עופין פטימין ומי בארא ד'ס'ס' ע'ד וכל זמן דהוון בית ישראל אחרין בידיהון אומנות אבהתהון צריקא הוון ערקין מיוקי וטלני וצפריי וטהרי מביניהון על דהורה שכינת יקרא ד'י שריא בבית מוקדשא דהורה מתבני בטור מורי: וכל מויקא ומחבליא הוון ערקין מריח קטורת בוסמין: כלך ובזמן דעמד בית ישראל עבדין רעותיה דמרי עלמא הוא מקלם יתהון בשמי מרומא ובן אמר כולך שפרתא כנשתא ד'ישראל ומחתא לית ביד: אתי אמר יי במימרה עמי תהי יתבא כנשתא ד'ישראל ד'מ'נפי דהיא צניעא ועמי תעלון לבית מוקדשא ויהוון מקרבין לך דורון ראשי עמא דיתבין על גהר דאמנה וירי די תבין בריש טור תלנא ואומי: די בהרמון ויהוון מסקין לך מסין יתבי כרפין תקיפין די אנון גברין פאריין תקרובתא מן קרוי טורי' ד'ס'ס' מן גמרין: לבכתני קביע על לוח לבי רחמתיך אחתי כנשתא ד'ישראל דמתילא לננפי די היא צניעא קביע על לוח לבי חפרת זוטר די בידך די הוא צדיקא בחד מן רבני סנהדרין וכחד מן מלביא רבית יהודה דהיה יהיבא כליא דמלכותא על צוריה: מה קמה שפירן עלי חפתיך אחתי כנשתא ד'ישראל דמתילא לננפיה דהיא צניעא במדה טבין עלי חפתיך יתיר משבעין אומי' ושום טב דצדיקוד גרף מכל בוסמין: נפת וב'ע'דן דמצלין כהניא בעורתא דקודשא זל'הון ספותהון יערת דובשא ולישנך גנפי צניעא בממללותיך שירין ותושב'חן מתיקין בחלב ודבש וריח לבושי כהנין כריח אולבנין: מ

הפעם השנית

כמנדל דימה החמור: סהם הקשורים סים על צוחרה כמו המנינים סהם תלויים על מנדל דוד: סני סדיך: חוזר למסל: כשני עפרים: סים להס ריח טוב סהם רועים כסוסיים אמר לה את חמרת לי טאך אל הרי כתר עד ס סיפית היום ואני לא הלכתי כי חס אל הר המור: כולך יפה הטעם כל מה שחמרת יפה הוא בעיני ומוס חץ כן לכן אחי מ מלכנן כלה בנוי עמי תראי מראש חמנה הוא הר מקום הארז' והנמרים והענן כרמי מהמדבר ומחומס ה המקומן כי הס בסכל ובוחי עמי כי לא חוכל להפחד מעמך כי ל לבכתני ולא כשאר לי לב:

הפעם השלישית

צוחרך: המלך: חלף המגן: הס שרי: סני סדיך: הס שמי תורות תרה סכתב ותורה שבעל פה כי הסדים מוציאן את החלב כענין לבן ס שברו ואכולו: חמרה הסכינה חני חלך לי אל הר המוריה שהוה בית יי כי סס נכנה הבית וזה הענין מפורס בספר דברי הימים ויבן שלמה את הבית בהר המוריה אשר נראה לדוד אביו והענין חני חשב בהר המוריה: עד שתסתנה הרחוק והטעם כל זמן שישראל סומרים מצותי חשב בקרבם על כן חמר כולך יפה שהיו כליא כולס בימי שלמה דקיקים: אחי מלכנן: שבאים לרגלים מכל מקום גם מעבר לירדן ססס סניר: ועוד מי שהיה בחרץ עללים הנמסלי לאריות ולנמרים היו הכל באים: לבכתני: חמר סחמר כולך יפה חמר עתה לבכתני בחמת ענק מצורונך זהו סבט יהודה שהלך אחרי הסכינה כי רובי מלכי יהודה היו חסדי' וענין בחמת מעינך הוא חליה הנביא שהחזיר ישראל בתשובה ודברך בטם זה ענין מה יבו דודך ושפתותיך משלמי נדרים ונדבות ושלמותיך פחות:

ללכנ' תבוחי לומר מסעת יביאתכם מכאן עד שעת ביאתכם כאן חני עמכם בכל אשר תצאו ותבוחו: תסורי מראש חמנה: בקבני את נדחך תסתכלי ותתבוכי מה חמנה הר הוא גבול צפונה של חרץ ישראל ושמו חמנה ובלשון מסנה טורי' חמנן ויהר ההר סנאמר בו מן הים הגדול תתאלכס הר ההר וכסנהגליות נקבצות ומניע' סס הס צופים מסס ורואן גבול חרץ ישראל ואירה של חרץ ישראל וסמחים וחומרים הודייה לכך נחמר תסורי מראש חמנה: לבכתני: מסכת את לבי חלך: בחמת מעינך: הרבה דוגמות טובות סכך לולא הייתה סכך חלף אחת מהן הייתי מתחבבך ביותר וכל סכן בכלן וכן בחמת ענק מצורונך בחמת מרכידי ענקי קישוטך הס תקפסני מזה סיפראל מצוינין בהם: דבר חמר בחמד ענק בחמתך הוא אחד היה מיוחד וזה חברה הס נקרא ענק האדם הגדול בענקים: מה יבו דודך: כל מקום שהרואתי לי סס חבה יפה הוא בעיני בגלל סילה טוב ובבען ובית עולמים הוא סיסד הכבלי מנחה ושאר ייעודים מנחה זו ירושלם ושאר ייעודים מקום סנתוועדה סס סכינה לישראל: וריח שממך: סס טוב: נפת: מתוך: טנופנה ספתותך: טעמי תורה: וריח שלמותיך: נאנות הגונות הנהגות בסלמותיך צינית תפלת בגדי כהונה חיסור טעטנו:

פשוטתי את כתנתי לעצמי דרכים אחרים לא חזק לשב חליך עוד כענין שנאמר ומחו חללנו לקצר למלאכת השמים וכו' שהיו הדרכים האלה ישרים בעיניהם ולסון פשוטתי את כתנתי רחתי את רגלי לסון תשובת האשה המכאפת שאינה רוצה לפתוח לבעלה בדלת לפי שפתח הכתוב בלסון חכי ישנה קול דודי חכיק פויים בלסון תשובה הנופלת על לסון דופק על הדלת בעת מסכת הסיכה בלילות: דודי שלח ידו מן החור: שאלה הדלת ורחתי ידו ונהפכו עלי המון מעי לשוב לאהבתו ולפתוח לו: קמתי חכי לפתוח לדודי וידי נטפו מור: כלומר בלב שלם ונפש חפיה כמקשטת עזמה להתאהב על אישה בריח טוב: מור עובר: רוח עובר ומתפסט לכל בד: דודי חמק עבר:

אבן עזרא

הטנפס: בלסון רבן זל לסון ניהול: מן החור: הנקב סיס בין שתי הדלתות: חמק: כמו הלך מן חמק: ירכך ויש חומרים כמוהו עד מתי: תתחמקי בענין רחוק: רדידי: בלסון יסמעהל כמו צעף: דגול: מן דגל:

הפעם השנת

ענין דגול מרובת כמו הדגל הוא בין חבירי:

הפעם השלישית

פשוטתי: סנתעלנו ישראל לעלות ולבנות הבית: דודי שלח ידו מן החור: מחלוק הרקיע והוא דלת הבית חגי חכיה בר עדי: קמתי חכי לפתוח ל לדודי: זהו בין הבית וחטבו שהסכיך תדור עמהם וכן הבטיחם הכביחי ושכנתי בתוך חילו היו על דרך ישרה והנה הסכינה לא כ ככסה עמהם זה ענין בקשתיהו ולא מנחתיהו: וטעם נפשי יאהב בדברו נכפי תנח כסאוכור דברו כשהיה מדבר עמי ב בימים הקדמונים: מנחתי השומרים: מלכי יון: הכוני פצעוני כשאלו את ר דידי: והענין עזבני ערומה מהמנות ואני בין כך וכך דבקה בסם ומולת אהבה ו לא עבדתי עבול זרה: דודי צח: סמעפוי זכים ונחיס לזכים: וחלום למכעיסו בענין יצוע חלום ללכוסך וענין דגול מרובת רחש:

איככה ד' במלעיל ובמלרע וסי' פשוטתי את כתנתי ב' בו ומלרע: מור ד' מל בליש וסי' נסטר לעיל בסיף: חמק ל' ואהמק ואינן זר מן שר זוגין חד חיה וחד ה' וסי' נסטר במסרה רבחה במערכת אות ההא בסר: נשאו' וסי' נסטר בסדר פשות ובשמואל ב' סיסן יט' שכסה ב' וסימני' אשר העם שככה לו:

פִּשְׁטוּתִי אֶת־כִּתְנֹתַי אֵיכָכָה אֲלֹבְשָׁנָה רַחֲצֵתִי אֶת־רַגְלֵי אֵיכָכָה אֲטַנְפֹּם: דודי שלח ידו מן החור ומעי רחמו עלי: קמתי אני לפתח לדודי וידי נטפו מור ואצבעותי מור עבר על כפות המנעול: פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר נפשי יצאה בדברו בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני: מצאתי השמרים הסכבים בעיר הבוני פצעוני נשאו את רדידי מעלי שמרי החמורת: השבעתי אתכם בנורת ירושלם אסתמצאו את דודי מהתגירו לו שחולת אהבה אני: מהדודך מדוד היפה בנשים מהדודך מדוד שככה השבעתנו: דודי צח וארום דגול מרובת:

ארום מרי עלמא אתר דרשי תיובתא באנפי: פתחתי אמרת כנשתא דישאל צביתי למתבע אולפן מן קרם יי ואיהו סלק שכנתיה מביני ונפשי תאבת לקל מלוי תבעתי שכנת יקריה ולא אשכחתי צליתי קרמוהי ואיהו טלל שמא בענני ולא קבל צלותי: מצאוני ארביקו לי ככדאי דנטרין אורחתא ומעיקין חוזר חוזר על קרתא דירושלם מני קטלו כחרבא ומני אובילו בשבתא נטלו תנא דמלכותא מעל צוריה דצדקיהו מלכא דיהודה ואובילו יתיה ברבלא וסימוי ית עינוהי עפא דבבל דמעיקין על קרתא ונטרין ית שוריא: השבעתי אמרת כנשתא דישאל אשבעתי לכוני נביאיא בגיורת מימרא דיי סאים אתגלית עליכוני רחמתכוני חויאו קרמוחי דמרעיתא מן חברת רחמוהי אנאו מה ענו נביאיא ואמר לביית ישראל אידיו אל הא אתא בעיא למפלח כנשתא דישאל שפרתא מכל עממיא לאידיו אתא צביא למדחל דהכרין קומת עלנאו דודי בכון שריאת כנשתא דישאל למשתעי בשבחה למרי עלמא וכן אמרת להווא אלהא רעותי למפלח דעטיף ביממא באצטלא חור בתלנא וזיו יקרא דיי דאנפוהי והרין כנורא מסגיאורת חובמתא וסכרית דהוא מחדת שמועין חרתין בכל יומא ועתיד לפרסמוני לעמיה ביומא רבא וטקסיה על רבוא רבון מלאכין דמשמשין קדמוני ראשו

שככה השבעתנו: וסי' נקיים אטנו: וחבירו: מהדודך מדוד:

זכים ונחיס לזכים: וחלום למכעיסו בענין יצוע חלום ללכוסך וענין דגול מרובת רחש: חלף חלפך ישממניה:

האשה הנאמרת בו וכו' והוא לא היה לפניו מלך כי ראה פורענות שבה על מנשה ועל אמן לקיים שלח ידו מן החור ומעי המו: פתחתי לדודי ודודי חמק עבר: לא ביטל וזירתו שנאמר בחזקיהו הכה ימים באים ונשא כל אשר בביתך וכו' ושבתיך אשר תוליד אליו דניאל חכיה מישאל ועזריה ואף ביאשיהו על ידי חולדה הכביאה הכני מביא רעה אל מקום הזה ולא יושבי וכו' ואומר וכמהו לא היה לפניו מלך חלף לא שב יי מחדק אפס הנדול אשר חרה ביהודה על כל הכעסים אשר הכעיסו מנשה ויאמר יי: גם את יהודה חסיר מעל פני כאשר הסידת את ישראל ומאסתי את העיר הזאת: נפשי יאהב בדברו: יאהב ממני בדברו דבר זה: בקשתיו ולא מנחתי: ונא תחמר והלא ירמיה עומד ומתנבא בימי יהויקים וצדקיהו עובדו חלי ואשכבה חליכס לא לכטל את הנזירה חלף להקל הבורענות ולהכין מלכותם בסובס מן הגולה לנטעם מאח כתישה ולבנותה מאח הורם: מנחתי השומרים: כבוכד נצר וחילותיו: הסובבים בעיר: ללקום בקמתו של מקום: כשאלו את רדידי: בית המקדש: שומרי החומות: אף מלאכי השרת שהיו שומרים חומותיה כענין סל על חומותיך ירושלם וכו' הם הביתו בו את האור כענין שנאמר ממרום שלח חש וכו': השבעתי אתכם: האומות הנשי כבוכד נצר שראיתם בחכמה מישאל ועזריה מוסרים עצמם לכבשן האש ואת דניאל לגוב אריות על עסקי התפילה ואת דוד של מרדכי בימי המן: אש תמצאו את דודי: לעתיד לבא ליזם הדן סיבוקם מכס להעיד עלי כענין שנאמר יתנו עידיהו וצדקתו: מה תגידונו על שתעידו עלי שבשכיל אהבתי חליתי בייסורים קשים ביכס יבא כבוכד נצר ויעיד יבא חלפיו ונפוד וכל נביאי האומות ויעידו עלי שקיימתי את המצוה: מה דודך מדוד: כך היו שאלין האומות את ישראל מה אלהיכם מכל האלהים שכך אתם נטרפים ונכבדים עלי: שככה השבעתנו: להעיד לו על אהבתך: דודי צח: לבן כמוצת מחלב: וחלום חלום נני בחור כשהוא לבן וכפיו אדמוניות: דגול מרובת: דגול כחילות הרבה רבים חילותיו רבבו הרבה קריון רבבה סל רבבה כצמח הסדה כתיב: רחש

איככה 4 5 מלעי 4 5 נכסי 4 5 מלעי 4 5

אבן עזרא

שיר השירים ה

רשי

כתם י דבר עבול ממיחולי וכו' חבנים יקריות: קוונותיו י קצת עערני: תלתלים י מן תל כמו על הר גבוה ותלול: על מלאת י על מתכונת כמו ומלאת בו מלואת חבן: ערונת י חתיכת מקום בנן: מנדלות י ים חומרים מן גדול והנכון שהוא לשון רבים ממנדל: גלילי י כמו גלגלי וכן על גלילי כסף: ממולאים י כמו ומלאת

בו: בתרשים י חבן יקרה כמו תרשים י שהם וישפ ויש חומרי שהיא כעין השמים: מעיו י בטנו: עשת י כלי עשוי מנזן הפיל י שהוא לכן ונקרא עשת בעבור שהוא נח כמו שמונ עשתו: מעולפת י כמו ומעלף: ספירי י חבן יקרה חדומה ויורה עליו חדמו עשם מוכנים ספיר נזרתי כו כדר משל הלובן כ חלב וסלג וטעה המפרס כמעשה לבנת הספיר מן לכן כי חן פירושו חלא מן קח לך לבנה ויורה עליו כ מעשה כי מה ענין כמעשה עם הלובן כי היה לו למר כמראה לבנת: שם י חבני סיס ומסקלו עם ועיס:

הפעם השנית

לחיו י זקנו: מנדלות י הם כמו מנדלות סביבות לחיו: ממולאים בתרשים י רמו לשער של יד י מעיו עשת סן י חנוד מתני חל מעיו ח חנודים כי חינו ערוס: חלני כו' רגליו חלכענותי: מרחשו כלבנון י שהוא חמד למראה:

הפעם השלישית

רחסו כתם כו' הוא כסא הכבוד: שחורות כעורב י כענין יסת חסך סתרו סביבותי סכתו: עיני כענין בכל מקום עיני י: רוחנות בחלב י כענין טהור עינים מרחות ברע: לחיו י הם שרי הפנים: שפתותיו י הם המלחכים השלוחים לכני חלם כמו גבריאל: ידיו גלילי זהב י הם האופנים י וענין בתרשים כענין מראה האופנים ומעשיהם כעין תרשים: מעיו י היא האפודה האמצעית שיש בה תמונות מכוכבים נקבצים: סוקיו י הוא הנוף שממנו כבדח העולם י וענין שם שם לו שם קצות: חלני כו' הם הארץ כענין על מה חלני הטבעו: מרחשו כלבנון י הענין שיש כלבנון עינים חן מספר להם חלל בני חלם וכסדרה האחד מהם יחשוב שאין כמוהו ולא ילך כי חם מעט כלבנון וימצא יותר מושלח וכבד ממנו כן מעשה המקו: בחור כחלני י שהוא עומד וכן מעשו ולא יכלו כי חם חדשים לבקרים רבה חמונתו:

יושבות ד' וס' נסם' בשמואל א' סימן כ' עש' גלילי ב' וס' על גלילי ככף י ידיו גלילי זהב י קדם' פלעיל: כלבנון ד' וס' אהיה כשל לישראל יפרח כשושנה י וריח לו כלבנון י יהי פסת בר בארץ בראש הרים י מראה כלבנון בחור כארזי:

ראשו כתם פו קוונותיו תלתלים י שחרות כעורב: עיניו כיונים על אפיקי מים רחצות בחלב י שבות על מלאות: לחיו כערוגת הבשם י מנדלות מרקחים שפתותיו שושנים י נטפות מור עבר: ידיו גלילי זהב י ממלאים בתרשים מעיו עשרת שן מעלפת ספירים: שוקיו עמודי שש מיסדים על אדני פו מראהו כלבנון בחור כארזים: חבו כמתקים וכלו מחמדים זה דודי וזה רעי בנות ירושלים:

באוריתא זל חין טעמין בכל סטר ומאמר פומהון כמירא בחירא: ידיו תרי עטר שבטין דיעקב עבריה גלילין על ציץ פלילי דהרבא דקורשא גלילין על תרי עטר מרגליתא עם תלתא אבהו דעלמא אברהם יצחק ויעקב ראובן גלילין על אחר שבעון גלילין על עקיב לוי גלילין על ברקן ועפרן יהודה גלילין על פחלי י ששכר גלילין על אהמורד זבולן גלילין על ניהר דן גלילין על ברלא נפתלי גלילין על אספור גר גלילין על טבאג אשר גלילין על פרוג יוסף גלילין על מריבג בנימן גלילין על אפנטור דמין לתרי עטר מזליא נהירין כעששית צחיהון בעובריהון כשן דפיל ובהיקין כשבזיון: שוקיו י צדיקא אנון עפורי עלמא בסיסן על סמכין דהרב טב אנון פתמיא דאוריתא דעסקין בהון ומזכחין עמא בית ישראל למעבר רעותיה ואיהו מתמלי רחמין עלויהון כסבא ומחור חוביהון דבית ישראל פתלג ומתעתד למעבר נצחו וקרבא בעממיא דעברין על מימריה בעולם גבר וחסין בגלמשין: הכו מלי מוריגו מתקין כרובשא וכל פקודיו רנינן על חפימוי מדהב וכסף דין הוא תושבתייה דאלהא רחמי ודין הוא תקוף חוסניה דמרי חביבי נביאיא ומתנבאין בירושלים: אנרה

המיוסדים על חלני כו' עמודי שם עמודי סיס וחבירו במניגל חסתר על גלילי כסף ועמודי שם ומראהו גבוה כארזי הלכנון: בחור כארזים י בחור בין הכבים כארז בין שאר עצים: חכו ממתקים י דבריו ערבים: זה דודי י זה דמות דודי וזה דמות רעי ועל כל חלה חליתי לאהבתו והדומא כלפי הקבה כך היא דודי זה ולכן להלבין עונתי זה ולכן כשנראה בסני נראה כזקן מורה הוראות וכן בשבתו למשפט לבושיה כתלג חור ושער רישיה כעמר נקי וחדם ליפרע משונחיו כענין של מודע חלם ללכוסך: דגול מרבבה י הרבה חילות מקיפין אותה: רחסו כתם כו' תחילת דבריו הבהיקו ככתם כו' וכן הוא חומר פתח דברך יחיר פתח חלני י חלהך הרחם תחלה שמפט מלוכה יש לו עליהם ואחר כך נזר עליהם נזירותיו: קוונותיו תלתלים י על כל קוץ וקוץ תליו תילים של הלכות: שחורות כעורב י על שם שהיתה כתובה לפניו חם שחורה על גבי חם לבנה י דבר אחר קוונותיו תלתלים כשנראה על חם כראה כבחור נלחם בגבורה: עיניו כיונים מבררות דין לחמתו להדדיק כדי לתת לו כדקתו ולהרשיע רשע לתת דרכו כרחשו: יושבות על מלאת י על מלאת של עולם משוטטו בכל הארץ כופו טובים ורעים:

תוספת דל תלמידי חכמים שהקבה נותנם עינים להחיר לעולם כשם שהעינים מאירים לאדם כינים הנודדים משוכך לשוכך לבקש אוכלם כך הם הולכים ממדרשו של פלו' חכם לבית המדרש של פלו' חכם לבקש טעמי תורה י על אפיקי מים על בתי מדרשו' שהם מונחי מים של תורה י רוחנות בחלב לפי שקראן עינים והעין לשון נקבה היא רוחנות לשון נקבה הם מזכחין ענין בחלב של תורה ומלכנים סתריה וסתומותיה י יושבות על מלאת מישבם דברים על אופניהם עכ' דבר אחר עיניו עכייכו פרשיות של תורה והלכות ומשניות כינים שהם נחים בהליכתן על אפיקי מים בבתי מדרשות רוחנות בחלב מונחנות בחלב כמו שפירשתי: לחיו י דברות הר סיני שהראה להם פנים מסבירות ושוחקות: שפתותיו שושנים י דבורים שנכדבר בהלל מועד שהם לריבוי ולכפרה ולריח טוב תורת חטאת ואשם ומנחה ועולה ושלמים ידיו י הלוחות שנתן מימינו ומעשה ידיו המה: גלילי זהב י חלו הדברות שבהן הנחמדים מזהב ומכו רב חמר רבי יהושע בן נחמיה מעשה כסים היו של ספירינין היו והו גלילין לא על שם שגלגלות טובה לעולם: ממולאים בתרשים י סכלל בעשרת הדברות שם מאות ושלוש עשרה מצות: מעיו עשת סן י זה תורת כהנים הניתן באמצע חמשה חומשים כמעשים הללו שהם כתובים באמצע הנוף: עשת סן מעולפת ספירי י כרחית חלקה כעשת סן והיא כדורה דקדוקים רבים נזירות שוות ובניין חב וקלים וחמורים: מיוסדים על חלני כו' חמר רבי אלעזר הקפר העמוד הזה יש לו כותרת למעלן ובסיס למטן חמר רבי שמואל בר גרש פרשיות שבתורה יש להם כותרת למעלן ובסיס למטן וסומכות לפניהם ולאחריהם כגון פרשיות של שביעית ויובל וכי תמכרו וממכר להודיעך כמה קשה חבקה של שביעית כדאיתא במסכת ערכן וסוכה וכגון יפקוד יי חיס על העדה כו' חת קרבני לחמי עד שאתה מפקדני על בני פקוד אותם עלי וכן כמה לכך חמר שוקיו עמודי שר מיוסדים וכו': מרחשו כלבנון י המסתכל ומתבונן בדבריו מוכח בהם פרטים ולולכים כיער זה שמלכלב כך דברי תורה ההונה בהם תמיד מחדש בהם טעמים: בחור י נכחד כארזים הנבחרים לכניין ולחזק ולגובה: חכו ממתקים י דבריו ערבים ושרט ללכס לא תתנו בשכרם חלני יי הנחמן לשלם שכר יש חיד מתוק מזה חל תחבולו במעשיכם ותקבלו שכר ובשוב רשע מרשעו ועשה משפט ונדקה עליהם חיה יחיה עונות נחשבו לו לחיות יש חיד מתוק מזה:

רחסו י מבהיק ככתם כו' כתם הוא לשון סגולת מלכים שאוזרך בבית נמיהם וכן ישנה הכתם הטוב וכן ולכתם חמרתו מבטחי וכן וחלי כתם: קוונותיו תלתלי י לשון תלויים כדלויים בלעז: שחורות כעורב י כל חלה נוי לבחור: עיניו כיונים על אפיקי מים י עיני על אפיקי מים נחתי כעניי יונים אפיקי מים עריבים למראה והחמורים יוכאים שם לשוט וכן מקלם המסורר עיני דודי כ כשהוא מביט על א' אפיקי מים דומות לגוי עיני יונים: רוחנות י עיני דודי בחלב: יושבות על מלאת י כל זה לשון נוי לא בולטות יותר מדאי ו ולא שוקעו חלא יושבו על מלאת גומא שלהם הענין לפי הדומא והוא לשון כל דבר ש שעשו למלאת גומא העשויה לו למושב כמו חבני מילואים ומלאת בו מלואת חבן: לחיו כארזים כערוגת הבשם י חשר שם בחותם ינין חד ערונו גידולי מרקחים י מנדלות מרקחים מנדלות של מרקחים גידולי בשמים י שמפטמי אותם מעשה דוקח: גלילי זהב י כאופני זהב: ממולאי בתרשים י כל לשון מושב חבן יקרה כ בזהב קרני מלאת: עשת י לשון שמונ עשתו קבוץ עב קרני עשת מששיחה בלעז: סן י מעצמות פלי: מעולפת ספירי י מקושטת ומתוקנת בספירי לשון ותתעלף דמתרמיין נחיתקת: שוקיו כעמודי שם י

ראשו כתם פו קוונותיו תלתלים י שחרות כעורב: עיניו כיונים על אפיקי מים רחצות בחלב י שבות על מלאות: לחיו כערוגת הבשם י מנדלות מרקחים שפתותיו שושנים י נטפות מור עבר: ידיו גלילי זהב י ממלאים בתרשים מעיו עשרת שן מעלפת ספירים: שוקיו עמודי שש מיסדים על אדני פו מראהו כלבנון בחור כארזים: חבו כמתקים וכלו מחמדים זה דודי וזה רעי בנות ירושלים:

באוריתא זל חין טעמין בכל סטר ומאמר פומהון כמירא בחירא: ידיו תרי עטר שבטין דיעקב עבריה גלילין על ציץ פלילי דהרבא דקורשא גלילין על תרי עטר מרגליתא עם תלתא אבהו דעלמא אברהם יצחק ויעקב ראובן גלילין על אחר שבעון גלילין על עקיב לוי גלילין על ברקן ועפרן יהודה גלילין על פחלי י ששכר גלילין על אהמורד זבולן גלילין על ניהר דן גלילין על ברלא נפתלי גלילין על אספור גר גלילין על טבאג אשר גלילין על פרוג יוסף גלילין על מריבג בנימן גלילין על אפנטור דמין לתרי עטר מזליא נהירין כעששית צחיהון בעובריהון כשן דפיל ובהיקין כשבזיון: שוקיו י צדיקא אנון עפורי עלמא בסיסן על סמכין דהרב טב אנון פתמיא דאוריתא דעסקין בהון ומזכחין עמא בית ישראל למעבר רעותיה ואיהו מתמלי רחמין עלויהון כסבא ומחור חוביהון דבית ישראל פתלג ומתעתד למעבר נצחו וקרבא בעממיא דעברין על מימריה בעולם גבר וחסין בגלמשין: הכו מלי מוריגו מתקין כרובשא וכל פקודיו רנינן על חפימוי מדהב וכסף דין הוא תושבתייה דאלהא רחמי ודין הוא תקוף חוסניה דמרי חביבי נביאיא ומתנבאין בירושלים: אנרה

הנה הלך דודך מאחורי ומקטרי האומות את ישראל הנה הלך דודך למה הניח חותך עזובה חלמנה : הנה פנה דודך כשחזר והשרה רוחו על כורס ונתן רשות לבנות הצבית והתחילו לבנות בלחן וחמרו להם חנה פנה דודך חס חוזר הוא חליך נבקשנו עמך כענין שחמרו וישמענו צדי יהודה וכנימין כי בני הגולה בונים היכל וגו' ויגשו אל זרובבל וגו' ככה נדרוש לחלוקים וגו' וכונתם לרעה כדי להשבות מן המלחמה והם משיבי דודי ירד לגנו צוה לנו לבנות היכלו ויהיה עם עמנו : לערונת העצמי מקום מקטרי הקטרי : לרעות בנינו ועוד ירד לרעו' כאנו בנינו אשר נכוננו עם אות' שלא עלו מן הגולה מסר' שכינתו עליה פתתי כנסיו' ובבתי מדדשו' וללקוט סוסכי' שומע ומקטרי כדבריים בתורתו ב

אכן עזרא

כתרצה' עם מדינה תמחלכ' בדברי החחב : חימה' שים חימה ממך לכל רוחיה כמו חיוס וכו' : כדגלו' כמחכו בעלן הדגלים : הרהיבנו חזקו מ ממני חו הסירו כחי וממסלת כמו המחב' רכב ודב' עמל וחון :

הפעם השנית

דודי ירד לגנו' כאשר פירשתי שאמרה לו יבא דודי לגנו' והאשר הקיפה דרכה אחריו וכאשר ראה אות' חמרו יפה את רעיתי וחמרו שערך וסניך גם כ כפלה הרמון והטעם כי את היא חסוקתי הקדומית ואת מערבי לי באחרת כי הנה ש שערך וסניך ורקתך לעדי כאמנו ולא יתכן שמתערבי באחר' כי אחת את היא בעולם וחין דומה לך גם הנה שלמה יסלו טעם מ מלכות וסמוני' כלנסי' ועלמות חן מספ' וחן כמותך כי אחת את לאחך :

הפעם השלישית

דודי ירד לגנו' זה פעלה למרו' לרעות בניס וללקוט סוסכי' שהוא דר עם המלאכי' שהם צדיקי' חני לודי' חמרה כנסת ישראל חלכ' סר' דודי לגנו' חני שלו והו' שלי ענתה סכי' יפה את' זה שחזרו בבית שני ופי' הסבי עיניך מונדי טכפסקה ה הנכוח' כבי' סני' כאש' התכבא דיחל ולחמו' חזק וכביא כאשר פ פירשתי בספר דיחל : שערך' שהיו בבית שני מורים : סניך' גבורים : רקתך' כהנים : טעם ה המה' מפרשים ה הוציאו מספר טעם וסמונים בני נח ובני חברה עם בני עשו בן בנו : ועלמות חן מספ' חן מספר' שאין להם ייחוס : אחת היא' כמונוי אחד בארץ :

וללקוט חר מן מלך נסכין ול בריש תיבות וסי' נמס במערכת אות הלסר בסד : נאווה דוסי' נמסר בתלים סימן קסח ומשלי סימן ז' : שהם הרהיבנוי חר מן חמלק בתרי טעמי פי' השפחה לא ישראלה מירכא בתיבת' כי אם בח' מקומו' וסי' בכל משבתיים דוספרתם לכם דפרשת אסר' הדרתיה ואת כל הדרתיה בקע דמלכים' פבליתיה' עליוני' :

אנה הלך דודך חפה בגשמים אנה פנה דודך ונבקשנו עמך : דודי ירד לגנו' לערונת הבשם לרעות בנינו וללקוט שושנים : אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים :

יפה את רעיתי כתרצה נאווה בירושלם אימה כנגלות : הסבי עיניך כנגדי שהם הרהיבנוי שערך בער העזים שגלשו מן הגלעד :

שניך בער הרחלים שעלו מן הרחצה שבלם מתאימות ושבלה אין בהם : כפלה הרמון רקתך מבער לצמתך : ששים המרה מלכות ושמינים פילגשים ועלמות אין מספר : אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה ברה היא לילדתה ראוה בנות ויאשרוה מלכות ופילגשים ויהללוה :

אשרי שכנית קודשאי בני וזן יתי בתפנוקין יפה אמר' כי בממריה כמה יאה את חביבתי בזמן דצביתך למעבר רעותי צפיר בית מוקדשא דבנית לי במקדש קרמי די בגנא לי שלמה מלכא בירושלם ואימתך על כל עממיא ביומא דהלכו ארבע טקסיד במדברא : הסבי אסחרי רבניך חבימי כנשתא רבנא חוזר חוזר לקבלי די אנון אמלכוני בגלותא וקבעי מדרשא לאולפן אורתי ושאר זעטטיך ועמא דארעא אצדיקו יתי במימר פוסהון ככנוי דיעקב דלקטו אבניא ועברו גלישושיתא בטורא דגלעד : שניך וכנהניא ולואי אכלי קורבניך ומעשר קודשא ואפרשותא דבין מכל איסות ונגילות דהווי היכמה דבין עררי דענא דיעקב בזמן דסלקן מן גהל יובקא דלא הוית בהון אינסא ונגולה וכולהון דמינן דא לרא ולרן תימין בכל ערן ומתבלא ועקרא לא הוית בהון כפלה ומלכות בית חשמונאי כולהון מלן פקוריא קרמונא בר מן מתתיה כהנא רבא ובנוהי דאנון צדיקין מכולהון ומקמיין פקוריא ופתגמי אוריתא בצחותא : ששים בארין קמו יונאי וכנשו שתין מלכין מבנוי דעשו מלובשי שריונין רבין על סוסון ופרשין ותמנין דובסין מבנוי דישמעאל רבין על פיליא בר מן שאר עממיא ולישנא דלית בהון מנין ומניא :

אלכסנדרוס מלכא עליהון לרישא ואתו לאנתא קרבא לירושלם : אחת ובעדנא דהיא הוית כנשתא דישראל דמתילא ליונתא שלמתא פלהא בלב חר למרהא ואחידא לאוריתא ועסקא בפתגמי אוריתא בלב שלים וברירן זכותהא כיומא דנפקת מפצרים הך כבן נפקו בני חשמונאי ומתתיה וכל עמא דישראל ואניחו בהון קרבא ומסר' יי יתהון בידהון וכד חזו יתבי פלכיא אשרו יתהון ומלכות ארעא ושלמוניא וקלסו להון :

גלויכס ומכל גלוי' אשהר אתכס' מכל תועבותיכס' כי למבראשונה דרה' ונבוינתך לאחך הב' שהם הרהיבנוי וסי' שהם הלוי' ברה ה' כתי' ה' וסי' עד בית ברה' וחבירו דבחריה דשפטים' מצות' ברה סארת עיני' ברה כחמה איומה כנגלות' ברה היא לילדתה' וכל לשן אכילה דמות' כתיב ה' באס' :

גלויכס ומכל גלוי' אשהר אתכס' מכל תועבותיכס' כי למבראשונה דרה' ונבוינתך לאחך הב' שהם הרהיבנוי וסי' שהם הלוי' ברה ה' כתי' ה' וסי' עד בית ברה' וחבירו דבחריה דשפטים' מצות' ברה סארת עיני' ברה כחמה איומה כנגלות' ברה היא לילדתה' וכל לשן אכילה דמות' כתיב ה' באס' :

גלויכס ומכל גלוי' אשהר אתכס' מכל תועבותיכס' כי למבראשונה דרה' ונבוינתך לאחך הב' שהם הרהיבנוי וסי' שהם הלוי' ברה ה' כתי' ה' וסי' עד בית ברה' וחבירו דבחריה דשפטים' מצות' ברה סארת עיני' ברה כחמה איומה כנגלות' ברה היא לילדתה' וכל לשן אכילה דמות' כתיב ה' באס' :

גלויכס ומכל גלוי' אשהר אתכס' מכל תועבותיכס' כי למבראשונה דרה' ונבוינתך לאחך הב' שהם הרהיבנוי וסי' שהם הלוי' ברה ה' כתי' ה' וסי' עד בית ברה' וחבירו דבחריה דשפטים' מצות' ברה סארת עיני' ברה כחמה איומה כנגלות' ברה היא לילדתה' וכל לשן אכילה דמות' כתיב ה' באס' :

גלויכס ומכל גלוי' אשהר אתכס' מכל תועבותיכס' כי למבראשונה דרה' ונבוינתך לאחך הב' שהם הרהיבנוי וסי' שהם הלוי' ברה ה' כתי' ה' וסי' עד בית ברה' וחבירו דבחריה דשפטים' מצות' ברה סארת עיני' ברה כחמה איומה כנגלות' ברה היא לילדתה' וכל לשן אכילה דמות' כתיב ה' באס' :

גלויכס ומכל גלוי' אשהר אתכס' מכל תועבותיכס' כי למבראשונה דרה' ונבוינתך לאחך הב' שהם הרהיבנוי וסי' שהם הלוי' ברה ה' כתי' ה' וסי' עד בית ברה' וחבירו דבחריה דשפטים' מצות' ברה סארת עיני' ברה כחמה איומה כנגלות' ברה היא לילדתה' וכל לשן אכילה דמות' כתיב ה' באס' :

גלויכס ומכל גלוי' אשהר אתכס' מכל תועבותיכס' כי למבראשונה דרה' ונבוינתך לאחך הב' שהם הרהיבנוי וסי' שהם הלוי' ברה ה' כתי' ה' וסי' עד בית ברה' וחבירו דבחריה דשפטים' מצות' ברה סארת עיני' ברה כחמה איומה כנגלות' ברה היא לילדתה' וכל לשן אכילה דמות' כתיב ה' באס' :

גלויכס ומכל גלוי' אשהר אתכס' מכל תועבותיכס' כי למבראשונה דרה' ונבוינתך לאחך הב' שהם הרהיבנוי וסי' שהם הלוי' ברה ה' כתי' ה' וסי' עד בית ברה' וחבירו דבחריה דשפטים' מצות' ברה סארת עיני' ברה כחמה איומה כנגלות' ברה היא לילדתה' וכל לשן אכילה דמות' כתיב ה' באס' :

גלויכס ומכל גלוי' אשהר אתכס' מכל תועבותיכס' כי למבראשונה דרה' ונבוינתך לאחך הב' שהם הרהיבנוי וסי' שהם הלוי' ברה ה' כתי' ה' וסי' עד בית ברה' וחבירו דבחריה דשפטים' מצות' ברה סארת עיני' ברה כחמה איומה כנגלות' ברה היא לילדתה' וכל לשן אכילה דמות' כתיב ה' באס' :

וללקוט חר מן מלך נסכין ול בריש תיבות וסי' נמס במערכת אות הלסר בסד : נאווה דוסי' נמסר בתלים סימן קסח ומשלי סימן ז' : שהם הרהיבנוי חר מן חמלק בתרי טעמי פי' השפחה לא ישראלה מירכא בתיבת' כי אם בח' מקומו' וסי' בכל משבתיים דוספרתם לכם דפרשת אסר' הדרתיה ואת כל הדרתיה בקע דמלכים' פבליתיה' עליוני' :

אנה הלך דודך חפה בגשמים אנה פנה דודך ונבקשנו עמך : דודי ירד לגנו' לערונת הבשם לרעות בנינו וללקוט שושנים : אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים :

יפה את רעיתי כתרצה נאווה בירושלם אימה כנגלות : הסבי עיניך כנגדי שהם הרהיבנוי שערך בער העזים שגלשו מן הגלעד :

שניך בער הרחלים שעלו מן הרחצה שבלם מתאימות ושבלה אין בהם : כפלה הרמון רקתך מבער לצמתך : ששים המרה מלכות ושמינים פילגשים ועלמות אין מספר : אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה ברה היא לילדתה ראוה בנות ויאשרוה מלכות ופילגשים ויהללוה :

אשרי שכנית קודשאי בני וזן יתי בתפנוקין יפה אמר' כי בממריה כמה יאה את חביבתי בזמן דצביתך למעבר רעותי צפיר בית מוקדשא דבנית לי במקדש קרמי די בגנא לי שלמה מלכא בירושלם ואימתך על כל עממיא ביומא דהלכו ארבע טקסיד במדברא : הסבי אסחרי רבניך חבימי כנשתא רבנא חוזר חוזר לקבלי די אנון אמלכוני בגלותא וקבעי מדרשא לאולפן אורתי ושאר זעטטיך ועמא דארעא אצדיקו יתי במימר פוסהון ככנוי דיעקב דלקטו אבניא ועברו גלישושיתא בטורא דגלעד : שניך וכנהניא ולואי אכלי קורבניך ומעשר קודשא ואפרשותא דבין מכל איסות ונגילות דהווי היכמה דבין עררי דענא דיעקב בזמן דסלקן מן גהל יובקא דלא הוית בהון אינסא ונגולה וכולהון דמינן דא לרא ולרן תימין בכל ערן ומתבלא ועקרא לא הוית בהון כפלה ומלכות בית חשמונאי כולהון מלן פקוריא קרמונא בר מן מתתיה כהנא רבא ובנוהי דאנון צדיקין מכולהון ומקמיין פקוריא ופתגמי אוריתא בצחותא : ששים בארין קמו יונאי וכנשו שתין מלכין מבנוי דעשו מלובשי שריונין רבין על סוסון ופרשין ותמנין דובסין מבנוי דישמעאל רבין על פיליא בר מן שאר עממיא ולישנא דלית בהון מנין ומניא :

אלכסנדרוס מלכא עליהון לרישא ואתו לאנתא קרבא לירושלם : אחת ובעדנא דהיא הוית כנשתא דישראל דמתילא ליונתא שלמתא פלהא בלב חר למרהא ואחידא לאוריתא ועסקא בפתגמי אוריתא בלב שלים וברירן זכותהא כיומא דנפקת מפצרים הך כבן נפקו בני חשמונאי ומתתיה וכל עמא דישראל ואניחו בהון קרבא ומסר' יי יתהון בידהון וכד חזו יתבי פלכיא אשרו יתהון ומלכות ארעא ושלמוניא וקלסו להון :

שני שדיך שתי הלחות דבר אחר מלך וכהן גדול : צוהרך ההיכל והמזבח
שהם זקופי גובהה ולפני הנזית נס היא סס עשוי לחזק ולמנון כמגדל השן :

ככרמל יש חומרי הר הכרמל ואינו כי חס עין וכן בדברי הימי כתוב וכרמל עם
חרמון : כרהטי כמו כרהטי בשקתו המי והם מקומות עמויות להתחבר עם
המי : ולתי בלשון ישמעאל קצה השיער : בעטתו חיל לו דומ' והוא למעלה טפס
הפרי : למיטתו תאר היין כמו יתהלך במיטתו : דוכפי כעני' דבור וחולי כמוהו

דכה : תשווקתו כמו
נאל חיסך תשווקתו :

הפעם השנית

הפך כמגדל הלכנון
חומת המגדל היה סו'
לא היה בו ענות :
דחסך עליך ככרמל
כעין כרמל וככרמל
בעין בוכחף וטעם
מלך חסור כרהטיס
כי דימה השיער שהו'
יחד זה תחת זה כ
כדמות המי כרהטיס
והמלך הוא הראש לו
יהיה פירושו כי המל'
הוא היה מתחיל להצ'
חסר וקטור כחבלי
שערה וזה הענין ה
הזכירנו שרי קדר
החושקים : מה יפתי
חין בעול תענוב לכנס
ולא דבר יפה ונעים
כמו החסך : זאת ק'
קומתך דמת לתמר
ואשכלות הם אשכל'
הנפן שעלת עם חילן
התמר כל אחד היה
מתחיל והוא חלה
בתמו' חסו' בסכסכין
ויחמו כשדיה ויריח
אכה שהיא ככתומי' :
וחכך הוא הדיר
שתחת הלשון שהוא
דומה לין המתהלך
במיטתו וירחיט היטן
כל כך ישמח הכנס
ועיר הלכ' חמרתי
להם הכערה חומרת
חני לדודי לבדו לא ל'
לכס המתחיים : ועלי
תשווקת' לעש' חפס :

הפעם השלישית

שני שדי' שתי תורות
: צוהרך המלך ה
המשיח : עיניך הס'
הנביאים שהיו בתחילה בחשבון עתה יהיו רבים כענין והיה אחרי כן חסך חת
דומי על כל בסר ונכחונג' : חסך הוא כהן גדול כענין ישימו קטורה בחסך :
דחסך עליך ככרמל : זהו נחמיה בן חושיל שהוא מבני יוסף : ודלת דחסך
זהו חליהו : מלך חסור כרהטי' הוא המשיח שהוא חסו' כחש' העתיקו קדמונינו
כי ביום שמרבה ירושלים נולד : מה יפתי שתחזור כנסת ישראל לבנותה
וענין זאת קומתך דמתה לתמר זהו שאמר ועמך כולם כדקי' וכתוב דקי' כתמר
יפתי : וריח חסך הוא הכהן הגדול המעלה העולות והמקטיר : וחכך הס'
המשוררים : חני לדודי כי חלק יי' עמו :

על שער ב' וסימ' צוהרך כמגדל השן' ויכן עזרה מגדלים ואינך חד מן אב מן ב' על וסימ' נמסר במס' רבת' במערל
אות העין בערך על ב' : אתנה לאמרת אעלה בתמר וא' ואחזה כי המגד' לי ואינך חד מן ב' וזינך חד נסיב א'
חד וא' וסימ' נמס' במסרה רבתא במערך או דאלף ב' : וריח ה' וסימ' וריח לו כלבנך' שלמותך כרחי' אפך

שני שדיך בשני עפרים תאמי צביה
: צוהרך כמגדל השן עיניך ברכות
בחשבון על שער בת רבים אפך
כמגדל הלכנון צופה פני דמשק:
ראשך עליך ככרמל ודלת ראשך
בארנמן מלך אסור ברהטים : מה
יפית ומה נעלמת אהבה בתענונים :
זאת קומתך דמתה לתמר ושדיך
לאשכלות : אמרת אעלה בתמר
אחזה בסנסנוי ויהינני שדיך כ
כאשכלות הנפן וריח אפך כתפוחים
: וחכך כין הטוב הולך לדודי
למישרים דוכב שפתי ישנים : אני
לדודי ועלי תשווקתו :

וקטל ית נביאי שקרא בטורא דכרמל ואתיב ית עמא בית ישראל לרחלתא דייאלהיא ודלת עמא
די אזלין ברישא מכא על די אנון מסכנין עתידין למלכש ארנונא היכמה די לבש דניאל בקרתא
דכבל ומרדכי בשושן בנין זכותא דאברהם דאמלך מן קדמת דנא למרי עלמא ובצדקתא דיצחק
דכפתיה אבוהי למקריה ובחסדותא דיעקב דקלף על חטריא ברהטיא מה אמר מלכא
שלמה כמה יאה אנת פנישתא דישראל בזמן די תסבולי עלדי ית ניר מלכותי בעדן די אנא מוכח
יתך בייסורין על חוביך ואנת מקבלא יתהון ברחים דמין באנפך בתפונקין זאת ובעדן די
פרסין פהניך ידהון בצלו ומברכין לאחיהון בית ישראל דדמין ארבעת ידיהון מתפרשין כלולבי
דתמר וקומתהון דקלף וקלף קימין אפין באפין כל קבל פהניא ואפיהון כבישן לארעא
כאתבלא דענבין : אמרת אעלה בתמר דמי ללולבא בעסר' נסין ובהן אף אנא לחנניה מישאל
בנסיונא דרא היכמה דקם אברהם דמי ללולבא בעסר' נסין ובהן אף אנא לחנניה מישאל
ועזריה אי כהלין למקם בנסיוניהון אפרוק בריל זכותהון לעמא בית ישראל דמתילן לאתכלין
דענבין ושומהון דניאל חנניא מישאל ועזריה אשתמע בכל ארעא וירחיהון יחי גדיף בריחא
דתפוחין דנתא דערן : וחכך אמר דניאל וחבריה קבלא נקבל עלנא גזירת מיטרא דיי היכמה
די קבל עליה אברהם אבונא דמתיל לחמר עתיק ונהך באורחן דתקנו קדמוהי היכמה דאזלו
אליהו ואלישע נביאיא די בזכותהון קמו מתניא דדמין לגבר דדמיר וכיחזקאל בר בוזי כהנא
דמגבואת פופיה אתערו דמכי מיתא די בבקעת דורא אני אמרת ירושלים כל זמן די אנא
מהלכא באורחא דמרי עלמא משרי שכנתיה ביני ועלי מתויה ובעדן די אנא סטיא מן אורחתיה
מסלק שכנתיה מביני ומטלטל יתי ביני עפמיא ואנון שלטין בי בגבר דשליט באנתתיה : לכה

כתפוחי' וריח שמנדך בכל בשמי' וריח נור לא עדת בהן :

צוהרך כהן גדול כענין והיה אחרי כן חסך חת
דומי על כל בסר ונכחונג' : חסך הוא כהן גדול כענין ישימו קטורה בחסך :
דחסך עליך ככרמל : זהו נחמיה בן חושיל שהוא מבני יוסף : ודלת דחסך
זהו חליהו : מלך חסור כרהטי' הוא המשיח שהוא חסו' כחש' העתיקו קדמונינו
כי ביום שמרבה ירושלים נולד : מה יפתי שתחזור כנסת ישראל לבנותה
וענין זאת קומתך דמתה לתמר זהו שאמר ועמך כולם כדקי' וכתוב דקי' כתמר
יפתי : וריח חסך הוא הכהן הגדול המעלה העולות והמקטיר : וחכך הס'
המשוררים : חני לדודי כי חלק יי' עמו :

שתי שדי' שתי תורות : צוהרך המלך ה המשיח : עיניך הס' הנביאים שהיו בתחילה בחשבון עתה יהיו רבים כענין והיה אחרי כן חסך חת דומי על כל בסר ונכחונג' : חסך הוא כהן גדול כענין ישימו קטורה בחסך : דחסך עליך ככרמל : זהו נחמיה בן חושיל שהוא מבני יוסף : ודלת דחסך זהו חליהו : מלך חסור כרהטי' הוא המשיח שהוא חסו' כחש' העתיקו קדמונינו כי ביום שמרבה ירושלים נולד : מה יפתי שתחזור כנסת ישראל לבנותה וענין זאת קומתך דמתה לתמר זהו שאמר ועמך כולם כדקי' וכתוב דקי' כתמר יפתי : וריח חסך הוא הכהן הגדול המעלה העולות והמקטיר : וחכך הס' המשוררים : חני לדודי כי חלק יי' עמו :
שתי שדי' שתי תורות : צוהרך המלך ה המשיח : עיניך הס' הנביאים שהיו בתחילה בחשבון עתה יהיו רבים כענין והיה אחרי כן חסך חת דומי על כל בסר ונכחונג' : חסך הוא כהן גדול כענין ישימו קטורה בחסך : דחסך עליך ככרמל : זהו נחמיה בן חושיל שהוא מבני יוסף : ודלת דחסך זהו חליהו : מלך חסור כרהטי' הוא המשיח שהוא חסו' כחש' העתיקו קדמונינו כי ביום שמרבה ירושלים נולד : מה יפתי שתחזור כנסת ישראל לבנותה וענין זאת קומתך דמתה לתמר זהו שאמר ועמך כולם כדקי' וכתוב דקי' כתמר יפתי : וריח חסך הוא הכהן הגדול המעלה העולות והמקטיר : וחכך הס' המשוררים : חני לדודי כי חלק יי' עמו :

אבן עזרא

שיר השירים ח

רשי

הפעם השנית

ואני לא עשיתי כן אלא כרמי שלי לפני וחזרה מלענת
 וחומרת קח אתה שלמה האלף שלך וירוחו הנוטרים
 הפוכים מחתי' אני אינני רוכה ממון ולא קח וריוח אלא להיות כרמי שלי לפני
 שהתחברתי בו עם דודי וזהו יותר תענוב לי מכל ממון' אמר דודה כסאת יוסבת

לנני' שיש בתוך הכר'
 אל תריוני קולך כי ח
 חברים יש ליהם מ
 מקשיבי לקולך ועתה
 השמיעני ואמרי לי
 ברח דודי כאילו ת
 תחשבי שאני עמהם
 שלא יחשדוני שאני ע
 עמך ככאן כאשר ח
 חמרת לי בתחילה סב
 דמה לך דודי לכני חו
 לעופר האילים:

נשלם פ' שיר השיר'
 מהפעם השנית'

הפעם השלישית

כרמי שלי חל שלמה
 ברוח הקדש זה הכר'
 כולו שהיה לי עוד י
 יחזור להיותו לפני:
 האלף לך שלמה'
 יאמר למשיח שהוא
 בנו ויקרא שלמה ה
 האלף לך שלמה יחזרו
 שהיו לנוטרי' את פריו
 גם המחתים שהם י
 יהודה וכימין'

אמרה שכינה היוסבת בננים את כנסת ישראל כמה יתחונ המלאכי' לסמוע את
 פיריך ענתה כנסת ישראל חס טוב בעיני דודי ברת מהמלאכי' ונד אל הכרי בשמי'
 הם הדרי בין כי פס בנה יי' את הכרחה חיים עד העולם:

ודמה לו וזה דמה ואינך חד מן ג' זוגין מיהדין חד רוחד ור' וס' דמה ל' עד שיפוח היום' ודמה ל' ברח דודי' דשן לו נתן
 מטר ורעך אשר חורע' ודשן ל' כי אביאנו אל האדמה' דהופים ל' הרצים יצאו' ודהופים ל' הרצי' דרכבי הרכש:

רחבעם בריה אתה ירבעם בר נבט ופלג ג
 עפיה מלכותא ודבר מן ידו עפר שבטין על
 מימר פומיה דאחיה דמן שילה די הוא נברא
 רבא: כרמי בר שמע שלמה מלכא ד' ישראל
 נבואתיה דאחיה דמן שילה בעא למקטליה
 וערק אחיה מן קדם שלמה ואזל למצרים
 ובההיא שעתא אתאמר בנבואה למלכא
 שלמה למהו איהו שליט בעסר שבטין כל
 ימזיה ובתר מותיה יהי שליט בהון ירבעם
 בר נבט ותרון שבטין ירוודרה ובנפון יהי
 שליט בהון רחבעם בר שלמה ו היושבת
 לכנשתא ד' ישראל בסוף יומיא את בנשתא ד' ישראל
 דמתילא לגנתא קלילא ביני אומיא ויתבא
 בבית מדרשא עם חברי סנהדרין ושאר עפא דציתין לקל ריש מתיתבתא ואלפין מן פומיה פתנמיה
 אשמיעני אודיתא קל מליך בעדן דאת יתבא לזבאה ולחביא ואהי מסבים לכל מה די ארת
 עבדתו ברח בההיא שעתא ימרון סבי כנשתא ד' ישראל ערוק לך רחמי מרי עלמא מארעא
 דרא מסאבא ותשרי שכנתך בשמי מרומא ובעדן עקתין די אנחנא מצלין קרמך תהי דמי לטביא
 די בעדן דרמיד עינא דרא קמין ועינא דרא יהי פתיחא כאורזילא דאילא דבעדן דעריק מסתכל
 בתריה בן אנת תהיא משגח בן ומסתכל בצערן ובסגופן משמי מרומא עד זמן די תתרעי בן
 ותפרוק יתן ותעל יתן על טורא דירושלם ותמן יסקון כהניא קרמך קטרת בוסמין:

סך פסו' שיר השירים מאה ושבעה עשר
 וס' קי' וחציו גרד וכרכם:

אמר שלמה בסוף נבואתיה עתיד מרי עלמא למימר
 לכנשתא ד' ישראל בסוף יומיא את בנשתא ד' ישראל
 דמתילא לגנתא קלילא ביני אומיא ויתבא
 בבית מדרשא עם חברי סנהדרין ושאר עפא דציתין לקל ריש מתיתבתא ואלפין מן פומיה פתנמיה
 אשמיעני אודיתא קל מליך בעדן דאת יתבא לזבאה ולחביא ואהי מסבים לכל מה די ארת
 עבדתו ברח בההיא שעתא ימרון סבי כנשתא ד' ישראל ערוק לך רחמי מרי עלמא מארעא
 דרא מסאבא ותשרי שכנתך בשמי מרומא ובעדן עקתין די אנחנא מצלין קרמך תהי דמי לטביא
 די בעדן דרמיד עינא דרא קמין ועינא דרא יהי פתיחא כאורזילא דאילא דבעדן דעריק מסתכל
 בתריה בן אנת תהיא משגח בן ומסתכל בצערן ובסגופן משמי מרומא עד זמן די תתרעי בן
 ותפרוק יתן ותעל יתן על טורא דירושלם ותמן יסקון כהניא קרמך קטרת בוסמין:

יחד כוכבי בקר חלו ישראל ואחר כך ויריעו כל בני אלהים: ברח דודי' מן הגולה
 הזאת ופלגו מביניהם: ודמה לך לכני' למהר הגולה והסרה שכינתך על הכרי
 בשמים הוא הר המוריה ובית המקדש שיבנה במהרה בימינו: חתן

כרמי שלי לפני לוי' הדין יביח' הקב"ה במשפט ויהל' כרמי אלעפ סומרתיו בידכ'
 שלי הוא ולפני בא כלמה שחטפת לכס את פריו ולא ככחד ממני מה שבבית' מה'
 והם חומרים האלף לך שלמה אלף הכסף שבנינו מהם הכל כחזור לך: ומחתים
 לנוטרי' את פריו' ועוד נוסף הרבה משלנו ונתן להם לראשיה' ומכמיהם כענין

סכאמר תחת הנחשת
 אביח זהב' ואותם
 תשלמים לתלמידי ח
 חכמים כמו סכאמר
 כי ליושבי לפני יי' יהי'
 סחרה ואתכנה של בר
 ויש לפרש ומחתים
 לנוטרי' את פריו כד'
 הנהנה מן ההקדש
 שמשלם קרן וחומש
 חף חנו כשלם על ק
 קדש ישראל ליי' ראשי
 תבואתו קרן וחומש
 חומשו של קרן ומחת'
 הם חומשו של חלף:
 היושבת בנכים'

הקדוש ברוך הוא ח
 חומר לכנסת ישראל
 את הכפזכה בגולה
 רועה בנכים של אחרי'
 ויושבת בבתי כנסיות
 ובבתי מדרשות:

חברים מקשיבים
 לקולך מלאכי השרת
 חבירך בני אלהים
 דונמתך מקשיבים ו
 ובאים לשמוע קולך
 בבתי כנסיות:

השמיעני' ואחר כך
 יקדישוה' סכאמר בן
 יחד כוכבי בקר חלו ישראל ואחר כך ויריעו כל בני אלהים: ברח דודי' מן הגולה
 הזאת ופלגו מביניהם: ודמה לך לכני' למהר הגולה והסרה שכינתך על הכרי
 בשמים הוא הר המוריה ובית המקדש שיבנה במהרה בימינו: חתן

נשלם פירוש שיר השירים תהלה ליוצר אורים

ויהי

בימי שפוט הסופטים לפני מלך סחול סחול סחול מתפרנסים על ידי סופטים ובימי חכבן היה סחמרו רבותינו חכבן זה בענין:

בסם אל יחזק יתי פירוש מגילת רות

וזכרו יעמיד הדוי לחברה ספרדי:

נאום חברה בעבור היות דוד סורס מלכות ישר' נכת' בספרי הקדש יחס דוד:

בן תמובן סוף ח חפרתי חבונם ראה חסבות סהרי הסוף עגלון מלך מוחב חת כנו למחלון לחמר מר רות בתו של עגלון היתה דבר אחר ח חפרתי בית בית לחם קרויה חפרת: חים כעמי למה חמר מ מכחן חמרנו חן חים מת לח לחסתי: נס סניהס מהונס כ בתלה לקו בממונס ומתו במליה ומקניה נחאר כן מתונס הס: נתכח מן המקום למה חמר הרי ככר בחמר ותסב מסדה מוחב ומיהין מסוב חס לח תכח מן סה המקום סהיתה סס חלח מגיד סכיחל חדיק מן המקום כ כיכרת וענס רוסס פנה זיוה פנה הדרה פנה סכח סלעיר וכן ויבא יעקב מחלר ס סכע:

ושם ו ספוק ושם וסס ולין ושם וסס ושם

במאשה ל סטה חלה וסססת ושם

ויהי בימי שפוט השפטים

ויהי בימי הדסמ' וסי' ויהי בימי אמרפלי' ויהי בימי אחו' ויהי בימי החקים דרמיה' ויהי בימי שפוט השפטי' ויהי בימי אחשורוש: שפס ג' כחס'וא' מלוסי' אס תנא עליו רעב הרב שפוט' ויהי בימי שפוט השפטי' פתח פוך שפוט צדק'קדם'ל בתר'הפא נקוד בחטף קסף: מאביות חס' וקדמא בליש' וסיס' והמאבים יקראו להם אמיס' מארס ומסמאב

ויהי

בימי שפוט השפטים ויהי רעב בארץ וילך איש מבית לחם יהודה לגור בשדי מואב הוא ואשתו ושני בניו: ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני בניו מחלון וכליון אפרתיס מבית לחם יהודה ויבאו שדי מואב ויהיו שם: ומת אלימלך איש נעמי ותשאר היא ושני בניה: וישאו להם נשים מאביות שם האחת ערפה ושם השנית רות וישבו שם בעשר שנים: ומתו גם שניהם מחלון וכליון ותשאר האשה משני לריה ומאשה: ותקם היא וכלתיה ותשב משדי מואב כי שמעה בשודר מואב כי פקר יהוה את עמו לתת להם לחם: ותצא מן המקום אשר היתה שמה ושתי כלתיה עמה ותלכנה בדרך לשוב אל ארץ יהודה: ותאמר נעמי לשתי כלתיה לכנה שבנה אשה לבית אמה יעשה יהוה עמכם חסד כאשר עשיתם עם המתים ועמדי: יתן יהוה לכם ומצאן מנוחה אשה בית אשה ותשק להן ותשאנה קולן ותבכינה: ותאמרנה לה כי אתך נשוב לעמד: ותאמר נעמי שבנה בנתי למה תלכנה עמי העוד לי בנים במעי והיו לכם לאנשים:

ויהי בימי שפוט

יש חומו' כי הסס סכט הסופטים כי על ידס בחרעב בחרץ ישר' יש מדקדק סחומר סחיכנו סס הפועל כי חס סס כמורכב ספ' וימכן היות כמסעו כי כל פועל עכר חו עמיד חו פועל לעולם הס נגזרים מסס ה הפועל כי הוא העיק' מ'ס מבית לחם יהודה מסמס עכמו וח' עמו בעבור כי סס מיקס לח יסמך: מחלון וכליון לח יענוו ה המקדים סהיו על ס סקרחו כן כמו י יססכר נס מסה י נבדרס חומו' סהס י ינחס וסרף בעבור ס סלקחו בטות מו:כ וסס כתוב חסר בעלן למוחב והמוחבות מ מותרות לישראל כי הכתו לח חסר כי חס עמוכי ומוחבי סלח י יבוחו בקהל וסלח יקחו מבנות ישראל ובספר עזרא חכר זה בטוב: וטעם מבית לחס פעס חכרת ל להודיע סהס חזרחיס ועוד בעבור סחמר ח חפרתיס חחת המלה פעס היח ליחס המק' הניקרה חכרת ופעס חחת ממספחת חפר' וחפרת סס חסת כלב כן חכרון וניקרה ה המקום על סמה כמו מזכרי ולח יתכ' סיקח מחלון וכליון חלו ה הנסיס עד סכתגירו ונעד חל עמה וחל ח חלהיה: ותסחר חחסה לכדה מוכי ילדיה ומחיס' וחכיר' הכתוב כי כן מספס כחסר חכ' סכי דברי' יחמר על החכרון חו הנגידס בעבור רוב מכוונת על כניה ס סהיו בחורי' כי חיסה זקן מת: ותסב מסד' מוחב' במחשבת כמו רילחס ישר'עס כלק: עס המת' הס כניה: יתן יי' לכם' בעל: העוד לי בניס' רביס מחבריכו חסכוני חחת התסוב על המכחיסי' ולח יענו כי חכונינו העתיקו כי הייכוס לחחי' מן חחב רק חמרה להס חילו התי לי כבי' כמעני הייתי מתנת' חות' לכם תחת המת' ונחת דרך חוכב ולח על דרך יבו': הלהן

כי זקנתי מהיות לאיש שחשש לנו ונחליד בני ותנשאו להם שחינכו חסודים להם משו חשת אחיו שלא היה בעולמו שחיכה זקוקה ליבס לפי שלא היו למחלוק וכליין קדושין בהם סנכריו היו ולא כתבירו ועכסיו הן בחות להתנייר כמו שנחמר כי חתך כסוב לעמך מעתה נהיה לעם אחד: כי חמרתיים לי תקוה כי אפילו חמר לי לבי יש לי תקוה

ליבסא עוד וללדת כ בני: ונס הייתי הלילי לחיס ויותר מכן חפי הריתי הלילה זכרים ונס ילדתי בניס חו אפילו כבד ילדתי כ בניס: הלה תסברכי בתמיה סמח להן ת תככ עד חמר יגדלו לשון סברו עליי: תענה לי לשון חסוד ונמד בתוכה ויס פותרין לשון עינן ולא יתכן סחס כן היה לו לינקד הכון דגש חו לכמוב סכי מלין: הנה סכה יבמתך זה טעמו למעלה תחת השין לפי סהוא לשון עבר ובקד היה סכה טעמו למט בביט לפי סהוא לשון הווה וכן כל כיוצא בהם: חל תפנעי כי חל חמר תלכי חלך מכחן חמרו רבותינו גר סכח ל להתנייר מודיעין לו מקצת עונסן סחס בח לחזור בניחזור ס שמתוך דברי סלרות חמה למד מה חמרה לה נעמי חסוד לנו ל לכחת חוז לתחום כ בשבת חמרה לה כ בחמר תלכי אך חסוד לנו להתייחד נקב עס זכר סחינ' חיסה חמר לה בחמר תליני חלין עמנו מובדלים משחר עמי בסס מחות ושלס עשרה מבנות עמך עמי חסוד לנו עו חלדיך חלחי חרבע מיתות כמסרו לבי בחמר תמותי חמות סני קברים כמסרו לבית דין אחד לנסקלין ו נסרפני וחחד לנהרני ונחנקי חמר לה וסס חקבר: כה יעשה לי אהיס פאמר התחיל להרע סיכחה בי ידו להמית חישיו וליד מ

ותשנה בחד מל חוד חסר ופי ותשנה קולן ותבכינה עור בתרא חסר א וא ותשנה עלינו נהי חסר: אל אשר חוסים נמסר בכי תשא ומסעי וריש יחזקאל: עמד חוס' והשביע הכהן את האשה בפרסו סוסיו ירמוס את כל חוצותיך הנה עמך נשים כקרובך שמעי בת וראי והטי אנך עמך עמי ודוד ועסך כלם צדיקי שתיה

ותבנא ברתי מפתרי אולנא לעמבון ארי סביר מלמהו בעלה לגבר ארום אמרית אל אנה ריבא אית לי סבר ברם הותי מבעלא בלי ליה לגבר וברם הותי ילדה בנין: דלמאלחון אתון מתינן עד די ירבון פאתתא דנטרא ליבס קליל למסכה לגבר הכדילחון אתון יתבן ענימן בריל דלא למרהו מתנסבן לגבר כקעו ברתי לא תמריון נפשי ארום מריר לי יורתר מנבון ארום נפקת בי מהא מן קדם יי ונטלן קלהו ובבון עוד זמנא אוהרנא ונשיקת ערפה לחמותה ורות אתדבקת בה ואמרת הא תבת יבמתך לורת עפה ולות דחלתה תובי בתר יבמתך לעפיד ולרתלתיך: ואמרת רות לא תקנישני בי למשפיקי למתב מן בתרך ארום תאזיבא אנא לאתגרא אמרת נעמי אתפקדנא למטר שפיא ויזמי טבא בריל דלא להלכא בר מתרין אלפינ אמין אמרת רות לכל מן די את אולא איול אמרת נעמי אתפקדנא דלא למבת בחדא עס עממיא אמרת רות לכל אתר די תביתי אבית אמרת נעמי אתפקדנא למנטר שית מארה ותלת עסר פקודיא אמרת רות מה דנטרין עמיד איהא נטרא אנא כאלו הוו עמי מן קדמת דנא אמרת נעמי אתפקדנא דלא למפלה פולחנא נוכראה אמרת רות אלהך הוא אלהיו אמרת נעמי אית לנא ארבע דיני מותא לחיביא רגימת אבנא ויקירת נורא וקטילת סיפא וצליבת קיסא אמרת רות לכל מה דתמותי אמות אמרת נעמי אית לנא בית קבורתא אמרת רות ותמן אהא קבירא ולא תוסיפי עוד למללא כדנן יעבר יי לי וכדנן יוסיף עלי ארום מותא יהא ספריש ביני ובינך: וחזת ארום סאלמא היא למקד עפה ופסקת מלמלא לה ו אולו תרויחו עד דעלן בית לחם והורה בר עלן לבית לחם וארגישו כל יתבי קרתא עלוהן ואמרן דנא נעמי ואמרת להון לא תהוין קרו לי נעמי קרו לי מרירת נפשא ארום אמריר שדי לי לחדנא: אנא

ותשנה בחד מל חוד חסר ופי ותשנה קולן ותבכינה עור בתרא חסר א וא ותשנה עלינו נהי חסר: אל אשר חוסים נמסר בכי תשא ומסעי וריש יחזקאל: עמד חוס' והשביע הכהן את האשה בפרסו סוסיו ירמוס את כל חוצותיך הנה עמך נשים כקרובך שמעי בת וראי והטי אנך עמך עמי ודוד ועסך כלם צדיקי שתיה

הלחן תסברנה: הכון תחת המס והפך כי מר לי מאל מכס והמה בחו בית לחס: מלת תסברנה דביקה עס חות ללוד חו עס מלת אכמו עיכי כל אך ישברו: תענבי מביני כפעל וחון לו חבר: לבלתי היות לחיס: היות כל אחת מהן לחיס כמו ניתלו שניהם על עץ: חל בנותי כלומר חל תלכנה עמי: כי יצאה בי בזירת הסס סיכח מ מלפניו חו סהיתה כ כמסרת ויכחה בי עד סנרחתה: יד יי מ מכה כי ביד היא ו כלטון בני חלס דיבר הכתוב: סכה יבמת' מברת יבמה ככר פ פירסונה בתורה: חל עמה וחל חלהיה לעד סהתניינו: חל תפנעי בי הטעם פיוס ולעול הוא דבוק עם חות בית כמו ופנענו לי בעפרון וחף מולה וזה רק לא חפג חלס ובמקומו חפרטל עמך עמי לעולס לח חעזוב תורת ישראל וייחוד הסס: מתחממת מוכין התפעל: ותהם מוכין כפעל מפעלי הכפל: הזחת נעמי כי חלימלך וחמתו הי מנדולי ישראל: חל תקרא לני נעמי קר' לי מר' חלע סהוא כתוב בחלף כח כדרך בעלי ההח הנעלס בסוף חלף מר' תחת ה' וכמוהו כעגלה דשא על דעת לי יהודה ולפי דעתי הכוע דבר תענוג והמר הפך ת תענוג והנעש הוא המחל הוא המתוק: מלחה

ב לשון נקבה ובסיפוס ותלכנה שתיהם עד באנה בית לחם אשר בנו שתיהם את בית ישראל: מרא ל כתבי א' והוא חד מן מלין דכתי א' בסוף תיבותא ולית דכו וסוס נמסר בסמר רבת במערכת אות האלף בסד:

מנכסי: וכה יוסיף חס יפרת ביני ובינך כי חס המות: ותחלל לדבר חליה מכחן חמרנו חן מרבין עליו וחן מדקדקים עליו: תוספת ותלכנה שתיה חמר דבי חכהו בוא נראה כמה חביב הנריס לפני הקבה כין שנתנה דעתה להתנייר הסוה חותה הכתוב לנעמי ותהם כל העיר נעסית הומויה כל העיר כולם כתיבנו לקבור חשתו של בענו סמתה בו ביום עכ: הזחת נעמי: חל כקודה חטף מפני סהיה תמונה הזחת נעמי סרגילה לכחת בעבים ונפרדים חותם מה עלתה לה על חמר יצחה לחנה לחרך:

מלאה הלכתי בעופר ובנים : ענה ב' העיר עלי שהרשעתי למנין : בתחילת קציר שעורים בקצירת העומר הכתוב מדבר : מדוע קרוב בן אחיו של אלימלך היה חמרו רבותי אימלך ושלמון אחי בועז ופלוני אלמוני הגזל ואחי נעמי כולם בני נחשק בן עמינדב היו ולא הועילו להם זכות חבות בזה מ' אחרץ לחונה לחרץ : חלכה כח

מלאה בנים וממון : וי' ענה ב' יש חומרי מנורת לענות מפני ולפי דעתי שהיה מנורת לא תענה ברעך כטעם תחדש עדיך נבדי : וסדי הרע לי' כמו נגע וכמהו וברח רע או הרע לי' על מעלי או על דרך לשון בני אדם דבר הכתוב והוא הנכח , הא השבה הא הדעת כמו הנמכר פה' וטע' ותשכ נעמי פעם אחרת לדבק הזמן

השדה' לאחד משדות חכמי העיר אחרי ח אחד מהם אשר חמני חן בעיניו שלא יעבר ב' : וחלקטה בסבלי' אחר אשר חמני חן בעיניו אחר מי אשר חמני חן בעיניו :

ותלך ותבוא ותלקט בשדה מינינו במדד דות עד לא חזלת אחת שהיא חומר ותבוא וואחר ותלקט אלא ש שהיתה מסמנת ה הדרכי קודם שכתבה לשדה הלכה ובה חזרה לעיר כדי לעשו סימנים וכוונתם שלא תטעה בסבלי' ותדע לשוכ : ויקר מקריה' לכה בחלקת השדה אשר לבעות : למי ה הנערה הזאת וכו דרכו של בועז לשאול בנשים אלא דברי ז כנינות וחכמה ראה בה שתי סבלי לקטה שלשה חניה לקטה והיית' מלקטת עומד' מעומד וסוכבו מושב כדי שלא תסחה :

השבה עם נעמי' הטעם למעלה תחת הפין לפי שהוא לשון עבר ואיך לשון פועל : ותחמר , בלכה : חלקטה כח' לקט ה הסבלים : ואספתי בעמרים , שכהה של עמרי' : וצמית והלכת אל הכלים , ואם תצמתי אל תכלמי מ מלכת ולסתות מכלי המים אשר ישאבון הנערים : לא

אני מלאה הלכתי וריקם השיבני יהיה למה תקראנה לי נעמי ויהיה ענה ב' ושדי הרע לי : ותשב נעמי ורות המואביה כלתה עמה השברה משדי מואב והמה באו בית לחם בתחלת קציר שעורים : ולנעמי מירע לא ישדה איש גבור חיל ממשפחת אלימלך ושמו בעז : ותאמר רות המואביה אל נעמי אלכה נא השדה ואלקטה בשבליים אחר אשר אמצא חן בעיניו ותאמר לה לכי בתי :

ותלך ותבוא ותלקט בשדה הקוצרים ויקר מקרה חלקת השדה לבעז אשר ממשפחת אלימלך : והנה בעז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים יהוה עמכם ויאמרו לו יברכה יהוה : ויאמר בעז לנערו הנצב על הקוצרים למי הנערה הזאת : ויען הנער הנצב על-

הקוצרים ויאמר נערה מואביה היא השבה עם נעמי משדי מואב : ותאמר אלקטה נא ואספתי בעמרים אחרי הקוצרים ותבוא ותעמוד מאז הבקר ועד עתה זרה שבתה הבית מעט : ויאמר בעז אל רות הלוא שמעת בתי אל תלכי ללקט בשדה אחר ונס לא תעבורי מזר וכה תדבקין עם נערת' : עיניך בשדה אשר יקצרון והלכת אחריהן הלוא צייתי את הנערים לבלתי נגע וצמית והלכת אל הכלים ושתית מאשר ישאבון הנערים : ותפל על פניה ותשתחו ארצה ותאמר אליו מדוע מצאתי חן בעיניך ל להכירני ואנכי נכריה :

ותלך ותבוא ותלקט בשדה הקוצרים ויקר מקרה חלקת השדה לבעז אשר ממשפחת אלימלך : והנה בעז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים יהוה עמכם ויאמרו לו יברכה יהוה : ויאמר בעז לנערו הנצב על הקוצרים למי הנערה הזאת : ויען הנער הנצב על-

הקוצרים ויאמר נערה מואביה היא השבה עם נעמי משדי מואב : ותאמר אלקטה נא ואספתי בעמרים אחרי הקוצרים ותבוא ותעמוד מאז הבקר ועד עתה זרה שבתה הבית מעט : ויאמר בעז אל רות הלוא שמעת בתי אל תלכי ללקט בשדה אחר ונס לא תעבורי מזר וכה תדבקין עם נערת' : עיניך בשדה אשר יקצרון והלכת אחריהן הלוא צייתי את הנערים לבלתי נגע וצמית והלכת אל הכלים ושתית מאשר ישאבון הנערים : ותפל על פניה ותשתחו ארצה ותאמר אליו מדוע מצאתי חן בעיניך ל להכירני ואנכי נכריה :

ותלך ותבוא ותלקט בשדה הקוצרים ויקר מקרה חלקת השדה לבעז אשר ממשפחת אלימלך : והנה בעז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים יהוה עמכם ויאמרו לו יברכה יהוה : ויאמר בעז לנערו הנצב על הקוצרים למי הנערה הזאת : ויען הנער הנצב על-

הקוצרים ויאמר נערה מואביה היא השבה עם נעמי משדי מואב : ותאמר אלקטה נא ואספתי בעמרים אחרי הקוצרים ותבוא ותעמוד מאז הבקר ועד עתה זרה שבתה הבית מעט : ויאמר בעז אל רות הלוא שמעת בתי אל תלכי ללקט בשדה אחר ונס לא תעבורי מזר וכה תדבקין עם נערת' : עיניך בשדה אשר יקצרון והלכת אחריהן הלוא צייתי את הנערים לבלתי נגע וצמית והלכת אל הכלים ושתית מאשר ישאבון הנערים : ותפל על פניה ותשתחו ארצה ותאמר אליו מדוע מצאתי חן בעיניך ל להכירני ואנכי נכריה :

הרעד' וסי' נמסר במדר שמות ומלכים ב' סי' ט' א : בתחלת ו' וסי' והם הוסתו בימי קציר תחלת כתי' ויהי בתחלת שבתם שם בתחלת עלות הלקטי באו בית לחם בתחלת קציר שעורים בתחלת תחונת יצא' ובמלכות אחשוורש בתחלת : ואלקטה ל' וחד אלקטה ואינן חד מן זונין חד א' וחד וא' וסימני' במסר' רבתא במערכת אות האלף בסד :

אנא מליא אולית מבעלי ומבני וריקניא אתבני י' מנהון למא דין אתון קרו לי נעמי ומן קדם י' אסתהיד לי חובתי ושדי הבאיש לוי' ותבת נעמי ורות מואביה כלתה עמה די תבת מחקל מואב ואנון אתו ביר לחם במעלי יומא דפסחא ובההיא יומא שריא בני ישראל למחצד ית עומרא דארמותא דהורה מן שעורין : ולנעמי אשתמודע לנברה גבר גבר תקיף באוריתא מן יחוס אלימלך ושמה בועז : ואמרת רות מואביה לות נעמי איול בעז לחקלא ואכנוש בשבולין ברת די אשכח רחמינ בעיניו ואמרת לה אול ברתו' ואולית ועלת וכנשת בחקלא ברת חצודיא ואורע ארעהא אחסנת חקלא די יהוה לבועז דמן יחוס אלימלך : והא בועז אתא מבית לחם ואמר לחצודיא יהא מימרא די' בסערכון ואמרו ליה יברכך י' : ואמר בועז לעולמיה דמיני רב על חצודיא לא ידיון אומא ריבא דקא' ואתיב עולימא דאתמנא רב על חצודיא ואמר ריבא מן עמא דמואב היא דתנת ואתגיררת עם נעמי בחקל דמואב : ואמרת אצבור בעז ואכנוש שובלין באלומיא מדה דמשתאר ברת חצודיא ואתת וקמת ואתעקבת בעז מקדם צפרא ועד בעז פון זעיר דין דיתכא בביתא צבחה : ואמר בועז לות רות הלוא קבלת מיני ברת' לא תהבין למצבר שובלין בחקל אוחרו ואף לא תעברי מכא למיול לאופח אחרתא והכא תתוספין עם עולמתי :

ותלך ותבוא ותלקט בשדה הקוצרים ויקר מקרה חלקת השדה לבעז אשר ממשפחת אלימלך : והנה בעז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים יהוה עמכם ויאמרו לו יברכה יהוה : ויאמר בעז לנערו הנצב על הקוצרים למי הנערה הזאת : ויען הנער הנצב על-

הקוצרים ויאמר נערה מואביה היא השבה עם נעמי משדי מואב : ותאמר אלקטה נא ואספתי בעמרים אחרי הקוצרים ותבוא ותעמוד מאז הבקר ועד עתה זרה שבתה הבית מעט : ויאמר בעז אל רות הלוא שמעת בתי אל תלכי ללקט בשדה אחר ונס לא תעבורי מזר וכה תדבקין עם נערת' : עיניך בשדה אשר יקצרון והלכת אחריהן הלוא צייתי את הנערים לבלתי נגע וצמית והלכת אל הכלים ושתית מאשר ישאבון הנערים : ותפל על פניה ותשתחו ארצה ותאמר אליו מדוע מצאתי חן בעיניך ל להכירני ואנכי נכריה :

ותלך ותבוא ותלקט בשדה הקוצרים ויקר מקרה חלקת השדה לבעז אשר ממשפחת אלימלך : והנה בעז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים יהוה עמכם ויאמרו לו יברכה יהוה : ויאמר בעז לנערו הנצב על הקוצרים למי הנערה הזאת : ויען הנער הנצב על-

הקוצרים ויאמר נערה מואביה היא השבה עם נעמי משדי מואב : ותאמר אלקטה נא ואספתי בעמרים אחרי הקוצרים ותבוא ותעמוד מאז הבקר ועד עתה זרה שבתה הבית מעט : ויאמר בעז אל רות הלוא שמעת בתי אל תלכי ללקט בשדה אחר ונס לא תעבורי מזר וכה תדבקין עם נערת' : עיניך בשדה אשר יקצרון והלכת אחריהן הלוא צייתי את הנערים לבלתי נגע וצמית והלכת אל הכלים ושתית מאשר ישאבון הנערים : ותפל על פניה ותשתחו ארצה ותאמר אליו מדוע מצאתי חן בעיניך ל להכירני ואנכי נכריה :

ותלך ותבוא ותלקט בשדה הקוצרים ויקר מקרה חלקת השדה לבעז אשר ממשפחת אלימלך : והנה בעז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים יהוה עמכם ויאמרו לו יברכה יהוה : ויאמר בעז לנערו הנצב על הקוצרים למי הנערה הזאת : ויען הנער הנצב על-

הקוצרים ויאמר נערה מואביה היא השבה עם נעמי משדי מואב : ותאמר אלקטה נא ואספתי בעמרים אחרי הקוצרים ותבוא ותעמוד מאז הבקר ועד עתה זרה שבתה הבית מעט : ויאמר בעז אל רות הלוא שמעת בתי אל תלכי ללקט בשדה אחר ונס לא תעבורי מזר וכה תדבקין עם נערת' : עיניך בשדה אשר יקצרון והלכת אחריהן הלוא צייתי את הנערים לבלתי נגע וצמית והלכת אל הכלים ושתית מאשר ישאבון הנערים : ותפל על פניה ותשתחו ארצה ותאמר אליו מדוע מצאתי חן בעיניך ל להכירני ואנכי נכריה :

סבחו בתחלת קציר שעורים בעבור לקיטו דות : מדוע קרוב ידוע כמו ומדע לכיכה תקרא : לאישה מ' מואת אישה והנה ה הלמד כמו אמרי לי אחי הוא : בועז' חמ' רבותינו זל שהוא חכנן שהיה שופט ח' אה' ישראל : אחר אשר חמני חן בעיניו יש חומרים כי הניו סב אל בועז הנזכר והטעם חולי יהיה ולפי דעתי שהיו סב אל בעל השדה ואם לא נזכר בעבור ויקר מקרה וטעמו כן הוקרה : י' עמס' לעמוד חמני בעבור שהם עמלים יברכך י' שיתן ברכה ב בקציר : למי הנערה הזאת חסב שהיא אשת חיס חולי שאל את הנער כי ראה לבושה כלבוש חרבה גם הצורות משתנות בעבור האויר ודרך הדלד ידוע : ותנח ותעמד סתתעסק תמיד ברכה ולא בדבר אחר שלא יחטונה בעבור יפיה זה שבתה הבית מעט זמן מועט' ושבחה שיסבה' וטעם בית כמו סוב' לא תעבורי בשוק תחת חולס כמו יספוטו הם והיא מלה זרה בעבור ה היותה מלרע חולי היתה כן בעבור ש שאיננו במקום מ מוכרת' וכן תדבקין כוסף : וצמית' בא כבעלי ההא כסוף הנד

לקצרים ד' מל' וסי' ויאמר לקוצרים י' עמכם' ודבתריה הנצב על הקוצרים למי הנערה' ודבתריה ויאמר נערה מואביה' ודבתריה ותאמר אלקטה נא ואספתי : הלוא ט' מל' בכתו' וסי' הלוא משנאד' י' אשנא' הלוא יתעז חרשי רע' הלוא שמעת בתי' הלוא צייתי את הנערים' הלוא הם כתובים דאסתר' הלוא ביראת אלהינו תלכו' הלוא סה עשו אבותיכם דבסוף עזרא' הלוא על אלה חטא שלמה' תאנף בנו עד כלה :

ק' 7 4 Q99

הגד הוגד לי בועל פלח בקרח סס כועלו : אשר לא ידעתי לדור עמה : משכרתך כמו מתכונת הלכתי והוא סס מן הכנף הכבד הנספך בעבור המס : ואכני לא חיהיה ז' חניני רחוקה להיות כחמת טמחותך : בחומך בעבור החוס : ותותר בעבור סוף פסוק כמו זכור מלחמה אל תוסף : ויבטו חן לו חבר ופירושו כמו נתיבה : של תסלוי מבורח סלויים חומרי כמו סגנה מן על הסל : ויהי כאיב' סעורי' פעם אחת שאלני הדס מה טעם בחיפה סעורי' חמרתי לו חן טעם לשאלה הזאת כי הכתוב ספר מה היה לו נקלותי בעיניו ויאמר לי כי יש לו טעם ואחי המרסתי ממנו ולא שאלתי' והנה בא ביום אחד ואמר לי כי יש לו טעמים הרבה האחד סדחת' רות בדרך נבואה כי עתיד היה אחד מבני

רשי

לא היה כחמת ט ספחהך חני חטובה כחמת מן הספחות סלך : וקבלת פתך בחומך מכחן ט שהמיון יפה לסרב : ויבטו לה קלי' ויבטו לה חן לו דמיון ב במקרא חלל בלסון משנה חמורים ותוך וכית הכביטה : וגם של תסלוי' טכח תסבח עשו עצמיכס כחילו חתם סוכתים תרגום של סגנה ט וכלתא וכן על הסל' ט וכי דברת סד מן לי כי יסדל' דבר אחר לסון כי יסל זיתך : כבתים' עמרים קטנים ויס דובמתו בלסון משנה סד ויא' כחמץ מכחן כבתים חו כ כרובות : יהי מכירך ברוך בעל הסעה טכסח ונתן לך פכים ללקט בסדה : הכס

עשית הוסיפניהן לאשה מהזאת עשית' ראוי דרכך בנאי דעי' ויאמר לה הגד הגד לי כל אשר עשית' איפה לקטת היום ואנה עשית' אשר עשית את ונכלמת' וכן הדוע את ירושלם עד ונחלת בך דכו' : לחסות נ' רפך ומל' וסיס' מבטוח באדם' מבטוח בנדיבים' אשר באת לחסות תחת כנפיו : וכי דברת חד מן כי יחידאין וסי' נסס' במסר' רבת ואתיב בועז ואמר לה אתהוארה אתהואר לי על מימר חביביא דכד צור' לא גזר על נוקבי' אלהן על גוברי' ואתאמר עלי בגבוה דעתידין למפק מנד' מלכין ונביאין בגין טיבותא דעברת עם חמותיך דפרנסת יתרה בתר דמית בעליך ושבתך דחלתיך ועמיד אביך ואמיד וארעא ולדותיך ואולת' לאתגרא ולמתב בין עם די לא אשתמודע ליד מאתמלי ומדקמוהו : ינמול' ליד גמול טב בעלמא דרין על עוברך טב ויהי אנריך שלימא לעלמא דאתי מן קדם' ו' אלהי' דישראל דאתר לאתגרי' ו' ולא תחבארה תחות טלל שכינת' קריהיה ובהוא זכותא תשייבי מן דין נהנס' למחוי הולקך עם שרה ורבקה ורחל ולאהו : ואמרת אשפח רחמין בעיניך רבוני ארום נחמתני [ואכשרתני למדכי בקהלא דני' וארום מללתא תגרומין על לב אמתך] דאבטתתני למחסו עלמא דאתי הי כצדקותא [ואנא לית לי זכו למחוי לי חולקי] [לעלמא דאתי] אפילו עם חרא מן אמרתך : ואמר לה בועז לעדן סעודתא קריבי הלכא ותיכולי מן לחמא וטמישי סעדיך בתבשילא ד' דאתבשל בחלא ויתיבת מסטר חצודי' ואושיט ליה קמח קלי ואכלת ושבעת ואשתארתו : וקמת למצבר שובלין ופקיד בועזות עולימוי למימראף ביני אלומיא תהי צברא ולא תכספונהו ואף מתר תתירון לה מן אסיריא ותשקון למחוי צברא ולא תנזפון בהו וצבירת שובלין בחקלא עד דמשא ודשת ית שובלין דצבירת והורה שיעורהו וכתלת סאין סעורין : וסוברת ועלת לקרתא וחזת חמותה ית מה דכנשת ואפקת מן תרמילא ויהבת לה ית מזונא דאשתארת לה משבעה : ואמרת לה חמותה לאן צברת יומא דין ולאן אשתדלת למעבר יהא נברא דאשתמודע ליד מכורך וחזאת לחמותה ית דאשתדלת למעבר עמיה ואמרת שום נברא דאשתדלת עמיה יומא דין מתקרי בועז : ואמרת נעמי לכלתה מכורך הוא מפוס קודשא דין דלא שבק טיבותיה עם חי' ועם מית' ואמרת לה נעמי קריב לנא נברא מפורקנא הוא : ואמרת רות מואביה אף ארום אמר לי עם רבא דילי תתוספין עד זמן דכרי ישיצון ית כל חצדיא דילי :

וען בעז ויאמר לה הגד הגד לי כל אשר עשית את חמותך אחרי מות אישך ותעזבי אביך ואמד וארץ מולדתך ותלכי אל עם אשר לא ידעת המול שלשם : ישלם יהיה פעלך ותהי משכרתך שרמה מעם יהוה אלהי ישראל אשר באת לחסות תחת כנפיו : ותאמר אמצאתן בעיניך אדני כי נחמתני וכי דברת על לב שפחתך ואנבילא אהיה כאחת שפחתך : ויאמר לה בעז לעת האכל נשי הלם ואכלת מן הלחם וטבלת פתך בחמץ ותשב מצד הקצרים ויצבט לך קלי ותאכל ותשבוע ותתן : ותקם ללקט ויצו בעז את נערו לאמר גס בין העמרים תלקט ולא תכלימוהו : וגם שלת' שלו לה מן הצבתיים ועזבתם ולקטתה ולא תנערו בה : ותלקט בשדה עד הערב ותחבט את אשר לקטת ויהי כאיפה שערים : ותשא ותבוא העיר ותרא חמותה את אשר לקטת ותוצא ותתן לה את אשר הותרה משבעה : ותאמר לה חמותה איפה לקטת היום ואנה עשית יהי מכירך ברוך ותגד לחמותה את אשר עשתה עמו ותאמר שם האיש אשר עשיתי עמו היום בעז : ותאמר נעמי לכלתה ברוך הוא ליהוה אשר לא עזב חסדו את החיים ואת המתים ותאמר לה נעמי קרוב לנו האיש מנאלנו הוא : ותאמר רות המואביה גס כי אמר אלי עם הנערים אשר לי תדבקין עד אסכלו את כל הקציר אשר לי :

בעדך כי בסר' לה ג' לא מפקן הוסיס וקרא לה נוכח בשמו' לכנות לה בית בארץ שנער' לה בועז לעת האוכל גשי הלוסונס' רף בכתובי וסיס' תם אהלי מקנה היו' וגם במלך נבוכד נצר סרדו' תם בירושלם העמיד' וגם אל הנכדי אשר הקריבים אליהם' תם ללוים אין לשאת' תם מעכה אם אסא המלך' וגם עלה לחוב בחלבי השלמי' תם עברי חירום דדה' וגם עד זקנה ושיבה' תם אני אורך כי תושיע לך ימיך דסוף אויב' וגם אני אחי ונערי דעזרא' תם במלאכת החומה' תם נביאים העמרת' וגם כל האדם שיאכל ושתה' וגם זה רעה חולה כל עומת שנא כן ילך' וגם בדרך כשהסכל חולך לבו חסר' וגם אלהיהם עם נסמכהם ועם כלי' תם של תשלולא מן הצבתיים' תם את רות המואביה אשת מחלון : תמי' ג' וסיס' נמסר במיכה סיסן ד' :

רשי רות ג אבן עזרא תתנא

הכה הוא זורה ונכסר בלעז סורה את המזקן הלילה שהיה הדור פרוץ בנכבה ונזל והיה אשן בנורמו לשאר גורמו וסמת שמלותיך בנדים של שבת וירדת הבורן וירדתי כתיב זכותי תרד עמך א תודעי לחיש לבועז ותרד הנורן ותעשי היא חמר לה ורחבת וסבת וסמת שמלותיך עליך ואחר כך וירדת הנורן והיאלל עשהה כן חלל חמרה

כי תנחיל לקט עם נערתיו ולא עם נערו או טעמו עם הנערי אשר לי עם אחד מן הנערים שהיה נכב על הקיזרים והקזרות ולא יפגעו בך האפס וכמהו רבי ותשב את חמותה כמו עם חמותה מנוח כי חץ לחשה מנוחה עד שתנשא ומלת מודעתנו זרה והתין כוסף וסבת עמן שיש לו ריח טוב כי כן מנהג גדולי ישראל חששים ונפסים

אם חרד כשחני מ מקושטת הפונע בני והרואה חושי יחמד ש שאני זונה לפיך ירד בתחילה הנורן ואחר כך קטאה את עכמה כחשר צנתה חמותה ויטב לכו עסק בחמרה ונתבא בלטי כחמת: ויחדל החיש כסבור שז הוא ונקם לזעק והוא חוחותו וליפפתו בזרועותיה: וילפת ויחחו כמו וילפת שמשון: והנה חשה כתיב ידוע לחש והכיר שהיא חשה ופרסת ככפך ככף בנדך לכסותי בטליתך והוא לסון כישואך: כי נאל חתה לנחול כחלת חיש כמו שחמך ובח גואלו הקיבו חליו ונחל וגו' וחמותי ואני כריכות למכור כחלתינו ועתה עליך לקנות קנה גם חושי עמה שתכר עם המע על כחלתו כשכח על הסד יחמרו זאת חמת מחלק מן הרחשון אשר עשי עם חמותך: תנספת: ועתה

ותאמר נעמי אל רות בלתי טוב בתי כי תצאי עם נערותי ולא יפגעו בך בשדה אחר: ותדבק בנערות בעז ללקט עד כלות קציר השערים וקציר החטים ותשב את חמותה: ותאמר לה נעמי חמותה בתי הלא אבקש לך מנוח אשר ייטב לך: ועתה הלא בעז מדעתנו אשר היית את נערותי והנה הוא זרה את גרן השערים הלילה: ורחצתי וסכתי ושמת שמלתך עליך וירדתי הגרן אל תודעי לאיש עד בלתו לאכל ולשתות: ויהי בשכבו וידעת את המקום אשר ישכב שם ובאת ונלית מרגלותיו ושכבתו והוא יגיד לך את אשר תעשין: ותאמר אליה כל אשר תאמרי אעשה: ותרד הגרן ותעש בכל אשר צותה חמותה: ויאכל בעז וישת וייטב לבו ויבא לשכב בקצה הערמה ותבא בלטי ותגל מרגלותיו ותשכב: ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש וילפת והנה אשה שכבת מרגלותיו: ויאמר מי את ותאמר אנכי רות אמתך ופרשת כנפך עלי אמתך כי גאל אתה: ויאמר ברובה את ליהוה בתי היטבת חסדך האחרון מן הראשון לבלתי לכת אחרי הבחורים אסור ואם עשיר: ועתה בתי אל תיראי כל אשר תאמרי אעשה לך כי יודע כל שער עמי כי אשת חיל את:

ותאמר נעמי לרות בלתי טוב בתי כי תצאי עם נערותי ולא יפגעו בך בשדה אחר: ותדבק בנערות בעז ללקט עד כלות קציר השערים וקציר החטים ותשב את חמותה: ותאמר לה נעמי חמותה בתי הלא אבקש לך מנוח אשר ייטב לך: ועתה הלא בעז מדעתנו אשר היית את נערותי והנה הוא זרה את גרן השערים הלילה: ורחצתי וסכתי ושמת שמלתך עליך וירדתי הגרן אל תודעי לאיש עד בלתו לאכל ולשתות: ויהי בשכבו וידעת את המקום אשר ישכב שם ובאת ונלית מרגלותיו ושכבתו והוא יגיד לך את אשר תעשין: ותאמר אליה כל אשר תאמרי אעשה: ותרד הגרן ותעש בכל אשר צותה חמותה: ויאכל בעז וישת וייטב לבו ויבא לשכב בקצה הערמה ותבא בלטי ותגל מרגלותיו ותשכב: ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש וילפת והנה אשה שכבת מרגלותיו: ויאמר מי את ותאמר אנכי רות אמתך ופרשת כנפך עלי אמתך כי גאל אתה: ויאמר ברובה את ליהוה בתי היטבת חסדך האחרון מן הראשון לבלתי לכת אחרי הבחורים אסור ואם עשיר: ועתה בתי אל תיראי כל אשר תאמרי אעשה לך כי יודע כל שער עמי כי אשת חיל את:

נאמרת נעמי לרות בלתי טוב בתי כי תצאי עם נערותי ולא יפגעו בך בשדה אחר: ותדבק בנערות בעז ללקט עד כלות קציר השערים וקציר החטים ותשב את חמותה: ותאמר לה נעמי חמותה בתי הלא אבקש לך מנוח אשר ייטב לך: ועתה הלא בעז מדעתנו אשר היית את נערותי והנה הוא זרה את גרן השערים הלילה: ורחצתי וסכתי ושמת שמלתך עליך וירדתי הגרן אל תודעי לאיש עד בלתו לאכל ולשתות: ויהי בשכבו וידעת את המקום אשר ישכב שם ובאת ונלית מרגלותיו ושכבתו והוא יגיד לך את אשר תעשין: ותאמר אליה כל אשר תאמרי אעשה: ותרד הגרן ותעש בכל אשר צותה חמותה: ויאכל בעז וישת וייטב לבו ויבא לשכב בקצה הערמה ותבא בלטי ותגל מרגלותיו ותשכב: ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש וילפת והנה אשה שכבת מרגלותיו: ויאמר מי את ותאמר אנכי רות אמתך ופרשת כנפך עלי אמתך כי גאל אתה: ויאמר ברובה את ליהוה בתי היטבת חסדך האחרון מן הראשון לבלתי לכת אחרי הבחורים אסור ואם עשיר: ועתה בתי אל תיראי כל אשר תאמרי אעשה לך כי יודע כל שער עמי כי אשת חיל את:

המלך ובאת וסגרת הדלת בעודך ובאת עד בכל ושם תנצלי ובאת גלית מרגלותי ושכבתו וחד חסר וכת טות: בלטי ו' וסימ' נמסר בשפטים סוף סימן ד' עש: בחצי הלילה ו' וסימ' ו' הכה כל בכור ו' וקס' שמשון בחצי הלילה ו' ויחרד האיש וילפת: דל יב פתחון בליש ו' וסימ' נמסר בשפטים סימן ו' וחלים סימן קטב:

נאמרת נעמי לרות בלתי טוב בתי כי תצאי עם נערותי ולא יפגעו בך בשדה אחר: ותדבק בנערות בעז ללקט עד כלות קציר השערים וקציר החטים ותשב את חמותה: ותאמר לה נעמי חמותה בתי הלא אבקש לך מנוח אשר ייטב לך: ועתה הלא בעז מדעתנו אשר היית את נערותי והנה הוא זרה את גרן השערים הלילה: ורחצתי וסכתי ושמת שמלתך עליך וירדתי הגרן אל תודעי לאיש עד בלתו לאכל ולשתות: ויהי בשכבו וידעת את המקום אשר ישכב שם ובאת ונלית מרגלותיו ושכבתו והוא יגיד לך את אשר תעשין: ותאמר אליה כל אשר תאמרי אעשה: ותרד הגרן ותעש בכל אשר צותה חמותה: ויאכל בעז וישת וייטב לבו ויבא לשכב בקצה הערמה ותבא בלטי ותגל מרגלותיו ותשכב: ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש וילפת והנה אשה שכבת מרגלותיו: ויאמר מי את ותאמר אנכי רות אמתך ופרשת כנפך עלי אמתך כי גאל אתה: ויאמר ברובה את ליהוה בתי היטבת חסדך האחרון מן הראשון לבלתי לכת אחרי הבחורים אסור ואם עשיר: ועתה בתי אל תיראי כל אשר תאמרי אעשה לך כי יודע כל שער עמי כי אשת חיל את:

חס יגאלך טובים חומרים כי טוב היה שס הגולל וחיילו היה כן למה חמר הכתוב במגלה סורה שבה פלוני חלמוני רק טעמו חס יגאלך הגולל טוב הוא לך שיגאל כי חסר חסונו הוא: וימד טעם שיעורים ספר הכתוב מה שנתן לה וברדס טעה בדיקים יעמדו ממנה: מי חסר בתי יתכן שלא דחתה חותמה עד שפתחה לה

ועתה כי חמנס חס כתיב ולא קרי כלומר משמע ספק ודחויש גואל קרוב ממני חמ רבי יהושע בן לוי שלמון וחלימלך וטוב חסונו היו ומהו חסר לחמינו לחלימלך לעולם קורא חסר חסונו חסונו כענין שחמר וישמע חסר כי נסבה חסונו והלא חסרהס דודו היה כך היה בעו לחלימלך בן חסונו קרובו של מחלון חבל טוב היה קרוב יותר עכ:

הדלת להכנס כמנהג וקצר הכתוב לחמ חסכי רות חמתך וכמוהו קרחן לו ויחבל לחס וכמו ויחל משה ויחמר רבי יונה המדקדק כי מי מה והטעם מה היה לך נחמר לי כי כמוהו מי סמך כי חס משפט מי סימך על הענין כי עס בן חסר לבי דעתי כי סמך הוא סס עכס ועל כן מי על הענין: עשה לה החיים הסבונה: אך יפול דבר בעבור שכל הנזירות בלחן מן ה טעמים על כן יכול וחיכנון לחסר כל עשה אחד מכל דברו: עלה הסער כן היה מנהג והתורה לעדה: פלוני חלמוני יס חומרים שהונו מן מופלא ו חלמוני מן חלס סחן לו טע ידוע חבל ה המדבר: חלקת הסדה יתכן שהיה הסדה גמול וחלק ה ממנו היה לחלימלך: וחס לא יגאל חמר רבי יונה כי היה רחוי להיוונו וחס לא תגאל וכן ובחשת נעורי חל יבגודוה לא יתכן כי יבגוד טב חל מלת ב כרוחכס וכן פירושו וחס לא יגאל הגולל חות וחמי חלע כי חן גואל קרוב מוק: חשת

אם כתיב ולא קרי ועתה כי אמנס כי הוא חר מן ד אם כתיב ולא קריין וסי' אם במקום ועין אתי את המלך אם אמנס ועתה אל ישם ארני המלך אל לבו אם כאשר קדונו ועינד שים עליו אם גאל ועתה כי אמנס כי אם גאל אנכי ואינן חר מן ה סלון כתיב ולא קרי וסי' נא דיסלת לדבר הזה יסלת י את הנפש וישבע המלך צדקו ו ירמיהו ובעז ארום בקושטא ארום פריק אנא ואף אית פריק אחרון דחוי ליה למפרק יתר מני ביתי בליליא ויהא בצפרא אם יפרקיד נברא דחוי ליה למפרקיד מן אוריתא הרי טב ויפרוק לחי ואם לא צבי למפרקיד ואפרוקניד אנא אמרית בשבועה קדם יי במא דמללית ליד ברין אעבר דמוכי עד עדו צפרא: ורמכת מלקבל רגלוי עד צפרא וקמת בקריצתא עד לא אשתמודע נבר ית חבריה מן קדם השוכא ואמר לעולמוי לא אשתמודע לנבר ארום אתת אתתא לאררא ואמר הכי סודרא די עליד ואחידוי בה ואחידת בה וכל שירת סאין דסעודין ושוי עלה ואייתו לה כח מן קדם יי לסוכרותהון ומן יד אתאמר כנבואה דעתידין למפק מנה שיתא צדיקי עלמא דכל חר וחר עתיד למהוי מתברך בשירת ברכן דוד ודינאל וחברוהוי וכלכא משיחא ועל בועז לקרוא ואתת לות חמותה בקריצתא ואמרת מן אנת ברהי והויאת לה ית כל מה דעבר לה נברא על פום מימר מן קדם נבואה דאתגליאת ליה עבר לה: ואמרת שירת סאין דסעודין האלון יהב לי נברא ארום אמר לי לא תהכין ריקניא לות חמותי: ואמרת תבי ברתו עמי בביתא עד זמן דתרעין יאכרין יתגור מן שמיא ואכרין יתפריש פתגם ארום לא ינוח נברא ארום אלהין ישיצו לטב פתגמא יומא דין: ד ובעז סליק לתרע בית דינא דסנהדרין ויתבי תמן עם סביא והא פריקא חלף דמלל בועז לדות ואמר סטי תיב הקא נבר דצניען אורחתיא וסטא ויתבי: ודבר עשרמי נוכרין מסבי קרתא ואמר תבו הקא ויתבו: ואמר לפרוקא אחסנת חקלא די לאחונא לאלימלך ונתת נעמי די תבת מחקל מואב: ואנא אמרית אנלי אורנד למימר קנה כל

אם כתיב ולא קריין וסי' אם במקום ועין אתי את המלך אם אמנס ועתה אל ישם ארני המלך אל לבו אם כאשר קדונו ועינד שים עליו אם גאל ועתה כי אמנס כי אם גאל אנכי ואינן חר מן ה סלון כתיב ולא קרי וסי' נא דיסלת לדבר הזה יסלת י את הנפש וישבע המלך צדקו ו ירמיהו ובעז ארום בקושטא ארום פריק אנא ואף אית פריק אחרון דחוי ליה למפרק יתר מני ביתי בליליא ויהא בצפרא אם יפרקיד נברא דחוי ליה למפרקיד מן אוריתא הרי טב ויפרוק לחי ואם לא צבי למפרקיד ואפרוקניד אנא אמרית בשבועה קדם יי במא דמללית ליד ברין אעבר דמוכי עד עדו צפרא: ורמכת מלקבל רגלוי עד צפרא וקמת בקריצתא עד לא אשתמודע נבר ית חבריה מן קדם השוכא ואמר לעולמוי לא אשתמודע לנבר ארום אתת אתתא לאררא ואמר הכי סודרא די עליד ואחידוי בה ואחידת בה וכל שירת סאין דסעודין ושוי עלה ואייתו לה כח מן קדם יי לסוכרותהון ומן יד אתאמר כנבואה דעתידין למפק מנה שיתא צדיקי עלמא דכל חר וחר עתיד למהוי מתברך בשירת ברכן דוד ודינאל וחברוהוי וכלכא משיחא ועל בועז לקרוא ואתת לות חמותה בקריצתא ואמרת מן אנת ברהי והויאת לה ית כל מה דעבר לה נברא על פום מימר מן קדם נבואה דאתגליאת ליה עבר לה: ואמרת שירת סאין דסעודין האלון יהב לי נברא ארום אמר לי לא תהכין ריקניא לות חמותי: ואמרת תבי ברתו עמי בביתא עד זמן דתרעין יאכרין יתגור מן שמיא ואכרין יתפריש פתגם ארום לא ינוח נברא ארום אלהין ישיצו לטב פתגמא יומא דין: ד ובעז סליק לתרע בית דינא דסנהדרין ויתבי תמן עם סביא והא פריקא חלף דמלל בועז לדות ואמר סטי תיב הקא נבר דצניען אורחתיא וסטא ויתבי: ודבר עשרמי נוכרין מסבי קרתא ואמר תבו הקא ויתבו: ואמר לפרוקא אחסנת חקלא די לאחונא לאלימלך ונתת נעמי די תבת מחקל מואב: ואנא אמרית אנלי אורנד למימר קנה כל קבל יתבי תרעא דבירת דינא דסנהדרין וכל קבל סביא דעמי אם אית רעותך למפרוק פרוק ואם לא אית רעותך חוי לי ואנרע ארום לא אית בר מנד ההוא רשי למפרוק קדמד ודהוא קריב למתב פותך ואנא אדע מנד ופרוקא אהא בתרך ואמר אנא אפרוק: ואמר

קריב ממני שהוא חס וחמי בן חס: חיי' חמרה לו בדבר' חתה מוכיחני קפץ וכסבע לה שאינו מוכיחה ב בדברים ויש מוכיחתי חמרנו ליכרו נסבע ט שהיה יכרו מקטרנו חתה פנוי והיה פנויה בח עליה וכסבע שלא יבא עליה חלח על ידי כישואין: ויאמר חל יודע' מוסב על ותקם בטרם יכיר הוא וכו' לקים כי חלל בלבד חן כבודי שיוודע כי בחה האשה הנורן: טעם שיעורים חי חיפסר לומר טעם סחן סחן דרכה של חסה לסחת כמסאיו זה חלח ט שיעורי' ממש ורמזו לה טעמיה לכתת ממנה בן שמתברך בטעם ב ברכות רוח חכמה ו ובינה עצה ונבול רוח דעת וירחתי יי: כי חס כלה החיים חת הדבר היום: פלוני חלמוני ולא כת טמו לפי שלא חכה לנחול: פלוני חלמוני מתורב בכביחים כסיוטמירי פלוני מוכסה ועלס לסין כי יפלא היפלא מיי דבר חלמוני חלמון מכלי טס: וחדעה כי חן זולתך קרוב לנחול: ומחת

תבואי

ד

ואדע

קבל יתבי תרעא דבירת דינא דסנהדרין וכל קבל סביא דעמי אם אית רעותך למפרוק פרוק ואם לא אית רעותך חוי לי ואנרע ארום לא אית בר מנד ההוא רשי למפרוק קדמד ודהוא קריב למתב פותך ואנא אדע מנד ופרוקא אהא בתרך ואמר אנא אפרוק: ואמר

ידוך הדרך אל ידרך הדרך קשתו חמש דנגב ואלה מרותיה פאת: וה אם דלעיל: אלי קרי ולא כתיב כי אמר אי אל תבואי והוא חר מן י סלון דקריין ולא כתיב וסי' בני ועתה תנו את האנשים תניא דפכו פרת ויך חר את הדרעור דשמואל איש תעצת אחותפל אשר יעץ בן ויאמר לו יואב לא איש בניו והיה הוא משתחוה דמלכים אבאות כי סירושלם תצא דשעיה באים הנה ימים באים נאם סמנדל לה השמיעו אל בבל רבים אלי ותאמר אליה כל אשר תאמרי אלי ותאמר שש השערים: פלוני אלמוני ג וסי' ואת הנערים יודעתו ומלך ארם היה נלחם סורה שבה פה: משדה כל ספרא כתיב יוד בסב כתיב ה וסי' כי שמעה בשדה מואב כי פקר ויאמר לנאל חלקת השדה וכל שאר קרי דכו במו כתיב יוד בליש וסי' הרי בגלבע אל טל על שדים ספרים ולגני אהרן הכהן כשרי הנה שמענוה באפרתה אל תשג בגול עולם ויפקדו ביום ההוא:

רשי רות ד אבן עזרא תתנב

ומאת רות המואביה' חתה כריך לקנות והיא חיה מתרצה חלה חס כן תשאלנה: כן חסחית חת כחלתי זרעי כמו כחלתי יי בניס לתת פנס בורעי סכאמר לא יכח עמוכי ומוחבי וטועה בעמוכי ולא עמוכית: על הנחלה / זו מכירה: תמורה / זו חליפין: סוף חיס כעלו / והוקיין כמו שאלו קונן בסודר במקום נעל ורבותינו

חשת המת קנית / הטעם מוחלת המלה תקנה ופועל עבר תחת עתיד כי החשה יש לה כתובה גם האם ירשת הנשאר ונכתב קניתי והטעם כן חקנה חני: כן חסחית חת כחלתי / היתה לו נחלה רבה ויש חומרים רעו על אשתו: גאל לך / הנה נתתי לך רשות כי חני לא חוכל: לפניס / בימים קדמונים סעברו כמו הפנים

בחלקו בדבר מי נתן למי יש חומרים קונן בכליו של קונה ובעו נתן לבחול ויש חומרי קונן בכליו של מקנה ונחל נתן לבעו: וזאת התעודה בישל / משפט העדות: להקים סס המת על כחלתו מתוך שחשע ונחלה ונחה כחלה ומכסת ומנחיה / חומרים זאת היתה חשת מחלן סמו נוכר עליה: כדחל וכלאה / חנכ סהיו משפט יהודי ומבני למה מודי סס על רחל סהיתה עיקרה סל בית / והקדומו רחל ללחה: וקרח סס / כלומר יגדל סמך: כבית פתי / שיבחנו ממנו: טלה

וואמר בעו ביום קנותה השדה מיד נעמי ומאת רות המואביה אשת המת קנית להקים שם המת על נחלתו: ויאמר הנאל לא אוכל לנאול לי פן אשחית את נחלתי נאל לך אתה את נאלתי כי לא אוכל לנאול: וזאת לפניס בישראל על הנאלה ועל התמורה לקים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעו וזאת התעודה בישראל: ויאמר הנאל לבעו קנה לך ושלף נעלו: ויאמר בעו לוקנים וכל העם עדים אתם היום כי קנית את כל אשר לאליסלך ואת כל אשר לכליון ומחלון מיד נעמי: ונס את רות המואביה אשר מחלון קנית לי לאשה להקים שם המת על נחלתו ולא יכרת שם המת מעם אחי ומשער מקומו עדים אתם היום: ויאמרו כל העם אשר בשער והקנים עדים עת יהיה את האשה הבאה אל ביתך כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם את בית ישראל ועשה חיל באפרתה וקרא שם בבית לחם: ויהי ביתך כבית פרץ אשר ילדה תמר ליהודה מן הזרע אשר יתן יהוה לך מן הנערה הזאת: ויקח בעו את רות ותהי לו לאשה ויבא אליה ויתן יהוה לה הריון ותלד בן: ותאמרנה הנשים אל נעמי ברוך יהוה אשר לא השבית לך נאל היום ויקרא שמו בישראל:

וואמר בעו ביום זבנתך ית הקלא מן ידא דנעמי ומן ידא רות מואביה אתמת מיתא חייב את למפרוק ובעי ליבמא יתה ולמסכה לאנתו מן בגלל לאקמא שום מיתא על אחסנתיה: ויאמר פרקא כדא גונא לית אנא יכיל למפרוק לי על דאית לי אתתא לית לי רשו למסב אוחרניתא עלה דלמא תהי למצו בביתי ואהא מחבל ית אחסנתי פרק לך את ארום דלית לך אתתא ארום לית אנא יכיל למפרוק: וכדא מנהנא בעדנא די מלקדמין מתנהנא בישראל בזמן דשקלו וטרן ופרקן ומחלפן חר מן חבריה ומקמיסין כל מדעם וטלע גבר נרתקיר וימיניה ואושיט ביה קנין לחבריה והכין נהנין ל למקני בית ישראל חר מן חבריה קדם ס סהריא: ויאמר פרקא לבעו אושיט ידך לקנינא וקני לך וטלע בעו ית נרתקיר וימיניה וקני ליה: ויאמר בעו לסביא ולכל עמא חו סהדין אתון עלי וימא דין ארום קנית ית כל מה דהוה לאליסלך וית כל מה דהוה לכליון ומחלון מן ידא דנעמי: ואוף ית רות מואביה אתמת מחלון קנית לי לאנתו כגין למקם שום שכיבא על אחסנתיה ולא ישיצי שום שכיבא מלות אחוהי ומתרע סנהדרין דבאתריה סהדין אתון עלי וימא דין: ויאמרו כל עמא די בתרע סנהדרין וסביא סהדין אנתא יתן ית אתתא דרא דאיתא לביתך כרחל וכלאה די בנו תרויהו ית בית ישראל אבונן בתרי עסר שבטין ועבר חילא באפרת ותהי קרי שמא בבית לחם: ויהי מצלח ביתך בבית פרץ די לידת תמר ליהודה מן זרעא די יתן יי לך מן ריבא דרא: ונסיב בעו ית רות וחרת ליה לאנתו ועל לותה ויהב יי לדה ערו וילידת ברו: ואמרן נשיא לנעמי ברוך שמייה די דלא פסק לך פרקא וימא דין ויתקרי שמייה מן צדיקי ישראל:

וואת יו רפוסים וואת התרומה אשר תקחו / וואת תורת המנחה / וואת תורת זבוב השלמים / וואת תהיה טוסאתו בזובו / וואת עשו להם חזו / וואת משמרת משאם / וואת תורת הגור / וואת התורה החקים / וואת התורה אשר שם / וואת הברכה / וואת ליהודה ויאמר / וואת התרומה אשר תרימו / וואת לכם האות דירמיה / וואת יו רפוסים וואת התרומה אשר תקחו / וואת תורת המנחה / וואת תורת זבוב השלמים / וואת תהיה טוסאתו בזובו / וואת עשו להם חזו / וואת משמרת משאם / וואת תורת הגור / וואת התורה החקים / וואת התורה אשר שם / וואת הברכה / וואת ליהודה ויאמר / וואת התרומה אשר תרימו / וואת לכם האות דירמיה

וואת תהיה המנחה / וואת שנית תעשו / וואת לפניס בישראל: ונאח נ' מלרע וס' כל רגמש הבאה ליעקב / ובני ישראל למספרם / ויאמרו כל העם אשר בשער: וקרא ד' וס' קום לך אל נחיה / ונברו / וקרא ואנכי אענה ואיוב / וקרא שם בבית לחם: לך חר מן / וקפן בנבי וכתובים וס' חיה ביום הגז' / לך מעצבך / עשה לך מוסר / ומוסרת / ויאמר דימיה אל צדקו כי אנד לך / הכן חק לך / שבא חרן וסחרי תרשיש / לק לא יהיה לך משלך חבל / לו איש חולך רוח ושקר / ואם יי אלי עוד קח לך / אבל אנד לך את הרשום נכתב / ויהי ביתך כבית פרץ / וכל נחמה דמלכים דכו / גסח וס' ויאמר לך אלקנדי / ואם לו נשא כליו / וידבר יתנתן כדוד שוב / ואני ראה גם ראת / וס אשר לא שאלת נחתי:

ולכלכל מטעם ויכלכל יוסף ויאחזקו ממי מכלכל את יוס בואו: ילד בן לנעמי כמו ויהי לה לכן: חבי דוד יתכן שישוב אליה גם אל עובד כמו חלמי חבי חברה וחלמי חבי יבחקי דרך סברה כי נחסון מת במדבר כי לא יתכן להיות נער והוא בעל דגל ונוסע בתחילה קודם ישראל ועוד שהיה הכתוב מוכיחו שנכנס בארץ ולא יהיה נשיא השבט אחר והנה חן בן סנחנא לארץ עד שנוול דוד רק סמו סנה כי הכתוב חמר ויהי בטמנים סנה וחרכע מחות סנה היא הסנה הרביעית למוך שלמה ודוד חי סבעים סנה וחרכעים סנה הלכו בני ישראל במדבר ואם חמרנו שהיה שלמון כאשר נכנס לארץ בן סנה הנה הם חרכעה שלמון ובעוד וישנה כל אחד האליד והוא בן תשעי' ואחת סנה ואם יקום מערער ויאמר כי נחסון היה כאשר יבא ממזכרים פחות מעשרים סנה הנה נחש' שהי' בן אכה ולא נחסר סנות כגו: ישראל במדבר והנה יהיו חמשה והנה יוליד כל אחד והוא בן ס סמני' וארבעה ככין בעיני כי הנה בעז זקן היה וזה למנו בעבוד שחמר לרות לבתו לכת אחרי ה הנחורים גם יש זקן היה כאשר הוליד את דוד כי הוא סמיני ל לבניו ויתכן סנקרא עובד שהולידו זקן ו נלא לקח האשה כי חס בעבוד כבוד הסס גם האם עובה דתה נארץ מולדתה נחמה בכל כק הסס על כן יהיה הכן עובד הסס כי רובי הנכיס דומים לאב ולאס כי הם ה הערשים:

רשי

תולדות ב' של דמל' וס' נמסר בסדר בראשית ע'ש ועין במסר רבתא בערד יל: פרוץ ל זקף קמץ אלה תולדות פרוץ והוא דוד סן אב קמץ בזקמא וס' נמסר במס' רבת' במערכת אות הקוף בסד:

מלה תולדות פרוץ לפי שיהם את דוד על שמה של רות ה המזכיר חזר ויחסי על פס יאודה: מלין פירוש רות

והיא ליד למקום נפש ולכלכל ית סיבתך בתפנוקין ארום כלתך די רחמימת יתך ילדתיה דהיא הורת טבתא ליד בעדן ארמלותיך מסגיאין בנין: ונסבת נעמי ית רביא ושואת יתיה בעטפה והות ליה לתורבנתא וקראן ליה שיבתן שום למימר אתיליד בר לנעמי והו קראן שמה עובר הוא אבוי דישי אבוי דדוד: ואלין תולדות פרוץ פרוץ אוליד ית חצרון ו חצרון אוליד ית רס ורס אוליד ית עמינדב ועמינדב אוליד ית נחשון ונחשון רב בית אבא לבית יהודה: ונחשון אוליד ית סלמא צדיקא הוא סלמא מן בית לחם ונטופרה דבטילו בניו פרוזבין דאורתיב ירבעם חיבא על אורחי והוא עוברי אב ובניו יאון בנטופא: ושלמון אוליד ית אבצן נגידא הוא בעז צדיקא ודי על זכותיה אשמיזבו עמא בירת ישראל מיד בעלי ד רבביהון ובגין צלותיה ערת כפנא מארעא דישראל: ובזמן אוליד ית עובר דפלח למרי עלמא בלב שלים: ועובר אוליד ית ישי דמתקרי נחש בני דלא אשתבחרת ביה עילא ושחיתא לאתמפרא בידוי דמלאכא דמותא למסב ית נפשיה מניה וחרה יומין סגיאין עד דאדבר קדם יי עיטא דיהב חוניה לחזה אתת אדם למיכל מן אילנא דאקלין פרוי חבימין לידע בין טב לביש ועל ההוא עיטא אתחייבו מותא כל דיירי ארעא ובהחיה עילא שכיב ישי צדיקא וישי אוליד ית דוד מלכא דישראל:

והיה לך למשיב נפש ולכלכל את שבתך כי כלתך אשר אהבתך ילדתו אשר היא טובה לך משבעה בנים: ותקח נעמי את הילד ותשתהו בחיקה ותהי לו לאמנת: ותקראנה לו השכנות שם לאמר ילד בן לנעמי ותקראנה שמו עובר הוא אבוי ישי אבוי דוד: ואלה תולדות פרוץ פרוץ הוליד את חצרון: וחצרון הוליד את רס ורס הוליד את עמינדב: ועמינדב הוליד את נחשון ונחשון הוליד את שלמא: ושלמון הוליד את בעז ובעז הוליד את עובר: ועובר הוליד את ישי וישי הוליד את דוד:

סנו הפס' של ספר רות שמונים וחמשה וחצין ותאמר רות המואביה:

תשעי' ואחת סנה ואם יקום מערער ויאמר כי נחסון היה כאשר יבא ממזכרים פחות מעשרים סנה הנה נחש' שהי' בן אכה ולא נחסר סנות כגו: ישראל במדבר והנה יהיו חמשה והנה יוליד כל אחד והוא בן ס סמני' וארבעה ככין בעיני כי הנה בעז זקן היה וזה למנו בעבוד שחמר לרות לבתו לכת אחרי ה הנחורים גם יש זקן היה כאשר הוליד את דוד כי הוא סמיני ל לבניו ויתכן סנקרא עובד שהולידו זקן ו נלא לקח האשה כי חס בעבוד כבוד הסס גם האם עובה דתה נארץ מולדתה נחמה בכל כק הסס על כן יהיה הכן עובד הסס כי רובי הנכיס דומים לאב ולאס כי הם ה הערשים:

בטלס פירוש מגלת רות

תס ונשלם ספר רות תהלה לצור מוציאנו מעבדות לחירות

איכה א

רשי

זכרה ירושלים בגלותה: ימי עיניה: ימי חורבנה שהביאה לידי עוני: ומרודיה: הוא לשון צער כמו וירדתי על ההרים חריד בשחית ומהימה: כל מחמדיה: זכרה כל טוב מחמדיה שמימי קדם: שחקו על משכתי: שמחו על שביתת משושה חנה חדשה ושבתי: ומדרש הגדה דורשו בלשון חמר שהיו סובתין בגולה בשבתות וימים טובים ושמוטים בשביעות והיו האומות משחקים עליהם ואומרים שונים בארצכם לא שמתם ועכשיו בגולה תשמונו בארצכם לא שמתם ועכשיו בגולה תשמונו: לכידה: לשון לגולה לשון עוול אישמוכטו בלעז: ערותה: קלונה: כאכמה: לשון נפעלה שושפיריר בלעז שמועו כי כאכמה חני הוא עס דבר שיטפירירא: טומאתה בשוליה: לשון נכחי הוא דם נדותה

אבן עזרא

ימי עיניה: כמו כי עשת ימים עשה יי: ומרודי: בגלות והימם שרם: לכידה: ללעב כמו מנוד ראש ומוד שפתי והוא מנודת נע נכד: הזוליה: הפך הכבוד כמו להוציא יקר מולל רק הוא משורם אחר לוטעמ' הורידו או עשו שתול דמעתה: פלאי: ירדה ירדה: כי רחמה גוים על ירושלים שבה: זוללה: כמו זולל וסוכה: לוח: ים אומרים מלשון חלה נלא מנכחו בלא חלף נטעמו לא יגיע אליכם מה שהגיע אלי: עולל: כעסה לו והוא מוהבין הכבוד שלא כקל עס פועלו בעבור שאיכנו בקימן קטן כמו כונן אשור: הונה: כמו הנה: וירדנה: שב אל האש כי ימחא לשון זכר כמו תחלנו אש לא כופח וטעמו כמו לא ירדנו בכרך: ומלת כשקל אין לה חבושם והטעם כמו נמשך כמו כמהר: והיה ישתרנו מכני התפעל מ ממשפחת הסריגים: הכשיל: שב אל עול כס: ויחסר אשך אחר בידי נס אחר קום עמו או מכני: סלה: מנורת מסלה וכן נת דרך יי מנורת דרך רק סלה שרם אחר היה: גת: יקב: בתולות: הסמוכה אל בת וכת יהודה כל השכט והבתולה ירושלים: בוכיה

הות דכירא ירושלים ימין קרמאין די הות מרורה בכרפא ובפציחין תקיפין ומרודה ושלטה בכל עלמא וכל רגונהא דהווי לה מן ימין קרמאין ועל חובא נפל עמה בידוי דנבוכדנצר רשיעא ואעיק להון ולית דסיע לה הזונה מעיקא דאלא בשביתא חיבו על טובהא די פסק מבינהא חובא רפא חבת ירושלים בגין כן בטלול הות כל עממא דהווי מיקרין לה מלקרמין נהנו בה זילותא ארום חווי בקהא ברם היא מ מתאנחא ורתיעת לאחורא סואבות דם ריחוקהא בשפוליה לא אדכיארת מנה ולא תהת על חובהא ולא דכירת מה דעתיד למיתי עליה בסוף יומיא ונחתת ונפלת והות פרישן ולית דמלל תנחומין לה חווי וותהי מסתבל ארום אתרברב עלי בעל דבבא: ידיה אושיט נבוכדנצר רשיעא ושלף סיפא וקטע כל רגונהא אף בנשתא דישראל שריאת ליללא ארום חות עממין נוכראין עלו לבית מוקדשה די פקדת על ידוי דמשה נביאה על עמו ומואב דלא ירבו למעל בקהלא די לד: כל עמהא דירושלים אניתון מכפנא ותבעין לחמא למיכל יתבו רגוניהון בסעיד לחמא לקימא נפש חווי יי ותהי מסתבל ארום הויתי גרנרניתא: אשבקית לכוון כל דעברין באורחא זורו חכא אסתבלו וחווי אין אירת פיכא ככיבי דאסתקף לי דתבר יי יתי ביום תקוף רומיה: מן שמיא שלח אשתא בכרפי תקיפין וכבש יתהון פרש מצרתא לרגלי ארתיעני קדל בעלי רכבי ירהבני למהוי צדיא כל יומא מרחקא וחלישא: אתיקר ניר מרודי בידיה אשתבשו כשבשין דנופנא סלקו על צורי אתקל חילי מסר יי יתי בידי מן דלית יביל אנא למקם: בגש כל תקיפי יי ביני ארע זמן עלי לרהבירא חיל עולמי ועלו עממיה על גזירת מימרא די וסאיבו בתולתא דבירת יהודה די הוה דמרוז דבתולתרוזן מתשר היד פחמר מן מעצרתא בעדן דגבר מבטע ירת ענבין חמר ענבוה שרין:

זכרה ירושלים ימי עיניה ומרודיה כל מחמדיה אשר היו מימי קדם בנפל עמה ביד צר ואין עוזר לה ראות צרים שחקו על משבתה: חטא חטאה ירושלים על-כן לכידה היתה כל-מכבדיה הזלורה כי-ראו ערותה גם-היא נאנחה ותשב אחור: טמאתה בשוליה לא זכרה אחריתה ותרד פלאים אין מנחם לה ראה יהוה את-עניי בני הגדיל אויב: ירו פרש צר על כל-מחמדיה כי-ראתה גוים באו מקדשה אשר צויתה לא יבאו בקהל לך: כל-עמה נאנחים מבקשים לחם נתנו מחמודיהם באכל להשיב נפש ראה יהוה והביטור כי הייתי זוללה: לוא אליכם כל-עברי ררך הביטו וראו אש-מכאוב במכאובי אשר עולל לי אשר הונה יהוה ביום חרון אפו: ממרום שלח אש בעצמתי וירדנה פרש רשת לרגלי השובני אחור נתנני שוממה כל-היום דורה: נשקר על פשעי בידוי ישתרנו עלו על-צוארי הכשיל כחי נתנני אדני בידי לא-אוכל קום: סלה כל-אבירי אדני בקרבי קרא עלי מועד לשבר בחורי גת דרך א אדני לבתולת בת-יהודה:

עוזר ה' מל וסי' יתום אתה היית עוזר / וכשל עוזר ונפל עוזר / אל תרחק ממני כי צרה קרובה / זכרה ירושלים ימי עיניה / וישע אהלי אפרנו: את עניי ג' וסי' את עניי ואת יגיע כפי / ראה יי את עניי כי הגדיל אויב / אשר ראית את עניי ידערת בצרו: צויתה ג' מל וסי' נמסר בתלים סימן קכ עש: בקהל ד' דגשו וסי' בלשון ארמי נסוק נצלי דסגן אתפקדית

ימי עיניה: כמו כי עשת ימים עשה יי: ומרודי: בגלות והימם שרם: לכידה: ללעב כמו מנוד ראש ומוד שפתי והוא מנודת נע נכד: הזוליה: הפך הכבוד כמו להוציא יקר מולל רק הוא משורם אחר לוטעמ' הורידו או עשו שתול דמעתה: פלאי: ירדה ירדה: כי רחמה גוים על ירושלים שבה: זוללה: כמו זולל וסוכה: לוח: ים אומרים מלשון חלה נלא מנכחו בלא חלף נטעמו לא יגיע אליכם מה שהגיע אלי: עולל: כעסה לו והוא מוהבין הכבוד שלא כקל עס פועלו בעבור שאיכנו בקימן קטן כמו כונן אשור: הונה: כמו הנה: וירדנה: שב אל האש כי ימחא לשון זכר כמו תחלנו אש לא כופח וטעמו כמו לא ירדנו בכרך: ומלת כשקל אין לה חבושם והטעם כמו נמשך כמו כמהר: והיה ישתרנו מכני התפעל מ ממשפחת הסריגים: הכשיל: שב אל עול כס: ויחסר אשך אחר בידי נס אחר קום עמו או מכני: סלה: מנורת מסלה וכן נת דרך יי מנורת דרך רק סלה שרם אחר היה: גת: יקב: בתולות: הסמוכה אל בת וכת יהודה כל השכט והבתולה ירושלים: בוכיה

וביאר מי אשר לא עלה בקהל: כי רבת בקהל אשר לא התקדשו / אשר צוית לא יבואו בקהל לך / קמתו בקהל אשוע: כמכאובי חס בליש וסי' רבים מכאבים לרשע / כמכאובי אשר עולל לי / ששמו נא כל העמים וראו מכאובי בתלותי: בעצמתי חס בליש וסי' נמסר בסוף סדר ויהי עש: דוה ג' וסי' נמסר בישעיה סימן ל' ובקדשים: סלה ב' בתרי ליש חד כתי' א' חד רפ' וחד ט' וסי' הורד סלא' סלה כל אבירי קדם כתי' א':

ישתרגו: כעשו קליעות ועלו על צוארי לשון משנה אין משרגן חת המטות: סלה / רמס ורפס לשון סולו סולו המסילה: קרא עלי מועד / יעידת גייסות לבח עלי זכבותינו דרשו מה שדרשו תמות דההוא שתא מלויי מלחה של סנה סנייה לבחמם ממזרים לכך חורעה חזרתם של מרגלים ליל תשעה באב שעליה הוקבעה בכיתין לדודן: גת דרך: לשון הריגה כמו פורה דרמתי לכדי כזוך ענבים להוציא יינס כך רמס חמס להוציא דמס: עיני

עיני עיני כלומר תמיד עיני ירדה מים ככל הלשון מלמד שאין הפגנות: כזה יי ליעקב סביבו כדיו: כזה על יעקב סביבו כדיו סביבו חף כסגולתו ככל ולאסור הגלה סכרית חת חויביהם עמון ומואב והוסיבם אכליהם והם מקנתרין חותם כמו שאמרו במסכת קדושין הומיח איכא בבבל כולה דעמונאי: לכה לריתון לבו: קראת למאהבי

בוכיה כמו פוריה: עיני עיני ירדה מים: עין אחוש דומה לעין המים והעין יורד וכן יתלו מים וסביבה פעלים עומדים: פרשה בית בדיה כוהן כמו ותפקמו בדמעות סליס: כל כא בלשון עתה וכן חוי נאל כי חטאנוגם אל כא רפא כא לה על כן השיב הפס הלל תכלס טבעת ימים יומת כא דבר כא שמע כא ועם תוספת חלף לשון בקשה ו

עצמם כחיהבים: המה רמוני כגון בני ושמעאל שהיו ינאחים לקראת הגולי כשהיו הסבאים מוליכי חות לך עליהם ומרחים עצמם כאילו מרחמים עליהם והיו מנאחים להם מיני מלוחים ונמדות כפוחי כסבורי שהיו יין נאכלים ונמאחי ונודים לשתות וכסמיתר הנוד בסיני היתה הרוח ככנסת במעיו והוא מת והוא שאמר הכתוב בער בערב תלני וגו' לקראת כמה התיו מים יוסבי חץ תימח בלחמו קדמו כוהן: ויסיב חת נפסס: כדי שייסבו חת נפסס: חמרמוני כוהן וים בלשון משנה כפלה לאור ונחמרו בני מעי: בבית כמותי בתוך הבית היתה חיימת ש פדים ומזיקין ומלאכי מות ומחוק חרב ה האויב משכלת: כי חתה עשית חתה בדמת לי שהם שונאי חותי שהעלתי מ מואכס וממשתיהם ומהתחתן בס חס כ כפתתנתי בהם היו מרחמים עלי ועל בני בנותיהם: הבאת יום קראתי הלוחי והבאת עליהם יום המועד ש שקראת עלי: ויהיו כמוני ברעה: תבא כל רעתם לפניך יפקדו וזכרו עונותם לפניך: ועולל למו ופעול למו כמוגם במעללי יתככר וככרי מעללי: איכה

שוממים ל כתיב סם בסוף וא' שוממין ואינן חד מן יא וזנן מיוחדן חד נסיב נון וחד נסיב סם וסוים נמס' בסוף סדר בהר סיני: פיהו כב וסוים נמס' בריש שיר השירים: מרתיג וסוים ואנכי לא מריתי אחר לא נסוגתי צדיק הוא יי כי פיהו מריתי כי מרו מריתי סהלף שכלה חרב: וישיבוג רפי וזר חס' זב' כל וסוים ותקריבון אלי כלכם יארא ואין איש על-אלה אני בוכיה עיני ירדה מים כי רחק ממני מנחם משיב נפשי היו בני שוממים כי גבר אויב: פרשה ציון בדיה אין מנחם לה צורה יהורה ליעקב סביבו צריו היתה ירושלם לנה בנייהם: צדיק הוא יהוה כי פיהו מריתי שמעורנא כל-עמים וראו מכאבי בתולתי ובחורי הלכו בשבי: קראתי למאהבי המה רמוני כהני וזקני בעיר גועו כי בקשו אכל למו וישיבו את נפשם: ראה יהורה כי צר לי מעי חמרמוני נהפך לבי בקרבי כי מרו מריתי מחוץ שבלה חרב בבית כמותי: שמעו כי נאנחה אני אין מנחם לי כל-איבי שמעו רעתי ששו כי אתה עשית הבאת יום-קראת ויהיו כמוני: תבא כל-רעתם לפניך ועולל למו כאשר עוללת לי על כל-פשעי כירבות אנהתי ולבי דוי:

על טפליא דאתרששו ועל נשיא מעדיתא דאתבקעו כרסייהון אמרת כנשתא דישאל אנא בכינא ותרין עיני ולנין דמענתא היד מבועא דמינא ארום אתרחק מני מנחם דמקיים יתי ומלל תנחומין על נפשי הוה כנוי צרון ארום אתגבר עליהון בעל דבכא: פרסת ציון ידהא מן עקתא היכמה דמפרסא אתתא על מתברא פגינתא ולית דמלל תנחומין על לבה פקר יי לבית יעקב פקודינא ואורינא למנטר וההונו עברו על גזירת מימריה בנין בן אסתחרו חוזר חוזר ליעקב מעיקויה הות ירושלם דמיא לאתתא מרחקא ביניהון אמר יי במימריה לעפא בית ישראל דלא יעבר קטלין בחרבא בארעהון אזל יאשיהו מלכא שלף ספא על פרעה חנינא בבקעת מגדו מה דלא אתפקר ולא תבע אולפן מן קדם יי בגין בן רנמו רנמיא גירין למלכא יאשיהו ומית תמן עד דלא נפקת נשמתיה הורה רחש בספותיה וכן אמר זכי הוה יי ארום על מימריה עברית שמעו כען כל עמיא אספרא דאספר ירמיהו על יאשיהו וחזו כיבי די ערעני בתר מותיה בתולתי ורבי אזלו בשביתא אמרת ירושלם בד אתמסרת בידו רנבוכדנצר קריתי למרחמי ביני עממיא דקיימת עבהון קים די יסיעוני ואנון חכימו מני אתהפכו לחבלא ירתי הנון רומאי דעלו עם טיטוס ואספסגונוס וכונו כרפומין על ירושלם פהני וסבי בני קרתא אתגנדו ארום תבעו סעיד לחמא להון למיכל ויקימו ירת נפשיהון: חזו יי ארום אעיק לי בגין בן מעי ארנרו אתהפך לבבי בגוי ארום מעבר עברית על גזירת מימריה די ומן בגלל הכי מן פרא תכלי חרבא ומלניו הרגת כפנא במלאכא חבלא די ממני על מותא: שמעו אומיא ארום מתאנחא אנא ולית דמנחם לי כל בעלי דבבי שמעו בישתא די מטת עלי כדחו ארום את הוא ייעברת איתתא עלי יום פורענותא ערעתא עלי מערע לצדיאותני כרין תערע עליהון ויהו צדיאן בותי תעול ליום דינא רבא כל בישתהון די אבאישו לי קדמד ותסתקף להון היכמת דאסתקפתא עלי על כל סגיאות מרודי ארום סגיאות אנהתי ולבי חלוש:

ובלשון ישמעאל הפוך והוא כמו עתה: למאהבי חיינו כמו חויבי וכן טעמו ל למבקשי סאוב חות: חמרמוני כפול העין והלמד וטעמו כמו עכורים וכן פני חמרמוני והוא מנורת חומר כי הבכי כמים וכן יין חמר: הבאת יום קראת תחסר מלת לו טרס הבאת כאילו הוא מתאווה ויתכן להיות כמשמעו ועולל עשה מנורת עלילותיו והכזן ס פטעמו כמו סבה וכן ולו כתבנו עלילות: פירוש הטעמים א' לא די שיפנה בדד בנות בניה ח אחר היתה רבת עם עד שהיא כאלמנה שאין לה בעל והיא כ נואסת מהיות לה ב בניס כלל ב כל חבל יסן בלילה והיא תמיד בוכיה ולא די שאין לה מנחם מ מכל רעייה עד שסבנו לחויבים לה: ג' כאשר לא יכלה לסבול עני המלכות והעבודה הקשה אשר עובד בה גלתה מוארה נס לא מכאה מנוח במקום שהלכה עם ובאה ל לסוב ורדפוה והסינו במקום צר: ד' שממו סעריה טסס כאספו זקני ישראל הבאים ויחמנו כהנייה כי אין להם בכורים ומעשר ודאגו הבתולו' שהיה מנהגן לחול ב במחולות בכל חב' ה' חויביה הם בשלוה והיא לבדה בתנוה ועולליה שאין להם עון נסבנו ברוב פ פשעיה ו הזכיר בפסוק של מעלה שאויביה ראשים וכל הדרה יבא מציון היא המלכות: ו' חס באה לזכר בגלותה כפול עמה ביד בר וכל חמודיה הקדמונים שתקו כרים כי נשבתה ממעשיה חין לה מה שתעשה: ח' כאשר ראו ערותה נאחזה והשיבה פניה לאחור מפני הכלמה: ט' כשהיה בתחלה דם הכדות נראה בשלויה לא פחדה לזכור שמה תראה ערותה בסוף והיא מגולה ירדה למטה לא תראה ראה יי כי הגדיל חויב לעשות חן לדברי פירוש אחר ותרד פלאי כמו ותספור מענין וירדתי על ההר' כהה על המון מצרים והוריתוהו וכן ארדי בשיח וכלהם שני עיקרין ירד ורוד: י' כאשר ראתה כי בלו מקדשה עמון ומואב שלא קדמו חותם בלחם ובמים בזאתם ממצרים מרוב חזרונות לבס הוצרכה לתת להם כל מחמדיה: כ' לא היו מעטים הרעבים רק כל עמה ואחר שכתבה כל מחמד באוכל דמתה לזוללה שתתן כל מה שיבוקש ממנה למלאות תאוותה: ל' מתפללת פלא יבא אליכם כמו שהביא אלי הגידו לי חס יש מכאוב כמכאובי ואתחכם: ס' דמתה חרן חפנו לאש ירדה מן השמים והגיע עד העצם ואין לה יכולת לכרנח ממול האש כי רשת פרושה והיא משיבה לאחור והאש הבעירה עד שיסבה שוממה ויש דוח שתנח לעתים יועמת וחלת כל היום דוח: נ' דמתה העונות לסרבים של נפן שתולדתם לאחור עם כל עץ גבוה ונבנה ומלת נתגני כמו עזבי וכן על כן לא נמתק והטעם ביד העומת ויתכן ביד חויבי בעבר הפשעים: ס' מלה

ומאלה ואין בי בקשו אוכל למו וסוים בלשון ארמי גברא שאילו למיכל: ויהו יא רפן וסוים נמס' בסדר תרומה: דיו ג' וס' כל ראש לחלו וכל לבב סבלתי עלי יתן כי רבות אנהתי ולבי דוי: פשעיה ו הזכיר בפסוק של מעלה שאויביה ראשים וכל הדרה יבא מציון היא המלכות: ו' חס באה לזכר בגלותה כפול עמה ביד בר וכל חמודיה הקדמונים שתקו כרים כי נשבתה ממעשיה חין לה מה שתעשה: ח' כאשר ראו ערותה נאחזה והשיבה פניה לאחור מפני הכלמה: ט' כשהיה בתחלה דם הכדות נראה בשלויה לא פחדה לזכור שמה תראה ערותה בסוף והיא מגולה ירדה למטה לא תראה ראה יי כי הגדיל חויב לעשות חן לדברי פירוש אחר ותרד פלאי כמו ותספור מענין וירדתי על ההר' כהה על המון מצרים והוריתוהו וכן ארדי בשיח וכלהם שני עיקרין ירד ורוד: י' כאשר ראתה כי בלו מקדשה עמון ומואב שלא קדמו חותם בלחם ובמים בזאתם ממצרים מרוב חזרונות לבס הוצרכה לתת להם כל מחמדיה: כ' לא היו מעטים הרעבים רק כל עמה ואחר שכתבה כל מחמד באוכל דמתה לזוללה שתתן כל מה שיבוקש ממנה למלאות תאוותה: ל' מתפללת פלא יבא אליכם כמו שהביא אלי הגידו לי חס יש מכאוב כמכאובי ואתחכם: ס' דמתה חרן חפנו לאש ירדה מן השמים והגיע עד העצם ואין לה יכולת לכרנח ממול האש כי רשת פרושה והיא משיבה לאחור והאש הבעירה עד שיסבה שוממה ויש דוח שתנח לעתים יועמת וחלת כל היום דוח: נ' דמתה העונות לסרבים של נפן שתולדתם לאחור עם כל עץ גבוה ונבנה ומלת נתגני כמו עזבי וכן על כן לא נמתק והטעם ביד העומת ויתכן ביד חויבי בעבר הפשעים: ס' מלה

ישבו לארץ נבון' כמשמעו ומדרש הגל' כבוד נצר הוסיב' לארץ כשמרד בו בדקיהו ועבר על סבועתו בא ויטב לו בדב' של חטו' ושלח בסכיל סנהדרין וכו' לקראתו זרהה חותם חטו' של כורה והוסיב' חותם בקתדרות של זהב וחמר להם סדרו לי תורתם פרעה ופדסה ותרגמה לי כיון שהגיעו לפרשת נדרים חמר להם חס הנה

רשון סער רחשן או כמשמעו' ל' חמרמרו כהחשן' בעטף כחשון הא' מבנין נפעל כמו בהרנ הרנ' ל' סין בהסתפק קודם תינו התפעל כמו ויפתמו' ח' חעיקר מנזרת עדות' נ' ומפל כמו שוא וכן היאכל תפל סוף לו טעם מדריך יסרה וכן לא נתן תפלה' משאות נבואות וכן מוא דמוסק' ומוחיס טהדיו מדריך יסרה' ס' כלילת יפי מנזרת כלי' ס' פנז פתחו יפנה פיהו' ע' בנע כלה וכן ויקצ' ת תכנענה' ז' פונת דכך והטעם פונת עין מנזרת ויטב לבני' ק' רני הרמת קול טעיר חל בניה וכן ותעבר' הכנה הכרנו'

רצוה לחזור יכול הוא לחזור חמרו לו ילך חלל חכם ויטיר לו חמ' להם חס כן חתם ה' המתתם לכדיקו חת' סבועתו צוה וסמיטס' והוסיבם לחת' וקטרו טענות רחשם בונכות הסוסים וגדרוס' חמרמרו' רנרזיליט בלעז דרך בני מעים כסמפליכ חלם לחור הם כונוי ומתחמרמרו' : בעטף' פסמייר: מה חעיקר ומה חדמה לך' לומר לך מה תתמהי על סכרך הלא חף לאומה פלוני חירע כמותך: מה חסוה לך וחאחמדך' כסבחה זרה על חלם חומר לו חף בפלוני עלתה כך תכחומים הם לו: שוא ותפל' דכרים טחין בהם טע' ובלסון לעז הפלסטרימנט: נלא גלו על עונך' להוכיח דרך על פניך: להטיב סבותך ליער מסובותך לטון סוככה סוככים וילך סוכב: ומזוחים הדיוחך מעלי: סרקו' נוכח כפיו טיבליר בלעז ודרך חלם לעשות כן הרוח' רב חסוב סחרב וכלה: כלילת יופי' כל היופי היה סלה: פנז עליך פיהם' מפני מה הקדים פה לעין מפני שהיו חומרים בפיהם מה טלח רחו בעיניהם : כצע חמרתו כלה בזרתו כמו יתרידו ו יבצעני: חטר צוה מימי קדם' מה סכתוב בתורה וספתי ליסרה חתכם טבע: פונת' העברה טריסחלמינט כמו ויפג לבו: בת עיניך' סחור סל עין סקורין פרנילים: חסמורות' סתי חלקי הלילה שהלילה כחלק לסלסה חלקים כמו סחמרו רבותינו במסכ ברכות : העטופים' חספמיץ בלעז: עללי

בדמעות ל' כלו בדמעו' עניו וא' בדמעו' ואינן חרסן יא ותן חד מלרע וחד מלעיל ב' ברש תיבו' וסי' נמס בפס' רב' במערכ' אות הבית בסד: הבת ד' פתחו' וכל הבת תחיון' עד סתי תתחסקין' זב עמקך הבת' מה אעידך ומה ארמה לך הבת ירושלים: ויניעו' חס בליש' וסיס' ויניעם בסדבר' ודעתי בכל הגוים את בית ישראל בעמוס' שרקו ויניעו ישובו לארץ ידמו זקני בת ציון ו' כל' העלו עפר על ראשם חגרו שקים הורידו לארץ ראשן בתולת ירושלים : כלו בדמעות עיני חמרמרו מעי נשפך לארץ כבדי על שבר בת עמי בעטף עולל ויונק ברחבות קריה: לאמתם יאמרו איה דגן ויין בהתעטפם כחלל ברחבות עיר בהשתפך נפשם אל חיק אמתם: מה אעודך מה ארכה לך הבת ירושלים מה אשורה לך ואנחמד בתולת בת ציון כי גדול כים שברך מי ירפא לך: נביאך חזו לך שוא ורפא ולא גלו על עונך להשיב שבידת וחזו לך משאות שוא ומזוחים: ספקו עליך כפים כל עברי דרך שרקו וינעור ראשם על בית ירושלים הזאת העיר שיאמרו כלילת יפי משוש לכל הארץ: פנז עליך פיהם כל איבך שרקו ויחרקו שן אמרו בלענו אף זר היום שקיינהו מצאנו ראינו: עשה יהוה אשר זמם בצע אמרתו אשר צוה מימי קדם הרס ולא חמל וישמח עליך אויב הרים קרן צריך: צעק לבם אל אדני חומת בת ציון הורידו כנחל דמעה יומם ולילה אל תתני פונת לך אל תדם בת עיניך: קומי רני בליל לראש אשמורת שפכי כמים לכך נכח פני אדני שאי אליו בפך על נפש עוללך העטופים ברעב בראש כל חוצות:

יתביו על ארעה שתקין סבי כנשתא דציון אהסיקו עפר מקלרה על רישיהון קברו סקין על בסריהון אחיתו לעפרא דארעה רישיהון בתולתא דירושלים ספקו בדמעון עיני אדנורו מעי יתשד לארעה כבדי על תביר כנשתא דעמי כרו רצחו עולמא וינקא בפתאות קרתאו לאמהון אמרין רוכביה דירשאל אן עובר וחמר כד הוו צחין בקטל דחרבא מן צחותא ב בפתאות קרתא כד יתשד נפשחון מן פננא לגו עטיף אמהון טח אסעיד כד מה אחי מדמה לך כנשתא דירושלים מה אחביר לך אחי מנחם לך בתולתא דכנשתא דציון ארום סגוי תבריד כסניאות תביר כללי ימא רבא בעדן נחשוליה ומן הוא אסיף די יפי יתיד מן מרשיד: נביאי שקרא די בינד הנון אתנביאו ליד שקרא ולית משש ל לנבואתהון ולא פרסימו ית פורענותא דעתיד למיתי עליך בגלל חוביך ל אדיר חתך בתיוכתא אלהו נבאו לך נבואת מן ומלי טענתא שפקו עליך ודיהון כל עברי אורתא שריקו בספיתחון וטלילו ברישיהון על כנשתא דירושלים אמרו בפומהון גדא היתה קרתא דהו אמרין אכרתן דמלקדמין דהיה נמירת נואי ושופרא חדה לכל יתבי ארעה: פתחו עליך פומהון כל בעלי דבבד שרקו כספתהון ועסיאו בשניהון ואמרו שיצינא כרס רין ומא דחוינא סתינן אשכחנא חוינא עבר יי מה רחשיב נמר מימר פומיה די פקיד למשה נביא מן יומין קרמאין דאי לא נטרין בני ישראל ית פקודיך די עתיד לאתפרע מנהון פגר ולא חס ואחרי עליך בעיל דבכא ארום יקר מעיקוד: צוח לפהון קדם יי דרחם עליהון שורא דיקרא דציון זלגי כנחלא דמעין ימם וליליא לך תתנין תנחומין לצעריך לפינא צלותא די לך ולא תשתוק עינד מלמרמע: קומי כנשתא דירשאל שריא בגלותא עסוקי במשנה בליליא ארום שכנתא די שריא לקבליד ובפתנמי אוריתא בשירו שפרפרא שריא היך מיא עקמומית לפיד וחדרי בתיוכתא וצליאי בבית כנשתא כל קבל אפי יי טולי לתיה בצלו ידך על נפשת עולמך דצחין ככפנא כרישכל מחזין: חוי

טעם מדריך יסרה וכן לא נתן תפלה' משאות נבואות וכן מוא דמוסק' ומוחיס טהדיו מדריך יסרה' ס' כלילת יפי מנזרת כלי' ס' פנז פתחו יפנה פיהו' ע' בנע כלה וכן ויקצ' ת תכנענה' ז' פונת דכך והטעם פונת עין מנזרת ויטב לבני' ק' רני הרמת קול טעיר חל בניה וכן ותעבר' הכנה הכרנו'

רשון סער רחשן או כמשמעו' ל' חמרמרו כהחשן' בעטף כחשון הא' מבנין נפעל כמו בהרנ הרנ' ל' סין בהסתפק קודם תינו התפעל כמו ויפתמו' ח' חעיקר מנזרת עדות' נ' ומפל כמו שוא וכן היאכל תפל סוף לו טעם מדריך יסרה וכן לא נתן תפלה' משאות נבואות וכן מוא דמוסק' ומוחיס טהדיו מדריך יסרה' ס' כלילת יפי מנזרת כלי' ס' פנז פתחו יפנה פיהו' ע' בנע כלה וכן ויקצ' ת תכנענה' ז' פונת דכך והטעם פונת עין מנזרת ויטב לבני' ק' רני הרמת קול טעיר חל בניה וכן ותעבר' הכנה הכרנו'

רשון סער רחשן או כמשמעו' ל' חמרמרו כהחשן' בעטף כחשון הא' מבנין נפעל כמו בהרנ הרנ' ל' סין בהסתפק קודם תינו התפעל כמו ויפתמו' ח' חעיקר מנזרת עדות' נ' ומפל כמו שוא וכן היאכל תפל סוף לו טעם מדריך יסרה וכן לא נתן תפלה' משאות נבואות וכן מוא דמוסק' ומוחיס טהדיו מדריך יסרה' ס' כלילת יפי מנזרת כלי' ס' פנז פתחו יפנה פיהו' ע' בנע כלה וכן ויקצ' ת תכנענה' ז' פונת דכך והטעם פונת עין מנזרת ויטב לבני' ק' רני הרמת קול טעיר חל בניה וכן ותעבר' הכנה הכרנו'

רשון סער רחשן או כמשמעו' ל' חמרמרו כהחשן' בעטף כחשון הא' מבנין נפעל כמו בהרנ הרנ' ל' סין בהסתפק קודם תינו התפעל כמו ויפתמו' ח' חעיקר מנזרת עדות' נ' ומפל כמו שוא וכן היאכל תפל סוף לו טעם מדריך יסרה וכן לא נתן תפלה' משאות נבואות וכן מוא דמוסק' ומוחיס טהדיו מדריך יסרה' ס' כלילת יפי מנזרת כלי' ס' פנז פתחו יפנה פיהו' ע' בנע כלה וכן ויקצ' ת תכנענה' ז' פונת דכך והטעם פונת עין מנזרת ויטב לבני' ק' רני הרמת קול טעיר חל בניה וכן ותעבר' הכנה הכרנו'

רשון סער רחשן או כמשמעו' ל' חמרמרו כהחשן' בעטף כחשון הא' מבנין נפעל כמו בהרנ הרנ' ל' סין בהסתפק קודם תינו התפעל כמו ויפתמו' ח' חעיקר מנזרת עדות' נ' ומפל כמו שוא וכן היאכל תפל סוף לו טעם מדריך יסרה וכן לא נתן תפלה' משאות נבואות וכן מוא דמוסק' ומוחיס טהדיו מדריך יסרה' ס' כלילת יפי מנזרת כלי' ס' פנז פתחו יפנה פיהו' ע' בנע כלה וכן ויקצ' ת תכנענה' ז' פונת דכך והטעם פונת עין מנזרת ויטב לבני' ק' רני הרמת קול טעיר חל בניה וכן ותעבר' הכנה הכרנו'

ראשם: עשה ב' ח' וסיס' עשה ידו למעדים' עשה יי אשר זמם בצע אמרתו: בלילה בליל כתי' קומי רני בליל וקרי בלילה והוא חד כס' מלך חס' ח' בסוף תיבו וקרי וסיס' נמסר במסר רבת במערכת אות והוא בסד:

אבן עזרא

איכה ג

רשי

טפוחים מגורת טפח כמנהג הנשים עם ילדיהם קטנים שימנו ש
שכבו מטעם וסככתי עם חבותי ח מגורי מגורת גורו לכס מפני חרב ויא
שהטעם חגי מגורי:
א איכה יעב לא הנביא הטעם חת ציון רק בחמו כדי להסליכה ממקום

עוללו טפוחים ילדיהם רבים שעוקן גדלים בטפוחי חמותם ורבותינו דרשוהו על
דוחב בן יוסף שהיתה חמו מודלתו בטפוחי בכל יום לתת זהב לכי המקדש לפי מה
שהיה גדל ולכסוף חכלתו חס יהרג במקדש יי כהן וכיח רוח הקדש משיבתם
וכי נאה לכס שהרגתם את זכריה בן יהוידע כמו שכתב בדברי הימים שהייתה
כשכחו להסתחנות ל

ב והטפוח המכבדים
ג חלל מלכה שהיו דרי
ד במגדל וחרמון ג
זדע כל קרן ישראל
הסתי ממלכות ד
ו לא די שלא נלחם עם
הזר חלא שהשיב חמו
ימינו כאילו חת כח לו
עד טפח כאויב
ט טעם בנאה חס תפול
יחם בנהכל יחל מ
יג ה בלע יפל
יד גלות שומרון והיה י
יהודה אחרי גלות ה
השבוים בחכמה
ו וואחר קד גלה סבו
שהוא מקום הדברי
ז טעם כנן אשר כפלו
עליו וטעם מלך וכהן
שהכהן מורה חת ה
המזבח והמלך משמר
התורה בכחו ולפניהם
נתן תורה ז
ח חומת חרמנותיה שב
חל המקדש וקול נתנו
הזרים בבית יי מרוב
שמחתם כאשר היו י
ישראל עושים כמועדים
ז כלל הבית כי
נפלה חומת העיר
וכתקעה ט כאשר
טבעו שעריה הלך ה
המלך בגולה וכשאר
כלח משנה תורה וגם
הנביאים כפסקה כ
כוחתם מהם בחרן
ככריה י על ספלה
ג בהות ציון ישנו על
עפר הזקנים בגולה
והתחלות לא תשמח
בחופתן כ וכל
חמר מן הזקנים חמו
כלו בדמעו עיני כאשר
תכור ימי הרעב ב
בציון ל האם
היא המינקת על כן
זכר האמות ולא זכר
האבות ס מי
גדים שאירע להם כך
וחס הסבר גדול כיס
לא ימכ חובש חתלו לו
ג כל זה בא חליך

עוללו חס בליש וסי ועלהו במסילות מעלל ועד זונק משור ועד שח קדם דשמואל אשר שיאחו ונפץ את עלליך
כעללים לא ראו אור ועללתי בעפר קרני עלליו טפוחים בשבטו רמי בקריאה וסי ומוכולן משכים בשבט סופר
וזכחתו בשבט אנשים והכה ארץ בשבט פיו תרום בשבט ברול ופקדתי בשבט פשעם אני הנבר ראה עני

חזיוני ותהי מסתבל מן שמיא למן אסתקפתא
כרנן אם חזי לבנתא דישאל למיכל פרו
בטניהון עולמיה רנינא דהוון מלפמי
בסדינין דמילתא ענת מרת דינא וכן אמרת
אם חזי למקטל בבית מוקדשא די בהנא
ונבייא כמרה דקטלתון ית זכריה בר עזר
בהנא רבא ונביא מהימן בבית מוקדשא
די ביומא דכפורה על דאוכח יתהון דלא
תעברון דביש קדם יי דמכו על ארעא
במחזיון עולמיה וסבינא דהוון דגילין
למשכוב על ברין דמילת ועל ערסין דשן
דפיל בתולתי ורובי נפלו קטילין בחרבא
קטלתא ביום ריגוד נכסתא ולא הסתא
תחי קרי חירותא לעמד בית ישראל
על יד משיחא היכמה דעברת על יד
משה ואהרן ביומא דפסקא ויתבנשו
עולמי חזור חזור מן כל אהר דאתברו
תמן ביומא תקיף ריגוד יי ולא הנה בהון
שיזבא ושאר דלפמית בסדינין ודרבתי
כתפנוקי מלכין בעלי רבני שיציאנו
ג אנא נברא דחוא עני בחטרא דרדי
כרונידיה יתי דבר ואוביל חשוכא ולא
לאנתראו ברם בי יתוב ונלל עלי פתיה
פל יומא עתק בסרי מפכתשין ומשכי מן
מחתאתבר ברמי וננה עלי ברבומין ואקף
קרתא ועקר רישי עממי ושלתי אנון
גבית יסורין דחשוכא אוהבני כמיתין
דאולין לעלמא אוחרן סגר בתרי בנין
דלא אפוק מן טריקא יקר על רגלי בבלין
דנחשא אף ארום אצוח ואצלי אסתתים
בית צלותי סגר אורחי במרמירין פסילן שבילי סרך
בכישא אורחי סרך ושסעני שויני צרו
בבלתי גירי תיקה הויתי חוכא לכל פריצי עמי ומזמן עלי כל יומא אשביעני מרירת
חיון ארני פירא וריצי

ראה יהוה והביטה למי עוללת כרה
אם תאכלנה נשים פרים עללי
טפחים אם יהרג במקדש אדני בהון
ונביא: שכבו לארץ חוצות
נער וזקן בתולתי ובחורי נפלו בחרב
הרגת ביום אפר טכחת לא חמלת
תקרא כיום מועד מגורי מסביב ולא
היה ביום אף יהוה פליט ושירי
אשר טפחתי ורבתי איבי כלם

אני הנבר ראה
עני בשבט עברתו: אותי נהג וילך
חשך ולא אור: אך בני ישב יהפך
ידו כל היום: בלה בשרי ועורי
שבר עצמותי: בנה עלי ויקף ראש
ותלאה: במחשכים הושיבני
כמתי עולם: גדר בערי ולא אצא
הכביד נחשתי: גם בני אעק
גאית ואשוע שתם תפלת: גדר דרכי
בגזית נתיבותי ערה: דב ארב
הוא לי אריה במסתרים: דרכי
סורר ויפשהני שמני שומם:
דרך קשתו ויציבני כמטרא לחץ:
הביא בכליותי בני אשפתו: הייתי
שחק לכל עמי ננינתם כל היום:
השביעני במרוהס הרוני לענה:

דובא מכמן הוא לי אריא דמטפר
מתח קשתיה וערתני היד פלגיסא לנירא אעל
הויתי חוכא לכל פריצי עמי ומזמן עלי כל יומא אשביעני מרירת
חיון ארני פירא וריצי

קרא חס כיום מועדי
כמו קרחת ולפון הויה
הוא: מגורי סכני
הרעים להאסף עלי
להסחי: אשר טפחתי
ודבתי אויבי כלם
הילדים אשר טפחתי
וגלתי אותם כח האויב
וכלה חותם:
אני הנבר ראה
עני

היה מתחונן ימיה ל
לומר אני הנבר ראה
עני אשר ראה עני
מכל הכחישי סכתבחו
על חורב בני שבמיה
לא נחרב הבית כי חס
בימי: בשבט עברתו
של דודה ומכה הוא
הקהל: אך בני ישוב
אני לבדי לוקה תמיד
כי כל תשובות מכותי
עלי: ראש ותלאה כמו
ראש ולענה ומדרס
חגדה ראש זה כבוכד
כנר גללות יהויכן
ותלאה כחור חן ט
סגמור המכה בימי ק
צדיקו והלאה: גדר
בעני עשה חומה
לנבד להיות כלוח:
ולא חזא הוסיב
סביבתי מחנות ו
נביסות של חורבים:
הכביד נחשתי עשה
לרגלי נחשתי כבדים
שלא אוכל לילך פיליסי
בלעו: סתם תפילתי
סתם חלונות הדקיע
בפני: נתיבותי ענה
חס בחתי לבת חיי
ינחה בדרכים ה
הסולליס בדרך ישרה
מפני החויבים וחזא
דרך עקלתן: דוב
חורב הוא לי הקכה
נהפך לי לדוב חורב:
דרכי סורר לפון

סיריס קוזים סורר קוזן חותם מפזר קוזי בדרכי: ויפשהני לפון פיסוק הרגלים
שהעובר על הדרכי סחך עבתי כריך להרחיב בעדו ויש דינמח בלפון תלמוד החי
מחן דפסח דיקאל: ויציבני כמטרא העמודי לנבד חיצת לירות בי כמטרה
אשכילא בלעו: בני אשפתו חניס סמתני בתוך אשפה סקודין קייכרא:

קראת כל הפחלים שהיו ליוקבצתם סביבי ואשר טפחתי הם הקטנים ואשר רבתי הם
הגדלים כמו רבתי המלך כלם אויב אחד יכול לכלותם: אני הנבר חמרו קדמנו זל כי זאת העגלה ירמיה כתבה חס כן יהיה הוא האומר אני הנבר אויבמר כל
וראה תחת רחיתי וכן נכסר חני בעברתו טב אל חויבי כלם ויש חומרים שהוח טב אל חף השם ואיכנו
א נהג אותי ממקומי במקום חשך א המכרס ויו בעברתו על השם יפרס יהפך ידו מכתו כמו
הנה יד יי היה במקדש והמכה בדי ב הכסר והעור סריגיוו בלו והעצמות שלא ירגישו נכסברו ב ויקף ראש כצרה ותלחות או יהיה כמו ועמי תלוחים ויהי הראש
לפון נקבה וההא נעלם כהא ושערה לא הפך לכן ב במחשכים מחסך בתוך מחסך ג נחשתי ככלי ג סתם בשין כמלך וכן הסירו ולא ממני ג
הנתיבות הם תועות יש חומרים כי מנהג הדוב להכרת על האחי והוא רחוק ד יש חומרים סורר מגורת סיריס וכן הנני טך חת דרכך בסיריס והישר בעיני שהוא
בעל עבר מגורת כפרה סודרה ד כמטרא חלף במקום חף הנקבה והוא מגורת נוטר ה דימה האשפה לבטן ההדה ה לכל עמי עד שהיו עמי שוח זיס
ממני או לכל העם שהיה תחת ידי כמו חת עמלק וחת עמו או היד כוסף וחן ותכלטי מריבי עמי כמו עמי כי על שאלו רוח וכן חמר בראשית הסירה ומקף שחול ה
גית במרוהס נוכף וכן בדמעות סליס:
ונדרס

בית במרוהס נוכף וכן בדמעות סליס:
ונדרס

ונדרס

ג

לחץ

עמי
ג סכירי
עמיס
השביעני
ל כדווי ח
כלישן שוכשו
חבי השכעני

איכה יועם זהב קינה ונחמרה על יחשיהו כמו שנחמר בדברי הימים הלא היא כתובה על ספר הקינות ועמו חיבר בתוך הקינה את ספר בני ציון יועם יכהה כמו דלת מתרנס כהה עמיח זהב מרחית פנים המכתיב כוהב יסנח יסתנה ממרחיתו הכתם קבוצת כלי נוי הזהב שהם לעדי קרני כתם חכמי

פירוש מעיני ע יותר עטסה עיני ככי לכפטי מכל בנות עירי שמונה הנשים לבכות ז וכל זה הכי בעבור שאני תפוס ככפור ז והושמתי בכור נשמו חכן גדולה על פי הכור או היו משליכים חכן כי לדעת חס חכמי ז וחן הכור ריק רק הוא מלא מיס ק ואם הכור היה קרוב הייתי מתחם רק הוא

קדם בניס המאירים כחככים טובות ומדרש חבדה כל רביעית דס סיכא מיחשיהו בכל תן וחן סנענו בנהיה ירמיהו קוברה במקומ ועליה הוא קורא ת שתשפכל אבני קדם המסולאים בפז

המהוללים והנערכים כפז הרחזה אותם ח חומר רחז תוארם של חלו כמרחית פז וכן לא תסולה בכתם ח חופיר בכתם טהו לא תסולה סולו לחוכב ב בערבות לשון הילול וערך חן כבלי חרש כדי חרש סנותני בהן יין כגון כבלי יין ונבליהם יכפנו נס חכין חף על פי שחכורי הוא חלבו סד כסדוהה חת בנו בח מרחוק רעב חולץ ס סדי מתוך נדתיקו ס סים לו כיסוי על דני מוכיחו מתוכו כדי ס שלא יראהו בנו מכוס וחזור לחמורני ו

והיכיו גוריהן בת עמי לאכזר רוחים חת בכיהם זועקים ל ללחם וחן פורס להם סחיהם קודמים להם לחיי בניהם מחמת הרעב האמונים עלי תולע על בגדי כבעונון האמונים לשון ויהי חומן חת ה הדסה אשפתות אשפות סל זכל ס מוככים על האשפות בחון ויגדל עון וגו פורענותם מוכח ע עליה סנדול עמס משל סדום ההפוכה כמו רגע סהרי סדום לא כמעכה נדמה ב כרנע אחד כהפסה ולא חלו בה ידים ידי האויב כי על ידי המלאכים כהפכה ייס מדרסי חבדה וחיו מ מושב על סדר ה המקראות זכו נזירה פריה כמו

תנן תנים קרי חלצו שד והוא חר מן ז כתי נון ואל קרין וסימ נמסר בשמואל ב סימן לא למעדנים ל האכלים למעדני וא מעדנים ויתן מעדנים לגפשיך מועדה ל והשנתי כל מששה חנה למעדה ל ושפרת את החקה הזאת זכו ז וסימ באיזב סימן טו נזירה בוס ולא תבצרו את נזירה זכו נזירה משלג מחלב ז וסימ בישעה סימן כח

איכה יועם זהב ישנא הכתם הטוב תשתפכנה אבני קדש בראש כל החוצות בני ציון היקרים המסלאים בפז איכה נחשבו לגבלי חרש מעשה ידי יוצר גס תנן חלצו שד הניקו גוריהן בת עמי לאכזר פי ענים במדבר דבק לשון יונק אל חכו בצמא עוללים שארו לחם פרש אין להם האכלים למעדנים נשמו בחוצות האמנים עלי תולע חכקו אשפתות ויגדל עון בת עמי מחטאת סדום ההפוכה כמו רגע ולא חלו בה ידים זכו נזירה משלג צחו מחלב אדמו עצם מפנינים ספיר גורתם חשך משחור תארם לא נברו בחוצות צפר עורם על עצמם יבש היה כעץ טובים היו חללי חרב מחללי רעב שהם יזכו מדקרים מתנובות שרי ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן היו לברות למו בשבר בת עמי כלרה יהיה את חמתו שפך חרון אפו ויצת אש בציון ותאכל יסדתיה לא האמינו מלכי ארץ וכל ישבי תבל כי יבא צר ואויב בשערי ירושלים יית חמתיה שרא על ירושלים ית תקוף רוגזיה ואסיק באור אשתא בציון ואכלת אשותיה לא הוו מהימניו מלכות ארעה וכל רירי תבל ארום ועול נבוכדנצר רשעה ונבוכדנצר בעיל דבבא לנכסא עמא ביר ישראל בתרעיה דירושלים צנת

תנן תנים קרי חלצו שד והוא חר מן ז כתי נון ואל קרין וסימ נמסר בשמואל ב סימן לא למעדנים ל האכלים למעדני וא מעדנים ויתן מעדנים לגפשיך מועדה ל והשנתי כל מששה חנה למעדה ל ושפרת את החקה הזאת זכו ז וסימ באיזב סימן טו נזירה בוס ולא תבצרו את נזירה זכו נזירה משלג מחלב ז וסימ בישעה סימן כח

בתחתית ק וחדע כי חתה הטם שמעת קולו וחס חכי בתחתית ק ומקדם מרחתי קרוב בעת סקר חתיך ר וכמה פעמים רבת בעדי ר כאשר דלית חתה ה העזות סיעשו ליקח מ מספטי ר מה טים כלכס גס תשמע דבריהם ש בשנתם וקיימתם תמיד יגנו על חדי ת כמעשיהם ששמוני בנור עטה להם ח מנגת לב סתר כלכ שלא יראו חלה סתביא להם ח תרדפם בחכך כי ת תסינס ומשמירם איכה יועם יס חומרים יועם כמו חשך תרנס והנה כהה הנגע עמיח מכתחול והיסר בעיני כמו לא עממהו ומסקלו לחם יודק יסנח מוגרת סכים ב חלף המסולאים תחת חל הסרס כי הלא הנעלם לא ימצא בתוך המלה נ חלכו כמו וחלכ נעלו ד יש לשון זכר ונקב פורס כמו פרוס לרעב והוא פת לחם פתות ה האוכלי סיתעלכו תולע כתולעת סכי ו חלו מלשן חיל ואחרים חמת כמו על ראש רשעים יחול ו משלג ומחלב כפול וכן ספיר כמו כנינים וכן טעמו מם מכנינים מושך ענינו ואחר עינו כלם מאל חכך כחילו נגזרו מספיר ולכנת כמו לכנה והעד כ כמעטה ובמקום אחר חכן ח מסחור יותר מן הסמרות והוא טס ככל כמו דבק והוא סס לכדי ט שהם חובו והם מדוקרים לברו מגזרת להברות חת דוד והס סני כ בנינים כ דמה חף לחם ל תבל מקום היישוב דס

חשך ד בלישן חושך וסימ באיזב סימן פח שהם ב וסימ הרחיבוני יזבו סחוקים יזבו וזונו ד מל בליש וסימ שהם יזבו מדקרים חן הכה צור וזונו מים פתח צור וזונו מים ויבקע צור וזונו מים דישעיה עכל הססרה ובמסרה אחריתי נמסר יזבו ב חס ואינו מביא כי אם דין שהם יזבו סחוקי ובתלים סים עח מסרין חמן על פי הססר וזונו ב מל ומסרני הגו דחלי דסימן עח ורסימן קה וכן הוא נסם בכל הספרים נשאר חר וזונו ההוא דישעיה ויבקע צור אכ עכ אית לן למים דנגן דישעיה והדין דסיפרא חס ונגל הספר חדין דסיפ הוא חסר ומיזו בהד סיפרא אשכנז ג מל וסימיהי החוא דישעיה והנחו דחלים ואכ לישנא קמא דמס ד מל בליש קשה טובא

חזק וכתר ואחי חומר נזירה ממש שהיו מגדולי סער ונחיס ביתר מושב על בת עמי חלמו עצם מפנינים חותם שהיו מרחימם חלום מפנינים ונזרתם כמו ספיר חשך תארם מפחמים משחור הוא פחם ענסי לשון מגרה כמו וכענסי הסמים לטוהר קולר בלעו צפדי נקמט ונתחבר וחן לו דמיון שהם יזבו מדוקרים ונג חללי הרעב היו כפוחים מרית תנובות הסדה שהיו האויבים נוליס בסר על העשכים חון לחומה והריח ככנס לתוך כפוחי הרעב וכרסיס נבקעת ופרשם זכ והרי זה מיתת כיוול יותר מהרונני חרב מדוקרים מבוקעים בן כפיתת רעב בן ביקוע חרב קרני דקירה לכרות למחלל כמו לא ברה חתם לחם להברות חת דוד כלה חת חמתו חסר בערם בו כמה עניס עתה כלה חותה בהנקמו מהם מחטות

ס דם צדיקים דם כל צדיק וצדיק וכן בלב חכמים נ עורים כעורל וכן אס
אזכרת הוא נגזלו מלה מורכבת מבין נפעל ובין סלא נקרא סס פועלו ס
פזרו ניוטמא נזו יס להס כזכה כעף וכן נזח תזח פ פני י זעף כי פכיס
יגזח כמו ופניה לא היולה עוד ע ככפיתנו חין לנו מסקל צ כאיל דרו צעדינו

מחטאת נביאה סל סקר היתה לה הרעה הזאת נעו עורים בחזנות כשהיו
העורים הולכים בשוק היו נעים ורגליהם כשמי כדס ההרנו סהיו הרסעי הנרגי
בתוכה נגזלו נתלכלכו בדם עד אשר לא יוכלו הקרובים עליהם ליגע בלבסיהם
והיו קוראים אליהם סורו מעלינו אהס הטמאים המלכלכים בדם כי נזו לסון
סרחון ולכלוך כמו ס

ק וכן יחל דלקנו
כמו כי ללקת אחרי
ר בשחיתותם כמו
בשחיתם נתפס
ש עץ סניס הס והס
חלמיס ת לא
יוסף סב לעונך ועליו
וסוב סקל חו יסוב חל
הסס הנזכר ברות ח
אפינו :

פירוש הטעמים

אברה יעס איכה
יסלה הזכ
ודמה לאחרים סהס
ססה הכתס הטוב ס
החלי העבול וזה מסל
לכסוק הבח חרמי
כ כמו חכן יקרה יס
חומרים כי הוה כסף
וזהב מוסס יחמיסס
ז הזכרים יקחו
סד הנקבות ויניקו גולי
הנקבות וכת עמי לא
עססה כן יס חומרים
גס תנין חלנו סד כסי
חן ויניקו גוריהן
ד החלב לניק מקוס
לחס ומיס והעוללס
גדולס מן היונקס כ
כדמות עוללות הנפן
ה כסמו הס סמומו
כפרהסח כל רוחס
יסוס חקנו חספסות
כי הס מוסלכי כדומן
ולן קובר ו יס
הטחט וחסס כקרבן
סעמו עקב העין ו
והחטחט והוה הסכר
הרע ויקרח מול רע
וכן כי לא סלס ען ס
החמורי חס יקרב ען
כדכר הזה גדול עוני
מוססו והססוק הבח
חרמי לעד והטעס כי
הרעה הזכה על יסרל
גדולה מרעת סוס
סהיח כהפכת כמו
רנע ולא היו הידיס
ככל עת כחיל בעבור
סחן להס כח חו ט
סעמו סלח חלו כה
ידיס כטעס יחולו על

עודנה עודינו קרי והוא חר סן יד מלין כתי ה בסוף תיבו וקרי ו וס יקרה לא יקרה קרחה בראשם שפכה ידנו
לא שפכה את הדם הזה נשברה אניות בעציו נבר עלה בעת ההיא עלה עברי נככר נצר נאחה ערו נאחה פבל
יושב היה צאן אברות היה עמי נושבה כי כה אמר י על בית מלך יחדה גלעד יונה ואמר לבלה נאופים יהיה

ענת מרת הדין וכן אמרת לא הות כל דא
אלחן מחובת נביאה דמנן לה נביאות
שקרא ומעוית פהנה דאסיקו קטורת
בוסמין למענתא ואנון גרמו לאתאשר בנה
דם זכאין אתלטלו עורין במחוזין
אשנפו כדם קטולין פחרבא ועל דלא הוו
יכלין למחמי קריבו בלבושיהון
זורו ממסאבא קרו עממיא זורו זורו
לא תקרבון ברוז ארום אתקוטטו אף
אתלטלו אמרו במהויהון בשלותהון
דיני עממיא לא יוסיפון למדרו מן קדם
אפי י אתפליו לא יוסיף לאסתפלא בהון
בנין בן אומיא רשיעיא אפי כהניא לא ספרו
ועלוי סביא לא הסו עוד ספן עיננא
לאסתכלא לסיענא דהוינא מתין לרומיא
ואתהפך לנא להבלו בסמתנא דאסתכניא
לרומיא דאנון עמא דלא יפרוק הנון
צרון שכלנא מלמהך לרוחצו בפלמיתנא
אמרנא קרב סופנא אתמליאו יומנא ארום
מטא סופנא קליליו הוו דרפנא יתיר
מנשרי שמיא על טוריא אדליקו יתנא
במדברא כמנו לנא מלנא יאשוהו דהוה
חביב לנא כגשמת רוח חיון דכאפנא והוה
מתרבי במשח רבותא דיי אתחד במצד
חבוליהון דמצראי דהוינא אמרו עלוהו
בטלל זכותיה נחבי בני עממיא דדיא וברחיו
ברתא דארום דמתבנינא בארעא דעין
בסניאין אוקלוסין אף עליד עתיד למית
פורענותא ויצרון יתיר פרכוא ותעבר עליד
כס דלוט תרו ותתרוקנו וכתר כן ישלם
עויתך פנשתך דציון ותתפרקין על ידיו דמשיחא ואלהו כהנא רבא ולא יוסיף יי תוב לאגלותך
ובהיא זמנא אסער עויתך ברתא דארום ויתון פרסאי ויעיקון לד ויצרו יתך ארום אתפרסם קדם
יי על חובתך הך דכיר יי מה דאתגור למהו לנא אסתכל מן שמיא יחיו ית כסופנא אסתננא
אתהפכת לחלוניא ביתנא לעפין נוכראין הוינא מתילין לתמין דלית להון אבא אפהתנא
כארמל דאלו נבריהון בקרו יפא ומספקא להון אכ אנון קימין מימנא

ועשיתי אחס לני אחי שממה ודעתי כי אני שמעתי שפכה ואני כמעט נטיו רגלי חסרטה פני חסרטה פני
בכני עודנה תכלינו עינו אל שלה ומני שים טעס די כל עם הביט כן כתי וקרי הביטה וראה את זרפתנו והוא
זר סן כס מלין חסר ה בסוף תיבות וקרי וסס נמסר במסר רבא במערכת אות ההא בסד

ותערי ותחילי כמו ותער כדה תס עונך בת ציון לקית על כל חטאתך לא
יוסף להגלותך מגלות אחס ולהלן עוד

ותערי ותחילי כמו ותער כדה תס עונך בת ציון לקית על כל חטאתך לא
יוסף להגלותך מגלות אחס ולהלן עוד

מורחתו כזכרה ד
דמתרגמין בחוליה
כך חכרו מנחס
גס נעו כסיטנו בדם
כני חלקס פניס
סל זעס מוחת הקדוש
ברוך הוה חלקס ו
והפריס בניס למען
אשר פני הכהניס לא
כשאו כהיחס כ
בסלונתס עדינה
תכלינה עיניו חל ע
עזרתנו הבל כשבחה
עלינו הרעה עדין הת
עיניו כזכות חל חיל
פרעה סחמר בהס
ומכריס הבל וריק י
יעזרו סהיו מבטויס
חותנו עזרה ולא כחו
כמו סחמר בהס
הנה חיל פרעה היוכח
לכס לעזרה סב ל
לארצו מזרימה מיניו
במדרס קינות סהיו
כחיס כספיות דמס
הקדוס ברוך הוה חיליס
והציק לפניהס כודות
כפוחיס כמין מעי ח
חדס ננעריס כמיס
חמרו זה לזה הנוזות
הללו הס חבותינו ח
חנפי מכריס סטבעו
ביס מחמת היהודיס
הללו וזכחנו ינכחיס
לעזרתס עמנו וזות
לאחריהס כעיניו
כינו כרו צעדינו
חויבנו חרבו חס כ
צעדינו מלכת כ
ברחובותינו כמו וחסר
לא כדה וחמה כודה
חט כספי מסיח יי
הוה יאשוהו כמו סחא
בלה ויקון ירמיהו על
יאשוהו בשחיתותס
בגומות סחפרו
סיסי וסמחי לפי
סעה בת חדוס
כתכח ירמיהו על ח
חרבן בית סי
סיחברוהו דומי חבל
סוכך סנס עליד ת
תעבור כוס הפורענות
ותסכרי ממנו

ותערי ותחילי כמו ותער כדה תס עונך בת ציון לקית על כל חטאתך לא
יוסף להגלותך מגלות אחס ולהלן עוד

ה

מימינו

מימינו בכסף שתינו : שהיינו יריאים למחוב מים מן הנהר מפני הארובים והיינו קוני מהם בכסף : על צוארינו כרדפנו : בעול עבודה קשה : יגענו : לחסוף מזון ונכסיהם : ולא הונח לנו : יגיענו בדינו כי הארובים גובים וחוטפים הכל במסים ונולגליית וחרוכיות : מכרים נתנו יד : דרך חרס הגמל ורוכ לעמוד מוסיף יד למי

מימינו : חסילו המים והעצים שלים ברמות חרס נקטה חרס במחיר רב כי העיר יוסבת במחור מן אויב : עלי וחס חרסו מביאים המים או העצים על צוארנו כרדפנו הכר רדפנו ויגענו חרס כי לא יסח לם מה שהיינו מביאים : מכרים נתנו יד : דגשות הכן במלת כתב תחת כן השרש כי זאת הכן סימן המדברים ונתינת

שאכלו לעזר לו ואף כאן למכרים הוסטנו יד שיעזרונו ולאסור ש שיטביעונו בלחמם :

פתנו כמו נתנו דגשות האין מסמנת במקום כן סניה וכן כי מקך הכל ומידך נתנו לך וכן ונתנו את בנותינו

לכס : בכפסנו נביא לחמינו : בכפסנו היינו מפוככים כשהיינו מביאים מ מזונותינו מן השדה מפני חרב המדבר :

כמרת : נתחמונו וכן כי כמרתו רחמתי ובלטחן תלמוד יש ה הדכה על הכמר של עבדים מכמר בשרא :

זלעפות רעב : נשים בציון ענו בתלת בערי יהודה : שרים בידם נתלו פני זקנים לא נהדרו : בחורים טחון נשאו ונערים בעץ בשלו :

זקנים משער שבתו בחורים מננינתם : שבת משוב לבנו נהפך לאבל מחולנו : נפלה עטרת ראשו אויבנו לנו כי חטאנו : על זה היה דוח לבנו על אלה חשכו עינינו :

על הרציון ששמים שועלים הלכו בו : אתה יהוה לעולם תשב בסאך לרור ורור : למה לנצח תשכחנו תעזבנו לארץ ימים : השיבנו יהוה אליה ונשוב חרש ימינו כקדם :

פי אם מאס מאסתנו קצפת עלינו ערמאד :

השיבנו יי אלק ונשובה חרש ימינו כקדם :

לאזריכות יומיו : אתים יי יתנא לותך ונתוב בת יובתא שלמתא תחרת יומנא לטב בזמן יומינא טביא דהו מלקדמין : ארום אלהן מקוז תקיז בנא רגותא עלנא ער לחרדא : השיבנו

נמסר במסדה רבת במערכת אות האלף כסר : אתה יי ג רפ וסימ בתלים סי סח : לארץ ימים ג דסמי וסי נמס בתלי סימן צנ : מאוס חס וסי חסאה ודבש יאכל : כי בערס ידע דעגרי : כי אם מאס מאסתנו קצפת :

לכפול לקרח שלפני פעם אחרת וכן ישעיהו ומרי כפול ספר קינות

הלכו בני המהלים כמו ויחטו חותו ויהיה הלכו כטעם הליכה מהבין הכבד והוא פועל עומד ובעבור שמנחמת ערום הלכו הוצרכתי לרקודק הרחשן והשועלים מנהגם להיות בחרבות : אתה יי ידענו כי מלכותך לא תסור ולרור ודור אתה יוסב על כסא המלוכה : למה : בעבור שאתה עומד לנצח למה תסכחנו סלה : השיבנו לעיר מוסכן מתק ונאסוכ לעבדך כימי קדש : כי השיבנו מהרה לאל חס מאסתנו בעוניתו כבר קצפת עלינו קצף גדול : והישר בעיני להיותו כי חס מאסתנו בעוניתו כבר קצפת עלינו יתגר מדחי והוא ברחמי ירחס עלינו ועל האמללים : וינחם את האבלים : ויעמיד השר מיכאל : להליך טוב אל ישראל : ובה לביין נוהל :

בכסף טורפין וסימ נמסר בהודשע סימן כב : מצרים ג רף וסימ מצרים שמה תהיה : מצרי כאר תעלה : מצרי נתנו יד : נתנו ד דגשים וסימ אד ביי אל חסדרו : והלחמנו חס הצטיידנו : לחמינו נאכל ושם לחינו נלבש : נגפשינו נביא לחמינו : טחון ל בצואר : טחון נשאו והוא חד מן אב מן ג בחד לישן אנך וסי

מימינו בכסף שרתינו עצינו במחיר ה יבאו : על צוארנו נרדפנו יגענו לא הונח לנו : מצרים נתנו יד אשור לשבע לחם : אבותינו חטאו אינם אנחנו עונותיהם סבלנו :

עבדים משלו בנו פרק אין מידם : בנפשנו נביא לחמנו מפני חרב המדבר : עורנו כתנור נכמרו מפני זלעפות רעב : נשים בציון ענו בתלת בערי יהודה : שרים בידם נתלו פני זקנים לא נהדרו : בחורים טחון נשאו ונערים בעץ בשלו :

זקנים משער שבתו בחורים מננינתם : שבת משוב לבנו נהפך לאבל מחולנו : נפלה עטרת ראשו אויבנו לנו כי חטאנו : על זה היה דוח לבנו על אלה חשכו עינינו :

על הרציון ששמים שועלים הלכו בו : אתה יהוה לעולם תשב בסאך לרור ורור : למה לנצח תשכחנו תעזבנו לארץ ימים : השיבנו יהוה אליה ונשוב חרש ימינו כקדם :

פי אם מאס מאסתנו קצפת עלינו ערמאד :

השיבנו יי אלק ונשובה חרש ימינו כקדם :

לאזריכות יומיו : אתים יי יתנא לותך ונתוב בת יובתא שלמתא תחרת יומנא לטב בזמן יומינא טביא דהו מלקדמין : ארום אלהן מקוז תקיז בנא רגותא עלנא ער לחרדא : השיבנו

נמסר במסדה רבת במערכת אות האלף כסר : אתה יי ג רפ וסימ בתלים סי סח : לארץ ימים ג דסמי וסי נמס בתלי סימן צנ : מאוס חס וסי חסאה ודבש יאכל : כי בערס ידע דעגרי : כי אם מאס מאסתנו קצפת :

לכפול לקרח שלפני פעם אחרת וכן ישעיהו ומרי כפול ספר קינות

הלכו בני המהלים כמו ויחטו חותו ויהיה הלכו כטעם הליכה מהבין הכבד והוא פועל עומד ובעבור שמנחמת ערום הלכו הוצרכתי לרקודק הרחשן והשועלים מנהגם להיות בחרבות : אתה יי ידענו כי מלכותך לא תסור ולרור ודור אתה יוסב על כסא המלוכה : למה : בעבור שאתה עומד לנצח למה תסכחנו סלה : השיבנו לעיר מוסכן מתק ונאסוכ לעבדך כימי קדש : כי השיבנו מהרה לאל חס מאסתנו בעוניתו כבר קצפת עלינו קצף גדול : והישר בעיני להיותו כי חס מאסתנו בעוניתו כבר קצפת עלינו יתגר מדחי והוא ברחמי ירחס עלינו ועל האמללים : וינחם את האבלים : ויעמיד השר מיכאל : להליך טוב אל ישראל : ובה לביין נוהל :

היה לשבת בשערי ירושלים : שבת : על הקרבנות שנכרתו ומחוללים המחוללים והמטורים : נפלה : בית המקדש מקום הסכינה : על זה היה חס לבת והעין חסכה מרוב הבכי : על הר ציון שפסם : פועל עבר כמו כאשר אהב :

עומד ועבדו והוא פועל עומד ובעבור שמנחמת ערום הלכו הוצרכתי לרקודק הרחשן והשועלים מנהגם להיות בחרבות : אתה יי ידענו כי מלכותך לא תסור ולרור ודור אתה יוסב על כסא המלוכה : למה : בעבור שאתה עומד לנצח למה תסכחנו סלה : השיבנו לעיר מוסכן מתק ונאסוכ לעבדך כימי קדש : כי השיבנו מהרה לאל חס מאסתנו בעוניתו כבר קצפת עלינו קצף גדול : והישר בעיני להיותו כי חס מאסתנו בעוניתו כבר קצפת עלינו יתגר מדחי והוא ברחמי ירחס עלינו ועל האמללים : וינחם את האבלים : ויעמיד השר מיכאל : להליך טוב אל ישראל : ובה לביין נוהל :

נמסר במסדה רבת במערכת אות האלף כסר : אתה יי ג רפ וסימ בתלים סי סח : לארץ ימים ג דסמי וסי נמס בתלי סימן צנ : מאוס חס וסי חסאה ודבש יאכל : כי בערס ידע דעגרי : כי אם מאס מאסתנו קצפת :

נשלם ספר איכה תהלה לאל המעלה לעמו ארובה

אבן עזרא

קהלת א

רשי

דברי

קהלת' כל מקו' שנאמר דברי חינו' אה דברי תוכחות אה הדברים אשר דבר משה וישמע' ויסורו' דברי עמוס שמעו את הדבר הזה פרות הבטן' דברי ירמיהו שאלו כא ורחו' חס יולד זכר וגו' אלה דברי דוד וכליעל כקוץ מונד כולהם' דברי קהלת וזרח השמש' כל הנחלים הולכים אל הים כינה את הרשעים בחמה וכלבנה ויס שאף להם מתנת שכר כך סנוויה בסיפרי ולמהתי משם שהענין מדבר ברשעים והמטייל לתבצורת החמה ססופה סוקעת'

שמע אמרי ספר' לאברהם סופר' כתבם על ספר' לרוח משכלת' בן מאיר נקרא' מכונה בן עזרא' ומזוה עזרה' כבודו שואלת' להגיה חסכו' להגליה דרכו' אשר כשאר עד כה' כעלה מובלת' ומארכו כספד' אשר היה בספרד' ואל רומי ירד' בנפש נבהלת' וסם לבו כוכ' לפרס ולסין' ואל אל מתתן' ולו התחולת' להרבית לו עצמה' והוא יתן חכמה' ויסלח כל חסמה' בפירוט קהלת'

הבל הבלים' דסמו' וסי' הבל הבלים אמר קהלת רד"ש סיפרא ב' בו' הבל הבלים אמר קהלת הכל הבל דסוף סיפ' אלן מלך סופי תיבות מיוחד קמציץ וזלר את פלג' לפני העדות למשמרת' כי הואיל הלך אחרי צו' ויהי לפני אדרת' הם שבים ללכת' והארץ לעולם עוסדת' מלכים שו' שמה הרשע'

בשם חסלו הממשלת' החל לפרט קהלת'

אורח חיים

למעלה למטה' למען סר מסחול מ' מטה כי כאשר יתחנה האורה שנסבה לסוב אל חרץ מולתו להי' עם משפתו כן ת תכסוף הרוח המסכל להחזו במעלות ה הבליות עד עלותה אל מערכות אלהים חיים סחינומו סוכני בתי ח חומר כי הגו' נמשלות לבתים ובעפר יסודם וכענין די מדרהו עם בסרה לא חיתויה וזה יהיה אם תתלבן הרוח ותתקדם מטומאות תחות הגויות המנוחלו'

פתגמי

נבואה דאתנבא קהלת הוה שלמה בר דוד מלכא דהוה בירושלם' פר חזא שלמה מלכא דישראל ברוח נבואה ירת מלכות רחב' עם בריה דעתיד לאתפלגא עם ירבעם בר נבט וית ירושלם ובית מוקדשא דאנון עתידין למחרב ויר עמא בני ישראל די אנון עתידין למגלי אמר במימריה הבל הבלים עלמא דהוה הבל הבלים כל מה דטרחית אנא ודוד אבא כולא הבלו' מה מותר אית לאנש בתר די מות מן כל מורחיה דהוה נרח תחות שמשא בעלמא דהוה למעסק באוריתא לקבלא אנור שלים לעלמא דאתי קדם מרי עלמא' אמר שלמה מלכא ברוח נבואה דר' טבא דצדיקיא דאול מן עלמא בני חובי דרא בישא דרשיעא דעתידין למיתו בתריהו וארעא לעלמי עלמין קימא לסוברא פורענותא דאתי על עלמא בני חוביהו דבני אנשא' וירנח

קהלת בן דוד מלך בירושלם: הבל

הבלים אמר קהלת הבל הבלים הבל הבל: מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל תחת השמש: דוד הרך ודוד בא והארץ לעולם עמור:

תוספת לח כל הנחלים הולכי אל הים מה אל בעובדי עבול זרה כאמר סוטים זה המסתחיים למים ס סכורי' שיש בהם ממש לפי שרוחץ את הים הגדול סכל הנחלים הולכים בו והוא חינו מלא וחיץ יודעין ל להבין כי אל המקום שהנחלים הולכים שם הם שבי' ללכת שמימי הנהרות ההולכי לתוך הים הם המים עצמם שהלכו כבר הם כובעות מתחת התהום והולכים למעלה מן הקרקע עד הים ומחרי נובעים לפיכך חין הנהרות פוסקים ואף הים מלא ולא מפני ש שיש בהן ממש' עכ:

קהלת' על פס סקיהל חכמות הרבה וכן במקום אחר קורוהו אגור בן יקא שאמר כל החכמה והקייאה ויש חומרים שהיה אומר כל דבריו בהקהל' יולך בירושלם' עיר החכמה: הבל הבלים אמר קהלת' קהלת קורא תגר ואומר על כל יצירת ז' ימי בראשית שהכל הבל של הבלים הוא' הבל נקוד חטף פתח לפי שהוא דבוק כלומר הבל שבהבלים שבעת הבלים כנגד מעשה שבעת ימי בראשית: מה יתרון שכר ומותר: תחת השמש' תמורת התורה שהיא קרויה חור שנאמר ותורה חור כל עמל שהוא מחליף בו את עסק התורה מה שכר בו: דוד הולך ודוד בא' כל מה שהרשע יגע ועמל לעשוק ולגזול חינו מבלה את מעשיו כי הדור הולך ודור אחר בא ונוטל הכל מיד בניו כענין שנאמר בניו ירבו לים: והארץ לעולם עומדת' ומי הם המתקיימים העניים הנמוכים המגיעי' עצמם עד לארץ כענין סל ועניים ירשו ארץ ומדרש תנחומא אומר כל צדיק ישראל נקראו ארץ סל וזאת תהיו לי ארץ חפץ: וזרח

המטופות הקודם להתערב בשחול מטה ותסיב אל לכה לדעת יסודה ולראות סודה בעיני החכמ' שלא תכחינה והרחיק כקרב לפניה והלילה כיום אז תהי נכנת לדעה קסט אמרי חמת ויהיו מחוקקין עליה שלא ימחו בהפרדה מעל גויתה כי המכתב מכתב אלהים הוא כי למען הראותה הובאה הנה על כן ככלאה במספר עד עת קץ וכל זה להעיל ולהטיב לה ואם סבלה עמל סנים במספר כן תמות ואשמת עולמי עדי עד בלי קץ כי כל מעשה יפרד והיה לארבעה ראשים טוב כולו או טוב רובו ורע בקצו או רע כולו או רע רובו וטוב בקצו והחלק הראשון הוא מנת בני אלהים והחלק השני הם החיים אשר על פני האדמה והשנים הנשארים נעדרים לא יתכן המצאם כי לא יעשה יי אלהים דבר כי חס טוב כי הכל לעולם הוא טוב וכן כתוב וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב ואם היה סר רע היה בקצו כי בעבור רע יעט אף בדרך החכמה העליונה למנוע טוב רב ושורש הרע ממסרון המקבל ואם חין לכו יכולת לדמות מעשה אלהים כי חס אל מעשיו בעבור היות הכל מעשיו הנה דחינו ילכינו הכבדים הסטומים לשמש ויחטכו פני הכובם והלא הפועל אחד יוצא מופעל אחד לכן ישתנו הפעלים בעבור השתנות תולדת המקבלים ומחשבות בני אדם משתנות כפי תולדות גויה וגויה והשתנות השתנות המערכת העליונות ומקום השמש והמקבל כמה והמדיונות והדתיים והמחללים ומי יוכל לספר אותם וכל דרך חים זך בעיני' ויער יי אלהי ישראל את רוח שלמה ידידו לבאר דברי חכץ ולהקנות הדרך הישרה כי כל מעשה סיעשה נוצר לא יעמד כי כל הנבראים ילאו לברא עצם שהוא שורס או להכחידו עד שיהיה נעדר רק כל מעשיהם דמות וממונה ומקרה להפריד מחיוב ולחבר כפרד ולהניע נח ולהניח נע על כן מעש בני אדם ריק כי חס יראת יי' ולא יוכל חים להשיג אל מעלת יראתו עד עלותו בסולם החכמ' ויבנה ויבוכן בתבונה: דברי כתוב וידבר שלשת אלפים משל ויהי סירו וגו' והמשל הוא סמסל בו דבר אחד כמו חוד חירה ומשל מסל והוא הכשר הגדול והגמסל נבוכד נצר ודרך השיר להיות תחלה או דבר עתיד להיות ובעבור היות חפץ שלמה לחבר הדברים שיעלו על הלב החל במלת דברי' וחיינו כן כל דברי כי הפסוק שיש אחרינו יורה עליו או הוא בעצמו גם כן יורה הפסוק השני בספר הזה על הראשון וקהלת הוא שלמה כי לא היה מבני דוד משיח' מלך רק הוא לבדו ונקראו כן על לשון החכמה סקיהלה בו וזכר סם מקום ממלכתו בעבור תפארתו הלא תראה כי נקרא מלך ירושלם מלכי דק כי היא שלם ויורה עליו ויהי בסלם סוכו' וכן אדני דק בעבור היותו ארון מקום הדק וכן על דברתי מלכי דק והוא דוד המלך: הבל' אמר על דברי הבל העולם וסמך הבל אל הבלים ואם לא ימצא מהשמות שהם על מסקל ארץ שיסתנה חוץ מחדר מסכך וסגור דלתך מספח חמתך גם אלה בפתח וזה בצרי' וסמיכת היחיד לרבים בענין אחד על שני דרכים לגדולה כמו מלך מלכים ולהפך כמו עבד עבדים והבל הבלים כמוהו כענין אף הבל בני אדם כוב בני חים במאזנים לעלות המה מהבל יחד והמס תחת יותר כלאס מכל שהיו לפני בירושלם' וזם מכל מלמדי השכלתי והענין חס יעלו בני אדם במאזני עם ההבל יהי יותר קלים מהבל וכפל הבל הבלים להורות על כל זמן כענין נשאו נהרות יי' נשאו נהרות קולם וכן סכבני' גם סכבני' פעמים רבות ושלא יאמר אדם בלבו שיש בדברי העולם הבל ויש בו שורס עומד הנה חתם הכל הבל: מה יתרון' על מסקל זכרון והוא סם מהפעלים שהפנה סלהס חינו שלם ובנין הפעיל יורה עליו והענין אחר שהכל הבל מה יועיל לאדם בכל עמלו' וענין תחת השמש הוא הזמן המתהפך כי השמש לבד יוליד הזמן כי היום תלוי בשמש מעת זרחה ועד בלו והלילה היא מעת בא השמש עד זרחו הכוכבים או הלכנה או לא יראו וכן זרע נוקדיר וקוד וחוס וקץ וחורף על פי נטות השמש לפאת צפון או דרום אף על פי שיש לירח כהרנות ובצמחים הלחים ובמות מעשים כאים וכימה לקשר וכסיל לפתח חין מעשה כולם כנגד מעשיו' כי חס חלק מחלקים רבים ואם השמש אחד ישתנו מעשיו כפי השתנות המאס וצדדים מחברות הטבע והשתנות תהלוכות כולם עם כוע גובה גלגל המוצק היוצא על כן לא תמצא מתכונת מלאכת השמים נמשלת למתכונת אחרת דגה אחד ועל זה נזכר בספר יצירה שתי אבנים בונות סנים עד תשע שאף הפה יכול לדבר ולא האזן יכולה לשמוע והעמל לבקש חכמה עד שתתברר רוחו יו יו יתרון כי חין הרוח סל-אדם תחת השמש: דוד' בעבור היות כל נמצא תחת השמש מורכב מארבעה מוסדים מהם יצאו וחליהם ישובו והם האש והרוח הנח שהוא האויר והמים והארץ וזכר ארבעתם שהכל בארץ שהיא כמו היולדת ואחר כן זכר השמש מקום האש בעבור רוב חומה והיא האש המולדת ואחר כן הרוח והמים ואמר על הארץ סכל הנוצרים ממנה חליה ישובו כענין כי עפר אתה וחל עפר תסיב והיא עומדת ודוד בא ודוד הולך יתכן היות ענין דוד כמו גרים וכמוהו מדוד באלהי רשע: וזרח

מזרח השמש יגו' דור הולך ודור בא' כחשך השמש תזרח שחרית ותשקע ערבית ותלך כל הלילה שואפת לסוב אל מקום אשר זרחה אתמול משם שתזרח עם נס היום: הרוח רוחו של שמש טללנו בלעז כמו אל אשר יהיה עם הרוח ללכת: ועל סביבותיה סב' גם מחר כל היקף וסובב סובב אתמול הוא מקיף וסובב היום: הולך אל דרום ל

נרח' כבר בארנו חנסי המדות והחשבון מכל הכנרתי הנרחים על עשרה חלקים והשמש גדול מכולם ואין אחד כמהו והוא השרש במלכות סמים כדמות הנקודה בחכמת המדות והאחד בחכמת החשבון והעניין חלפ' ע"ס לו תנועה וזרח ויבא ישוב אל מקומו ככר השוכה ומקום זרחו היום קרוב ממקום זרחו מחר ובעבור התנועה לכפון ולדרום זרח סבי פ' פעמים בטנה ממקום אחד וממקום סוף ה' הדרום והכפון כע"ס אחת עד מלאת לו שנה תמימה וכן ו מקרה הלכך והחמשה כוכבים גם כל כח השמי' זרח ויבא לכן זכר הגדול כענין ו ולשמש עם אהל בהם שלא הזכיר הכוכבים וענין שואף כמו בחיות נפשה שואפה רוח כ כאלו הוא שואף הרוח מרוב תאומו לסוב אל מקומו: הולך י' חומרים כי גם הפסוק על השמש יזכר שבעס מטה אל כפון ואל דרום ויכרס הרוח כ כחה וזה חיינו נכון ויור' עליו ועל סביבותיו עב הרוח וכל הפסוק הוא בענין הרוח ש סכעס יתנועע האויר לפחת כפון ופעס ל לפחת דרום וישוב מ מדרום לכפון על פחת מזרח ומכפון לדרום על פחת מערב על כן חמ' סובב סובב הולך הרוח וכו' ישוב על סביבותיו כסוב השמש כי היא סבת רוב תנועות הרוח ויורדי הים יענו מהם שהם על דרך אחד ביום לטנה: כל הנחלים חף על פי שהנחלים הולכי אל הים לא יהיה מלא עד שיעבר החוק

סובב ט' חס' בליש' וסי' הוא הסבב את כל ארץ כוש קדמא' ויד' את אדום הסבב אליו דה' סובב סבב הולך הרוח תנינא דפסו' ויכה את אדום הסבב אליו דמלכים' אקוסה נא ואסבבה' ויבא את המים העירה' וסבבנהו יבבנהו' תחום יסבבני' ואסבבה את מזבחי' וכל סבבי' חס' במא דמות בקרים סובבי': משמע ד' חסוסי' נעויתי משמע' וזרח השמש ובא השמש וא' מקומו שואף וזרח הוא שם: הולך אל דרום וסובב אל צפון סובבי סבב הולך הרוח ועל סביבותיו שב הרוח: כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת: כל הדברים יגיעים לא יוכל איש לדבר לא תשבע עין לראות ולא תמלא און משמע: מה שהיה הוא שיהיה ומה שיעשה הוא שיעשה ואין כל חדש תחת השמש: יש דבר שיאמר ראה זה חדש הוא כבר היה לעלמים אשר היה מלפננו: אין זכרון לראשנים וגם לאחרנים שהיו לא יהיה להם זכרון עם שיהיו לאחרניה:

וידנה שמשא ביממא מן סטר מדינהא ואעיל שמשא לסטר מערבא בליליא ולא תריה שחוף ואול אורח תהומא ודנה למחר מן אתר דהוא נח מתפן מאתמלי: אול כל סטר דרומא ביממא ומחור לסטר צפונא בליליא אורח תהומא מחור מחור ואול לרוח עבר דרומא בתקופת ניסן ותפוח ועל סחרונה תיב לרוח עבר צפונא בתקופת תשרי וטבת נפק מחרבי מדינהא בצפרא ואעיל לחרבי מערבא ברמשא: כל נחליא ומבועי מיא אזלין ונגדין למי אוקיננס דמסחר לעלמא כגושפנקא נאוקיננס ליתוחי סתמלי ולא תר דנחליא אזלין ונגדין תפן אנון תיבין למייל מצגרי תהומא: כל פתגמא דעתידין למחוי בעלמא אשתלהאיו בהון נבייא קרמאין ולא יכילו למשכח סופיהון ברם הכי לית ליה רשו לגבר למללא ביה דעתיד למיתי בתרוהי ולא יכילא עינא למחוי כל מה דעתיד למחוי בעלמא ולא יכילא אודנא לאתמלאה מלמשמע כל פתגמי כל דירי ארעא מה דהות מן קרבת דנא הוא עתיד למחוי כתר כן ומה דאתעבר מן קרבת דנא הוא עתיד לאתעברא עד סוף כל דריא עלמא ולית פלום פתגם חרת בעלמא חרין תחות שמשא: אית פתגם דיימר אנש חזירין פתגם חרת הוא הא כבר הוה לעלמין ביומי דריא די הוה לקרמנא לית דכרנא לדריא קרמאין ואף לבתראין דעתידין למחוי לא יהי להון דכרנא עם דריא דיהון ביומי מלכא משיחא: כר

אזעס אינו משמע דמי' מסיר אנו משמע תורה' ולא תמלא און: זכרון ל' בספר' לא יהיה להם זכרון עם שיהיו וכל שאר קריא דכות זכרון כמא וזאחד מן שיטה חרא מן לא וכל חד וחד ל' דכו בס' וכל קרא דכו' במא וסי' נסטר במס' רבת' בערבת אות השן בערך שן בסר: ויכסה הארץ בעבור שהמים שהלכו אליו הם ישיבו ללכת על מקומם פעמים חן קן להם כי תמיד יעלה חיד מהים אל הרקיע והם רוב העננים והמים המתוקי' יעלו בעבור כלותם והאיד ישוב גשם כענין הקור' למי הים ויספכס ומימי המעיני' מהגשם וכל הנחלים יבאו מהמעיינים הלא תראה כי בסנת בצורת ייבשו רובי המעיני' וכמו יובש הנחל כי לא היה גשם בארץ וזה ענין אל מקום שהנחלים הולכי' ולא באר' שלמה סבת טוב המים אל מקומם כאשר לא באר' סבת טוב השמש מהמערב למזרח חס למעלה מהרקיע או על הצדדים או על דרך שהארץ עגולה והיא באמצע הגלגל העליון כי אלה הדברים דריכים ראויות וסודם ספור לדבר על כל דבר גדלה לעין ולא ינטרף לראויות והערץ בזכירת אלה ארבעתם שהם השמש שהיא מקום האש והרוח והמים והארץ בעבור היות כל הנמצאים תחת השמש נולדים מהם הצמחים והחיות וכו' והערף ודני הים והם שהם השרשים

מנהגם לסוב אל מקום כשהיו חף יעמדו הגולרים מהם והם היו בראשית' הכל כן יהי באחריתם והם האדם הכל חף כי מעשהו שהוא כמו מקרה לו וחף כי מחשבותיו שהם במקרה המקרה כענין י' יודע מחשבות אדם כי המה הכל: כל הדברים י' יש מפרשים יגיעים כמו מלאים זה לא יתכן בעבור היות יגיעים פועל עומד כמו האחד עוף ויגע גזילי היה כענין פירוסם היו מיגיעים מבניין פיעל הדגוש מן אל תיגע שמה' אכן ישוב יגיעים על הדברים בעצמם והחפץ שהם נלחים וחסרים חף כח בהם על כן לא יוכל איש לדבר נאחר שהודיע הארבעה השרשים שהם עומדים על מתכותם והם תקרה להם תנועה כסוף ישובו כשהיו חמת ידענו הכלל והפרטים הנולדים מהם לא יעמדו רגע אחת על מתכות אחת על כן לא יוכל אדם לספור אותם והערץ לא תשבע מראותם כי סבת ראות העין התמונת שהם מתדמות בחויר הך ולא יעמדו רגע אחת והאזן לא תמלא משמוע הפרטי כי גם סבת השמיעה הכנסת האויר שים בו תמונת הקולות גם הם לא יעמדו על כן לא תוכל העין לשלוט בפרטם ולא האזן לשמוע מספרם כי חן קן ומספר להם אצל בני אדם לכן היזכר לבדו ידע הכלל והפרט כי מעשה ידית כלם: מה שהיה אמר המפורר על הדריאות העליונות כי הוא מה וכבראו יגיעים לעד לעולם ועל הדריאות של מטה אמר כי נסבב שמו לבדו והענין כי תהו המה כלם וענין מה שהיה הוא על הגלגלים וצבאותם כי הם כמו עגולות חוזר' חלילה ודאשתם כסופים וסופים בראשיתם ומה שנעשה הוא שיעשה על הכללים שהם עומדים כמין אדם ומין סוס ומין כל חיות ונולדת אלה מתנועת העליונים והם העליונים עומדים יעמדו הכללים שהם בתנועת מערכות הצבאות והערץ חף על פי שלא אוכל לספור הפרטים כלליים עומדים וספורים ועל זה הדרך תראה עולם שלמעלה ועולם שלמטה עומד על דרך אחד ואין כל חדש: יש דבר יימבא יש ברוב בלשון הקדש על הדבר הנמצא לפרקי' מעטים כמו יש אשר יהיה העין יש מפור' ונוסף יש רשע מאריך כי ברוב פנות רשעים תקרנה והם יראה לאדם דבר חדש כבר היה לעלמים ופירוש עולמים כמו זמנים וכן בור' עולמים מלכות כל עולמים תשועת עולמים כח זמני' רבים: חן זכרון' חס תאמר חילו היה כמו זה הדבר החדש בימים הקדמונים כאשר שמענו שמעו חן זכרון לראשונים גם כן יקרה לאחרונים עם אחרוני עד הכה דברי שלמה על דרך כלל ועתה יחל לבאר כל הדברים שיעלו על לב:

אבן עזרא

קהלת ב

רשי

אני קהלת עיני הספר יורו כי באחרית ימיו חיבתו כחילו יחמר לדורות הבחי כן וכך נסתי בימי חי ויכולתי לנסות כל דבר בעבור היותי מלך וענין על ישראל בעבור שהיו בס לעולם נביאים וחכמי לב כמו בני זרח ולא כבני קדר הסכני בחלה והענין שהייתי מלך על עם חכם ונבון וחמר בירושלם בעבור היות מוקמה ככין לקבל החכמה כ

דברתי ברפואי אלך בשלותך ותאמרי לא דברתי אני על לבי לאמ' אני הנה ואינו חר מן יד פסו מן ברפ לא נסבן ו' וס' נס' בס' רב' במערכת אות הויו בס' ודעת ד' קמ' ו' פתח וס' והיה אסונת עתך חסן טוב טעם ודעת' כתבתי לך שלישים' ולבי ראה הרבה חכמה: בטוב ד' רפין וס' נס' בתלים ס' כה ונסדר בחקתי:

אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלם: ונתתי את לבי לדרוש ולתור בחכמה על כל אשר נעשה תחת השמים הוא ענין רע נתן אלהים לבני האדם לענות בו: ראיתי את כל המעשים שנעשו תחת השמש והנה הכל הבל ורעות רוח: מעות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות: דברתי אני עם לבי לאמר אני הנה הנהגה הנהגתי והוספתי חכמה על כל אשר הירה לפני על ירושלם ולבי ראה הרבה חכמה ודעת: ואתנה לבי לדעת חכמה ודעת הללות ושכלות ידעתי שנסזה הוא רעיון רוח: כי ברב חכמה רב בעס ויוסף דעת יוסף מכאוב: אמרתי אני בלבי לכה נא אנפכרה בשמחה וראיה בטוב והנה נס הוא הבל:

כד הורה שלמה מלכא יתב על פורסי מלכותיה אתגבה לביה לחדא על עתריה ועבר על מימרא דיו וכנש סוסון ורתיכין ופרשיו סגיאיין וצבר כספא ורהבא לחדא ואתחתן בעממין נוכראין מן יד תקיף רונזא דיו עלוהי וטרד יתיה מן פורסי מלכותיה בבן אמר שלמה אנא קהלת דהויו שמיה שלמה מתקרי מן קדמת דנא הויתי מלכא על ישראל בירושלם: ומסרית ית לבי למתבע אולפן מן קדם יי בזמן דאתגלי לי בגבעון לאללותי ולמשאל יתי מה אנא צבי מניה ואנא לא תבעית מניה אלהן חוכמתא למידע בין טוב לביש וסוכלתנו על כל מה דאתעבר תחות שמשא בעלמא הרין וחיות כל עובדי בני אנשא חיבא נון ביש די יהב יי לבני אנשא לאסתנפא ביהו חיותי ית כל עובדי בני אנשא די אתעבירו תחות שמשא בעלמא הרין והא כולא הבלא ותבירות רוחא: גבר די סריכין אורחתיה בעלמא הרין ומית בהון ולא הרר בתויתא לית ליה רשו לאתקנא בתר מותיה וגבר חסר מן אוריתא ופקודיא בתויה בתר מותיה לית ליה רשו לאתמנא עם צדיקא בנתא דערין: מללית אנא בהרהור לבי למימר אנא הא אסגיתי ואוספית חוכמתא על כל חפימא די הויו קדמי בירושלם ולבי חזא סגיאיות חוכמתא ומנדעא: ויהבית לכבי למדע חוכמתא וחולחלתא דמלכותא ומנדעא וסוכלתנו בחנית למדע דאף הין הוא תבירות רוחא לגבר דמשתדל למשכח יתהוון: ארום גבר דמסגי חכמתא כד ייחוב ולא יתב בתויתא מסגי רניו קדם יי ודמוסיף מנדעא ויסורת בטליותיה מוסיף באיב לבא לקריביו: אמרית אנא בלבי אזל בעז הכא ואבחיין בהרוא ואחיו בטוב עלמא הרין וכדו מטא עלי צערא וסנפא אמרית במימריה הא אף הין הוא הבלו:

ויהיה פירוש תחת השמים כמו תחת השמש ויתכן שרמז במלת תחת השמים כמו תחת השמש לגבל העליון טעם כל כח השמים וחכמת סוד המזלות על שמונה וחרכבי' נורות הנלגל וחמר שהסתכל בדרך החכמה לדעת עיקר כל המעשים שהם נולדים מכח השמים וראה שהנה ענין דע וקסה בעבור קוצר דעת בני אדם לספור המולידים ואף כל הנולדים ואף מספר לבדודי שמים ולא יכלו הקדמונים להכיר כי הם חלק ושנים ועשרים וזרה על זה שאמר תחת השמי' עת לכל זמן וכן השני שהוא בפסוק תרתי בלבי: ראיתי פירוש ודעות רוח כמו אפרים רעה רוח ורוף קדים שלא יעיל ולא ישיב ענין רוח כמו הבל בעבור רובי תהלוכותיו שלא יוכל אדם לתפסו ביד כענין כי רוח זרעו וכן כי רוח עברה בו ויתכן היות ודעות כמו מחשבת וזרה עליו רעיון רוח ומשקלס דמות ודמיון מהפעלים שהלמד שלהם איכנו שלם: מענות פעול כמו מדובר והם שני שרשים והענין אחד שלם ושאיכנו שלם ומלת לתקן פועל עומד והענין על דרך הפירוש הראשון של שני הפסוקים שהם לפני זה אחר שראה שהכל הבל לא יוכל להכלל לטוב כמו עומד כי המעוות לא יוכל להיותו כתרן כי תולדתו מעוות ובעל החסרון אף בו יוכל להמנו עם השלימונה הפירו' בחסרון בעל מחסרון או יהיה עם התחר כמו ראשון ואחרון או ישוב על מעונו ויהיה מעונו לבד בתולדתו ומעוות חסרון מחסרוננו ועל הפירוש השני שנולד במערכת חסירה אף בו כח להסלים נפשו והנה נמצא המתעסק לחקור עיקר התולדות ממלאכת השמים מתעסק בתוהו וזה נכון ברוב מבני אדם וברוב מעשיהם: דברתי בעבו היות הלב משכן הרוח והוא הנכר בנף בתחל כי הוא דמו מלך והמוח סר כח היה הלב כנוי לחכמ' ולשכל ולטעם ולמחשבות הבינה בעבור היותו המרכבת הראשונה לכשמת האדם העליונה וכן יכנו הדבורים בלשון שפה בעבור זאת הדבורים ממנה ועל כן הוא אומר לב חכם ונכון קונה לב חכם כפשוטו וענין הנדלתי והוספתי חכמה שחבר ולמד חכמת הקדמוני' והוסף עליהם' ולבי ראה הרבה חכמה ודעת ריקס ושם הפועל קמוץ הרבה חכמה: וחאנה' אחר שלמדתי החכמות והוספתי נתתי לבי לדעת עיקר ההוללות כמו ויתהולל בידם ורבים כמו כי הרבה יהיו וכן מלת ריקס ושם הפועל קמוץ הרבה חכמה: כי כאשר ביקס לדעת השכלות ראה כי המשכיל המכיר דברי העולם ברוב חכמתו תמיד יהיה לו כעס ומכאוב ולא ישמת בכני' בעבור דעתו שאחרית' למות בחייו או אחריו ולא בעושר בעסק יעוסי' ונס לא יעיל ויושיע ביו' האד ויום המות נתן בן שתי עיני: אמרתי יבד עס כפשוטו בעיקר ההוללות לכה נא חכמה חס' החכמה תוליד כעס תעו' ואשוב להתעסק בדברי שמהה ולכך היין כענין וסתו ביין מסכתי ואם הם שני שרשים והוא מהבנין הדגוש כמו חברה ונסך כמו וידבר ויש חומרים כי הוא מן נסה והכף לדמות המכח כענין חכמה אוחך כמו אוחך סמני' לא חכך ולא ידעתי:

אני קהלת הייתי מלך על כל העולם ולבסוף על ישראל ולבסוף על ירושלם לבדה ולבסוף על מקל שהרי נאמר הייתי מלך בירושלם אבל עכשיו חינו מלך: ונתתי את לבי לדרוש בתורה היא החכמה ולהתבונן בה על כל המעשה הרע האומר למעלה הנעשה תחת השמש ובינותי בה שהוא הענין הרע אשר נתן הקדוש ברוך הוא לכני בני האדם את החיים ואת המות את הטוב ואת הרע: ענין רע' מ מנהג רע להם: ל לענות בני' להתנהב בני' ענין יש לפנות לטון מעון וזיה ויש לפרשו לשון עיון ו ומחשבה וכן לענות בו: נתן אלהים הכיח לפניהם: דעות רוח' סבר רוח כמו רוען וחמו רוח טלכס סוף המעשה בח לדי כאב לב: מענות' בחייו לא יוכל לתקן משמת מי שטרח בערב שבת ייחל בשבת ורבותי פירשו על הבח על ה הערנה והוליד מומר או על תלמיד חכם הפורס מן התורה ס שהיה ישר מתחילתו וכתעוות: וחסרון לא יוכל להמנות' זה ש שחיסר עצמו ממכיו הכסרים לא יוכל להמנות עמהם בקבול סכרס: דברתי אני עס לבי עכסו סירדתי מדולתי אני נותן לבילחמ' מי יחמד עלי שאבוח לדי מידה זו: אני הנה הנדלתי ונו' וחאנה' עכסו את לבי לדעת את טוב החכמ' מה טובה ואת טוב ההוללו והסכלות והוללות שיעמוס ו וטירוף הדעת לשון ערבות כמו מהול ב במים וסכלות טעות:

דעתי עתה שנס החכמה יש בו סבר רוח כי ברוב החכמה אדם סומך על רוב חכמתו ואינו מתרחק מן האיסור ובח רוב כעס להקב' אני אמרתי הרבה סוסים ולא חשב את העס מזרמיה ובסוף השיבותי אני אמרתי הרבה נסים ולא יסודו לכני והרי נכתב עלי נשיו הטו את לבבו וכן הוא אף על רוב חכמתו הוא סמך ועשה כמה דברים סג' נאום הנבר לאיתיחל לאיתיחל ואוכל: אמרתי אני בלבי' הואיל וכן הוא אחר ל' מן החכמה והעסק במסתה תמיד: חכמה' לשון מכך יין לפנות כמו מסכה יינה עירוב יין במים לתקנו או ערוב בשמים ביין לקודיטון: וראה בטוב' כמו וראית בטוב: והנה נס הוא הבל' שהרי ראיתי בכבוהא שהרב קלקולן באים מתוך שחוק בלסכר מת מתוך מפתה חכמי דור המבול כשטפו מתוך רוב טובה שהטפתת להם:

זה אחר שראה שהכל הבל לא יוכל להכלל לטוב כמו עומד כי המעוות לא יוכל להיותו כתרן כי תולדתו מעוות ובעל החסרון אף בו יוכל להמנו עם השלימונה הפירו' בחסרון בעל מחסרון או יהיה עם התחר כמו ראשון ואחרון או ישוב על מעונו ויהיה מעונו לבד בתולדתו ומעוות חסרון מחסרוננו ועל הפירוש השני שנולד במערכת חסירה אף בו כח להסלים נפשו והנה נמצא המתעסק לחקור עיקר התולדות ממלאכת השמים מתעסק בתוהו וזה נכון ברוב מבני אדם וברוב מעשיהם: דברתי בעבו היות הלב משכן הרוח והוא הנכר בנף בתחל כי הוא דמו מלך והמוח סר כח היה הלב כנוי לחכמ' ולשכל ולטעם ולמחשבות הבינה בעבור היותו המרכבת הראשונה לכשמת האדם העליונה וכן יכנו הדבורים בלשון שפה בעבור זאת הדבורים ממנה ועל כן הוא אומר לב חכם ונכון קונה לב חכם כפשוטו וענין הנדלתי והוספתי חכמה שחבר ולמד חכמת הקדמוני' והוסף עליהם' ולבי ראה הרבה חכמה ודעת ריקס ושם הפועל קמוץ הרבה חכמה: וחאנה' אחר שלמדתי החכמות והוספתי נתתי לבי לדעת עיקר ההוללות כמו ויתהולל בידם ורבים כמו כי הרבה יהיו וכן מלת ריקס ושם הפועל קמוץ הרבה חכמה: כי כאשר ביקס לדעת השכלות ראה כי המשכיל המכיר דברי העולם ברוב חכמתו תמיד יהיה לו כעס ומכאוב ולא ישמת בכני' בעבור דעתו שאחרית' למות בחייו או אחריו ולא בעושר בעסק יעוסי' ונס לא יעיל ויושיע ביו' האד ויום המות נתן בן שתי עיני: אמרתי יבד עס כפשוטו בעיקר ההוללות לכה נא חכמה חס' החכמה תוליד כעס תעו' ואשוב להתעסק בדברי שמהה ולכך היין כענין וסתו ביין מסכתי ואם הם שני שרשים והוא מהבנין הדגוש כמו חברה ונסך כמו וידבר ויש חומרים כי הוא מן נסה והכף לדמות המכח כענין חכמה אוחך כמו אוחך סמני' לא חכך ולא ידעתי:

ב

לשחוק חמדותי מהולל מעורבת בכבי וחנחה: ולשמחה מה זוי טובה עושה הרי שופה תונה: תרתי בלבי חזרתי לתור בלבי להחזיק בכלל במשחה בחכמה ובסכלות ולמשוך ולעקן במשחה היין את כשרי כל מעדות עונן קרויה על סם היין: ולכי נוהג בחכמה חף חס בשרי כמשך ביין לבי מתבלבל בחכמה להחזיק בתורה: ולאחוז ב

לשחוק וחמדותי כי המטות לשחוק שהיו מהולל וחמדותי בעבור השמחה מה זוי עושה מה תועיל ומה טוב מעשה והלמוד כמו ללוד חמרי לי אחי הוא וחמר פרעה לכניי ישראל: תרתי כחשד לחיטי פהחכמה לבדה תוליד כאב והשחוק לבדו לא יועיל חספתי דרך לחבר בין פניהם ומשכתי בשרי ביין כדי שאשמח ועניין בשרי גופי לבי כוהב

בחכמה לבי תמורה פכלי וכפמתי וכהב פועל יזכה והבעול חסר ועיני ולכי נוהג דבריו ב בחכמה ויחלו מניע עהשכלות שהיו תלות זה העולם וכל זה עד סימרה חיי זה דרך הטוב: הגדלתי ע עשיתי מעשים גדולים חו הגדלתי הו כי כמו עשה את כל הכבוד הזה: עשיתי בן לסון זכר בן נעיל ו לסון נקבה לבדה ולשמרה וכבס גבס וננות והגן יס בו ח חילכים רכס ממיס רכס והפרדס הוא ממיין חמד והרהיב פ פחדס רמוניס: עשיתי לי ברכות מיס סימחברו ממטר ה הפמים להשקות יער צומח עניס סחן להס כירות כמו חרוסי ו זכרוסיס: קימתי וככי בית סנילוד בביתי ומלת כאן כלל לכסכס ולעניס והרהיב משכו וקחו לכס כאן: ככפתי חכרתי כמו לך כנוס את כל ה היהודיס ומלת ס סגולה דבר כחמד ס סמוד להמפאר בו כמו האכניס היקרות הנמכחו חלל המלכס ודברי כחמדיס ימכחו במדינה אחת לבדה וענין עדה וסדות הס הנסיס ויורה עליו ו מענונות בני האדס ועוד סהזכיר דברי כל תלונות העולס מ מבניין ונטויה ומקרה וסגולה וסמוע סריס חץ זכרון לנסיס ומחלקי המכרסיס במלת עדה והטוב פככולס שהו מן ס סדר הכסיס הסדות הנלקחת בחוקה ב סוד וסביה סיכמד מהן כפי תלונות וענין עדה וסדות אחת ורבות כמו רחמיס לרלס גבר בעלת רחם חסה אחת וסמיס והענין סלה תלמד אחת לבדה כי יס סתפט פתיס: וגדלתי פועל עומד הייתי גדול בכל דברי והוספתי גדולה בדברי העולס חף חכמותי עמדה לי: וכל יס חומריס חכמתי סהו מן חלל והענין לקחתי כך מחללו והו ח מהכניין הקל ומלת ויחלל מהכניין הכבד ויהי רחוי להדחות החלף כמו יחוק במעווי ופתי

ולשמחה ז' וס' וסרני פלשתים נאספו יחיד לבית יהודה לששון ולשמחה ולשמחה מה זה עשה: אי חכתי הוב כתי ו' וס' נמסר במלכיס ב סימן ו: עשיתי ר' וס' בתלים באב רבתי אות ע: קנתי ה' וס' בסדר בראשית: וצאן ד' וס' בסוף סדר בחקתי: שרים ח' בליש וס' נמסר בשמואל ב' סימן יט: עמדה ד' וס' ותרא לאה כי עמדה וס'

לשחוק אמרתי מהולל ולשמחה מה זה עשה: תרתי בלבי למשוך ביין את כשרי ולבי נהג בחכמה ולאחוז בסכלות עד אשר אראה איזח טוב לבני האדם אשר יעשו תחת השמים מספר ימי חייהם: הגדלתי מעשי בניתי לי בתים נטעתי לי פרמים: עשיתי לי גנות ופרדסיס ונטעתי בהם עץ כל פרי: עשיתי לי ברכות מים להשקות מהם יער צומח עציס: קניתי עבדים ושפחות ובני בית היה לי גם מקנה בקר וצאן הרבה היה לי מכל שהיו לפני בירושלם: כנסתי לי גם בסף וזהב וסגולת מלכיס והמדינות עשיתי לי שרים ושרות ותענוות בני האדם שדרה ושדות: וגדלתי והוספתי מכל שהיה לפני בירושלם אף חכמתי עמדה לי: וכל אשר שאלו עיני לא אצילתי מהם לא מנעתי את לבי מכל שמחה כי לבי שמח מכל עמלי עמלי זה היה חלקי מכל עמלי: לא שקאהו קניתי עבדיו ואמהן מבניהן ורחם ושאר עקמיו נוצראין ונדבריו די סמנו על מונא דביתי הו לי לפרנסא יתי ותי אנשי ביתי תרי עשר ירחי שתא וחד לפרנסתי בירמא דעבורא אף קנין תורין וענין הוה לי יתיר מכל דריא די הוה קרמי בירושלם כנשית לי אף אוצרו בסף ודחב דאפילו מתקליו ומוארנין דקשוט עברית מן דחב טב וסכברי מלכין ופלכין אתהיבו לי לברמא עברית בבית מוקשא זני זמרא לזכרא בהון ליא על קורבנא וקתרוסין ואבובין לזמרא בהון זפריא וזכריתא בבית משתיא דחמרא וחפנוקי בני אנשא ודיכסיא ובי בנן מרחבין דשרין פריא פשוירי ומרחבין דשרין מיא חמימין: ואספיתי טובא ואוספית עתרא מן כל דריא די הוה קרמי בירושלם ברם חכמתי קמת לי והיא סיעת יתיו וכל מה דבעו מני דבני סנהדרין לרכאה ולסאבא לזכאה ולחכא לא כליתי מנהון פשר מליא ולא סנעית ית לבבי מן כל חרות אודיתא ארום הוה לי קנאי די לבבי ברח בחכמתא דיתא יחבת לי מן קרם יס מכל אנשא וחדיית בה יתיר מכל סרחותי ודין הוה חולקי טב דאודמו לי לקבלא עלוהי אנר שלים לעלמא דאתי מכל סרחותיו ואסתכלית

דאשדה עמדה בשפתן רגלי עמדה במישור אף חכמתי עמדה לי: וא עמדה לפני המלך:

עשיתי לי ברכות מיס סימחברו ממטר ה הפמים להשקות יער צומח עניס סחן להס כירות כמו חרוסי ו זכרוסיס: קימתי וככי בית סנילוד בביתי ומלת כאן כלל לכסכס ולעניס והרהיב משכו וקחו לכס כאן: ככפתי חכרתי כמו לך כנוס את כל ה היהודיס ומלת ס סגולה דבר כחמד ס סמוד להמפאר בו כמו האכניס היקרות הנמכחו חלל המלכס ודברי כחמדיס ימכחו במדינה אחת לבדה וענין עדה וסדות הס הנסיס ויורה עליו ו מענונות בני האדס ועוד סהזכיר דברי כל תלונות העולס מ מבניין ונטויה ומקרה וסגולה וסמוע סריס חץ זכרון לנסיס ומחלקי המכרסיס במלת עדה והטוב פככולס שהו מן ס סדר הכסיס הסדות הנלקחת בחוקה ב סוד וסביה סיכמד מהן כפי תלונות וענין עדה וסדות אחת ורבות כמו רחמיס לרלס גבר בעלת רחם חסה אחת וסמיס והענין סלה תלמד אחת לבדה כי יס סתפט פתיס: וגדלתי פועל עומד הייתי גדול בכל דברי והוספתי גדולה בדברי העולס חף חכמותי עמדה לי: וכל יס חומריס חכמתי סהו מן חלל והענין לקחתי כך מחללו והו ח מהכניין הקל ומלת ויחלל מהכניין הכבד ויהי רחוי להדחות החלף כמו יחוק במעווי ופתי

בסכלות: כדברים הדומים לי לסכלות שאמרתי עליה חתיחל ואוכל וכנן לכיפת שעטנז וכלחי הכרס שהטון מטיב עליהם וחומי העולם מפיבין עליהם וכן הוא חומר טוב אשר תלחמו בוה תס על שאלו שמדמה בעיניו סכלות להרוב מחיס ועד חסה מעולל ועד יוקב והיא מבות המקים וקורח חותה סכלות: הגדלתי מ מעשי ביני גדולתי: עץ כל פרי: עשיתי סלמה מכיר בחכמתו את גידו הארץ חו זה ביד הולך חל כוס ונטע בו פלכלין חוזה הולך לארץ חרוכי ונטע בו חרובין סכל גידו הארצות כאיס לבין ס שמסס מסתתיו סל עולס סחממר מינין מכלל ימי לכך חומר עף כל פרי במדרס תכחומא: כריכות מ מיס כמיין ביביריס ס סל דניס סחופרין כ בקרקע: סגולת מלכיס: גנוי מלכיס זהב וכסף וחזן יקרה סהמלכיס מסגליס ב בנחיהס: והמדיתי סגולת כל סחריס: סריס ופחות מיני כלי זמר: עידה ו נסידותי מרככות כ כיו ענלות זכ וכלסון תלמוד יס עידה חביה ומגדל: חף חכמתי גס חכמתי לח הנחתי בסכל כל העשעיס חלה ועמדה לי על סכחתי: לח עמדה לי למרה מכל חלה: לח חכלתי לח ר דיחקתי להכל מהס וכן ויחלל מן הרחו ו יתן על הזקני כמור שמליקין ממנה כרות הככה וחץ חורה חסר בלו: חה היה חלקי וחארי עשיתי כל חלה חץ לי מכולס חלה זה רב וסמחל מד חמר וקלו וחד חמר קידו מקרה סל חרס סמתיס כה יס מותרין ממדרס חגדה כל הענין בבתי מדרסות ותלמידים ובבתי ביסיות: יער צומח עניס עמי הארץ למלאכת סדות וכרמיס: וכניתי סהו מן החוקי וסמחתי בעמלי היתה טכר יעשתי והיא לבדה היתה חלקי

עדה וסדות אחת ורבות כמו רחמיס לרלס גבר בעלת רחם חסה אחת וסמיס והענין סלה תלמד אחת לבדה כי יס סתפט פתיס: וגדלתי פועל עומד הייתי גדול בכל דברי והוספתי גדולה בדברי העולס חף חכמותי עמדה לי: וכל יס חומריס חכמתי סהו מן חלל והענין לקחתי כך מחללו והו ח מהכניין הקל ומלת ויחלל מהכניין הכבד ויהי רחוי להדחות החלף כמו יחוק במעווי ופתי

אבן עזרא

קהלת ב

רשי

ופניתי וכו' מפניתי בכל מעשי ראה לבי שהכל הכל: ופניתי הענין אני
התעסקתי בחכמה ובהוללות שהוא היין בעבור שהמשתכר ממנו יתהולל ויפתגע
וסכלות הוא הבנין וקנות ההון כי מה האדם כענין יי' מה האדם ותדעהו וכן
מה חכום כי תזכרנו והענין כאשר לחיטי טמין וירח וכוכבים שהעולם כמו תחת

כזב אחד עומד ח
חמרתו מה חכום כי
תזכרנו ועשית לו ג
בדולה ומעלה יתירה
והענין כי מה יכולת
תהיה באלים שיבוא
אחרי המלך וכל מה
שיעשה כבר עשוהו
אחרים ויחכר מלת ה
העושים כמו ויחמר ל
ליוסף שלא זכר עם
האומר וכן אשר ילדה
אונה ללוי ורכים כ
כמוהם יוש חומרי כי
המלך מן וימלך לבי
עלי והענין כי מה ה
הענין והתשובה שיבא
אחרי העצה וירדוף ח
אחרי כל אשר עשו ה
הקדמני וחיינו ככון:
וכחתי כמו שיבדיל
החור הזכות ויראה
הקדושים והרחוקים ו
וישמד כל דבר על מ
מתכונתו כן דרך ה
החכמה: החכם

דמה החכם לפקח
שיש לו עינים בראשו
סוף לכל מקו' סיכה
ויראה הדרך הישרה
והעקלקלות והכסיל ב
בחסך ילך לא ידע ב
במה יכשל וזה ידעתי
ונס ידעתי שמקרה
אחד יקרה את כלם:
וחמרתו זה המקרה
הוא סיקרה לכל באי
העולם מטוב ומרע ו
וענין ולמה חכמתי
בכל מה שהתעסקתי
בדברי העולם כמו ש
פעמלתי וסחכמתי ת
תחת השמש ודברתי
בלבי שנס וז החכמה
היא הכל: כי בעבור
שהכל יסור נס יסכח
והוא שחמד שנס זה
הכל בעבור שאין ז
זכרון לחכם עם ה
הכסיל ואם היה לו
זכר ימים או שנים
מעטים בימים הבאים
הכל נסכח והרעה ה
הקשה שימות החכם
עם הכסיל ומלת ב

ופניתי ר' וס' אליך והפרתי אתכם וחרבתי ופניתי אני בכל מעשי שיעשו ד' ופניתי אני לראו חכמה והוללו ופניתי
אליך ונעבדת ונורעת: בראשו יר' וס' נמס בסוף ויקר' ויחזקאל סי' יז: ות' כלהון חס' ב' מל' בליש' וס' איש' א' ויתר
סמנו עד בקר' ואת היות' החרמנו ויות' סמנו מאה רכב דשמוא' וחבירו ד' ד' כי מה יותר לחכם עם הכסיל' ואל תתחזכ'

ופניתי אני בכל מעשי שיעשו ד' ופניתי אני לראו חכמה והוללו ופניתי
ובעמל שעמלתי לעשות והנה הכל
הכל ורעות רוח ואין יתרון תחת
השמש: ופניתי אני לראות חכמה
והוללות וסכלות כי מה האדם
שיבא אחרי המלך את אשר כבר
עשוהו: וראיתי אני שיש יתרון
לחכמה מן הסכלות כיתרון האור
מן החשך: החכם עיניו בראשו
והכסיל בחשך הולך וידעתי גם אני
שמקרה אחד יקרה את כלם:
ואמרתני אני בלבי כמקרה הכסיל
גם אני יקרני ולמה חכמתי אני אז
יתר ודברתי בלבי שגם זה הכל:
כי אין זכרון לחכם עם הכסיל
לעולם בשכבר הימים הבאים הכל
נשכח ואיך ימות החכם עם הכסיל:
ושנאתי את החיים כי רע עליו
המעשה שנעשה תחת השמש כי
הכל הכל ורעות רוח: ושנאתי אני
את כל עמלי שאני עמל תחת
השמש שאני חנו לאדם שיהיה
אחרי: ומי יודע החכם יהיה אוסכל
וישלט בכל עמלי שעמלתי ו
ושחכמתי תחת השמש גם זה הכל:
וסבותי אני ליאש את לבי על כל
העמל שעמלתי תחת השמש:

ואסתכלית אנא בכל עובדי די עברו ידו
ובטורחתי די טרחית למעבר והא כולא
הכלו ותבירות רוחא ולית מותר בהון
תחות שמשא בעלמא הדין אלהו אית לי
אנר שלים על עובדי טבא לעלמא דאתי ו
ואסתכלית למחוי חוכמתא וחלחולתא
דמלכותא וסוכלתא ארום מה הנאה אית
לגבר לצלארה בתר גזירת מלכא ובתר
פורענותא הא כבר גזירת עלוהי
ואתעבירת ליה וחות אנא ברוח נבואה
ראית מותר לחוכמתא מן שטותא יתיר
כמותר נהור יומא מן חשוד ליליא: חכמיא
מסתפל ברישא מה רעתיר למחוי בסוף
ומצלי ומבטל גזירתא בישתא מן עלמא
ושטיא בחשוכא אול וידעת אף אנא דאי
לא מצלי חכמיא ומבטל גזירתא בישתא מן
עלמא כד ייתי פורענותא בעלמא אירעון
חד יארעית פולחון: ואמרת אנא
בלבבי בארעון שאול בר קיש אנא מלכא
דסט בסטותיה ולא נטר תפקדא דאתפקד
על עמלק ואתנשלת מניה מלכותא אף
אנא יערענני ולמה דין חכמית אנא כגון
יתיר מניה ומללית אנא בלבי דאף דין
הכלו ולית אלהו גזירת מימרא דיי:
ארום לית דכרנא לחכמיא עם שטיא
לעלמא דאתי ובתר מיתת נברא מה דהוה
כבר ביומיה בר ייתון יומיא דעתירין למחוי
בתרוהי כולא אשתכח ואיכרין יימרון בני
אנשא דהיא סופא דצדיקא כסופא דחובא
וסגיתי אנא ית כל חיון בישין ארום ביש
עלי עובדא בישא די אתעביר על בני אנשא
תחות שמשא בעלמא הדין ארום כולא
הכלו ותבירות רוחא: וסגיתי אנא ית כל טרחותי די טרחית תחות שמשא בעלמא הדין בנן
דאשכנניה לרחבעם ברי דאתי בתרי ויתי ירכעם עבדיה ויסב מן דיו עשרתי שבטיא ויחסין
פלגות מלכותא: ומן ידע החכים יהא או טפס מלכא דעתיר למהוי בתרי וישלט בכל טרחותי
די טרחית בעלמא הדין ובכל מה דאתקנית בחוכמתי תחות שמשא בעלמא הדין ותהית בלבי
ותבית למימר אף ית דין הכלו: וחזרית אנא ליאשא ית לבי על כל טורחא די טרחית למקני
ודחכמית לתקנא תחות שמשא בעלמא הדין ו

ופניתי ר' וס' אליך והפרתי אתכם וחרבתי ופניתי אני בכל מעשי שיעשו ד' ופניתי אני לראו חכמה והוללו ופניתי
אליך ונעבדת ונורעת: בראשו יר' וס' נמס בסוף ויקר' ויחזקאל סי' יז: ות' כלהון חס' ב' מל' בליש' וס' איש' א' ויתר
סמנו עד בקר' ואת היות' החרמנו ויות' סמנו מאה רכב דשמוא' וחבירו ד' ד' כי מה יותר לחכם עם הכסיל' ואל תתחזכ'

יותר למה לעשות יקר יותר ממני: ומי יודע ג' וסי' ומי יודע החכם יחז או סכל' אשר דבר' אם לעת כואת:

ופניתי עתה בכל מעשי ודוהה אני שאין יתרון בהם כי מכולם אני חסר: ופניתי
אני לראות חכמה פונה אני מכל עסקי להתבונן בתורה והוללות וסכלות עונם
עפירות: כי מה האדם שיבא אחרי המלך להתחנן לו על גזירה שגזרו עליו וכבר
עשוהו למעשה הגזירה לגזרה טוב לו להתבונן מחילה במעשיו ולא יבטרך
לכקם: מן הסכלות
הוא הרסע: עיניו
בדחשו בתחלת ה
הדבר מוסתכל מה
יהא בסופה: וידעתי
גם אני גם אני ידעתי
אשר משבח את החכם
מן הכסיל יודע אני
שפניהם ימותו:
וחמרתני אני בלבי וגו'
כלומר לפי שפניהם מ
מותים שמה אהרבה
בלבי מעתה כמקרה
הרסע גם אני יקרני
ולמה חכמתי אני
יותר: ודברתי בלבי
שאם אהרבה כן הכל
הוא חן זכרון ה
החכם והכסיל שיון
אחד מותן לא יזכר
שכיה יחד עזה זכרונ
לטובה וזה זכרונ
לרעה: בשכבר הימים
הבאים הכל נסכח
בשכיל אשר אני רואה
את הרסעי אשר היו
כבר והצליחו מאד ו
ובימי הבאים אחריהם
נשכחה כל גבורתם ו
והנלחמתם: ואיך ימות
החכם עם הכסיל: ח
אני רואה הכדיקים מ
מצליחים במיתתם ו
ומצליחים לכניה כגון
זכרתי אני את בריתי
יעקב וגו' חכמתי לך
חסד כעורך: ושנאתי
את החיים: שהיה מ
מתנבא על דודו של ר
רחבעם שהיו רסעים:
גם זה הכל: גם זה
אחד מן ההבלים ש
סבכרנו בעולם שהחכ
יע והכסיל יורסו:
חמרתני ליאש' שלא
ליגע ולעמול: כי

בשכבר בעיניה חכמה נמצאת בכל המקרה רק בספר הזה ואמר אחד מן המפרשים שהיא תורה על דבר עבר וכאשר עמד בפניו בשכבר הימים הבאים אמר היה ראוי
להיות כשכבר וענין כי הכל יהי נסכח בימים הבאים כמו בזמן שעבר ויתר ככון היות פירושו כמו הן: וסנחתי י' חיים בלשון הקדש עם התואר לרבים כמו חיים
כלכם היום ויש חיים שהוא שם ולא תואר כמו מות וחיים ולא בא ממנו לשון יחיד כמו בעורים וזקנים ושלמים ומלואים ורבים כמוהם והחיים בפסוק הזה הוא שם התואר:
וסנחתי כל עמל בספר הזה ברוח יגיעת מעשה כמו אשר לא עמלת בו ויפד ממנו מעט עמל ואין והביט אל עמל ונהבס עמל ואין וענינו ימי שנותינו ספורים יש להם
תחלה וסוף וימי הממשלת והרבה רובם עמל ואין והם ימי הנעורים וחיים יכרתו ויגזרו מהרה כאילו נעוף: ומי לעולם הא התמימה בשווא ופתח חוץ אם יהיה אחרי
שווא נע ופתח כמו הבחמים ומלת הייטב בעיני יי' ואחר הא הידיעה דגם ואם אחרי ההא חמת מאותיות אהרע ופתח של הא התמימה ופעמים בעין הא הידיעה והרוב קמוץ
ובא החכם בפתח קטן בעבור כובד הלשון בעבור שיש אחריו סבי קמוץ ואין הפרס בן החכם עיניו בראשו ונין החכם יהיה ובלשון רבים יפתח של הא התמימה ושל הא
הידיעה קמן: וסבותי אני ליאש הפך הדרך והוא ליאש הפך הדרך הראשונה ומלת ליאש מן הבנין הכבד והיה ראוי להדגש לולי היות החכך מן
הגרון וכמוהו ונחש ממי שאלו:

קהלת ג

אבן עזרא תתסא

כי יס אדם במשמעו כפשוטו ונודע חגדה בתנחומא מנחה כלפי הקדוש ברוך הוא סאמר בועל דמות הכסא דמות כמראה אדם: שעמלו בחכמה סאמר יי בחכמה יס ארץ בלעתו תהומות נבקעו ולכריות שלא עמלו בו נתן חלק בו ונס זה הכל ורעה רבה והס נעשו דור של הכל ורעה רעת האדם בארץ בדור המבול:

כיום שעמל בדברי העולם ברוב חכמתו והסיג אל תחלת לבו בדרך אחריה ואדם אחר שלא עמל בו יתכנו לו חלקו וזה הענין הוא של מעלה סאמר שחכי עמלתי וחכמתי תחת השמש ודע שמלת חכמתי מהפעלים העומדים ופי' שעמלתי בחכמה והיורש אותי יקח הכל בלא עמל ויתכן היות מלת יתכנו כמו יתן לו כי הוא כועל

יובל לסניס פעוליס וכמיה כי ארץ הנגב נתתני וענין חלקי ה החלק סיניא בגורלל מן הסמי' כמו סאמר קדמוני זל בני חיי ומוני: כי מה יהיה לומיתרון בכל עמלו ורוב מחשבותיו כי ידוע שהעשיר בפחד ומחשבו' רבות: כי כל היום ש הוא בהקין כל ענינו בכחב נפש וכעס בעבור שלא יתכנו לו דבריו תמיד פפי מחשבותיום בלילה לבו בחלום לא ינוח כי רוב החלומות כפי מחשבות היום: חין טוב טוב לא מנח זה העמל בכל יגיעתו חוץ מן המחלל ו והמסתה ויחסר מקום רק חו הדומה לו וכן הוא חץ טוב בחלום רק שיחלל וישת' וכמה כי חניס יודעים לעשות דעונון כי מיד האלהי' היא שהמקבץ הממון הוא כמו שומר ואין לו רשו' לנעת בו עד שיתן לו האלהים דעות: כי זה תימה למה לא יחשוב העמל להקבץ ממון ולא יחלל כל מה שיתאווה כי מי יחלל ממנו לבד ממנו והענין הים מי שהוא כמוני וידוע כי האומר לבד מיה ענינו הכל חזר זה לבדו יבא מ מזה הכלל וכן ענין ח חוץ ואין כלסון היה במקרה כי חס בדברי הקדמונים מעתיקי ה המכות זל ויאס ה הוא כמו ימהר לכל תלותו כמו מהרה ח חושה: כי לאדם

ארום אית גבר די טורחיה פרוכמתה ובסוכלתנו ובצדקו וימות בלא ולר ולגבר דלא טרח ביה ותנניה לכהו הולקיה אף דין הקלו ובשמתא רבהא: ארום מה הנאה אית ליה לגבר טורחיה ובתברורת לביה די הוגא טרח תחות שמשא בעלמא דדין: ארום כל יופויה באיבין ותקוף רוגויה וננייה אף בליליה לא דמיד מן הרורו לביה אף דין הקלו הוא: לית דשפיר באשגא אלהין די יוכל וישתי וחיזי ית נפשיה טב קדם בני אנשא למעבר ית פקודיה לטהר באורחן דתקנו קדמויה בניו דיוטיב ליה מן טורחיה אף דין חיות אנא דגבר כצלח בעלמא דדין כן ידא דיי הוא דאתגור למהו עלויה: ארום מן הוגא די עסק בפתגמי אוריתא ומן הוגא גברא דאית ליה חששא מן יום דינא רבא דעתיד למית בר מני: ארום לאנש דתקנו עובדויה קדם י יתב חוכמתה ופנדעא בעלמא דדין והרוא עם צדיקא לעלמא דאתי ולגברא חיקא יתב גון ביש לכבש משמון ולמצבר קנין סגי למהו מ מתנסב מניה ולכהו מתיהיב לגבר דשפיר קדם יי אף דין הקלו הוא לחיקא ותבירות רחאו ג לכל גבר יתו זכנא ועדנא לכל עסקא תחות שמיא: ערן בחיר למילד בניו ובגן ועדן בחיר לקטלא בניו בסרבין ומרנזין לקטלותיהו בניא בניו על סימר דינא ערן בחיר למנצב אילו ועדן בחיר לשרשא אילו נציב ועדן בחיר לאסא שכיב מרע ערן בחיר לפרכא בגינא ועדן בחיר למבני חורבנא: ערן למבני על שכיבא ועדן בחיר למספדא על קטילא ועדן בחיר לטפוא בהלולא: ערן בחיר לפקחא דגור אבניו ועדן בחיר למצפר אבניו לבנינא

בכחמה סיסן כל סיפרא בחכמה בפתח תחת הבית כסא וסי' כייש אדם שעמלו בחכמה וכל קרי' דמי' בסא וסי' ועסך בכל מלאכה לכל נדיב בחכמה / והוא חר פן שיטה סן לא דכל חד וחד ל' בספר כותיה וכל קרי' דכות' בסא וסי' נסס במסרה רבתא בערך חלף: אני ו קפן קמצי' בספרא וסי' ודעת' גם אני שמקרה / הנה אשר ראיתי אני' כי גם יודע

בכחמה סיסן כל סיפרא בחכמה בפתח תחת הבית כסא וסי' כייש אדם שעמלו בחכמה וכל קרי' דמי' בסא וסי' ועסך בכל מלאכה לכל נדיב בחכמה / והוא חר פן שיטה סן לא דכל חד וחד ל' בספר כותיה וכל קרי' דכות' בסא וסי' נסס במסרה רבתא בערך חלף: אני ו קפן קמצי' בספרא וסי' ודעת' גם אני שמקרה / הנה אשר ראיתי אני' כי גם יודע

אני ואמרתיו אני שובה חכמה מבורה / וראיתי אני שיש יתרון לחכמה / אין טוב באדם שאכל ושתה: ללדת ד' וסי' וחוכף ללדת את אחיו את הבל' ויסלאו יסיה ללדת' כמו הרה תקריב ללדת' עת ללדת ועת: ספוד ג' סל בליש וסי' כי צתם וספוד בחמישי' ואל תלך לספוד' עת ספוד ועת רקוד:

פי מה היה ונ' כי מה מותר הנה לאדם בכל עמלו ושברן לבו בעמל ודחנה סהא עמל ומניח לאחרים: ענינו מנחנו נס זה אחד מן ההבלים ה הנהגים בעולם: חץ טוב בחלם' בתמיהה שיחלל ושתה והראה חת נפשו טוב כלומר יתן לבו לעשות משפט וצדקה עם המחלל ו והמסתה וכן נאמר ליהויקיס חבין הלא חלל ושתה העשה מ משפט וצדקה חו טוב לו: כי מי יחלל ונ' למה לא חסמה בחלקי במחלל ומסתה מי ר רחוי לחכול חת יגיעי ומי ימהר לבלועה מ מבלעדי: חוץ ממני' מבלעדי זו מרת ה הרשעי' הים שחוספים לכוכך האחרים: כי לאדם סטוב לכניו' ל לפני האלהים האזכר למעלה כי מיד האלהים היא: נתן חכמה ו דעת ושמתה' לב געסוק בתורה ובמכות ולסמיח בחלקו במחכ' ובמסתה וכסות נקייה: ולחוטא נתן עני' מנהב דחנה לחסוף ולכנוס ו ולתת לטוב לפני ה האלהים כענין סאמר ותם חסתר חת מדרכי על בית המן: גם זה אחד מן ההבלים שנתנו לכריות שהם עמלים נאחר כוטל: לכל זמן' אל ישמת החסוף בהן מהבל כי חס עכסו הוא בדין עוד ירשוהו בדיק' חלל סעדין לא הניע ה סמ' כי לכל דברי יס זמן קבוע מתי יהיה: לכל חפץ' לכל דבר כל הדברים קמים חפצים בלסון מסנה: עת ללדת' לתשעה חדשים: ועת למות' קצב סמת סל כל דור ודור: עת לטעת' גוי וממלכה: ועת לעקור' יבא להעקר: עת להרוב' חומה שלימה כסמני' יום פקודתה כמו סאמר וסארתך בחרב יהרג: ועת לרפא' סברס כענין סאמר במדרים ושבו עד יי ונעתר להם ורפאם: ען לפרון' חומת העיר כסננור עליה סאמר וחומות ירושלים אפורבות: ועת לבנות' סאמר ובנייתה כימי עולם: עת לכבס' בתשעה באב: ועת לסחוק' לעתיד לבא ס' אז ימלא סחוק פיני: עת ספור' בימי חבל: ועת רקוד' בחתנים וכלות: עת להשליך אבנים' בחורי ישראל מוסלכס תסתפכנה אבני קדם: ועת כנוס' חותם מן הגולה והושעם יי אלהים ביום האזכ כחף עמו כי אבני נזר מתמסכות על אדמתו: עת

בכלס יתהלך חיס וחס כן חך הבל ימיון ופירי' יקבצו ממון וכמיה מהמון רשעי' רבים וכן מי אונב בהמון לא תבואה והרחה השלמת הפסוק יבדל ולא ידע מי חוכבס: עת ללדת' הוכיר ראשית האדם וסופו גם חמר כי חץ העתים קצובות על כן חלם לבדו כי הנה הנטיעים כן הם: עת להרוב' ענינו כמו למחון ולרפוא יורה עלי' גם העשים הם קצובות על המקומות סאין בהם כמיה כמו עת לפרון: עת לבכות' עם דחנה עד שיככה הלוח' ועת ספוד ועת רקוד עם אחרים: עת להשליך' חפילו שמקרה המקרה יס לו עת כמו עת להשליך אבנים שיציקו לו במגוריו ועת כנוס חותם המסלכס לזרכו:

יש אדם שהוא טוב לפני האלהים ולא נתן לו עמל רק נתן לו חכמה ודעת ושמהה בממון אחר שייצע בו כענין יבין וצדיק ילכש חו יהיה פירו' שמהה שמתו בחלקן חס דב חס מעט ולחוטא כתן עסק להתעסק לחסוף ממון ויתכנו בסוף לאל' שהוא טוב לפני האלהים והנה נמחא המתעסק בקבון ממון התעסק בהבל ורעות רות: לכל זמן' חכשי שקול דעת יפרסו חלה העתים שהם סמוכות לבן חלם כי חייב חלם לעשות כל דבר בעתו ותחלת העתים וסופם יסחיתו פירושם האחר עת ללדת ועת למות והאחרון חת הכל עשה יפה בעתו ויש אומר' כי חלה הסמנה ועשרים עתים כנגד כח נורות גלגל המזלות שהלכנה כראית בהן בכל חלם גם זה הכל והנכון שים לכל חפץ תחת השמים עת זמן כי בהשחת המתכונת המולידה ימות הילוד ותתחדש מתכונתו תעשרנו והפך העושר כי עתים קצובים הם וכח העת יתנועע חלם לאשר הוא מוכן לו ותהיין תנועותיו כתנועת הצלס כענין חך

העת יתנועע חלם לאשר הוא מוכן לו ותהיין תנועותיו כתנועת הצלס כענין חך

אני ו קפן קמצי' בספרא וסי' ודעת' גם אני שמקרה / הנה אשר ראיתי אני' כי גם יודע

אני ואמרתיו אני שובה חכמה מבורה / וראיתי אני שיש יתרון לחכמה / אין טוב באדם שאכל ושתה: ללדת ד' וסי' וחוכף ללדת את אחיו את הבל' ויסלאו יסיה ללדת' כמו הרה תקריב ללדת' עת ללדת ועת: ספוד ג' סל בליש וסי' כי צתם וספוד בחמישי' ואל תלך לספוד' עת ספוד ועת רקוד:

אבן עזרא

קהלת ג

רשי

עת לחבוק חבילו התלויה הנטועה ברוח בן חלם יש לה עת והוא לחבוק הסוככת בחיק ולרחוק ממנה לחבוק מהבנין הקל ומוחק מן הבנין הדנוס הכבד והענין אחד: עת לבקש ועת לחבד מוכס ועת לסמוך ועת להסליך הסמוך: עת לקרוע לחסות מן החסון שהוא פועל עבר במסקל העליון עכר על ראשם וחילו היה לסון בני לעתיד היה

עת לחבוק כי כאשר יבק האונר וגו': ועת לרחוק מחבוק וריחקי חת האדם: עת לבקש כענין סל וחת האונרות חבקש לענין כדמי ישראל: ועת לחבד ועת סחבס בגולה סחמר וחבדס בגוים: עת לסמוך יברכך יי ויסמך כסחמס עוסיס רכנו: ועת להסליך ופליכס חל חרן אחרת: עת לקרוע מלכות בית דוד וחקרע עת

היה פתוח והענין כ כאשר חמר להם נס חני ידעתי החסו ממנו והנה הזכיר שלמה ח חבילו הדבור יש לו עת: עת לזהוב נס האהבה נס השנאה ת תלויה בעת וזמן: מה יתרון אחר סכל ה הדברים תלויים בעת חמן מה יתרון לחס בכל עמלו סיתכן ס שתבא עת תשחית ע עמלו ותסור הונו ו יסחר ריקם: רחיתי כאשר רחיתי כל עיניי האדם סיתעסקו בו: חת הכלי הכרתי ס שהכל עשה האלהים יכה בעתו המות בעת הזוקן וכל דבר בעתו על פי מתכונת החכמה העלוונה ומלת עולם בכל המקרה לא מ מזכונה כי חס על ז זמן וכח וכן חלתי עולם יי כמו חלתי נכח חו חלתי קדם וכן ומתחת זרועות עולם וענין נס חת העולם נ נתן בלבם סכני חס מתעסקים כחילו יח לעולם ועבוד ה התעסקים לא יבינו מ מעשה האלהים מראש ועד סוף ויס מפרשים כי זה העולם כמו ס שהו בלסון קדמוניו זל והענין תלות העול: ידעתי חלו הכסוקים עד ועוד רחיתי דבקים וכבר הזכיר סחך טוב לאד רק שיחל ושתח ואיכנ מדבר על כל האדם כי על האדם הנזכר המתעסק ביוס וכלילה לקבץ ממון וחמר חן לו ממנו חל מה שיחל סיתכן ס שהוא סומך חותו למי סייטוב בעיני האלהים לקחתו ונס הזכיר פ פעם סכית זה הענין בעבוד העתים והענין הנה דבר העתים לכל דבר לעלות חל עושר חו לרדת ממנו ועליו חן להוסיף וממנו חן לגרוע על כן חן לעמל טוב כי חס לשמוח בחלקו חו בהזנו לעשות טוב בחייו שיחיה חיים טובים חו יהי פירושו טעמה טוב בחייו סיקבל עליו סכר טוב במותו: וגם ונס זה סחמר סיסמת חל יוכל לשמוח חס חן העת נכונה לו כפי מתת חללים בתחלת בריאותו: ידעתי פירוש והאלהים עשה סלח יוכל נזכר להוסיף על מעשהו חו לגרוע כדי סירחו בני חס מלפניו:

לשמור חסל וסי נסר בשמואל ב' סימן י' ומלכים א' סימן י': העושה כ' מל בליש' וסי' עושה בעברת' מה יתרון העושה כאשר הוא עמל: יפה ה' וסי' ביהוקאל ריש סימן לא': העולם בחס' וסי' גם את העלם ברוך יי אלהים אלהי ישראל דדה בתרא דפסו: בלבם ט' וסי' נסר ביהוקאל סימן יד: וגם ל' ר'פ בכחובי וסי' נסס בסגלת רוח סי' ב': ועדו בחיר לגפפא אתתא ועדו בחיר לרהקא מנפפא בשבעת ימי אבלאו עדו בחיר למתבע נכסיא ועדו בחיר למיבר נכסיא עדו בחיר למנטר עסקא ועדו בחיר למשדי עסקא בופא בעדו נחשולא רבא: עדו בחיר למבוע לבושא על שביכא ועדו בחיר דלאחטא בזיעא עדו בחיר למשתק מלצלחה ועדו בחיר למללא פתגמי מצותא: עדו בחיר לרהקא חר לחבריה ועדו בחיר למסני לגבר היבא עדו בחיר לאחטא קרבא ועדו בחיר למעבר שלמא: מה מותר אית לגבר פלח די הוא טרח למעבר אוצרין ולמבגש סמון אלולי מסתיע במזלא דלעילא: חיות ית גון אסורין ופורענותא די יתב יי לבני אנשא די אהנו רשועין לסגפותהון ביה: אמר שלמה מלכא ברוח נבואה ית בולא עבר יי שפר בעדניה דחיות דהות מצותא דהות ביומי ירבעם בר נבט למחוי ביומי שבע בר בכרי ואתעבבת והות ביומי ירבעם בר נבט דאלו הות ביומי שבע בר בכרי לא הות מתבני ברת מוקדשא על עסק עגליו דדהב די עבר ירבעם חגיבא ושואנון חר בביתאל וחד ברן ומני פרוזבין על שבילא ופסקו עולי רגלאין ובנין בן אתעבבת עד די יתבני בית מוקדשא בנין דלא יעכבו ישראל למבני יתיה אף ית שמא דהות בתיב ומפרש על אבן שתא כפי מנהון דאשתמודע קרמוהי יצרא בישא די בלבחון דאלו הורה מסיר ביר אנשי חודה משמש ביה ומשפח בנה מה דעתיד למחוי בסוף יומיא עד עלמי עלמיא ואוף יום מותא כפי מנהון בריל דלא יהודע לגבר מן רישא מה דעתיד למיחי בסופא: אמר שלמה מלכא ברוח נבואה ידעית ארום לית טב בהון בבני אנשא ארום אלהן למחרי בחרות אוריתא ולמעבר טב ביומי חיהו: ואוף כל אנש דייכול וישתי ויחוי טב ביומוי ויחסין לבניו בעדן מותיה כל טרחותיה מתנן דאתיהיבא ליה מן קדם יי הויא: ידעית ברוח נבואה ארום כל די יעבריי בעלמא בין טב לביש מדאנתנור מפומיה הוא יהא לעלם עלוהי לית רשו לגבר לאוספא ומניה לית רשו לגבר לבצרא ובעדן די ייתי פורענותא בעלמא יי הוא דעבר בניו די ידחלוו בני אנשא מן קרמוהי: מה

ועת לחבוק עת לבקש עת לשמור עת לקרוע עת לחשות עת לאהב עת מלחמה ועת לרחק מחבוק ועת לאבד ועת להשליך: ועת לתפור ועת לדבר: ועת לשנא ועת שלום: מה יתרון העושה באשר הוא עמל: ראיתי את הענין אשר נתן אלהים לבני האדם לענות בו: את הכל עשה יפה בעתו גם את העלם נתן בלבם מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים מראש ועד סוף: ידעתי כי אין טוב בס' כי אם לשמוח ולעשות טוב בחייו: וגם כל האדם שיאכל ושתה וראה טוב בכל עמלו מתת אלהים היא: ידעתי כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף וכמו אין לגרוע והאלהים עשה שראו מלפניו: וחאלהים ו' וסי' והאלהים נסה את אברהם ויהי קל השופר ואשר לא צדה והאלהים אמר לי לא תבנה וידעו איש יהודה ידעתי כי כל אשר יעשה האלהים מה שהיה כבר הוא:

הממלכה וגו': ועת לתפור והיו לאחדים בידך ולא יחכו עוד לסתי ממלכות: עת לחשות פעמי' שחדס שותק ומקבל סכר סל וידוס אהרן וזכה ס סנתוייחד הדבור עמו סחמר וידבר יי חל אהרן יין ושכר חל תסת: ועת לדבר חו יסיר משה ותסר דבור קחו עמכם דברים: עת לחשוב וחקרע עת לסגח סל כל דעתס בגלגל על כן סנחתיס: מה יתרון העושה מ מה יתרון סל עושה רע בכל שהוא עמל ב נס הוא עתו יבא והכל חבד: הענין ה המכה: לענות ל להתנהג: יפה בעתו בעת הטובה יפה הוא לבח תסלוס סכר מ מעשה הטוב ובעת ה הדעה דחיה היא לתסלוס מעשה הרע: נס חת העולם נתן בלבם וגו' נס חת חכמת העולם חסר נתן בלב הדברות לא נתן הכל בלב כל אחד ואחד חלח זה קצת וזה קצת כדי סלח ימנח האדם חת כל מעשה הקבה לדעת חותו ולא ידע חת עת פקודתו ובמה יכפל כדי סיתן לב לסוב סידלח ויחמר היום חו מחר חמות ולכך כתב כחן העלם חסר לסון העלמי' שחס ידע חס יוס מיתתו קרובה לא יבנה בית ולא יטע כ כס לכך הוא חומר שהכל יפה עשה בעתו זה סיס עת למיתה דבר יפה הוא ססומך האד לומר שחא עדין עת מיתתי רחוק וכוכה בית וטוע כרס חו יפה סנעלס מן הדברות: ידעתי עתה חויל ונעלס עת הפקודה כי חן טוב בדברות כי חס לשמוח בחלקו ולעשות הטוב בעיני בורחו בעוד שהוא חי: וראה בטוב תורה ומצות: ידעתי כי כל אשר עשה הקבה במעשה בראשית הוא רחוי להיות לעולם וחין לסמתו לא בתוספת ולא בגרוע וכסנכסתנה האלהים כנה ועשה סיסתנה כדי סירחו מלפניו חוקינסו פרץ נבולו בדור חנוס והצני' סליסו סל עולם והאלהים עשה סירחו מלפניו סבעת ימים נסתנו הלך חמה בדור המבול לזרוע במערב ולסוקע במזרח כדי סירחו מלפני חמה חזרה לאחוריה עפר מעלות בימי חוקיהו וכימי חחו חביו נתקצר היום ונתרבה הלילה ביום מותו כדי מה

שלא יהא נספר כל זה כדי סירחו מלפניו לפיכך חן טוב לאדם לעסוק חלח במצותיו ולירח מלפניו:

מה שהיה כבר אחי' מה שהיה מלפנינו כבר הוא עשוי ורחיבוהו או שמענוהו
 מחכמים שראוהו ויש לנו להעיד עליו שראינו שהקב"ה מבקש את הנכדפים יעקב
 בדרך עשו ורוקח והאב"ה יעקב ואת עשו שנחתי מצרי' לרוקח' את ישראל מצרי' טבעו
 בים וישראל הלכו ביד רמה: ואשר עתיד להיות עוד בחיובו' הוא דוגמת מה שכבר

מה שהיה מעשה האלהים על דרך חמת' ומה שהיה כבר הוא עשוי והוא ויש
 כמותו ואשר להיות כבר היה כמותו' וכדף הוא העומד שכיה חותו במלת הוא
 והוא בין עבר ועתיד והענין מהאליהם בקס מן הזמן שהיה נדף זמן דודף חתך
 זמן ולא יפסק כי הזמן פעבר שב עומד ואשר להיות שב כמו עבר ושכ הזמן

הוא כחשך בראשון כן
 באחרונה חן הקב"ה
 מנסה מדותיו בעולם:
 והאלהים יבקש את כ
 נדף' ליפרע מן
 הרוקח לפיכך מה'
 יתרונו של עושה הרעה
 בחשך הוא עמל הרני
 סופו להסתלק: מקום
 המשפט וגו' רחיתי
 ברוח הקדש מקום
 לסכת הנונית בירוש'
 שהיתה מלחתי משפט
 שמה יספטו רשע כמו
 שחלמ' רחמיה בשומד
 יספטו ורחיתי פ'
 פורענותם: מקום ה
 הצדק' שער התווך
 שהיה מקום מתוך
 הלכות שמה הרשע
 שם יסבנו שר סכים רב
 סכים נדגל כשרשך
 רב מן וכוכב נכר
 וחיילותיו ודכח את'
 ישראל בייסורים קשים
 ומשפטי מות: שמה
 הרשע' טעמו למעלה
 לימר שהוא סס דבר
 כמו הרשע חלל לפי
 שהו' סוף פסוק כהנך
 לינקד קמן גדול וחק'
 על פי שבכל מקום לא
 מצינו לו עוד שמתהפך
 באחזקתו וסוף פסוק:
 אמרתי חני בלבי וגו'
 לפיכך חני חומר את
 הכל סוכת הקב"ה ל
 לאחד זמן וחק' על פי
 שמתעכב הדבר סופו
 לבא אל שעתו כי שעה
 יש לכל חפץ חף ל
 לפורענות ולפקדות ה'
 הדין ישעת מתי יבא:
 ועל כל המעש' טעמה
 האדם סס יספטוהו

מקום ג' וסי' ומקום רגלי אכבר' ומקום משכן כבודך' ומקום הצדק שמה הרשע:
 ולראות ג' וסי' אמרתי אני בלבי
 על דברתי' ונה אשר ראיתי אני' ונחתי את לבי לרוח ולתור בהכמה' ואנין מן ג' ול
 בראש' וסי' נסכר במסר'
 רבת במערכת אות הלסר בסר': וראיתי יבוסים' וראיתי את הדם ופסחתי עליכם'
 וראיתי פה והגדתי לך' וראיתי

מה דהות מן קדמת דנא האכבר הוא דאיתי
 מר' רעתיד למהו' בסוף יוסף' הא כבר
 הוה וליוס רבא דרעתיד' למתבע חשוכא
 ומספניא מן דיהוה דרשעא דרדף ליהו
 ועוד דהות תחות שמשא בעלמא הדין
 אתר בית דינא דדיני שקרא תמן יחובון
 לזכאה למפק חיבא בדיניה ואתר רם
 דמשתכח תמן כבר זכי תמן משתכח נברא
 חיבא למשלט ביה בגין חובי דרא' בישא:
 אמרתי אנא בלבי' וזכאה וית חיבא דין י'
 ביום דינא רבא ארום עין מתעבר לכל
 עסקא ועל כל עובדא דעברו בעלמא הדין
 אתרונון תמן אמרתי אנא בלבי על
 עסק בני אנשא דיתון עליהון מכתשין
 ומרעין בישין בגין לנסאיהון ובגין למ
 למכניהון עבר' למחזיאי תיבין בתיובתא
 ישתבק ליהון ותסון ורשעיא די' אגון
 בבועיא ל' תיבין בגין פן אגון מתוכחין
 בהון לאבאשא להון ארום ארעון
 אנשא חיבא וארעון בעירא מסאבא
 ארעון חד לכולהון והיכמה דתמות בעירא
 מסאבא בזמות דין דלא תאב בתיובתא
 קרם מותיה ונשמת רוח תרויהון כחרא
 אתרו לכל גון ושארות גברא חיבא מן
 בעירא מסאבא מדעם בין תרויהון אלהו בית קבורתא ארום כולא חלו' כולא אולין לאתר חד כל
 דירי ארעא אתבריאו מן עפרא וכד ימותון כולהון עתידין למתוב לעפרא: מן הוא חביבא דירע
 אין רוח נשמתא בני אנשא הסלקא היא לעילא לרקיעא ורוח נשמתא דבעירא הנחתא היא לרע
 לארעא: וחיות ארום לית טב בעלמא הדין מדירי אנש בעוברו' טבין ויכול וישתי ויחייב לביה

מה שהיה כבר הוא ואשר להיות
 כבר היה והאלהים יבקש את נדף:
 ועוד ראיתי תחת השמש מקום
 המשפט שמה הרשע ומקום הצדק
 שמה הרשע: אמרתי אני בלבי
 ארת הצדיק ואת הרשע ישפט
 האלהים כיעת לכל חפץ ועל כל
 המעשה שם: אמרתי אני בלבי
 על דברת בני האדם לברם האלהים
 ולראות שהס' בהמה המה להם:
 כי מקרה בני האדם ומקרה הבהמה
 ומקרה אחד להם במות זה בן מות
 זה ורוח אחד לכל ומותר האדם מן
 הבהמה אין כי הכל הבל: הכל
 הולך אל מקום אחד הכל היה מן
 העפר והכל שב אל העפר: מן
 יודע רוח בני האדם העלה היא
 למעלה ורוח הבהמה הירדת היא
 למטה לארץ: וראיתי פי אין
 טוב מאשר ישמח האדם במעשיו

לבי' ונבה' וראיתי והנה עליהם גידים ובשר עלה' וראיתי אני שיש יתרוק לאחכמה מן הסכלות' וראיתי כי אין טוב
 מאשר ישמח האדם' וראיתי אני את כל עמל ואת כל כשרון' וראיתי את כל מעשה האלהים' כי איכפה אוכל וראיתי
 ג' בפסוק' וראיתי אני וניאל לבדו את המראה' והנה שנים אחרים:

דברת כמו בעבור כמו על דברתי מלכי דרך בעבור שאמה מלך דרך נולד לברם
 כמו אמרי לי אחי הוא וברם על משקל ראש והוא מן ברו לכס חים ויח כי לברם
 סס הפועל והיה הלי' ראוי להדגש ועיקרו לבררם כמו לברר וללכך וזה רחוק כי
 בבניין פועל הדגש לא גמא העץ מכלול וחומר שהם בהמש' וענינו כבהמה
 וכמהו ועיר פרח אדם יולד חס אוכלה הוא כי שמש ומגן' ואמר מדדק חך
 ככנס הלמד על פועל עבר וחק' כמהו התשובה כי הבית והלמד חיים תירוק זה
 כבירוק זה ודרך אחד לכל ונמצא בהכח לו דוד וגם הוא לבדו: כי מקרה' זה
 הפסוק על מחשבות בני אדם שלא חכמו והשכילו כי בראותם שמקרה אחד לאדם
 ולבהמה בחיים ובמות חשבנו כי רוח אחד לכל וחק' לאדם מותר מן הבהמה ומותר
 שם על משקל מושב מן הבנין הכבד והנח הוא תמורת פה הפועל שהו' יוד ויתרון
 שם מן הבנין הקל והלון כוסף: הכל זה דבק עם הפסוק שלמעלה כי הכל הכל
 שמקומם אחד: מי יודע' ידוע כי הא' הידיעה חס בא' אחריו אחד מאלה הער'
 הוא קמון ברוב ושל התימה לעולם בפפת' והא' העולה היא למעלה קמן גם יש
 דגש ב'וד שאחרי הא' הידיעה כמו היושבת נאילו' היה לתימ' היה פוח ופתח תחת

בבא עת הפקיד' סס באותו העת ניתן זמן לכל המעש' להפטר עליו חכמה חוטרי
 מילי וחבי' דרי ומושבנא: אמרתי חני בלבי' ברחמי' זאת: על דברת בני האדם'
 שאחזו להם מדת נחלת לכהון שררה ורבנו בקניניהם: לברם הקדש ברוך הוא
 להודיעם שחן שררתם כלום ולהראותם שהם וחק' הערים והמלכים: בהמה המה
 להם' כשאר בהמה וזיה המה לענשם: כי מקרה בני האדם וגו' הוא טעם הדבר
 אשר נתן הקב"ה מקרה ופגע לבני אדם ויש מקרה ופגע לבהמה ומקרה אחד
 לסיני' נתן כי ספטם שזה מת כד זה מת: ומותר האדם מן הבהמה חן ויתרונו
 והצלחתו של אדם יוצר מן הבהמה אינו כדראה משמת כי הכל כהפך להי' הכל לשוכ
 אל העפר: ומי יודע' כמו מי יודע' וישוב מי הוא אשר מבין ונותן לב שרונ בני האדם
 היא העולה למעלה ועומדת בדין ורוח הבהמה היא הירדת למטה לארץ וחק' לה
 ליתן דך וחשבון וכדן' שלא להתנהג כבהמה שאינה מקפדת על מעשיה: ורחייתי
 בכל אלה: כי חן טוב' לאל': מאשר ישמח במעשיו' בניע ככיו ישמח ויחל לא
 להרחיב כשאלו בפסוק לחמד להתעשר להתרבות לא לו:

הוא וחי' רפה והענין מי וימי פילע בני האדם ההפרס שיש בן רוח האדם ורוח הבהמה והענין כי לא
 יוכלו להבין חפילו קצתם כי חס המטכילים שהתבררה מחשבתם במחזני החכמה וכאדבעה יסודותיה שהשלטה מהם
 ספר וספר וספור ומורכב מן הסנים ומתורת אלהינו
 וכל להבין כי הנה חמר במיני הצמחים מדשא הארץ והנה יש לארץ כח להדשיח בלבד אלהים ובעבור היות
 המדשיח גוף ממנו יבאו וחלתי ישובו ולא יעמוד האולד שהולידה
 הארץ כי חס ימים קצובים בעבור שיש קץ לגדלו ובעמדתו ולא יגדל ישוב לאחור וכן חמר ישרצו המים נפש
 והנה המים הולידו ככס כל ארץ ועוף ודג בדבר אלהים וכן חמר
 תוצא הארץ ככס חיה למינה ולא חמר בתורה ככס חמר כעסה אדם בצלמנו כדמונו והזכיר סכרה
 גופמן האדמה וחמד כך ויפה באפיו נשמת חיים ורמו חיים
 בעבור שהיא עומדת ולא תאבד כנפש הבהמה והפרס יש בן כשמה וככס כי לא מאלו ככל המקר'
 נשמה כי חס על בני אדם כעני' נותן נשמה לעם עליה וכל אשר נשמת רוח
 חיים באפיו שב על האדם לבדו וחמד שלמה בסוף הספר שרונ בני האדם משוכ' אל האלהים ולא אל
 העפר: ורחייתי' כי חלה החושבים שהם כמו הבהמות חן טוב
 להם מאשר ישמחו בחייהם כי חן להם חלק אחר ולמה יתעסקו בדברים יעזבוס אחריהם:

שמה
 הפסוק
 שמה

ושבתו כחומר חורתי כי ושבתי מזה הענין שחשבתי שהטוב לחסד סיסמח בעבור
שלא יוכל לסמוח בעבור שים בעולם חסד ויוקח ממנו ממונו בכח ויהיה עסק
שיעסקנו מלך או סופר ליקח סומד או נכב ופירו' ומיד עושקהם כח שים כח ביד
העשקים והעשוקים אין לחל ידם כי חס לבכות ואין להם מנחם כי דרך האכל

הרעב קסץ בסי דסמי לעשיהוסי אשר וזשא עושה רע וטוב משניה אשר עין לא היה ולא ראה מעשה הרע :
ואח ל מלעל : יש אחד ואין שני הוא חד מן ב' זוגי חד מלרעוחד מלעילוס' נסם' נסם'
רבת' במערכ' או הזין בערך זוג בסר :

ביהוא חלקו כי מי יביאנו לראות

במה שיהיה אחריו: ושבתו אני

ואראה את כל העשקים אשר

נעשים תחת השמש והנה דמעת

העשקים ואין להם מנחם ומיד

עשקהם כח ואין להם מנחם:

ושבתו אני את המתים שכבר מתו

מן החיים אשר הפה חיים עדנהו

וטוב משניהם את אשר עון לא

היה אשר לא ראה את המעשה

הרע אשר נעשה תחת השמש:

וראיתי אני את כל עמל ואת כל

בשרון המעשה כי היא קנאת איש

מרעהו גם זה הבל ורעות רוח:

הכסיל חבק את ידיו ואכל את

בשרו: טוב מלא כף נחת ממלא

חפנים עמל ורעות רוח: ושבתו

אני ואראה הבל תחת השמש:

יש אחד ואין שני גם בן ואח אין לו

ואין קץ לכל עמלו גם עניו לא

תשבע עשר ולמי אני עמל ומחסר

את נפשי מטובה גם זה הבל וענין

רע הוא: טובים השנים מן האחד

אשר יש להם שכר טוב בעמלם:

ותבית אנא וחיות הבלו דאתגור למהו בעלמא

הדין תחות שמשא: אית נבר יהודא ולית תגון בר מניה אף ברא ואף אחא לית ליה למירת ית

נכסו ולית סוף לכל טורחיה ואף עיניה לא תכול למסבע עתרה וליא יומר בלבדיה למא דגן

אנא טרח ומחסר ית נפשי משיבותא אקום בען ואעבד מניה צדקתא ואהרני בעלמא דדין עם בני

אנשא ולעלמא דאתי עם צדקתא אף דין הבלו ונגן ביש הוא:

טבין תרין צדקתא בדרגא

יתיר מן דרגא ואגון די דרגין במללא ומששתמעין מליהוון די אית להון אגר טב לעלמא דאתי

בטורחהוון די טרחו לסזכרא ית דריהוון:

ארום

ארום הוא חולקיה טב בעלמא דדין למקני
ביה עלמא דאתי דלא יומר אנש בלביה
למה דין אנא מבזבו ממונא למעבד צדקתא
טב לי דאשקבייה לברי בתרי או איתון
מניה בעדן סיכתי ארום מן הוא דיעלניה
למחזי מה דעתיד למהו בתריו ותבית
אנא וחיות ית כל אנסיין דאת עבדיו לצדקתא
בעלמא דדין תחות שמשא מן יד דחקיהוון
ולית די מליל להון תנחומין ולית למפ
למפרקהוון מן יד דאנסייהוון בתקופ ידא
ובחילא ולית די ינחם להון ושבתתי
אנא ית שכיבא דהא כבר מיתו ולא חזי
פורענותא דאתי בעלמא בתר מותיהוון
יתיר מן חיית די אגון קימין בעלמא דדין
בעקא עד בען ושפיר מן תריוהוון ית
דעוד בען לא הוה ולא אתברי די לא חזא
ית עוברא בישא דאת עבד בעלמא דדין
תחות שמשא וחיות אנא ית בל טורחא
ות בל אוטבות עוברא די עבדיו בני אנשא
ארום היא קנאתא דקני נבר להברייה
למעבד כותיה דמקני ליה למעבד טבא
כותיה מימרא דשמיא יוטיב ליה ודמקני
ליה לביש למעבד כבישתיה מימרא דשמיא
יבאיש ליה ואף דין הבלו להיבא ותבירות
רוחא: שטיא אול ומנפף ית ידיו
בקטיא ולא צבי למטרח ובסתותא ייכול
ית בל מה דאית ליה ואפילו כסו מעל משד
בסריהו טב לנבר מלי חפני מכללא
בהנית נפש ובלא גוילא והטופין מן תרין
חפנין מלין מיכלא בגוילא והטופין ועתיד
לשלמא בדינא בטורחא וכתבירות רוחא
לשלמא בדינא בטורחא וכתבירות רוחא
הדין תחות שמשא: אית נבר יהודא ולית תגון בר מניה אף ברא ואף אחא לית ליה למירת ית
נכסו ולית סוף לכל טורחיה ואף עיניה לא תכול למסבע עתרה וליא יומר בלבדיה למא דגן
אנא טרח ומחסר ית נפשי משיבותא אקום בען ואעבד מניה צדקתא ואהרני בעלמא דדין עם בני
אנשא ולעלמא דאתי עם צדקתא אף דין הבלו ונגן ביש הוא:
טבין תרין צדקתא בדרגא
יתיר מן דרגא ואגון די דרגין במללא ומששתמעין מליהוון די אית להון אגר טב לעלמא דאתי
בטורחהוון די טרחו לסזכרא ית דריהוון:
ארום

כי הוא חלקו יגיע ככחו הוא החלק הניתן לו משמים וכן יסמח: כי מי יביאנו
לראות לאחד סומת במה סיהיה לכניו חס יכליתו גם הכ בעושר סחסף הוא והכיה
להם חולא יכליתו: ושבתו אחינורחא ברחו הקדש: חת כל העשוקים הנעשים
עשוקים בניחםס במעשים אשר נעשים: תחת השמש תחת חליפיה של התורה:
והנה דמעת העשוקים
וכוסים על כפשותם ה
העשוקות ביד מלכתי
עשיות ואכזרים וכן
הוא חנו עובדי בעמק
הכח מעין יסתוהו
אלו ירדי גיהנם ואף
מקרה זה כך כדדס
בספרי: ומיד עושקה
כתי עושקהם מ
מכריתוס ותוקפים ה
חותם בכח: שכבר
מתו עד שלא שלט
בהם יצר הרע הזה
לדחותם מן הקדוש
ברוך הוא כגון חבות
הראשונים שלא כענה
משה אלא על ידיהם
וכגון דוד אבי שלח כ
נעתי חני בעשרים
וארבע רכנות עד ש
שחמתי וזרה לחסדי
דוד עבדך: עון ע
עדין: אשר לא ראה
את המעשה דאיתי
במדרש קהלת חלני
תסעה מחות ושבעים
וארבעה דורו שהמנוט
להכרחות ולא כדדא:
ודאיתי חני חת כל ע
עמל ית העבירות
שהן עמל בעיני ה
הקדוש ברוך הוא:
וחת כל כסדן המעש'
שאינו לשם שמים ח
אלא לקנאת חס מ
מרעהו שסניהם הכל:
כי היא קנאת חס ח
אשר הוא קנאת חס
מדרשהו: הכסיל ה
הרשע חובק את ידיו
ואינו יגע וחינו אוכל ח
אלא מן הגזל: ואוכל
חת בשור ליש הדין
טרואח כדקיס בכבוד
והוא כדיון כך כדדס כ
בספרי: טוב מלא כף
נחת להיות קינה כ
נכסים מעט ומגיע
סיהח בהן נחת רוח
ליוכרו מאלח חפנים
כסיל הרבה בעבירה
שהוא עמל לעבדות רוח לפני המקום: תחת השמש כמו תחת השמים: יש אחד
ואין שני יש לך חלס שנופה דכריו ביחד: גם בן ואח אין לו חס תלמיד חכם
הוא חינו קונה לו תלמיד שהוא כבן ולא חסר שהוא כחא ואח רוק הוא חינו כושח
חפה להיות לו כחא למוד ולהוליד בן ואח כוסר הוא חינו קונה לו שותפים ויבא
לדרך יחידי: ואין קץ לכל עמלו יגע בנידסח ואח כוסר הוא עמל בפרקמטויה:
גם עינו לא תסבע עושר לא יהא טבע בטעמי תורה שהרבה תורה למד חלס
מתלמידיו ולענין הממון רודף תמיד אחל הממון: ולמי חני עמל מאחר שאינו
מעמד תלמידים ואינו כושח חשה להוליד בניס: טובים השנים לכל דבר מן
האחד לפיכך יקנה לו חלס חסר וישח חשה אשר יש להם יותר רוח בעמלם הרבה
מלאכה נעשית בפנים שאין המיד מתחיל בה לבדו: כי

ד העשקים לעבד כתי תרניהו על למדי כחתי תרניהו קס

יהיה כענין דס ועושר אל מתן לי: טובים ישוב על הכסיל שהוא לבדו
גי

בנה וירכה להתפאר על חברו וסלא יהיה הוא חסר ממנו בדירתו ומלכוסיו וכניו
גמאכלו וחכמתו וטוב השם: הכסיל גם יש בחלס כסילים עכלים אין להם קנאה
ולא יתעסקו במלאכה שיחיו ממנה רק חובקים את ידיהם ואוכלים מה שים להם
וישחרו בלא מחיה ואחר שהוא אוכל כל מה שים לו ולא יעמול להוסיף כחילו אוכל
חת בשורו כביבור שיימות ברעב: טוב דברי הכסיל הוא האומר די לי מלא כפי
לחם נכחת מן מלא חפכים בעמל ורעות רוח שיחטוב חלס לדבר עתיד מה יחבל
מחר והוא לא יע מה יל יום: ושבתו סבתי מהסתכל בדברי זה הכסיל ודאיתי
כסיל אחר הפך הראשון: יש אחד יתכן היות סכי חסר או מסדת או חשה שהיא
ער כנגדו והוא יותר ככין ואין קץ לכל עמלו הענין שים לו עושר אין קץ וכפסו
לא טבעה ולא שקטה מעמל ולמה לא יחשב בלבו למי חני עמל ולמה אחסר חת
כפסי מכל תענוג והנה אין מי יירפני שתטמח כפסי שאמנוב בני או חמי בטוב
גם זה הבל הוסף גם להורות כי הכסיל הראשון הבל הוא כמו האחרון ואם שניהם כסילים החכם
ויחמר הלא היה לו טוב להיות לו מי שיתחבר עמו ויעזור אותו אז יהיה להם שכר טוב בעמלם והוא המאכל והמשתה:

רשי קהלת ד אבן עזרא תתסג

כי חס' יפולו' כמשמעו ולעיי' המסכה חס תקפה עליו משנה שלו חכירו מחזרה לו
 חס' יכסל ולא דקדק את אשר טמע מפי רבו בח' חכירו ומעמידו על האמת: וחי
 ג' ג' ג' נחליו לו: וחס' להם' כמשמעו ולענין זכר ונקבה מתחממים זה מזה ומוליד':
 חס' יתקפו האחד' חס' בח' לסט' עליו לתקפו חס' סבי' הם יעמדו לכבודו וכל סכן חס'
 חס' החוט המסולס
 לא במהרה יתק' לח'
 מי שהוא תלמיד חכם
 וכן וכן בנו סוב חס'
 תורה פוסקת מזרעו
 סגח' לח' ימושו מפד'
 נמכי זרעך נמפי זרע'
 זרעך' לח' חוט' ה'
 המסולס במקרה ו
 ובמסכה ובדרך חרץ'
 לח' במהרה הוא חוטא'
 בפנים אחרים נדרס'
 במדרס' יש אחד וחץ'
 שנילו חבל חץ סדר כ'
 כל המקראות הללו מ'
 מתיישב עליה': טוב'
 ילד מסכן וחכם' זה'
 יצר טוב ולמה נקרא'
 ילד שחינו בח' באל' עד'
 י' סנה': מסכן'
 שאין החכרים ס'
 סומעים לו כמו ליצר'
 הרע: חכם' ס'
 שמשכיל את חס'
 לדרך טובה: ממלך'
 יתן וכסיל' יצר' ה'
 הרע שהוא סליט על'
 כל החכרים זקן ס'
 שמשעה שנוול הנוול'
 הוא כתון בו סגח' חס'
 לפתח חטאת רובץ'
 וכסיל' שמתענה כ'
 בדרך רעה כך נדרס'
 במדרס': חס' לח'
 ידע להזהר עוה' ס'
 שהרי הזקין וחינו'
 מן כל חוכמה: כי'
 מביית הסורים יבא'
 למלך' ממקום ה'
 הטובות וסרחן ס'
 כדמתרגומין ויבא' ס'
 נסרי: כינס במלכותו'
 משמלך בחדס נוול' ה'
 הרע המסכן הטוב'
 ממנו ובח' מתוך טהר'
 גלא מתוך סנופ' הרחס'
 כך דרסוהו במדרס'
 לח' טוב ילד מסכן'
 ג' כמשמעו' חס' לח'
 לח' ידע להזהר עוד ס'
 שכבר הזקין ברשעו'
 וכסילותו' כי מביית'
 הסורי יבא למלך כי'
 הילד המסכן סובו ס'
 שיחמרו עליו שיבא למלך מתוך ענוה' ומביית הסורי סהרי סמך של הסורים כקוד'
 רפי והרי הוא כמו האסורים סכן מצינו ביוסף ששלך מתוך יבואת בית האסורים'
 ז' בן דוד חכי לקחתיו מן הנאה מאחר הכאן: כי גס במלכותו נוול' רש' כי כסר'
 והגון הוא סיימלך כי גס במלכותו הוא כהסך ממנהב הסדרה ומקטן עצמו חבל'
 החכמים כמדת הרש' וכן עיר פרא חס' יולד סיהסך וישתנה לו ממה סהיה כעיר'
 פרא ויעשה חס': נוול' כעשה ולשון הנה הוא: רחמי את כל החיים עג'
 פונחתי במדרס הספר הזה זה דוד המכול סגח' בהס מכל החי: עס הילד השני'
 חס' יתקיים תחת חותו הדור סהס כחובניו: חץ קן לכל העס' פרים ורבים היו'
 יותר מדי כמו ס' זרעס נכון לפניהס חס' מתעברת ויוולדת לסלס' ימים יסלחו'
 ככאן עויליהס: לכל חס' היה לפניהס' חץ קן לכל טוב סהיה לפניהס והכל'
 חסר וכרנע שחול יתנו: גס החכרונים' דוד הפלגה לח' ישמחו גס בהס הניהן בידס: כי גס זה'
 רנלך כאשר תלך אל בית החללים' היחך תלך חס' תבוי תודה נודבת שלמים הוא הטוב: וסמור עמך' סלא תצטרך לילך בהבחת חטאת ואשמות: וקרוב' היו'
 לסמנע דברי הקה' והוא טוב וקרוב להקנה מתת זבח הכסילים שיחטא ויביא קרבן: כי חס' יודעים לעשות רע' חץ הכסיל מכן שהוא עושה רע לעצמו: להנחיל'

ואילו חר מן ה' מלין בתי טעמי פ' דמשמש מונח לתיבתו וס' ועתה אל תעצבו' אנה חטא העס הוה' ואסער' על כל'
 הגו' ואילו האחר שיפול' וישם לדניאל בלשטאער: יתק' ג' וס' כאשר יתק פתיל הנערת בהרחו אש' יתק'
 סאחלו מבטחו' והחוט השלש לא במהרה יתק: למלך' ג' חס' וס' במלכים א' סס' ב': אין קץ לכל חר מן ו' פסו'

כי אם יפלו האחד יקים את חברו
 ואילו האחד שיפול ואין שני להקימו
 גם אם ישבנו שנים וחם להם
 ולא יחד איך יחס: ואם יתקפו האחד
 השנים יעמדו נגדו והחוט המשלש
 לא במהרה יתק: טוב ילד מסכן
 וחכם ממלך זקן וכסיל אשר לא ידע
 להזהר עור: כי מבית הסורים יבא
 למלך כי גס במלכותו נוול' רש'
 ראיתי את כל החיים המהלכים
 תחת השמש עם הילד השני אשר
 יעמד תחתיו: איך קץ לכל
 העם לכל אשר יהיה לפניו גם
 האחרונים לא ישמחו בו כי גס זה
 הבל ורעיון רוח: שמר רגליך כאשר
 תלך אל בית האלהים וקרוב
 לשמע מתת הכסילים זבח כי
 אינם יודעים לעשות רע:

גסא מן רבני עלמא וסזביה מתפן ואפילו מן בטר הכי לא הות מנרעא בנמרוד לאזרהרא עוד
 בדיל דלא למפלח לטעותא רהוא פלח מן לקרמין:
 ומלך על ארעא דבנענאי ארום אף ביומי מלכותיה דאברהם אתעביד נמרוד מספינא בעלמא
 אמר שלמה מלכא ברוח נבואה מן קדם יי חיות ית כל היא דאזלו בטיפשיהון לסרבא על רחבעם
 ברי תחות שמיא ומפלגין ליה ית מלכותא לאתיהבא לירבעם בר נבט ברם שבטא דבנימין והיה
 הוה לבחון שלים עם רביא הוא רחבעם ברי רהוה תנין למלכותי דיקום ומלוך באתר אחסנתיה
 בירושלים: לית סוף לכל עמא בית ישראל לכל צדיקא דהוה מדבר קדמיהון ברם חנון ועטוהי
 בחוכמתא למקל נירא מעלויהון ובטפשותיה אזל ואתיעט עם עולמא והגון ועטוהי בטפשותא
 ליקרא ניר מלכותא על עמא בית ישראל ושבק מלכת סביא ואזל במלכת בתראי ברם חנון
 בתראי ותוה בטר מן לא חרו ביה ואנון גרמו עלוהי לאסתפקא למהו מתפלגין מגידה עשרתי
 שבטא ומלוך עלויהון ירבעם חיבא אמרית אף דין הכלו לרחבעם ברי ותבירות רוח לדיליה:
 אנת בר נשא טר הנלך בערן דתיוול לבית מוקדשא דיי לצלאה דלא תהך תפן מלא חובין קדם
 עד לא תתוב ותהי מקריב אודנד לקבלא אולפן אורייתא מן בהניא והכימיא ולא תהא כטפשיא
 דמקרבין קורבנא על חוביהון ולא תיבין מן עובריהון בשישא דאחידין בידיהון ולייתוהי מקבל
 ברעוא ארום ליתיהון ידעין למעבר בהון בין טב לביש:

ארום אלהן אין יפול חר מנהון על ערסא
 וישבוב מרע חרא יקים ית חבריה בצלותיה
 דאלו חר דהוא זפי בלחורוהי בדריה די
 יפול על ערסיה וישבוב מרע לית ליה
 בדריה חבר תנין לצלאה עלוהי אלהן
 בזכותיה יקום מפרעה:
 תרין גבר ואתתיה ושחין להון בסתוא
 ולחר איכרין ושחין ואין יקום גבר רשיעא
 ותקיפא בדרא ועוברוהי מקלקליו ו
 ומסתקפין לאיתאה פורענותא בעלמא
 קיפין תרין צדיקא לקבליה ומבטליו פ
 פורענותא בזכותיהון וכמה יאון תלתא
 צדיקא דהגון בדרא ושלם פיניהון כתבא
 דמנדלא תלת תלת נימין לא בדיליו
 אתנתקו טב הוא אברהם די הוא רביא
 פספין והורת ביה רוח נבואה מן קדם יי
 ואשתמרדע ליה מריה במהויה בר תלת
 שניו ולא צבי למפלח לטעותא יתירמן
 נמרוד רשיעא דהוה מלכא סיב טפש ומן
 בגלל דלא צבי אברהם למפלח לטעותא
 רמוהי לנו אתון נורא יקראתא ואתרחיש ליה
 גסא מן רבני עלמא וסזביה מתפן ואפילו מן בטר הכי לא הות מנרעא בנמרוד לאזרהרא עוד
 בדיל דלא למפלח לטעותא רהוא פלח מן לקרמין:
 ומלך על ארעא דבנענאי ארום אף ביומי מלכותיה דאברהם אתעביד נמרוד מספינא בעלמא
 אמר שלמה מלכא ברוח נבואה מן קדם יי חיות ית כל היא דאזלו בטיפשיהון לסרבא על רחבעם
 ברי תחות שמיא ומפלגין ליה ית מלכותא לאתיהבא לירבעם בר נבט ברם שבטא דבנימין והיה
 הוה לבחון שלים עם רביא הוא רחבעם ברי רהוה תנין למלכותי דיקום ומלוך באתר אחסנתיה
 בירושלים: לית סוף לכל עמא בית ישראל לכל צדיקא דהוה מדבר קדמיהון ברם חנון ועטוהי
 בחוכמתא למקל נירא מעלויהון ובטפשותיה אזל ואתיעט עם עולמא והגון ועטוהי בטפשותא
 ליקרא ניר מלכותא על עמא בית ישראל ושבק מלכת סביא ואזל במלכת בתראי ברם חנון
 בתראי ותוה בטר מן לא חרו ביה ואנון גרמו עלוהי לאסתפקא למהו מתפלגין מגידה עשרתי
 שבטא ומלוך עלויהון ירבעם חיבא אמרית אף דין הכלו לרחבעם ברי ותבירות רוח לדיליה:
 אנת בר נשא טר הנלך בערן דתיוול לבית מוקדשא דיי לצלאה דלא תהך תפן מלא חובין קדם
 עד לא תתוב ותהי מקריב אודנד לקבלא אולפן אורייתא מן בהניא והכימיא ולא תהא כטפשיא
 דמקרבין קורבנא על חוביהון ולא תיבין מן עובריהון בשישא דאחידין בידיהון ולייתוהי מקבל
 ברעוא ארום ליתיהון ידעין למעבר בהון בין טב לביש:

אית בהון ב' לכל וס' ויחלק לכל העם לכל המן ישראל' כל חפלה כל חזנה דמלכים ויבן ופרץ מכל בניו'
 סוסך ל' לכל הנופלים קרוב ל' לכל קראיו' אין קץ לכל העם:

כח' חס' יפולו' כמשמעו ולעיי' המסכה חס תקפה עליו משנה שלו חכירו מחזרה לו
 חס' יכסל ולא דקדק את אשר טמע מפי רבו בח' חכירו ומעמידו על האמת: וחי
 ג' ג' ג' נחליו לו: וחס' להם' כמשמעו ולענין זכר ונקבה מתחממים זה מזה ומוליד':
 חס' יתקפו האחד' חס' בח' לסט' עליו לתקפו חס' סבי' הם יעמדו לכבודו וכל סכן חס'
 חס' החוט המסולס
 לא במהרה יתק' לח'
 מי שהוא תלמיד חכם
 וכן וכן בנו סוב חס'
 תורה פוסקת מזרעו
 סגח' לח' ימושו מפד'
 נמכי זרעך נמפי זרע'
 זרעך' לח' חוט' ה'
 המסולס במקרה ו
 ובמסכה ובדרך חרץ'
 לח' במהרה הוא חוטא'
 בפנים אחרים נדרס'
 במדרס' יש אחד וחץ'
 שנילו חבל חץ סדר כ'
 כל המקראות הללו מ'
 מתיישב עליה': טוב'
 ילד מסכן וחכם' זה'
 יצר טוב ולמה נקרא'
 ילד שחינו בח' באל' עד'
 י' סנה': מסכן'
 שאין החכרים ס'
 סומעים לו כמו ליצר'
 הרע: חכם' ס'
 שמשכיל את חס'
 לדרך טובה: ממלך'
 יתן וכסיל' יצר' ה'
 הרע שהוא סליט על'
 כל החכרים זקן ס'
 שמשעה שנוול הנוול'
 הוא כתון בו סגח' חס'
 לפתח חטאת רובץ'
 וכסיל' שמתענה כ'
 בדרך רעה כך נדרס'
 במדרס': חס' לח'
 ידע להזהר עוה' ס'
 שהרי הזקין וחינו'
 מן כל חוכמה: כי'
 מביית הסורים יבא'
 למלך' ממקום ה'
 הטובות וסרחן ס'
 כדמתרגומין ויבא' ס'
 נסרי: כינס במלכותו'
 משמלך בחדס נוול' ה'
 הרע המסכן הטוב'
 ממנו ובח' מתוך טהר'
 גלא מתוך סנופ' הרחס'
 כך דרסוהו במדרס'
 לח' טוב ילד מסכן'
 ג' כמשמעו' חס' לח'
 לח' ידע להזהר עוד ס'
 שכבר הזקין ברשעו'
 וכסילותו' כי מביית'
 הסורי יבא למלך כי'
 הילד המסכן סובו ס'
 שיחמרו עליו שיבא למלך מתוך ענוה' ומביית הסורי סהרי סמך של הסורים כקוד'
 רפי והרי הוא כמו האסורים סכן מצינו ביוסף ששלך מתוך יבואת בית האסורים'
 ז' בן דוד חכי לקחתיו מן הנאה מאחר הכאן: כי גס במלכותו נוול' רש' כי כסר'
 והגון הוא סיימלך כי גס במלכותו הוא כהסך ממנהב הסדרה ומקטן עצמו חבל'
 החכמים כמדת הרש' וכן עיר פרא חס' יולד סיהסך וישתנה לו ממה סהיה כעיר'
 פרא ויעשה חס': נוול' כעשה ולשון הנה הוא: רחמי את כל החיים עג'
 פונחתי במדרס הספר הזה זה דוד המכול סגח' בהס מכל החי: עס הילד השני'
 חס' יתקיים תחת חותו הדור סהס כחובניו: חץ קן לכל העס' פרים ורבים היו'
 יותר מדי כמו ס' זרעס נכון לפניהס חס' מתעברת ויוולדת לסלס' ימים יסלחו'
 ככאן עויליהס: לכל חס' היה לפניהס' חץ קן לכל טוב סהיה לפניהס והכל'
 חסר וכרנע שחול יתנו: גס החכרונים' דוד הפלגה לח' ישמחו גס בהס הניהן בידס: כי גס זה'
 רנלך כאשר תלך אל בית החללים' היחך תלך חס' תבוי תודה נודבת שלמים הוא הטוב: וסמור עמך' סלא תצטרך לילך בהבחת חטאת ואשמות: וקרוב' היו'
 לסמנע דברי הקה' והוא טוב וקרוב להקנה מתת זבח הכסילים שיחטא ויביא קרבן: כי חס' יודעים לעשות רע' חץ הכסיל מכן שהוא עושה רע לעצמו: להנחיל'
 חס' יתקפו האחד' חס' בח' לסט' עליו לתקפו חס' סבי' הם יעמדו לכבודו וכל סכן חס'
 חס' החוט המסולס
 לא במהרה יתק' לח'
 מי שהוא תלמיד חכם
 וכן וכן בנו סוב חס'
 תורה פוסקת מזרעו
 סגח' לח' ימושו מפד'
 נמכי זרעך נמפי זרע'
 זרעך' לח' חוט' ה'
 המסולס במקרה ו
 ובמסכה ובדרך חרץ'
 לח' במהרה הוא חוטא'
 בפנים אחרים נדרס'
 במדרס' יש אחד וחץ'
 שנילו חבל חץ סדר כ'
 כל המקראות הללו מ'
 מתיישב עליה': טוב'
 ילד מסכן וחכם' זה'
 יצר טוב ולמה נקרא'
 ילד שחינו בח' באל' עד'
 י' סנה': מסכן'
 שאין החכרים ס'
 סומעים לו כמו ליצר'
 הרע: חכם' ס'
 שמשכיל את חס'
 לדרך טובה: ממלך'
 יתן וכסיל' יצר' ה'
 הרע שהוא סליט על'
 כל החכרים זקן ס'
 שמשעה שנוול הנוול'
 הוא כתון בו סגח' חס'
 לפתח חטאת רובץ'
 וכסיל' שמתענה כ'
 בדרך רעה כך נדרס'
 במדרס': חס' לח'
 ידע להזהר עוה' ס'
 שהרי הזקין וחינו'
 מן כל חוכמה: כי'
 מביית הסורים יבא'
 למלך' ממקום ה'
 הטובות וסרחן ס'
 כדמתרגומין ויבא' ס'
 נסרי: כינס במלכותו'
 משמלך בחדס נוול' ה'
 הרע המסכן הטוב'
 ממנו ובח' מתוך טהר'
 גלא מתוך סנופ' הרחס'
 כך דרסוהו במדרס'
 לח' טוב ילד מסכן'
 ג' כמשמעו' חס' לח'
 לח' ידע להזהר עוד ס'
 שכבר הזקין ברשעו'
 וכסילותו' כי מביית'
 הסורי יבא למלך כי'
 הילד המסכן סובו ס'
 שיחמרו עליו שיבא למלך מתוך ענוה' ומביית הסורי סהרי סמך של הסורים כקוד'
 רפי והרי הוא כמו האסורים סכן מצינו ביוסף ששלך מתוך יבואת בית האסורים'
 ז' בן דוד חכי לקחתיו מן הנאה מאחר הכאן: כי גס במלכותו נוול' רש' כי כסר'
 והגון הוא סיימלך כי גס במלכותו הוא כהסך ממנהב הסדרה ומקטן עצמו חבל'
 החכמים כמדת הרש' וכן עיר פרא חס' יולד סיהסך וישתנה לו ממה סהיה כעיר'
 פרא ויעשה חס': נוול' כעשה ולשון הנה הוא: רחמי את כל החיים עג'
 פונחתי במדרס הספר הזה זה דוד המכול סגח' בהס מכל החי: עס הילד השני'
 חס' יתקיים תחת חותו הדור סהס כחובניו: חץ קן לכל העס' פרים ורבים היו'
 יותר מדי כמו ס' זרעס נכון לפניהס חס' מתעברת ויוולדת לסלס' ימים יסלחו'
 ככאן עויליהס: לכל חס' היה לפניהס' חץ קן לכל טוב סהיה לפניהס והכל'
 חסר וכרנע שחול יתנו: גס החכרונים' דוד הפלגה לח' ישמחו גס בהס הניהן בידס: כי גס זה'
 רנלך כאשר תלך אל בית החללים' היחך תלך חס' תבוי תודה נודבת שלמים הוא הטוב: וסמור עמך' סלא תצטרך לילך בהבחת חטאת ואשמות: וקרוב' היו'
 לסמנע דברי הקה' והוא טוב וקרוב להקנה מתת זבח הכסילים שיחטא ויביא קרבן: כי חס' יודעים לעשות רע' חץ הכסיל מכן שהוא עושה רע לעצמו: להנחיל'

קהלת ה

אבן עזרא

אֵינְךָ שְׂמֵרְמֵר לְךָ שְׂמֵר רְגַלְךָ אִיךָ הֶחְלָהּ רַחֲמֵיךָ כְּמִוֶלֶךְ בְּשַׁר וְדָם רַךְ הוּא יוֹתֵר קָרִיב לְקַבֵּל דְבָרֶיךָ חָס תִּקְרָאנוּ בְּחַמַּת מִזְבַּח שֵׁיתְנוּהוּ הַכְּסִילִים כִּי אִינִים יוֹדְעִים רַךְ לַעֲשׂוֹת רַךְ כְּמוֹ אִיךָ טוֹב בְּחַדֵּם שֶׁיַּחֲכִיל וְשֵׁתֵּה וְהַעֲנִיךָ כִּי אִיךָ לֹאֵס דַּעַת נְכוֹנָה לַעֲשׂוֹת טוֹב וְיֵשׁ אֹמֵר׃ כִּי הַכְּסִילִים אֲפִילוּ לַעֲשׂוֹת רַךְ שֶׁהוּא קָרִיב לִיצֵר לֹב הֶחָדָם אִינִים יוֹדְעִים וְהָף כִּי הַטּוֹב וְיֵשׁ אֹמֵרִים כִּי פִירוּשׁ רַךְ כְּמוֹ רַנָּן׃ אֵל תִּבְהַל׃ אֵל יוֹצֵא פִיךָ מִלִּיךָ לְפָנָיו בְּבִיתוֹ בְּבִהַלָּה וְלִבְךָ אֵל יוֹהֵר כִּי חָס תִּבְנִינוּ כִּי הַלֵב כְּמוֹ אוֹבֵד וְתוֹעָה בַעֲסָקֵי הָעוֹלָם עַל כֵּן אֲמַר מִשִּׁיחַ יִי מִזָּח עַבְדְּךָ חַת לְבוֹדְעֵי כִי הֶחְלָהּ נָכַב עַלֶיךָ וְרֹחָה אֶתְּךָ וְשׂוֹמֵעַ דְבָרֶיךָ כִּי הוּא בְּשָׂמַיִם בְּגַבְהֵי מְרוֹם הַגְּבוּהִים וְחַתָּה עַל הָאֶרֶץ וְחַיִן לִמְטָה מֵעַד עַל

רשי

כי האלהים ד' דמ' וס' ותה לא אחס שלאחת אתי הנח והיה כי תבאנה האתות האלה כי האלהים מענה בשמחה לבו כי האלהים בשמים ואתה על הארץ האמר נתן אל דוד דוד' ויזכו ביום ההוא

כן יהיו דבריך מעטים שלא תסתכן כמו ו כיהיה כהן גדול ביום הכפורים מתפלל ת תבלה קצרה וענה

לֵא תִבְהַל עַל מְיֻמָּה לְשָׁבַע יַת מְלִי כֵּן רַךְ אֵל תִּבְהַל עַלֶיךָ וְלִבְךָ אֵל יוֹצֵא פִיךָ מִלִּיךָ לְפָנָיו הֶאֱלֹהִים כִּי הֶאֱלֹהִים בְּשָׂמַיִם וְאֶתְּךָ עַלֶיךָ אֵל כֵּן יְהִי דְבָרֶיךָ מְעַטִּים׃ כִּי בָא הַחֲלוֹם בְּרַב עָנָן וְקוֹל בְּסִיל בְּרַב דְּבָרִים׃

הנה נא הוללתי לדבר כי בעבור היות כבוד המקום מלא כל מקום ולא יוכל האל להשמר בכל מקום הוכן לו מקום שהיה לו קבוע לתפלתו והוא חייב ל לכבדו גם חייב הוא

להוציא דבר לפני האלהים כלפי מעלה כי הוא בשמים ואתה על הארץ והפילו חלש מלמעלה ונבדד מלמעלה חלש על הנבדד וכל שכן נבדד למעלה וחלש למטה כי בא החלום ברוב ענין כי דרך החלום לבא ברוב הרהורים שחלם מעין ומהרהר ביום ודרך קול כסיל ל לבוא ברוב דברים כי בהרהרות דברי מוציא קול של כסילות מפני כילא יחדל פסע לכך חזי אומר יהיו דבריך מעטים׃ א

הוא חסדו עמו בכל חלקי הרגע שיחיינו ויתענג בהרצו' רך בעבור היות האדם מתעסק בעסקי העו' השם לו זמן שיתפלל בו ושה עתים ידועים ערב ובקר וצהרים כי כל מי שיש לו עינים ידע עת צלות השמש ועת כטותו ועת בוואו על כן חייב האדם שיתפלל שיטמור פתיחו פיו ויחשוב בלבו שהוא עומד לפני מלך בידו להחיות ולהמית על כן חסור שיתפלל חסר ויכנים בתוך תפלתו פיוטין לא ידע עיקר פירושו ולא יסמוך על המחבר ברצונו הרצוון כי אף חסר לא יחטא או המעתיק חטאו וכלל אומר ים בפיוטין ר' אלעזר הקליר מכ הרבנה דברים קשים הדבר האחד כי רובי פיוטיו חידות ומשלים ואזכיר מפיוטיו אחד והוא ליראי יקביל חדשי וכפיל ליום זה פור הפיל ומציון ימלך ים מפרשים כי ליראי הוא בוד וענינו הוא המשיח יקביל הארץ לפניו וחדשים וכפיל שיכפיל חדשי והמר שיחתו ויש אומר כי הוא בלא ידוע וענינו יעביר כמלת ראי דרך בני וחדשים וכפיל יסתיר ושה העצבים חלשים מקרוב באו ונחמיו הדור יפרשו ליראי יקביל שיבייר אלה השמים הנמשלים לראי מוצק וחדשים וכפיל הם השמים החלשים גם זה חינו נכח כי אף משמע לשוננו כי חס יעביר ראי וכפיל חדשים חלי עבותים הם וכפילים כדי התהיה המכה בהם קשה היתכן שיאמר חס אף בכל החיי חכם כעיר ויחמ' כי ענינו חס שנחמר ועיר פרא חס יעל אז יאמר חסרי העם עובדי אסומסתחום לשמש ויאמר כי אש הוא הטם הנכבד והנרוח שנחמ' כי יי' אלהיך אש אוכלה הוא אל קנא גם הוא שמש שנחמר כי שמש נמגן יי' אף כי אלה בלי כף דמות כראי חזק' ולא דמה הכתוב שהחקי לראי כי חס בחזק היתפלל חס ברך אתה חריה בעבור שנחמ' על המקום כחריה ישאג הייטיב בעיני יי' ולמה לא נלמד משלמה שלא היה חכם אחריו כמהו והנה תפלתו שהתפלל מידעת וכל יודע לשון הקדש יבין חותה ואינה חידות ומשלים וכן תפלתו של דכיל שיהיה מסרח קטרוך ונהנה חלה לא התפללו כי חס בדברים מבוארים שהיו חכמים אף כי היתפללו על אנשים רבים וכלם חינונו חכמים וכן כל תפלה לחיל ולקדם שתקנו הראשונים אף בה חידות ומשלים ומה ענין יש שיכפיל השמים החדשים יהיו שנים וכפילים ולאמר על המקום ליום זה פור הפיל חינו נכח כי המשלך נגד לא ידע מה יהיה והיה ראוי שיברח ממלת פור הפיל כי חס במקום הנדור ועוד אחד שיעביר חלה השמים והארץ חך ימלך מציון והיא חלק מהארץ ענה אחד מחמיו הדור ואמר כי חזו יקביל הצרכיו שיאמר פור הפיל הסיבות כי לא מוצאנו הכביו בכל תפלת' שיעסקו בחדת ועוד כי היה לו לעשו על חזו חסר ולמה רכב על פיל ואותו לארץ יפיל ואם רחצ בחלום שיעשה חרות על פיל והנודק בהקצו לפתור חלומו יהיה אומר לוח יפיל להתנשא יפיל ורמי לב יפיל ומציון ימלך והדבר השכי שפיוטיו מעורביים בלשון תלמוד וידוע כי יש כמה לשונות בתלמוד ואינונו לשון הקדש וכן אמרו לשון מקרא לשון ולשון תלמוד לחוד ומי הביאנו בצרה החלה להתפלל בלשונות נכריות הלא נכריהם היכה המדברי לשון חסודית ואף כי בעת התפלה ולמה לא נלמד מן התפלה הקבועה שהיא כלה דברי צמות בלשון הקדש ולמה נתפלל בלשון מדי ופרס ואדום וישמעאל' והדבר השלישי אפילו המלות שהם בלשון הקדש יש בהם טעיות גדולות כמו אנסיכה מלכי לפני והנמ' מה הענין וחני נסכתי מלכי והוא מן הבנין הקל על מסקל כפלתו ונדרתי והעמיד חסוך או חנסוך כמו אפילו ונדרו ומן הבנין הכבד יאמר הפיל והעמיד אפילו וכן מן הסך יאמר חסוך או חנסוך בהרלות הל' כמו ולכפיל ידך והנה יהיה פירוש אנסיכה מלכי אעשה ממנו נסוך כמו בל חסוך נכסייהם מדם ויש מפרשים נסכתי מלכי כמו משחתי והם היה הפירוש חמת תהיה טעות ונמה לא חמר ארומם מלכי או חסכח ואודה או חקדש רק בקט מלה להרלות חכמות לשומעים ואנחנו חייבים לדעת דקדוק הלשון היטב שלא נטעה כמו המברכים ברכות המזון שיאמרנו ונכל ידעו כי וננו היא מן זנה כמו עכנו מן ענה ולא יאמר מן זן כי חס וננו כמו שוכנו אלהי ישענו ופעם יאמר או לשון עבר והוא לשון ציווי כאשר יאמר רבים בתענית שחל עניו כפין וידוע שהש' במקום אשר כמו מה שהיה הוא שייהיה נחל לשון ציווי לעתיד כמו חל נא חת פני יי' והנכון לומר שחלה כמו ובהכנה חלה חת פני יי' ועוד כי לשון הקדש ביד רבי אלעזר נ' עיר פרצה אף חומה שיעשה מן הזכרים נקבות והפך הדבר ואמר שושן עמק אוימה וידוע כי הא שוטנה לשון נקבה וישוב הה' תיו כסיהיה שמוך שושנת העמקים ונסוך הה' או התיו יהיה לשון זכר כמו דקה ודקה ואך יאמר על שושן אוימה ולמה ברח מן הפסוק ולא חמר שושנת עמק אוימה ועוד מה ענין לשושנה שיתארנה באימה התפחד השוטנה ואף מואר השושנה כי חס קטופה או רעננה או יבשה חמר אחד מחמיו הדור הוזכר לומר אוימה בעבור שתהיה חרותנו עשירה הסיבותי חס זאת חרו' עשירה הנה יש בפיוטיו חרותים עניים ואביונים מחזרים על הפתחים שחיבר הר עס נכח חס בעבור היות שניהם מאותיות הברון חס כן יחבר עמם ח' ועת' והיוו שהוא גם מחבר לוי עם נביו יחבר עמם מ' ופ' והיו כל המרותים חמשה כמספר מוצאי האותיות וחס סבת חבור הא' עם ח'ית בעבור היות דמותם קרובות במכתב חס כן יחבר ר'ע עם ל'לת ואף כי מוצאנו דעוואל רעוואל דודים רודים וכן יחבר משפטים עם פתי' כי הם ממוצא אחד וכמזא הט'ת תמונת תיו במלת נכטק הצטיידנו ויציטו וכן חכר יום עם פדיון ועליין גם זה חינו נכח אף על פי שנמצא מ' במקום לון כמו חיון וחסין אף יחליף מ'ס יום שהוא שורש עם לון עליין פדיון שהוא מן עלה ופדה והוא אינו שרש ועוד מה ענין המרוך רק שהיה ערב לאוזן ותרגיש כי סוף זה כסוף זה ואולי היתה לו הרגשה שסית שירגיש בה כי המ' כמו הל' ואינו ממוצא אחד ועוד חבר עושר עם עשר תעשר גם זה חינו נכח דק חס היה המתפלל חפרתי יש אומר' אף משיבין את הארי חמר מותת התשובה רוח אל עשתנו כלנו ומחומר קודנו הקדמונים כמונו ואוזן מלים תבין וכלנו נבדע כי דניאל היה נביא ורב על כל חרטומים וכל חכמיה והנה חמר חכמים אל טעה דניאל בחסונו והחסונו הוא דבר קל ועוד כי ירמיה הנביא בזמן דליאל היה ואחר שהראו חכמיו הראיה על טעותו החומר יאמר להם אילו היה דניאל חי היה מטעה המטעים אותן ואחרים חמרנו רחמנא ליבא בעי חס כן למה נכטק לדבר כי הוא יודע תעלומות לב והלא תקנו הקדמונים לחמר בצום כפור היה עם פיפיות שלוחי עמך בית יסדאל וחל יכסלו בלשונם והדבר הרביעי שכל פיוטיו מלאים מדרשות ואגדות וחכמונו חמרן אף מקרא ינאח מידי פשוטן חס כן אף ראוי להתפלל חל על דרך פשוט ולא על דרך שיס' לן סוד או הוא על דרך משל או הוא כענין שאין הלכה כמונו או שיתפרס לענינים רבים/הלא ידענו ממדרש שיר השרים שכל שלמה החומר שם הוא קדש וענינו המלך שהשלם שלו הנכון שיחמ' חס בתפלתו הושיעני המלך שלמה והכס מוצאנו במקרא האומר' מה משה יי' יודע כי יש משה כמו כבוהה והמדברים לירמיה הנביא מה משה יי' לא ידע הנביא סודם שלא היו אומרים כי חס מענין חים איש על משאו נאמר היוודע הנסתרות לנביא שיאמר להם כי המשה יהיה לאיש דברו והפכת' חת דבריונו חכן תאמר מה דבר יי' ומה ענה יי' שאין במלה ספק כענין וכן לא תקרא לי עוד נאמר גם הוא חבר בקשה תחלתה אמרי האזינה יי' ויש בה דברי' חינו נכונים מהם שאמר הרחבת עולמות אף להם נבול ומה שאין לו נבול חינו נכרח ואמר כי שמך בצרפת גם הוא חבר בקשה תחלתה אמרי האזינה יי' ויש בה דברי' חינו נכונים מהם שאמר כי שמך בך הוא הבל בעצמו בך שמך כי מה הפרס בין שלום עלך או שלום דאובן חתה או חתה ראובן תפשוט חיים או חיים תפשוט יבדכך יי' ושמךך יי' שמךך מכל רע ואף זה דרך תפלה חל דרך שחוק וחכס אחד שחבר שתי מלות והיו לאחד' בשי כמו אבשל פירוש אבשל מלה או אבשל מלה והנה עשה הפך מה שאמר כי לא באר המלה ולא דבר ברור רק בלל בספתו שפת הקדש ולא חוכל לבאר אחד חמ' חלף מטעות הפייטנים והטוב בעיני שלא יתפלל חס בהם כי חס התפלה הקבועה ויהיו דברינו מעטים ולא נעשם בדן; כי בא החלום כסיהיה החלום מעורב מענינים רבים יאזע שהוא מתעורבת המחלים והתגבר אחת מן הארבעה שרשים לא יהי לו פתרון ולא יורה על טוב או רע כי הבל הוא כן ידמה הכסיל שירבה דברים וכל המרכה דברים בכל מקום מביא חטא אף כי במקום המוכן להזכיר שם הגבוה בו המד:

אבן עזרא

קהלת ה

רשי

מתיקיה ידוע כי העשיר יפחד ביום ובלילה על עשרו מן המלך וחומסים ונכסים וענין שבע רוב ממון שיחשב בלילה מחשבות איד תשבע נפשו מעושר או יהיה שבע שב אל המאכל כענין מן תשבעו והקפתו ושנת העובד כתוח כדרך כל סמוך ואם חתן שנת לעיני קמוץ כי הלמד הכרית הסמיכה ואלו רבי משה הכהן הספרדי לע

כי ענין שנת הקמוץ שנתו וכמהו חף כחלת שפרה עלי עיו ומדת יהגס הש קמוץ: י י רעה חולה יתכן היות חולה מן כחלה מכתו מהפעלי סהלול שלהם אינו שלם ו הענין רעה בחלי רע כענין וחלי רע הוא חן שהיה מלת חולה על משקל טובה מן הפעלים שהעין שלהם אינו שלם מן על ראש רשעים יחול עורנו בענין הראשון ש עובדות האדם טובה מכל ממון: ואכזר העושר בענין רע ש הוכיח על בעליו ו הענין חילו חבד לבדו ולא הוליד רע היה ה חזירי רע: כאשר ב בית בעמלו מקום אל כמוהו נותר בשטר ו נבלח: ונס זר רעה חולה היא לכל בחי עולם כי ערומים בחו וערומים ילכו כלם ומה יתרון לו שעמלו לרוח: נס ביום שהוא חור לא יאכל כי אם בחסד והענין מרוב עסקיו ו ועמלו לקצן ממון לא יאכל עד בוא הלילה והוא מלא כעס וחלי הכפס שהוא הפחד: הנה זה פסוק שלישי והענין בעבור שהאדם ילך עומת שבת כנגד שבת ראיתי אני שאין טוב לאדם המתעסק לקצן ממון רק שיאכל וישמח: גם כל ו לשאת את חלקו זה והחיל סיסח עמו: כולו יש מפרש את לא יעמוד לו הטוב ה הרבה יזכור את ימי חיו שהתענג בהם ויש לו בזכירתם שמחת לבב והנכון בעיני ש שהוא כן יזכור כי לא הרבה ימי חיו ואלו כ נוסף כמו ובה הארץ

שנת הבשינה וס' נמס ברמל' ססן נאו תלים ססן קלג: לבעליו וס' בעל הנור ישלם כסף ושיב' ואם נב ינגב עושר שמור לבעליו: זה ה' חתי' הוב' חתי' ו וס' נמסר במלכים בס' ו: לרוח ג' קסף וס' נמס' בחוקק' ריש ססן ה: יפה ה' בקריאה וס' וכאב שלום לא היה איש יפה בכל הארץ' יפה עשיתו ברוב דליותאי את הכל עשה יפה

בסימת דמיכת נברא די פלח למרי עלמא בלב שלים ואית ליה ניהא על בית קבורתיה אין זעירות שניין יהי אין סניאות שניין בתר דפלח למרי עלמא בעלמא הדיו לעלמא דאתי אגר עובר ידו ויהסין והוכמת אוריתא דיו לגבר דעתיר בהוכמתא היכמתא דמעסק בה בעלמא הדיו ואשתדל באולפנא כדיו תגוה עלוהי על בית קבורתיה ולא תשבקניה בלחודוהי היכמה דלא שבקרת אתתא לגברה בלחודוהי דמכא: את בישותא ברעיתא חמית בעלמא הדיו תחות שמשא ולית ליה אפו גבר דכיגוש עתרא ולא עבר מניה טב ולסוף יוכיא ההוא עתרא נטיר ליה לאבאשא ליה לעלמא דאתי וההוא עתרא די ישבק לבריה בתר מותיה יהובד על דקנא ליה בנן ביש ולא יתקם ביר בריה די יוליד ולא אשתאר ליה בידו כדעם: היכמה די נפק מכעי אמיה ערטיולי בלא כסוובלא מדעם טב כדיו יתוב למיול לבית קבורתיה חסר מן זכותא היכמתא דאתא בעלמא הדיו ומדעם אגר טב לא יקבל בטורחיה לסוכרא עפה לעלמא דהוא אזל למהו לזכו בידיה: ואף דא בישתא ברעיתא ולית לה אסו דכל קבל אתא לעלמא הדיו חסיר מן זכותא כדיו יול לעלמא ההוא ומה מותר הוה ליה די טרח לקבלת רוחיה: אף כל יזמוהי בהשוכא שרא בריל דלהמוהי בלחודוהי טעם ובנשים סבי חיו ובפרעין ורגזי הוה חיוהו: והא די חיות אנא טבא הוא לבני אנשא ודשפיר להון למעבר בעלמא הדיו דייכלון וישתון מן טורחותהון בריל דלא לאושטא ירא באניסא והטוף ולמטר פתגמי אוריתא ולמחן עניי נכסא מן בגלל דיוחזון טבתא בכל טורחותהון די טרחו בעלמא הדיו תחות שמשא סנין יומי חיוהי דגבר די יתב ליה יי במצליה ארום הוא חולקיה ולירי: אחרון בר מניה: אוף כל אנש דיהב ליה יי עותר ונכסין ואשליטיה יי למיכל מניה בעלמא הדיו ולמעבר מניה צדקתא ולקבלא אגר שלים לעלמא דאתי ולמכרד בטורחיה עס צדיקתא הא דא מתנא דאתיהיבת ליה במזליח מן קדם יי הואו ארום לא יומין סניאין די אנש די ידבר ית יומי חיוהי במה מנהון עתידיו למהו טבן וכמה מנהון עתידיו למהו בישן מטול דלא אתמסר לבני אנשא ארום מן קדם יי אתגור עלוהי כמה יומין אסתגוף וכמה יומין יהי בחרות לבריה: אית

בעתו טוב אשר יפה לאכול ולשתות הנך יפה חדיאף נעים: ולשמוח ב' א מלא חס' וס' כי אם לאכל ולשתות ולשמוח ולשאת את חלקו ולשמוח בעמלו קדם מל: כי האלהים וס' לעיל בספר ריש ס' דא:

מתוקה שנת העובד עובד האדמה יסן וערבה שנתו עליו בין שהוא חוכל מעט ובין שהוא חוכל הרבה כי כפר הורגל בכך: והאובע לעשיר אינו מניח לו ליסוף ושוכע נכסים של עשיר בעל פרקמטיאות הרבה אינו מניח לו ליסוף כל הלילה מהרדג בהן דבר אחר מתוקה שנת העובד את האלהים אס מעט ימי שניו ואס ה

שנת הבשינה וס' נמס ברמל' ססן נאו תלים ססן קלג: לבעליו וס' בעל הנור ישלם כסף ושיב' ואם נב ינגב עושר שמור לבעליו: זה ה' חתי' הוב' חתי' ו וס' נמסר במלכים בס' ו: לרוח ג' קסף וס' נמס' בחוקק' ריש ססן ה: יפה ה' בקריאה וס' וכאב שלום לא היה איש יפה בכל הארץ' יפה עשיתו ברוב דליותאי את הכל עשה יפה

מתוקה שנת העובד אס מעט ואס הרבה יאכל שכרו המועט כמרכבה משה פירכס חת יסרחל חרבעי סהה ושמואל הכבי פירכסס עשר שנים וסקלו ה הכתוב זה כזה שחלמ' משה וחזקן ככהניו ושמואל בקורחי שמו וגו' כך נדרש ב בתנחומי: והאובע לעשיר בעל שמועות: אינו מניח לו ליסוף ב בקבר שכומר דוכב שפתי יפני כל תלמיד חכם שאומר דבר ש שמועה מכיו שפנתונו דוכבות בקבר: ע עושר שמור לבעליו ל לרעותו בעשרו של קרח שעל ידי כן כ נתגלה וירד לשאול: וחץ בידו מחזמה: ח חף זכות חבות: ו ומחוז לא ישא בעמלו כשימות לא ישא בידו שוס זכות נדקה פעם מממונו בחייו כל ע עומת שבה חותו ה הממון כן הלך: ו ופולו' כמו וחולי ו והיו יערה כמו ויו של חיותו יער: לאכול ולשתות ולראו טובה לעסוק בתורה שהיא לקח טוב ואל יקצן הון דבאלח בחלק ה הכיתן לו ישמח כי הוא חלקו: והשליטן לחכול ממנו בחייו: ולתת חלקו במותו שזכהו לעסוק בתורה ובמכנת בחייו כבי שיקבל סכר: כי לא הרבה שאן חורך ימים בעולם הזה: יזכור את ימי חיו כי מעט הם ולא הרבה ולמה יטרח לחסוף הון יטרח בדב' העומד לו לעולם הבא בחייו: כי האלהים מענה וגו' הקב' עדות קבועה לזה לעולם: בשמחת לבו ששמח לצעות

בא בחייו וראיתי במדרש זה חלקיה שמדרך את ישראל לעלות לסילה בדגלים ובדרך שמעלה חותן לסנה זולח היה מעלה חותן לסנה האחר כדי לפרסם הדבר ולהרביטם לפיכך יחסי הכתוב ועלה האיש ההוא מעירו וגו' ואומר אני שהמדרש הזה סוף המקרא הוא כי האלהים מענה בשמחת לבו זה חלקיה שקבעלו הקדוש ברוך הוא עדות בכמותים והעד עליו ועלה האיש ההוא מעירו מענה כקוד פתח ורבה

בועתו טוב אשר יפה לאכול ולשתות הנך יפה חדיאף נעים: ולשמוח ב' א מלא חס' וס' כי אם לאכל ולשתות ולשמוח ולשאת את חלקו ולשמוח בעמלו קדם מל: כי האלהים וס' לעיל בספר ריש ס' דא:

מענה ענינו ממציא כמו מענה את השמים והס יענו את הארץ ויס אמרי שהוא מולטח ענה וענינו יענה השואל והמבקש כפי שחלתו וכן יענה את הכל ומענה מן הכנין הכבד הנוסף על משקל מעלה נסיוהי והענין שהמקום מסייע לו בשמחתו כי שהוא נתן לו השליטן לחכול ממנו וענין ממנו שאן רחמי שחכל ממנו יותר מדלי:

קטן לך אני מפרשו סד דבר כמו כי חף מענה כפי שלסת האנשים: בשמחת לבו שהיה שמח בדגל:

בא בחייו וראיתי במדרש זה חלקיה שמדרך את ישראל לעלות לסילה בדגלים ובדרך שמעלה חותן לסנה זולח היה מעלה חותן לסנה האחר כדי לפרסם הדבר ולהרביטם לפיכך יחסי הכתוב ועלה האיש ההוא מעירו וגו' ואומר אני שהמדרש הזה סוף המקרא הוא כי האלהים מענה בשמחת לבו זה חלקיה שקבעלו הקדוש ברוך הוא עדות בכמותים והעד עליו ועלה האיש ההוא מעירו מענה כקוד פתח ורבה

מתוקה שנת העובד עובד האדמה יסן וערבה שנתו עליו בין שהוא חוכל מעט ובין שהוא חוכל הרבה כי כפר הורגל בכך: והאובע לעשיר אינו מניח לו ליסוף ושוכע נכסים של עשיר בעל פרקמטיאות הרבה אינו מניח לו ליסוף כל הלילה מהרדג בהן דבר אחר מתוקה שנת העובד את האלהים אס מעט ימי שניו ואס ה

שנת הבשינה וס' נמס ברמל' ססן נאו תלים ססן קלג: לבעליו וס' בעל הנור ישלם כסף ושיב' ואם נב ינגב עושר שמור לבעליו: זה ה' חתי' הוב' חתי' ו וס' נמסר במלכים בס' ו: לרוח ג' קסף וס' נמס' בחוקק' ריש ססן ה: יפה ה' בקריאה וס' וכאב שלום לא היה איש יפה בכל הארץ' יפה עשיתו ברוב דליותאי את הכל עשה יפה

בסימת דמיכת נברא די פלח למרי עלמא בלב שלים ואית ליה ניהא על בית קבורתיה אין זעירות שניין יהי אין סניאות שניין בתר דפלח למרי עלמא בעלמא הדיו לעלמא דאתי אגר עובר ידו ויהסין והוכמת אוריתא דיו לגבר דעתיר בהוכמתא היכמתא דמעסק בה בעלמא הדיו ואשתדל באולפנא כדיו תגוה עלוהי על בית קבורתיה ולא תשבקניה בלחודוהי היכמה דלא שבקרת אתתא לגברה בלחודוהי דמכא: את בישותא ברעיתא חמית בעלמא הדיו תחות שמשא ולית ליה אפו גבר דכיגוש עתרא ולא עבר מניה טב ולסוף יוכיא ההוא עתרא נטיר ליה לאבאשא ליה לעלמא דאתי וההוא עתרא די ישבק לבריה בתר מותיה יהובד על דקנא ליה בנן ביש ולא יתקם ביר בריה די יוליד ולא אשתאר ליה בידו כדעם: היכמה די נפק מכעי אמיה ערטיולי בלא כסוובלא מדעם טב כדיו יתוב למיול לבית קבורתיה חסר מן זכותא היכמתא דאתא בעלמא הדיו ומדעם אגר טב לא יקבל בטורחיה לסוכרא עפה לעלמא דהוא אזל למהו לזכו בידיה: ואף דא בישתא ברעיתא ולית לה אסו דכל קבל אתא לעלמא הדיו חסיר מן זכותא כדיו יול לעלמא ההוא ומה מותר הוה ליה די טרח לקבלת רוחיה: אף כל יזמוהי בהשוכא שרא בריל דלהמוהי בלחודוהי טעם ובנשים סבי חיו ובפרעין ורגזי הוה חיוהו: והא די חיות אנא טבא הוא לבני אנשא ודשפיר להון למעבר בעלמא הדיו דייכלון וישתון מן טורחותהון בריל דלא לאושטא ירא באניסא והטוף ולמטר פתגמי אוריתא ולמחן עניי נכסא מן בגלל דיוחזון טבתא בכל טורחותהון די טרחו בעלמא הדיו תחות שמשא סנין יומי חיוהי דגבר די יתב ליה יי במצליה ארום הוא חולקיה ולירי: אחרון בר מניה: אוף כל אנש דיהב ליה יי עותר ונכסין ואשליטיה יי למיכל מניה בעלמא הדיו ולמעבר מניה צדקתא ולקבלא אגר שלים לעלמא דאתי ולמכרד בטורחיה עס צדיקתא הא דא מתנא דאתיהיבת ליה במזליח מן קדם יי הואו ארום לא יומין סניאין די אנש די ידבר ית יומי חיוהי במה מנהון עתידיו למהו טבן וכמה מנהון עתידיו למהו בישן מטול דלא אתמסר לבני אנשא ארום מן קדם יי אתגור עלוהי כמה יומין אסתגוף וכמה יומין יהי בחרות לבריה: אית

בעתו טוב אשר יפה לאכול ולשתות הנך יפה חדיאף נעים: ולשמוח ב' א מלא חס' וס' כי אם לאכל ולשתות ולשמוח ולשאת את חלקו ולשמוח בעמלו קדם מל: כי האלהים וס' לעיל בספר ריש ס' דא:

מענה ענינו ממציא כמו מענה את השמים והס יענו את הארץ ויס אמרי שהוא מולטח ענה וענינו יענה השואל והמבקש כפי שחלתו וכן יענה את הכל ומענה מן הכנין הכבד הנוסף על משקל מעלה נסיוהי והענין שהמקום מסייע לו בשמחתו כי שהוא נתן לו השליטן לחכול ממנו וענין ממנו שאן רחמי שחכל ממנו יותר מדלי:

קטן לך אני מפרשו סד דבר כמו כי חף מענה כפי שלסת האנשים: בשמחת לבו שהיה שמח בדגל:

ורבה היא על האדם בהרבה בני אדם היא נוהגת: עושר וכספים: לפי פסוקו כמסמנו: ולא יסליטנו האלהים לאכלנו ממנו: סיהא סמה בחלקו למצוא קורת רוח בעשרו כי שואף לעסוק ולהרבות הון כענין סחאמר והוא ימות ולא ישבע ונס לא יסליטנו לעשות בדיקה לאכול הימנה לעתיד ואיש נכרי יטול חותו ממנו ויעשה בו בדיקה: ויהנה ממנו ומדרש ח' חגל בדברי תורה: עושר וכספי וכבודי מקל' משנה וחגדה: לא יסליטנו שלא זכה לתלמוד ומתוך כ כך חין הנחה ממנו בשום דבר הנוראה: כי איש נכרי יאכלנו זה בעל התלמוד: חס יוליד איש מאה בני: ורב סיהיו ימי סניו: לוורב לסון די לכל טובה: וכפסו לא ת תסבעי מאות הטובה שאינו סמה בחלקו ל להתקדר רוחו במה סכדו: וגם קבורה לא הימה לו פעמים סנהרב וכלבי חוכלים חותו וכל הדברי האלו כמבשו בחאחב סהוליד בכיס הרבה וממונו הרבה והיה חומר של חאחרים ולא מבח קורת רוח בממונו וכלבים חכלוהו: טוב ממונו הנפל: של חשה כי הנפל בהבל בא והלך ולא ראה טובה ולא נתאווה להחין לו ל להצטער: וחילו תיה: וחם תיה חלפים סנה מה יתרון לו החולו נ וטובה לא ראה הלא סופו לסוב אל העפר כשאר העניים: כל עמל האדם בסביל פיהו הוא סיהנה ו יואכל בעולם הזה ו הבח וזה לא נהנה בחייו: וגם הנפש לא תמלא בתמיה כלומר חה חסילו תחותו לא מלאה בהנחה מועטת כמו תמלאמו כפסי ל לשון הסבת תאוה ו אחרי סכן הוא מה יותר לו בחכמתו מאסם היה כסיל: ומה לעני חסרון מן העשיר שאין לו קורת רוח וגם הוא יודע להלך בחרץ חכל החיים לא וגם הנפש לא תמלא לעולם הבא שהרי לא עשה מעשים טובים בחייו: טוב מראה עינים מהלך כפס' טוב היה והוכשר לזה לראות עושר ולמראה עיניו ממחל ומסתה ההולך כפס' דבר אחר טוב מראה עינים מהלך כפס טוב היה לזה והוכשר ללכת אחר עיניו לגזול ולעסוק מהילוך כפסו שלא נתן לב היכן כפסו תלך כשימות: גם זה הבל: פוח הניתן לרשעים: מה

יש רעה' רב בלסון הקדש על ארבעה ענינים האחד רב שהוא הפך מעט לרב תרבו חתכחלתו והספיקו רב את יוכרו מלסון ריב והסליטי רב מלסון רבה קמת חך הוא מפעלי הכפל כמו העמיעו על ככל רבים והבח אחריו יורה עליו והוא על משקל דלים רבים ופעל עבר מן רבים יען דך לכבד וכן וכרקים רב ויהומס ויורה עליו תחלת הפסוק: ו יסלח חזיו ופיכס ו והרביעי גדול כמו מושיע ורב והכילס על כל רב ביתו קרית מלך רב והוא דוד כענין קרית חנה דוד ויש מפרסי שהוא המקום ואינו ככן בעבור שלא הודיע המלות ו ותהינה למלך הרב ולסון רבי רבי המלך ולסון נקבה רבה ורבה היא על האדם: איש יש מפרשים ככסוס כ כמו רכוס ומלת חסר ומלת מלא על דרך אחת והם סתים מן הפעלים העומדי חף על פי סדריכ סמיכה והענין כשיחל החומר חסר הוא פלוני כרין שיוסף לכאר חסרונו חס מחכמה חס מהון חס מגדולה הלא ת תראה חסר משונעים חני והוא סמוך וענינו חסר חני משונעים וכן מלא ימים וכן נאינו חסר מכל תאות כפסו והוא בכניס ה הכבדים פועל יוצא כמו ותחסרהו מעט מחלהים שמתו חסר מעט מחלהים וטעה החומר כי הוא יוצא לסכים פעולים ומבא מן הכבד המוסף ו והממעט לא החסיר ענינו לא הוליד חסרון והנה הוא כמו פועל יוצא כמו העדיף: חס יוליד חס יוליד בניס רבים ודרך לסון הקדש לזכור עשרה ומאה וחלף בעבור היות כלל חשבון הלא תראה כי בהשלמת העשרה תחל באחד

ורבה ד'וסי' בסדר משפטים וישעיה סימן ו: חסר ד'וסי' כי מה אתה חסר עמי דירבעם' כד הקמת לא כלתה' וגם בדרך כשהסכל' ואינו חסר לנפשו: שניו ו'וסי' כפי שניו ישיב את גאלתו' ומספר שניו ולא חקר' ורב שיהו ימי שניו: לזה ג'וסי' הלא לזה יענו במחולות לאמר' אך לשקר שמרתי את אשר לזה' ולא ידע נחת לזה מזה: יותר אית בישת' דחזית בעלמא דדין תחות שמשא ורבנא היא על בני אנשא: גבר דיהב ליה יי במזלדה עותר ויקר ונכסין וליתיה מחסר לנפשיה מכל די יתדעי ולא אשליטיה יי על חובתיה למטעם מגידה אלהו ומה בלא ולד ולא חס קריבדה לאחסנותיה לה ארום אנתתה תהא מתנסבא לגבר חילוני ויחסנניה ויכלנה כל דיין גרמו ליה חובתיה דלא עבר מגיה מדעם טב ואתהפך עתריה למהו ליה לרהבלו ולמרעא בישאן אין יוליד גבר טאה בנין ושנין סגיאין יחי ובשלתנותא ורבנותא הוא די יהוין ימי שנוהי ונפשיה לא שבעת מן טבתא דהות ליה על די רחים על עתריה ולא קנא מגיה שמא טבא אף בית קבורתא לא הות מופא ליה אמרית אנא במימרי דטב מגיה שלילא דלא חזא עלמא דדין ארום בחבלותא בעלמא דדין ובחשוכא שמירה מתחפי מן בגלל דלית ליה זכותא ושום טב לא קנא לסהוי מדכר: ואף נהור אורייתא לא חמא ולא ידע בין טב לביש למבחן בין עלמא דדין לעלמא דאתיו ואלולי הוו ימי חייהי דגברא דדין אלפין שניו ובאורייתא לא עסיק ודינא וצדקתא לא עבר בשבועת מימרא דדי דביום מותיה נחתא נפשיה לגהנם לאתר חד דכל היבא אזליו תמן: כל טורח דגברא בריל מזון פומיה הוא טרח ועל מימר פומא דדי מתין ואף נפשא דאנש לא תשבע מכלא ומשתיא: ארום מה מותרא אית לחבימא בעלמא דדין יתיר מן שטיא בנין דדיא בישא דלא מתקבל עליוהון ומה אית ליה ההוא גברא עניא למעבר אלהו למעסק באורייתא דדי בנין די ידע היכרן למהד עתיד למהד לכל קבל צדיקא בגנתא דדין: טב לגברא למחרי על עלמא דאתי ליה ולמעבר צדקתא ולמחמי אנר טב על עזבדיו ליום דינא רבא מן די יול לעלמא ההוא כסיגוף נפש ברם דין לגברא היבא הכלו ותבירות רוחא: מה

יש רעה אשר ראיתי תחת השמש ורבה היא על האדם: איש אשר יתן לו האלהים עשר ונכסים וכבוד ואינו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה ולא יסליטנו האלהים לאכל ממנו כי איש נכרי יאכלנו זה הבל וחלי דע הוא: אם יוליד איש מאה ושנים רבות יחיה ורב שיהיו ימי שניו ונפשו לא תשבע מן הטובה וגם קבורה לא יהיה לו אמרתי טוב ממנו הנפל: כי בהבל בא ובחשך ילך ובחשך שמו יבסה: גם שמש לא ראה ולא ידע נחת לזה מזה: ואלו היה אלה שנים פעמים וטובה לא ראה הלא אל מקום אחר הכל הולך: כל עמל האדם לפיהו וגם הנפש לא תמלא: כי מה יותר לחכם מן הכסיל מרה לעני יודע להלך נגר החיים: טוב מראה עינים מהלך נפש גם זה הבל ורעות רוח: מה

ז' של בליש וסי' נסם לעיל בספר סימן ז': להלך ד'חם וסי' ז': ואני ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים' כי מאן לתתיה להלך עמכם' מה לעני יודע להלך נגר החיים' להלך אל אל במשפט:

גם תכרו שבעה ובמקומו חפרטנו ונשים רבות יחיה עד סיהיה ישי' רב סיהיו ימי סניו ממנה העולם' וגם קבורה התכריכין סיקבר בהם המת והנפל הוא כפל חסת: כי בהבל' וכריך סיתעלס סמו ולא זכר: גם שמש' יסוב לכפל נחמר הנה הנפל שלא ראה חור העולם ולא ידע מחומה' נחת היה לו כי לא עמל בדברי העולם וזה בעל העושר שראה חור העולם וידע כי לא היתה לו מנוחה כי חס עמל בלא סכר ולא תענוג בסתי השולמות: וחלו חיה' זאת המלה כמו וחילו לעבדים ולספחות ויש מפרש שאמר סהיא מורכבת מן חס ומן לו' וחלף פעמים חלף חלפים כמו עשרים פעמים חס ארבע מאות' חל מקום אחד הוא הקבר: כל עמל' תמה על הכסיל שלא ראה טובה והלא עיקר כל עמל כדי להקבר וכל חטא וענין נס יסוב על הפה שלא ימלא כי מיד ירד המאכל ממנו: כי מה יותר במקום הזה סם התואר כמו חיים כלכס: טוב' אמר מה לחכם סתהולך כפסו בדרך הכסילים כנגד החיים חיים במחשבת הנפש הבל' פירוט אחר סיהיה טוב מראה עינים דברי החיים כענין ומה כסרון לבעליה כי חס ראות עיניו: מה

סיהכל אדם ולא ימות וענין וגם הנפש לא תמלא שלא תשבע וחילו היה לה כל הון שבעולס וכל הון שבעולס וכל חטא וענין נס יסוב על הפה שלא ימלא כי מיד ירד המאכל ממנו: כי מה יותר לחכם' חס יבקס החכם ממון חין קן וכפסו לא תמלא ככפס הכסיל מה יתרון יש לו וענין מה לעני יודע העני שהוא יודע ומבין מה לו להלך בדרך הכסילים כנגד החיים חיים במקום הזה סם התואר כמו חיים כלכס: טוב' אמר מה לחכם סתהולך כפסו בדרך הכסילים כנגד החיים חיים במחשבת הנפש הבל' פירוט אחר סיהיה טוב מראה עינים דברי החיים כענין ומה כסרון לבעליה כי חס ראות עיניו: מה

אבן עזרא

קהלת ז

רשי

מה שהיה כבר נקרא שמו נודע שהוא אדם כן וכך ולמה יבקש הליכת הנפש עד שיהיה כפולני ויתכן שלא יסגורו וחי' ראוי לאיש שכל שידן עם שתקוף ממנו על כן חי' ראוי לו לבקש מה שהחיים מבקשים ויעשה זאת כנגדם שהיה כמו הם: כי יש דברים הרבה חוץ מהליכת הנפש מתלות העולם לקבץ הון כמו לבקש

לדין ג' וס' ב' תהלים ס' ג' במלך כתי' הבמצעות תיבותא ולא קריין וס' ב' החפזם וילכו אחריהם עד הירדן בהשדוה וקם המלך לילה וחזר פליגא עליה' שהתקוף מה שהיה כבר נקרא שמו נודע: כצל הדגשי' וס' נסמך באיוב סוף סימן ג' כל לשון אבל על בטה אל וס' כי ארד אל בני אבל שאלה' כי התאבל שמואל אל שאול' עד מתי אתה

מה שהיה כבר נקרא שמו נודע שהוא אדם כן וכך ולמה יבקש הליכת הנפש עד שיהיה כפולני ויתכן שלא יסגורו וחי' ראוי לאיש שכל שידן עם שתקוף ממנו על כן חי' ראוי לו לבקש מה שהחיים מבקשים ויעשה זאת כנגדם שהיה כמו הם: כי יש דברים הרבה חוץ מהליכת הנפש מתלות העולם לקבץ הון כמו לבקש

לדין ג' וס' ב' תהלים ס' ג' במלך כתי' הבמצעות תיבותא ולא קריין וס' ב' החפזם וילכו אחריהם עד הירדן בהשדוה וקם המלך לילה וחזר פליגא עליה' שהתקוף מה שהיה כבר נקרא שמו נודע: כצל הדגשי' וס' נסמך באיוב סוף סימן ג' כל לשון אבל על בטה אל וס' כי ארד אל בני אבל שאלה' כי התאבל שמואל אל שאול' עד מתי אתה

מה דהוה בעלמא הא כבר אתקרו שמיה ואשתמורע לבני אנשא מויןמא דהוה אדם בדתא וכולא גזירת מימרא דיי היא ולית רשו לגברא למקם בדינא עם מרי עלמא דתקוף מניה: ארום אין פתגמין סגיאין דמסגין הכלו בעלמא מה מותר אית לגבר דמתעסק בהון ארום מן הוא דיי ינדע מה יוטיב לאנשא בעלמא דדין אלהן למעסק באוריתא דיי אנון חי' עלמא וכל פגין יומי חי' הכלו דיי יחי בעדן מותיה אנון חשיבין בעינוי בטללא דמן הוא דיי חי' לאנשא מה בעתיד למחוי באפוהי בעלמא דדין תחות שמשא: טב שמשא טבא דיקנון צדיקתא בעלמא דדין יתיר ממשחא דרבותא דהוה מתרבי על ריש מלכא ובהנא יוזבא דמשכב גבר ויפטר לבית קבורתא בשום טב ובוכותא מן יומא דיי אתיליר רשיעא בעלמא: משתא דחמרא דמתלעבין דיי בבית אבלא תמן הוא סוף כל אנשא למיזל דיי על בולחון אתגורת גזרת מותא ומן בגלל דיקד לבטא אבלא גברא צדיקא יתב ויתן ללביתא מלי דמותא ואין אירת בידיה מדעם בישושקניה ויתוב בתי וכתא קדם טרי עלמא: טב רגז רגז מרי עלמא על צדיקתא בעלמא דדין מן חוקא דיי הוא מיהך עם רשיעא ארום באבאשות אפי שכנתא אתי בצורתא ופרענותא בעלמא בגין לאוטכא לב צדיקא ויצלון קדם מרי עלמא דהוא מרהם עלויהון: לבהון

מה שהיה כבר נקרא שמו נודע שהוא אדם כן וכך ולמה יבקש הליכת הנפש עד שיהיה כפולני ויתכן שלא יסגורו וחי' ראוי לאיש שכל שידן עם שתקוף ממנו על כן חי' ראוי לו לבקש מה שהחיים מבקשים ויעשה זאת כנגדם שהיה כמו הם: כי יש דברים הרבה חוץ מהליכת הנפש מתלות העולם לקבץ הון כמו לבקש

מתאבל אל שאול וקראו אכר אל אבל ללכת אל בית אבל:

המות הוא טוב לאשר יש לו עם טוב מיום הולדו כי ביום הולדו לא ידע איש מה יהיה אש טוב ואם רע ובמותו נקרא שמו נודע שהוא אדם טוב ויתכן היות ויום המות טוב לבצע השם הטוב בעבור שייבא מנוחה ופטר טוב ולא יראה עמל וחי' כן ביום הולדו כי אדם לעמל יולד יום מפרשים ויום המות חיוב אדם שיעלה על לבו יום המות מיום הולדו והענין בעצמא טוב לכן חיינו מענין הפסוק: טוב ללכת בעבור ראותו מה הוא סוף כל האדם שהוא המות ובעודנו חי יתן אל לבו: טוב כעם כבר בארו חכמי הראיות שיש בחלם שלם נפשות האחת הכפש הצומחת והענין כי כמו שיש במיני הצמחים והדשאים וכל עץ כח קרא שמו כפס או מה שתרכה שיגדל בשם הצמח ויגביהנו וירחיבנו כן יש בחלם נזאת הנפש מתגברת עד זמן קצוב וזאת הנפש היא המתחיה והנדיק' לאכול והנפש השנית נכפש הבמה והיא בעלת ההרגשות חמשה ובעלת התנועה ההולכת ממקום למקום וזאת הנפש גם היא בחלם ולא ילכו לבדו נפש שלישי' היא הנקראת נשמה היא המדברת המכרת בן חמת ונקרא בעלת החכמה והנפש השנית היא חמבעית בין שתי הנפשות והאהי כטעם שכל בחלם הוא הנקרא לב למלאת חפץ כל נפש בעמו וגם עזרהו במצות תעמודנה כל דבר על מתכונתו וחין זה הספר מוכן לדבר על סוד הנפש כי עמוק הוא ולא יוכל מבין לעמוד על האמת כי אש ח' קריאת ספרי רבי' ולולא שהוכרתי להזכיר חלקי הנפשות בעבור פירושי הפסוקים לא רמזתי לכלל ח' לפרט ועיקר הזורך הוא שיראו בדברי שלמה בספר הזה דברים קשים מהם שיחמר במקומות דברים דבר ויחמר הכן הדבר ובעבור זה אמרו חכמי ישראל זל בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת מפני שדבריו סותרין זה את זה ח' טוב כעם משחוק הפ' זה כי כעם בחי' כסילים ינוח וכן כי ברוב חכמ' רוב כעם והבין זה והסדר כעם מלכך וכן טוב אשר יפה לאכול ולשמות והבין זה טוב ללכת אל בית אבל וכן ושכחתי אהי את השמחה והבין זה ולשמחה מה זו עושה וכן כי מה יותר לחכ' מן הכסיל והבין שיש יתרון לחכמ' וכן ושבח אהי את המתים והבין זה כי לכלב חי הוא טוב וכן כי חי' מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשחול והבין כי עת לכל חפץ וכן טוב לא יהיה לרשע ולא יאריך ימים והבין יש רשע מאריך ברעתו וכן אשר יהיה טוב לירחי האלהים והבין יש רשעים שמוניע אלהים כמעשה הצדיקים והמחפש היטב יבא עוד כאלה בספר הזה וידוע כי הקל שבחכמים לא יחבר ספר ויסתיר דבריו בספרו והזכרך אחד מן המפרשים לפרש מלת קהלת כמו קהלת יעקב ואמר כי תלמידיו חברו הספר וכל אחד אחד כפי מחשבתו וזה חיינו ככין כלל בעבור מותר שהיה קהלת חכם והנה הוא אדם אחד ועוד בקש קהלת למכור דברי חפץ והראיה הגמור' אהי קהלת הייתי מלך וזאת שהעיד הכתו' על שלמה שאחריו לא יקום חכם כמוהו ויענין שאין בדבלין הבין רק הם כלם נכוחים למבחן וישרים למנצח' דעת ועמה אפרש אותם בדרך קצרה ח' על פי שהשלם נפשות נקראות בשם אחד בעבור התאחדם כי הנשמה תקרא רוח ונפש לכן אשים שמות להם למען לא אחרוך בתואר כל חמת ויהי שם הנפש המתחיה לאכול ולשמוח וחסק המטבל נפש ויהי שם כפש בעלת ההרגשה המתקשת פרה ונזולה רוח ויהי שם נפש בעלת החכמה נשמה גם כן חלקם רבינו סעדיה גאון זל וידוע כי בהתגבר הנפש תחלם הנשמה וחי' לה כח לעמוד לפניה בעבור היותה גוף וכל יצריו עוזרים הוטה על כן המתעסק באכילה ושתיה לא יחכם לעולם:

מה שהיה כבר נקרא שמו נודע שהוא אדם כן וכך ולמה יבקש הליכת הנפש עד שיהיה כפולני ויתכן שלא יסגורו וחי' ראוי לאיש שכל שידן עם שתקוף ממנו על כן חי' ראוי לו לבקש מה שהחיים מבקשים ויעשה זאת כנגדם שהיה כמו הם: כי יש דברים הרבה חוץ מהליכת הנפש מתלות העולם לקבץ הון כמו לבקש

מה שהיה כבר נקרא שמו נודע שהוא אדם כן וכך ולמה יבקש הליכת הנפש עד שיהיה כפולני ויתכן שלא יסגורו וחי' ראוי לאיש שכל שידן עם שתקוף ממנו על כן חי' ראוי לו לבקש מה שהחיים מבקשים ויעשה זאת כנגדם שהיה כמו הם: כי יש דברים הרבה חוץ מהליכת הנפש מתלות העולם לקבץ הון כמו לבקש

רשי

קהלת ז

אבן עזרא תתסו

לכ חכמים בבית אבל מחשבתם על יום המיתה : ולכ כסילים בבית שמחה : חן חרדים מיום המיתה ולבם בדריה כחולס : כי כקול הסירים עני קוצים חספנים בלעז : תחת הסירי תחת סיר נחשת הכפוי על תבער קוצים והם מקשקשי לתוכה חמר ר' יהושע עבן לוי כל קיסיה כד חיובן דלקן לית קלהן חיל ברם הלן סירייתח קלהן חיל למימר חן חן מן קיסיה מודיעי חן חנו מן פועלים ויס זוכר בנו חן הכסילי מרכים דכרים למר גם חנומן החספים : גם זה הכל ועמל הוא שמסר הקבה לזכריות להיות יעשים ומינותרים בהם : כי העוסק יואלל חסם כשהכסיל מקנתר את החכם מערעב דעתו גם הוא נכשל דתן נחכרס קנתרו את מוסה למרירח יי ע עליכס ויספוט ונו וערכבוהו וחברו את לבו ונרמו לו שהקפיד כנגד הקבה ואמ' והכל לא הצלת את עמך ונענס בדב' שהשיבו עתה תרחס ולא תרחס במלחמת שלטים וח' מלכיס : לכ מתנה לכ חכמה שהיא מתג' לחלם שנחמר כי ייתן חכמה : עשק' לטון ריב וקנתרו י יס פניס חרס חך מפרידין המקרחו זו מזו וכי האומר ברחם המקרח מוכיח פ מחוכר למקרח פ שלפניו : טוב אחרית דבר מרחשיטו כ כממעמו ברחשי' הדב' חן חנו יודעי מה יהא בסופו אבל כשהחרית טוב נמר בטובה דבר אחר טוב אחרית דבר מרחשיטו בזמן שהוא מרחשיטו טוב שכתבונו לטובה כשהחתיכו בו רבי מחיר חן קאים ודריס כוליה מילתח דחלישע בן חכמיה במדרש קהלת : אך רח' המחיר רוננו ואין ממחר לריב : אל תבהל אל המחר : אל תחמר מה היה שהימים ונו' אל תתמה על הטובה שהיתה באה על הצדיקים הראשונים כדור המדבר ודורו של יהושע ודורו של דוד : כי לא מחכמה שאלת' שהכל לפי זכות השגרת : טובה חכמה ונו' חכמתם עמדה להם עם פחלת זכות חנותם כי טובה היא החכמה : ויתר לרוחי הסמש יתרון היא החכמה לכל הבריות רוחי השמש הן כל הבריות כדתן הנודר מרוחי החמה חסור חן בסומין לא נתכוון זה אלל במי שהחמה נראת חותו : כי בצל החכמה בצל הכסף כל מי שיסנו בצל החכמה יסנו בצל הכסף שהחכמה גורמת לעושר שיבא : ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה ועוד החכמה יתירה על הכסף שהחכמה תחיה בעליה : ראה

לב חכמים בבית אבל ולב כסילים בבית שמחה : טוב לשמע גערת חכם מאיש שמע שיר כסילים : כי כקול הסירים תחת הסיר כן שתק הכסיל גם זה הבל : כי העשק יהולל חכם ויאבר את לב מתנה : טוב אחרית דבר מראשיתו טוב ארך רוח מנבה רוח : אל תבהל ברוחה לכעוס כי כעס בחיק כסילים ינות : אל תאמר כה היה שהימים הראשנים היו טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת על זה : טובה חכמה עם נחלה ויתר לראי השמש : כי בצל החכמה בצל הכסף ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה :

למרתח ולמימר פתגמי סרפנותא כלפי שמטי ארום אין אנת סבל ושתבק לך ואין את מסרב ומרתח דע ארום ותהא בעטף שטי' ינות עד פרן דיהובר יתהון : ובעדן עשקך לא תימר מה דהות קדמת דנא טב בעלמא קרמין חנו טבין ואנשי דרא ההוא חנו שפירי עוברת יתיר מן אלן בגין כן טבא הוה מטי להון ואנת לא על חוכמתא שאלתא על דנא : טבתא חוכמתא דאורייתא עם אחסנת ממונא ויתיר לגבר למחיו מדבר בענותנותא עם גוברין דירי ארעא דחון טב וביש תחות שמשא בעלמא דרין : ארום היכמה דמסתתר נברא בטלל חוכמתא היכרין מסתתר בטלל כספא בעדן די עבר מניה צרקתא ומותר מנדעא חוכמתא דאורייתא תהי ית קדרא מבית קבורתא לעלמא דאטי :

החכמה ובלהזכות בצל מערים : ובתרחיה והחכות בצל מערים : בצל דליותיו תשננה : בצל כנפך חסותיני בצל כנפך יחסין : בצל שדי יתלונן :

לגרונין דחכמיא אונן על הורבן בית מוקדשא ועצב על גלות בית ישראל ולב שטי' בדתו בית ליצנותהון אכלין ושתן ומתפנקין ולא יתבוין על לבהון סנוף א אחיהון : טב למתב במדרש בית אולפנא ולשמע גווף גבר חכמא באורייתא מגבר דאזל למשמע קל טבלא דשטי' ארום כקל קבלת פובין דמתוקרין תחות דודא כדיון קל חוכמא דשטיא אוף דיון הבלו ארום אנטא יתהל פחכמא בגין דלא אזל באורייתא ומחוכר במלוי בישא ית ח חוכמת לב חכמא דאתיחבת לה במתנא מן שטיא : טב סוף עסקא מן שריויה דבשרויה לא אשתמדע לגבר פה דעתיר למהוי בסופיה אלהן סוף מלתא טב א אשתמדע לגבר דטב הוא וטב מן קדם יי גבר די שליט ברוחיה ומכבש יצריה מגבר דאזל בנסות רוחיה : ובעדן דתייתי עלך אוכתתא מן שטיא לא תבהל בגפשך ל למרתח ולמימר פתגמי סרפנותא כלפי שמטי ארום אין אנת סבל ושתבק לך ואין את מסרב ומרתח דע ארום ותהא בעטף שטי' ינות עד פרן דיהובר יתהון : ובעדן עשקך לא תימר מה דהות קדמת דנא טב בעלמא קרמין חנו טבין ואנשי דרא ההוא חנו שפירי עוברת יתיר מן אלן בגין כן טבא הוה מטי להון ואנת לא על חוכמתא שאלתא על דנא : טבתא חוכמתא דאורייתא עם אחסנת ממונא ויתיר לגבר למחיו מדבר בענותנותא עם גוברין דירי ארעא דחון טב וביש תחות שמשא בעלמא דרין : ארום היכמה דמסתתר נברא בטלל חוכמתא היכרין מסתתר בטלל כספא בעדן די עבר מניה צרקתא ומותר מנדעא חוכמתא דאורייתא תהי ית קדרא מבית קבורתא לעלמא דאטי :

ובתחמת הכסף עם הרחוק הנכח הכסף אז תפקח מעט עני הכסף להבין חכמת הנויות לכן לא תוכל לדעת החכמות העליונות בעבור כח הרחוק המבקשת שררה והיא המולידה הכסף והנה זה פירוש טוב כעם משחק ונכון כי ברוב פנים יטוב לב היא הדאגה כמו מדוע פניכם רעים וענין לב הוא הסכל ואחר שתתגבר הנשמה על הכסף כ בעזרת הרוח זריכה הנשמה להתעסק כ בחכמה שתצוד אותה עד שתנכח הרוח ומהיה תחת ידיע וזה פירוש אל תבהל כ ברותך לכעוס וענין כי כעס בהיק כסילים ינות שהוא עמיהם ל לעולס ולא חנו מהס ועס החכם לא ימצא כיהס בעתולדיך ו וענין כי ברוב חכמה רב כעס כענין אל ת מתחכם יתר כי רוב החכמה ירבה כעסו על הכל העולם ועל בני העולם ויבא מן ה היישוב כענין למה תשומס ויון בלא עתו על כן הטוב לחלם פ שיסקול כל דברת נ ועינו במחוזי דק ויתן חלק לכל נפש בעתו וענין והסר כעס מלכך הן סלח ממסול הרוח עלך וכן והעבר דעה מכסך היא ה התאנה כי חס חכל כל מחלל פיתוחה י יביא דעה על בשרו וכן חס הוסף על המשגל יביא דעה חולה על בשרו וענין בשר הוא גופו והנה הזכיר בפסוק הזה סימלים חלם בכל יכלתו הרחם בעלת הכעס והכסף בעלת התאנה וענין טיב אשר יפה לחכל ולשתת כנגד הכסיל העמל לקבץ ממון ולא יתענג ממנו טוב ללכת אל בית אבל הוא האמת וענין כי מה יותר לחכם שאס יעשה החכם כמעשה הכסיל סלח תשבוע נפשו מה יתרון יס לו ופסי יתרון לחכמה הוא האמת וכן ושבחתי אני את השמחה כי היגעים בעולם וחינים מבקשים חכמה השמחים הם יותר משובחים מהדוהנים לאלל ולשמחה מה זו עושה הוא האמת ופי' ושבח אני את המתים כנגד העשוקים וענין כי לכלב חי הוא טוב דברי בני האד וגם כתי' למעלה וגם לב בני האד מלא דע והוללות בלבב וכן כי חן מעשה וחשבון דבריהם וענין כי עת לכל חפץ הוא האמת וענין וטוב לא יהיה לרעע ולא יחרין ימים ככל על הרוב ידבר וענין יס רעע הוא הנמצא לפרקים מצטים וכבר הזכרתי בתחלת הספר כי בעבור רע מעט חן בחכמ' העליונה למנוע טוב רב וכלו זה בספר משלי סיחמר וקובץ על ידי רבה והוא האמת ויס מכור ונכף עוד הוא המעט וכן יס רעשים שמעי' אליהם כמעשה הצדיקים אשר תמצא בספר הזה דבר ופעם סנית יראה סיחמר הפך הדבר גם כי תמצא בספר משלי כמו אל תען אל בית אבל חמר כי חכמי לב חפילו כסלח ילכו אל בית האבל תמיד בלבים : טוב יותר טוב יהיה למי שאינו חכם לטמוע גערת חכם בו ויתר תועילנו וחם הנערה תועיל חן כי דברי חכמות והענין שחפילו גערת חכם כעם יותר תועיל ותתעב הנשמה בה משמוע סיר כסילים : כי כקול סירים כמו קוצים מלשין הגני סך את דרכך בסירים והענין שיעים על דרכס סירים וקוצים ותחת הסיר כמו שבנתנו על סיר הבשר ובח סיר עם סירים ביחד נחיימו מענין חלד והוא לשון צחות כמו רוכבים על שלטים עירים ושלטים עירים להם ואחר גם זה הבל וישוב על סיר כסילים ועל השחק והשמחה שלהם חן טעם לה וענין כי חס קול ונעקה כקול הסירים : כי העוסק הדיבר כי הטוב לחכם סלח יתעסק בדברי השחק והזכי' סיס דבר שישיבן מהולל והוא העוסק וחמר דבר טרס מתנה בעבור היות ויחלד לשון זכר כענין וסונא מתנו' יהיה וכמה עד כמצא עולתה כך : טוב אחרית דבר מרחשיטו חמר כי החכם ראוי סלח יחב מתנות וכל דבר שיעשה יביט מה אחריתו כי הוא העיקר הלח תראה כי החכ' יחכל רבוחה היא מדה בראשונה בעבור שתועיל באחרונה וימע עזמו מלאכול מתוק שהוא טוב בראשיתו ורע באחריתו וסיהיה חך רוח וחרך הוא סס התחאר על משקל ילד ויבא הלך יתך שואת : אל תבהל י ענין תבהל כמו אל תמהר וכן ויבהילו להביא את המון וכבר פירשתי הפסוק הזה בפסוק טוב כעס : אל תחמר עזוננו מצוה ומזהיר לחכם שיסמח בחלקו וחם היה עני כמו שכתוב למעלה מה לעני יודע ויחמר סלח יתעסק בדברי קדמת ממון כי חס מה שיסיפיקנו ולא יכעס בעבור פסי לכסיל ממון רב ממנו ויהיה חך רוח וחל יחמר מה היה כמו סיחמרו הכסילים חס ירדו מגדולתם סנהפק העולם כי המצין דע כי הימים פיים והמערכות העליונות הם הם רק המקבלים ישתנו חיס חיס כפי חלקי : פטובה חכמה וחס יתכן שתהיה לחכם תלה טוב הוא לו ויתר טוב לרוחי השמים כי יכבדו אותו בעבור עשרו : כי בכל חז יהיה החכם חוכה בצל החכמה וכל הכסף חן יס הפרס כן כל חכמה וכל הכסף שהחכמה תחיה בעליה כי החכמה היא זורת הנשמה העליונה שחינה מתה בזות הגוף :

ראה והחכם שאין לו כחלה וכסף ישמח בחכמתו ולא יכעס בעבור עניו כי כבר

שלא דוסי' שלא מלא כמו קוצר וחצונו מעמר' ברוך יי' שלא נתנו טרף לשינוהם' שלא עמל בו יחננו חלקו' שלא

היו מסתכל יתר עזבדא דין ונבורתיה די עבד ית סמיא ית גבינא וחנירא למהודרוון

ראה את מעשה האלהים כי מייובל לתקן את אשר עותו: ביום טובה

לחיסא עלוהי דלא למקטליה ולא תתחכם בכו ויתיר הוכמת רשיעא דקימין בדרך וליא תאלף

בליש' וסי' איש אל יותר מסנו דמן' ויותר סמנו מאה רכב דשמואל' וחברו דרה' ואת היות' החרמנו' כי מה יותר

תשובים מכיין כפעל ויש חומ' כי לנשות השין חינה לחסרון לון כפעל רק לחסרון תיו' התפעלו והיה רחוי סיה' תשומ' כי לא ימא מכיין כפעל כפעלי הפפל סימאנו

את כולם' ודי סניהם יקיים הצדק והרשע כהילכתו: החכמה תענו לחכם' לפי שחמ' א' תרשע הרבה חס רשעת מעט א' תוסף עליו א' שפסם במעשי' ונתהא תהוא

ראה את מעשה האלהים: היותו הוא מתוקן הכל לפי הפעולה של חכם גן עדין לנדיקים ונהינם לרשעים ראה לך בחינה מדבק: כי מי עכל לתקן' לאחר מיתה את הדבר אשר עוותו בחייו: ביום טובה היה בטוב' ביום שיש בידך לעשות טובה היה בעושי הטובה: (ביום רעה ראה) כפתבה הרעה על הרשעים אתה תהיה מן הדואים טוב' ויבאז ורחו בפני האכסים עומר' ולא תהיה מן הנרחים והיו דיראון לכל בסר: גם את זה לעמת זה' הטובה נסכר פעולתה לעמת הרעה וסכר פעולתה: חסר לא ימנח האדם אחריו מחומה' ל להרר אחריו של ה' כה' יס צדיק חובד בצדקו' חלפ' שהוא חובד עולמו עומד' ב בצדקו מעשה ביוסף בן פינחס הכהן' ש פעלתה נומי בדגלו קראו לרופא לחתוך רגלו חמר לו כסא חמה מניע לחוט הסערה הודיעני וכן עשה קרא לחוניא בנו חמ' לו בני עד כאן היית חייב ליטפל כי שאין כהן מטמא לאבר מן החי מחבי': אל תהי צדיק הרבה' כשאלו שדימ להיות צדיק וריחם על הרשעים: ואל תתחכם יותר' לדון קל וחומר של שטות ומה על כפש אחת חמר' תורה הבח ענלה ערופה וכו': ואל תרשע הרבה' ח אפילו רשעת מעט אל תוסף להרשע: למה תמות בלא עתך' כ כשאלו סכ' וימת שאלו במעלו אשר מעל בנוב עיר הכהני' ובעמלק: טוב אשר תאחז בזה וגו' אחז בצדק' ו וברשע חס חמר לך הנביא הצדיק' דבר שהוא דומה לך לרשע כגון שאמר שמואל ל לשאל אל יקל בעיניך לפקפק בו: יבא את כולם' ודי סניהם יקיים הצדק והרשע כהילכתו: החכמה תענו לחכם' לפי שחמ' א' תרשע הרבה חס רשעת מעט א' תוסף עליו א' שפסם במעשי' ונתהא תהוא על החטא חמר החכמ' תענו לחכם' שהיא יועצתו לטוב בתשובה: מעשרה שליטים' מצינו ביחסינו שהעיד עליו הכתוב וכמוהו לא היה לפניו מלך וגו' הרי עמדה לו חכמתו שפספס במעשיו וטוב לו מעשרה מלכים שהרשעו ולא סבו מורכס: אשר היו בעיר' בירוסלם רחבעם אחיה אחויה יואש אחרי מות יהויאדע אחויה חמו מנשה חמון יהויקי' צדקיהו: כי אל חן צדיק בחרן' לפיכ' כריך לפספס במעשיו: גם

שאין מעלה גדולה הימנה רק הזהיר שלא יתעסק בה תמיד רק יתן חלק לבנו כלי סיהיה ואמר כי יותר עח וכח יש לחכמה מעט שליטים רבים ומיין עשרה בעבור היותו סך חשבון ויהי ראש הכלל כי כל מה שיש למעלה ממנו הם אחרים ובעבור היות עיקר כל דבר הראש והמצעיתו וסופו היה החלק בלשון הקדש בתמלה והיוד בסוף והנה היו והיו חשבון עגול וסוד גדול יש בכלם בשם הנכבד והנודא שאינו שם מדה והוא מן האותיות הנכבד' ולכן אשר היו בעיר הראות עזום בהתחבר כלם במקו אחד בהסכמ' אחת ויש מלכ' כי זה רמז לנבגלים והוסף אחד ואיכנו ככון: כי אדם' חזר לכאר ענין אל מהי צדיק הרבה וענינו דע כי לא תוכל שלא תחטא כי חן' חכם אשר לא יחטא בפועל או בדבור או במחשבת ככתוב בספר משלי בשבע התועבות לב חודש מחשבות חן וענין אשר יעשה טוב תמיד ולא יחטא לעולם: גם

4-5-3 רשי 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

גם לכל הדברים וכו' לפי שדבר בשאלו שקבל לשון הרע על נזק עיר הכהנים ועליו נאמר לא תרשע הרבה חמר גם לכל הדברים וכו' אשר ידברו חליך הולכי דכיל חלמתן לכך לקבלן: חמר לא תשמע את עבדך מקללך חן טוב חמר תטה אונק לשמע את עבדך מקללך דבר חמר מעשרה שליטים חלו עשרה דברים המחייבים את האדם

גם לכל יאמר לחכם אם תרצה למצוא מנוחה אל תתן לכך לדברי בני חרם וחילו היה מקללך וחכילו עבדך כי חס תתן לכך לדבריה תכעס ויחטף חור חכמת הנשמה: כי גם כל פעם בלשון הקדש חובר על לשון זכרים ולעולם הוא לשון נקבה חוץ מן חך הפעם הזה של שמעון והענין חל תחום לדברי המבזים והמקללים כי כבר תדע שגם ח

אתה ואתה ה' כתי' את וקר' אתה וכו' ואת הגדת היום את אשר עשית את הלא את שכת בעדו את כי גם פעמי רבות ידע לבך את אתה הוא י' לברך את עשית את השמים ואת ונפשי נבהלה מאד ואינון מן כט מלך חסדי ה' בסוף תיבותא וקר' וסי' נספר בספר רבת כמערכת אות הוא בסד: ימלט' וסי' נספר במלכים א' סוף סימן יח וירמיה

גם לכל הדברים אשר ידברו אל תתן לבך אשר לא תשמע את עבדך מקללך: כי גם פעמים רבות ידע לבך אשר גם את קללת אחרים: כל זה נסיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה מכני: רחוק מה שרירה ועמק עמק מי ימצאנו: סבותי אני ולבי לדעת ולתור ובקש חכמה וחשבון ולדעת רשע כסל והסכלות הוללות: ומצא אני מר ממות את האשה אשר היא מצודים וחרמים לבה אסורים ידיה טוב לפני האלהים ימלט ממנה וחוטא ילכד בה: ראה זה מצאתי אמרה קהלת אחת לאחת למצא חשבון: אשר עוד בקשה נפשי ולא מצאתי

אתה ואתה ה' כתי' את וקר' אתה וכו' ואת הגדת היום את אשר עשית את הלא את שכת בעדו את כי גם פעמי רבות ידע לבך את אתה הוא י' לברך את עשית את השמים ואת ונפשי נבהלה מאד ואינון מן כט מלך חסדי ה' בסוף תיבותא וקר' וסי' נספר בספר רבת כמערכת אות הוא בסד: ימלט' וסי' נספר במלכים א' סוף סימן יח וירמיה

אתה ואתה ה' כתי' את וקר' אתה וכו' ואת הגדת היום את אשר עשית את הלא את שכת בעדו את כי גם פעמי רבות ידע לבך את אתה הוא י' לברך את עשית את השמים ואת ונפשי נבהלה מאד ואינון מן כט מלך חסדי ה' בסוף תיבותא וקר' וסי' נספר בספר רבת כמערכת אות הוא בסד: ימלט' וסי' נספר במלכים א' סוף סימן יח וירמיה

אתה ואתה ה' כתי' את וקר' אתה וכו' ואת הגדת היום את אשר עשית את הלא את שכת בעדו את כי גם פעמי רבות ידע לבך את אתה הוא י' לברך את עשית את השמים ואת ונפשי נבהלה מאד ואינון מן כט מלך חסדי ה' בסוף תיבותא וקר' וסי' נספר בספר רבת כמערכת אות הוא בסד: ימלט' וסי' נספר במלכים א' סוף סימן יח וירמיה

אתה ואתה ה' כתי' את וקר' אתה וכו' ואת הגדת היום את אשר עשית את הלא את שכת בעדו את כי גם פעמי רבות ידע לבך את אתה הוא י' לברך את עשית את השמים ואת ונפשי נבהלה מאד ואינון מן כט מלך חסדי ה' בסוף תיבותא וקר' וסי' נספר בספר רבת כמערכת אות הוא בסד: ימלט' וסי' נספר במלכים א' סוף סימן יח וירמיה

אתה ואתה ה' כתי' את וקר' אתה וכו' ואת הגדת היום את אשר עשית את הלא את שכת בעדו את כי גם פעמי רבות ידע לבך את אתה הוא י' לברך את עשית את השמים ואת ונפשי נבהלה מאד ואינון מן כט מלך חסדי ה' בסוף תיבותא וקר' וסי' נספר בספר רבת כמערכת אות הוא בסד: ימלט' וסי' נספר במלכים א' סוף סימן יח וירמיה

אתה ואתה ה' כתי' את וקר' אתה וכו' ואת הגדת היום את אשר עשית את הלא את שכת בעדו את כי גם פעמי רבות ידע לבך את אתה הוא י' לברך את עשית את השמים ואת ונפשי נבהלה מאד ואינון מן כט מלך חסדי ה' בסוף תיבותא וקר' וסי' נספר בספר רבת כמערכת אות הוא בסד: ימלט' וסי' נספר במלכים א' סוף סימן יח וירמיה

אתה ואתה ה' כתי' את וקר' אתה וכו' ואת הגדת היום את אשר עשית את הלא את שכת בעדו את כי גם פעמי רבות ידע לבך את אתה הוא י' לברך את עשית את השמים ואת ונפשי נבהלה מאד ואינון מן כט מלך חסדי ה' בסוף תיבותא וקר' וסי' נספר בספר רבת כמערכת אות הוא בסד: ימלט' וסי' נספר במלכים א' סוף סימן יח וירמיה

אתה ואתה ה' כתי' את וקר' אתה וכו' ואת הגדת היום את אשר עשית את הלא את שכת בעדו את כי גם פעמי רבות ידע לבך את אתה הוא י' לברך את עשית את השמים ואת ונפשי נבהלה מאד ואינון מן כט מלך חסדי ה' בסוף תיבותא וקר' וסי' נספר בספר רבת כמערכת אות הוא בסד: ימלט' וסי' נספר במלכים א' סוף סימן יח וירמיה

לכדי חובר השבון על לטון נקבות והוא לטון זכר כמו עונות והענין שפעם האלהים את האדם להיות ישר העלך בדרכי ישרה וכמה בקטן ארצות עקלקלות וגם זה הענין סמוך בפסוק שלמעלה שחטה אחת די לחים: מי כהחכם ים מלה מוספת עבמה נאחרת עמה כמלת אל בקצף תוכיחני ימי ראוני וחל ימות מתן

הדם אחד מחלף מצאתי בנהגן שבועים אלף כנסים למקרה חן יצאים מהם להצליח שרחויים למשנה חלה מאה נאותם מאה סכסכו למשנה חן יוצאין מהם לתלמוד אל עשרה מאות עשרה סכסכו לתלמוד חן מכלים מהם כל אחד להוראה הרי אחד מחלף: וחטה בכל חלה חפי בחלף לכך חטה כדך להזהר בה: לבד ראה זה מצאתי

בסתר יכפה חף וכן ימנח חות מוסך אחר כמו מאל חכך ועזרך נחת שדי הוא ומחת שדי והוא דבק עם ה הפסו שלמעלה עידי חכך יעקב כל זה בח לך מאל חכך והוא יעזרך לעולם וחמר הנחון רב סעדיה זל פעניו אסאל מאל ח חכך ועזרך ועל שמי הפירושו צריכה ת תוספת מל על חת וכן מייסרס אהבך ומייסרס הוא תואר היין וכמהו יתהלך במייסרס וכן כיון ה הטוב הולך לדודי ל למייסר וישוב אהבך על העלמות הנזכרות בכסוק הרשון וכן מי כהחכם ומי כידע פשר דבר ויתכן היות פירושו מי כהחכם מי שהוא יודע פשר דבר ומלת פשר מומספת ארמית והענין למה יתעסקו בני חכם לחסוב חשבונות רבים שלא יעילו חן מי ש שהוא על דרך ישרה כמו החכם המבקש חכמה וידרום לדעת פשר כל דבר מה ח חפץ יש בו ולמה כן ויתכן היות פשר המך סופו בתוכו מן כי לא פארם וענין חכמת חכם תאיר פ כניו תפיס אור בפניו והענין תסיר כעם כ כענין באור פני מלך חיים וענין נע פני יסוכא נזר ענות פנים ממנו כי החכמה תוליד הענוה כי בהתגבר הנשמה על הרוח יסיר הכעס וענות המנח: חני כאשר הסלים להוכיח החכם שיסמר מבח החשק שב להזהירו שלא ישען על חכמתו ויבזה מצות מלך מקומו בעבוד היותו כסיל כנגדו וענין חני חני אכזר או אזהיך על שני דברי שלא תמרה אותם האחד מה שיכח ממי המלך והשני מה שיכח מפיך נס אתה כנגד השם הנכבד והנורא כי המלך לא ינקה כל אשר ימרה את פיו ומלך האמת לא ינקה את אשר ישא את שמו לשוא: אל תבהל תלך מצאנו בלסון הזאת ונדעה כדדפה אל תרבו תדברנו ועיקרם נדעה לדדוף א תרבו לדבר ויתר נכון הוא שיחסר סין שהו במקו אשר ויהיה כן נדעה סכדדפה א תרבו סתדדב וכן זאת מלת תלך אל תבהל מפניו ללכת או א תבהל מפניו סתלך אל ימהר לכך סתחטוב סתוכל ללכת מפניו פני המלך כן תעמוד על דבר שהוא רע בעיניו כי כדדדונו יוכל לעשות לך: באשר בכל מקום סדבר המלך עם פלטון הוא עליך ואח מי יוכיחו להצילך מידו כי הכל יפחדו ממנו חס גן לכשר וחס חף כי למלך האמת סמלא כבודו מעלה ומטה: שומר לא ידע דבר רע כי לא יבא לו כבוד ועת ומספט ידע לב חכם ים מפדשים את במקום הזה כמו חכמה ויאמרו כי כעמו לעות את יעף דבר ביד חים עתי יודעי העתים יודעי בינה לעתים וזה איננו נכון כי פירוש לעות את יעף לשום לו עת והוא יעיר בבקר בבקר ואים עתי סיהיה מוזמן ללכת לאות העת ולא יתעכב או יהי פירושו סמנהגו ללכת בכל עת בסנהג למדבר הנזכר וענינו כמו רביל יודעי בינה לעתים כבר פירשו דל שהז מחסבי עבורי הסכים יודעי העתים הם חסבי המולות ופי' אחר שומר מצוה לא ירצה לדעת דבר רע וענין עת ומספט דבק עם הפסוק סלאחריו: כי לכל ידע החכם כי לכל חפץ ים עת ולא יכנס להלחם עם חים שהסעה מסחקת לו וענין כי רעת האדם חלע סדע כי עת לכל חפץ ולא ידע מתי תגיע העת מן רעה רעה: כי איננו לא ידע מה יהיה ואם ידע דברים על דרך כלל או כיונות סנסה מי יגיד לו כפרט כאשר יהיו הדברים: חן חכם ואלו היה יודע מתי ימות מה יועילנו כי חן חכם סים לו יכולת לכלוא את הרוח ויה הפסוק יורה

ישנא ל וכתוב א חכמת אדם תאיר פניו והוא דר מן מלך דמשמשין א בסוף חיבות ולית לחון וזוא וסי' נסם' בספר רבת' בסערת אוח האלף בסד: שומר י מל וסי' נסר בשמואל א סימן ז' ומשלי סימן י' ע'ט: ברוח ג' קמצן וסי' מפרק הרים' אין אדם שליט ברוח לכלוא' חכמת כל אשר היה ברוח בודה: גבר שלים חכי בלא הכולא מן יומי אדם עד די אתיליד אברהם צדיקא די אשתבח מהימן וזפי גין אלף מלכין דאתפנשו למעבר מנדליא בבבל ואתתא דבבל אלון נשיהון דמלכיא פשרה לא אשכחיתו: לחוד חיי דין אשכחית די עבר יי אדם קדמארה תקין קדמוי וזפי וחייא וחורה אנהו אטעיו למיכל מן פריא דאילנא דאכלין פרחי חפימין למידע בין טב לביש ונרמו לאסתקפא עלוהי יום מותא ולכל דידי ארעא ואנון תבעו למשפח חשבונין סניאין בגין לאיתאה מחתא על דידי ארעא ז ח מן הוא חפימא דיביל למקם קבל חוכמתא די ולמדע פשר מליא כנביאיא חוכמתא דגבר חפים תגדר זיו אפוזי בני צדיקא וחציף אפיו סתחלפון כל אורחתייה מטוב לביש: הוו זיהיר ית פופד על גזירת מלכא למטר מרה די פקדנך ועל עסק מונגתא די אודהר ולא תימי בשום מימריה על מן: וכעין רונגא די לא תנוח ליצאה קדמיה אתבהל קדמיה אול וצלי ותיעי רחמין מציה בגין דלא תקום בפנתם ביש ארום רבון כל עלמין די כל די יצבי יעברו בתר דאתגזיר מיקרא דמלכא דשליט על כל עלמא מתעבדא בבהלו ומן הוא נברא דמחי פזייה וימר ליה מה עבדתא: דא תי ועדן צלותא ודין וקשוט אשתמודע בלב חפימא: ארום לכל עסקא אית עדן טב וביש ועיל דין קשוט אתרן כל עלמא זכר אתגור מן קדם יי למחי פודענותא בעלמא על חוברת אנשין עבדי בישא דסניאין עליוהון: ארום ליתו חפים מה דעתיד למחי בסופיה עלוהי ארום בעדן די יהי רעוא מן קדם יי לאבאשא ליה מן הוא די חיו ליה לית אנש דישלוט ברוח נשמתא למכנע ית נשמתא דחיי בגין דלא יפסוק מן גופא דאנשא ו לרת

אדם אחד מאלף מצאתי ואשה בכל אלה לא מצאתי: לבד ראה זה ל מצאתי אשר עשה האלהים את האדם ישר והמה בקשו השבנות רבים: מי כהחכם ומי יודע פשר דבר חכמת אדם תאיר פניו ועו פניו ישנא: אני פירמלך שמר ועל דברת שבועת אלהים: אל תבהל מפניו תלך אל תעמר בדבר רע כי כל אשר יחפץ יעשה: באשר דבר מלך שלטון ומי יאמר לו מה תעשה: שומר מצוה לא ירע דבר רעועת ומשפט ידע לב חכם: בילכל חפץ יש עת ומשפט פי רעת האדם רבה עליו: כי איננו ידע מה שיהיה כי כאשר יהיה מיגיד לו: אין אדם שליט ברוח לכלוא את הרוח

ח

שבחה לעולם תקלה על ידה: אשר עשה הקבה את האדם הראשון ישר: והמה משכדוונה לו חנה אסתו וכעשו סכים ונקראו המה: בקמו חשבונות רבים מוזימות ומחשבות של חטא כך נלדס במדרס: מי כהחכם יודע מי בעולם חסוב כאלס חכם: ומי יודע פשר דבר פשרן של דבר כמו סמינו בדניאל מתוך חכמתו סהיה חכם בירוח ס סמים נתגלו לו רזי פשרי מי כמסה עוסה פשרים בן ישראל ל לחביהם שבסמים: ועו כניו יסוכא מסחר הבריות עד כי ירחו מנשלת חלו כי קח ער פניו: חכי פי מלך שומר לביכך חני כדך וככו לסמוד פי מלכו של עולם סהיה הטובה שבכולן ועל דברת סבועת חללים סנסכענו לו בחורב לסמוד מכותי ל' חני ככן לסמוד פי מלכי האומות ס המעלי' בנו כגולגולית וחארכויות: ועל דברת סכוע חללים ונלכד סלא יעבירונו חת ס הסבועה סנסכענו ל למקום ועל דברת ואלל דברת סבועת אהי' חסמו' פי המלכים וכן מצינו בחכמה מישאל ועמריה סחמרו לכבד נזר לך חמרן מלכא כבוכד נזר לא חסחין חנחכא על הדא פתגם להתבוך חס מלכא למה כבוכד נזר ואם כבוכד נזר למה מלכ' חלא כך חמרנו לונך חנו אומרים דחת מלכא לנו לעבודה ולמיסים ונלגליות חך על דנא סחת אומר עלנא לעבוד עו כבוכד נזר חס ולא מלך וחת וכלכא סון: חל תבהל מפניו תלך חל תהי כבהל לומר סתלך ותברח מפניו למקום סחינו סליט עם סכל מקום הוא סליט: וחל תעמוד בדבר רע א תעמיד עצמך עובד בדברים רעים כי כל אשר יחפץ להפרע ממך רשות ויכולת בידו לעשות: באשר דבר מלך פלטון בסביל אשר דבר הקבה מוסלת היא ומי יאמר לו מה תעשה: ואם שומר מצוה חטה לא תדע דבר רע ולא תבוך: ועת ומספט ידע לב חכם החכם יודע סים עת קבוע לפקודת רשעים ומספט ים לפני הקבה סמכו להפרע מהם מספט יוסטי'כא כלעו והיה הפודענות: כי לכל חפץ שהאלס עושה חכמו ועובר על דת ים עת להפרע ומספט ופורענות מוככת: כי רעת האדם רעה עליו כאשר רבת רעת האדם וסחתו גדושה חז בה פקודתו כי משמש בלסון כאשר כמו כי יהיה להס דבר בא חלי: כי איננו יודע מה סיהיה כסהרע עובר עבירה איננו מתן לבו למה סעתיד הקבה להביאו במספט וחיו לו בכך: כי כאשר יהיה הפודענות מי יגיד לו להמלך בו וליטול בו עצה וליטול רשות כי פתע פתאום יבואנו: חן חכם סליט ברוח ברוחו ויכדו סל פלוחו סל מקים לכלוא ולמוע ממנו חת הרוח סבגופו סלא יטלנו מלחך המות: ואח

וכן מצינו בחכמה מישאל ועמריה סחמרו לכבד נזר לך חמרן מלכא כבוכד נזר לא חסחין חנחכא על הדא פתגם להתבוך חס מלכא למה כבוכד נזר ואם כבוכד נזר למה מלכ' חלא כך חמרנו לונך חנו אומרים דחת מלכא לנו לעבודה ולמיסים ונלגליות חך על דנא סחת אומר עלנא לעבוד עו כבוכד נזר חס ולא מלך וחת וכלכא סון: חל תבהל מפניו תלך חל תהי כבהל לומר סתלך ותברח מפניו למקום סחינו סליט עם סכל מקום הוא סליט: וחל תעמוד בדבר רע א תעמיד עצמך עובד בדברים רעים כי כל אשר יחפץ להפרע ממך רשות ויכולת בידו לעשות: באשר דבר מלך פלטון בסביל אשר דבר הקבה מוסלת היא ומי יאמר לו מה תעשה: ואם שומר מצוה חטה לא תדע דבר רע ולא תבוך: ועת ומספט ידע לב חכם החכם יודע סים עת קבוע לפקודת רשעים ומספט ים לפני הקבה סמכו להפרע מהם מספט יוסטי'כא כלעו והיה הפודענות: כי לכל חפץ שהאלס עושה חכמו ועובר על דת ים עת להפרע ומספט ופורענות מוככת: כי רעת האדם רעה עליו כאשר רבת רעת האדם וסחתו גדושה חז בה פקודתו כי משמש בלסון כאשר כמו כי יהיה להס דבר בא חלי: כי איננו יודע מה סיהיה כסהרע עובר עבירה איננו מתן לבו למה סעתיד הקבה להביאו במספט וחיו לו בכך: כי כאשר יהיה הפודענות מי יגיד לו להמלך בו וליטול בו עצה וליטול רשות כי פתע פתאום יבואנו: חן חכם סליט ברוח ברוחו ויכדו סל פלוחו סל מקים לכלוא ולמוע ממנו חת הרוח סבגופו סלא יטלנו מלחך המות: ואח

שהרוח דומה לאסור בבית כלא כאשר החלמי בתחלת דבריו: ואח

רשי קהלת ח אבן עזרא תתסח

ואין שלטון של שום מלך כיכר ביום מותו בכל מקום אתה מוצא והמלך דוד
וביום מותו ויקרבו ימי דוד למוות לא הזכיר מלכות כאן : ואין משלחת במלחמה
עו לאמר חשלה בני או עבדי במקומי : את כל זה ראיתי האומר למעלה : ונתן
את לבי לכל המעשה : וגם לכל מעשה בני אדם נתתי את לבי וראיתי את אשר שלט

ואין שלטון לא תועיל המלכות למלך ולא הנסק המוכן למלחמה ומשלחת כמו
נסק וכמהו וחיתו מעבוד בשלח וענינו משלחת המלחמה ויש מפרשים במלחמה
מלחמת המתכונת הסומרת הנוף עד עת קץ עם החלי הנכנס בגוף ואם תחלש
המתכונת ימות בן אדם ופירושו רשע רע התנועה והנכות כענין והוא יסקיט
ומי ירשע וכל אשר

ימלט חוסי נסם בעמס סוף סי' ב' ואיב סוף סי' ב' : ונתן ז' וסי' נסם בסך מקץ ורמי' סוף סימן לו' : באד ד' וסי' נסם
בסך תורע ומשלי סימן כ' : על כן טבעס פור וסי' על כן לא יאכלו בני ישראל : על כן קראו למקום ההוא סנהדון'
כי על כן הוא מרפא את ידי דרמיה' : על כן הרה אף י' בעמו' : על כן לא ידרכו כהני דגון' : על כן אנכה בכבי יעזר'

ואין שלטון ביום המות ואין משלחת
במלחמה ולא ימלט רשע אתו
בעליו : את כל זה ראיתי ונתן
את לבי לכל מעשה אשר נעשה
תחת השמש עת אשר שלט האדם
באדם לרע לו : ובכך ראיתי רשעים
קברים ובאו וממקום קדוש יהלכו
וישתכחו בעיר אשר בן עשו נס זה
הכל : אשר אין נעשה פתגם מעשה
הרעה מהרה על כן מלא לב בני
האדם בהם לעשות רע : אשר הטא
עשה רע מאת ומארץ לו כי נס יודע
אני אשר יהיה טוב לראי האלהים
אשר יראו מלפניו : וטוב לא יהיה
לרשע ולא יארץ ימים כצל אשר
אין ירא מלפני אלהים : יש
הכל אשר נעשה על הארץ אשר
יש צדיקים אשר מגיע אלהם
במעשה הרשעים ויש רשעים
שמגיע אלהם במעשה הצדיקים
אמרת שגם זה הכל :

ובזמן רחוק יעביר ביש מאה שנים ומן
קדם יאתי היבית ליה ארכא בנין דיתוב ארום
אתגלי ליה ברוח קודשא וידעית אנא דיהי
טב לעלמא דאתי לרהיבא דני דדחלו מן
קרמיה ועבדין רעותיה : וטב לא יהי
לרשיעא ולא יהי ליה ארכא לעלמא דאתי
ובעלמא דני ותקטעון יומי יהיה יערקון
ויחלפון בטלל בנין דליתיהו דהיל מן קדם
אית הכל דאתגור למהו מתעבר על
אפי ארעא דאת צדיקא דמטי להון ביש
כאלא אגון עבדין בעובדי היבא ואית
צדיקא וחיות ברוח קודשא דבישא דמטי
לצדיקא בעלמא דני לא על חוביהו אלהו למבני
לעלמא דאתי וטב דמטי להיבא בעלמא דני לא על זכותיהו אלא למפרע להון אנרא על
זכותיה קלילא דעבדי למהויהו אכלון אנרא בעלמא דני ולהובדיהו חולקיהו לעלמא
ושבתיהו אנרא ית חרות אוריתא ארום
לירת טב לאנש בעלמא דני תהות שמשיא ארום אלהו למיכל

על כן מלא לב בני האדם קראו את שם המקום שהוא עמק ברכה דהי' לימים האלה פורים : אלהם בחס' בס' וסי'
אשר יש צדיקים אשר מגיע אלהם כמעשה הרשעים ב' בפסוק : השמחה ג' וסי' הרבית הגוי לא הגדלת השמחה קול
תרועת השמחה דעורא' ושבתתי אני השמחה אשר אין טוב :

כענין כי אין חרובות למוות : ובאו לעולם שנית והענין שיבאו בניהם ויעמדו
במקומם ויעמוד זכרם ואשר ממקום קדוש יהלכו והענין כי הקדושים שימתו
בלא בן וישתכחו בעיר שהיו שמה והם אשר עשו כן האמת כמו כן במת כלפחד
דוכרות : תמה חך נכרת זכר הצדיק ונסכח כל טוב שעשה והרשע מת בשלום
והיחי בנים במקומו גם זה הכל : אשר : בעביר שלא נעשה דבר נקמה והשלום
ותגמול על מעשה הרעה מהרה על כן מלא לב בני האדם חפילו בכפס לעשות
רע כי שר הפחד מהם : אשר הטא' כי יראו חוטא אחד יעשה רע מאת פעמים
ומחריך לו האלהים חלב' שידעו המבינים בכבי אדם וגם יודע אני אשר יהיה טוב
לירחי האלהים ואם לא היה מהרה : וטוב לא יהיה לרשע' בחחיתו ויש מהם
שלא יחריך ימים ככל ובעבוד היות רשע לענינים רבים פירש שיה הרשע הוא
אשר איננו ירח מלפני האלהים : יש הכל' מתחלת זה הפסוק עד פסוק גם זו
ראיתי חכמה הם ששה עשר פסוקים בענין אחד דבקים גם זה הפסוק הוא מן
הענין של מעלה יש צדיקים שמגיע אליהם מה שהיה ראוי להגיע לרשעים על
לאדם רק האכילה והשתיה ופירו' ילוננו בעמלו' ילוננו עמו זה הדבר שימת ויתענג :

ואין שלטון ביום המות ואין משלחת
במלחמה ולא ימלט רשע אתו
בעליו : את כל זה ראיתי ונתן
את לבי לכל מעשה אשר נעשה
תחת השמש עת אשר שלט האדם
באדם לרע לו : ובכך ראיתי רשעים
קברים ובאו וממקום קדוש יהלכו
וישתכחו בעיר אשר בן עשו נס זה
הכל : אשר אין נעשה פתגם מעשה
הרעה מהרה על כן מלא לב בני
האדם בהם לעשות רע : אשר הטא
עשה רע מאת ומארץ לו כי נס יודע
אני אשר יהיה טוב לראי האלהים
אשר יראו מלפניו : וטוב לא יהיה
לרשע ולא יארץ ימים כצל אשר
אין ירא מלפני אלהים : יש
הכל אשר נעשה על הארץ אשר
יש צדיקים אשר מגיע אלהם
במעשה הרשעים ויש רשעים
שמגיע אלהם במעשה הצדיקים
אמרת שגם זה הכל :

על כן מלא לב בני האדם קראו את שם המקום שהוא עמק ברכה דהי' לימים האלה פורים : אלהם בחס' בס' וסי'
אשר יש צדיקים אשר מגיע אלהם כמעשה הרשעים ב' בפסוק : השמחה ג' וסי' הרבית הגוי לא הגדלת השמחה קול
תרועת השמחה דעורא' ושבתתי אני השמחה אשר אין טוב :

כענין כי אין חרובות למוות : ובאו לעולם שנית והענין שיבאו בניהם ויעמדו
במקומם ויעמוד זכרם ואשר ממקום קדוש יהלכו והענין כי הקדושים שימתו
בלא בן וישתכחו בעיר שהיו שמה והם אשר עשו כן האמת כמו כן במת כלפחד
דוכרות : תמה חך נכרת זכר הצדיק ונסכח כל טוב שעשה והרשע מת בשלום
והיחי בנים במקומו גם זה הכל : אשר : בעביר שלא נעשה דבר נקמה והשלום
ותגמול על מעשה הרעה מהרה על כן מלא לב בני האדם חפילו בכפס לעשות
רע כי שר הפחד מהם : אשר הטא' כי יראו חוטא אחד יעשה רע מאת פעמים
ומחריך לו האלהים חלב' שידעו המבינים בכבי אדם וגם יודע אני אשר יהיה טוב
לירחי האלהים ואם לא היה מהרה : וטוב לא יהיה לרשע' בחחיתו ויש מהם
שלא יחריך ימים ככל ובעבוד היות רשע לענינים רבים פירש שיה הרשע הוא
אשר איננו ירח מלפני האלהים : יש הכל' מתחלת זה הפסוק עד פסוק גם זו
ראיתי חכמה הם ששה עשר פסוקים בענין אחד דבקים גם זה הפסוק הוא מן
הענין של מעלה יש צדיקים שמגיע אליהם מה שהיה ראוי להגיע לרשעים על
לאדם רק האכילה והשתיה ופירו' ילוננו בעמלו' ילוננו עמו זה הדבר שימת ויתענג :

על כן מלא לב בני האדם קראו את שם המקום שהוא עמק ברכה דהי' לימים האלה פורים : אלהם בחס' בס' וסי'
אשר יש צדיקים אשר מגיע אלהם כמעשה הרשעים ב' בפסוק : השמחה ג' וסי' הרבית הגוי לא הגדלת השמחה קול
תרועת השמחה דעורא' ושבתתי אני השמחה אשר אין טוב :

אבן עזרא

קהלת ט

רשי

כאשר ימנעו ושבחתי את השמחה כאשר נתתי את לבי לדעת זה הענין ולמה יגיע לנדיק כמעשה הרשע עד כדה שנתתי מעיני ביום ובלילה ברוב המחשבות וזו עיניו שב אל לבי וראיתי קצות מעשה האלהים והבינותי עיקרם לכן זה המעשה הרע שנעשה תחת השמש לא חוכל להבינו בעבור שהננינו כפסס ועמלו חכמי האדם למצוא הענין ולמה זה ולא מצאו ופירוש בשל כמו בעבור וכן כי ב

לאכול ולשתות וזוהי שנתן לו הקב"ה ולשמוח בחלקו ומדרש חגדה כל חכילה נסתיה סבקהלת חינה חלח תלמוד תורה כענין של לכו סברו וחכולו וגו' והוא ילכו יתחבר עמו כענין של והלך לכניך דדקך: ימי חייו אשר נתן לו האלהים יעשה כך וסוף המקרה מוסב על ראשו ומקרה מסורס הוא חץ טוב לאדם ימי חייו אשר נתן לו

האלהים כי חס לאכול ולשתות ולשמוח והוא חס ילכו בעמלו: כאשר נתתי את לבי חץ כאשר זה משמש ל לשון דוגמה כמו כ כאשר תעשו כן יעשה חלח לשון זמן כמו כ כאשר בא יוסף כאשר כלו לאכול וגו' חץ זה כן כשהייתי כותב לבי לדעת ולתור וגו' חז וראיתי כל מעשה ה האלהים: שנה בעיניו חזינו רוחה הרשע חסונו רוחה הממון והערייות: וראיתי את כל מעשה האלהים

שמהר לבריות: כי לא יוכל האדם למצוא וגו' חץ הבריות יכולות לעמוד על סוף דרכו של הקב"ה מה שבר כל המעשה שנעשה תחת השמש שדואים רשעים מצליחים ונדיקי יורדים: בשל אשר יעמול האדם ל לבקש בשביל אשר ראיתי הרבה עמלים לבקש ולמצוא את סוף המדה ואינן יכולין: וגם חס יאמר החכם שהוא יודע לא יוכל שהרי משה רבינו לא עמד על הדבר ב באומרו הודיעני נח את דרכיך: ולבדוד ולבדר: את כל זה בירדתי והבחנתי: אשר הנדיקים והחכמים ועבדיהם ביד האלהים והוא שופטם כדי להטיב באחריתם ועבדיהם הם תלמידיהם משמשיהם הולכי אחרתם: גם אהבה גם שחאה חץ יודעין שאר הבריות וחץ מכירין לתת לב במה יאהבו למקום ונמה הם שנואים: הכל לפנייהם לפני הנדיקים והחכמים: הכל כחשך לכל כאשר לכל הכל כותמים ללבם כאשר מניע לכל אדם מקרה אחד ויודעים שסוף הכל אשר צדיק ואשר רשע למות ומקרה אחד יש בעולם הזה לכולם כל זה הם יודעים ואעפ"כ בוחרים להם דרך הטוב לפי שיודעים שיש הפרש ביניהם לעולם הבא: לנדיק כגון נח' לרשע פרעה נכה זה נכלע זה נכלע לטוב זה משה לטוהר זה אהרן' ולטוהר אלו מרגלים אלו חמרו שבהם של ארץ ישראל ואלו חמרו בנותה אלו לא ככנסו לארץ ואלו לא ככנסו לארץ הרי מקרה אחד להם ולזכות זה יאשיהו שנחמד וזבח יאשיהו' ולאשר איננו זוכה זה אחאב שביטל את ישראל מעלות לרגל זה מת בחי' זה מת בחי' כטוב זה דוד' כחוטא זה כבוכד נכר זה בנה ב' זה וזה החריבו זה מלך חרבעים שנה זה מלך חרבעים שנה' כנשבע זה צדיקו שנסבע לטקד של גם במלך כבוכד נכ' מרד אשר הצביעו וגו' כאשר שבועה ירח זה שמשון שנחמד ויאמר אליהם שמשון הסבננו לי פן תפגעו בי חתם זה בני האדם מלא רע' שאומרים חץ דן פורענות לרשעים חץ הכל חלח לבי המקרה כי מי אשר יחבר אל כל החיים' יש בטחון כי בעודו בחיים חפילו הוא רשע וכתחבר לרשעים כמו שנחמד אל כל החיים חפילו לרשעים יש בטחון שמה ישוב לפני מותו: פי

ולראות ג' וס' לעיל בסיפרא סימן ג': ובלילה ה' וס' ולמשל ביום ובלילה שדה עמי' ובלילה יהי כנגב' ובלילה שנה בעיניו איננו ראה: נתתי אל לבי ד' בלישן נתינה אל לב וס' והחי' יתן אל לבו' כי את כל זה נתתי ולא הדדתי לאדם' ויתן אלהי אל לבי: חוטא כחוטא ג' חס וס' חזי גוי חטא עם כבד עק' אשר למיכל ולמשתה ולמחרי בטורחיה ו בחולקיה דאיתיביב ליה מן שמשי ולא יושיט ידיה בחטופין ואניסא והוא ילוגיה לשלם לעלמא ההוא ויקבל אנר שלים על טורחיה די טרח בשלמותא כל יומי חייהו דיהב ליה יי בעלמא הרין תחות שמשיא' במא די יהבית ית לבבי למנדע חוכמת אורייתא ולמחזי ית גון דאתעביד על ארעא ארום אף חבימא די צבי למעסק באורייתא ולא שבחא חוכמתא טורחא הוה ליה ארום אף ביממא לא ינוח ובליליא שינתא בעינהו לא חזי' והיות אנא ית כל עובד גבורתא די ארום דחילא הוא ולית ליה רשו לאנש לא שבחא ית עובד גבורתא די דאתעביד בעלמא הרין תחות שמשיא כר יטרח אנש למתבע מה דעתיד למהוי ולא ישבח ואף אם יימר גבר חכים במימריה למנדע מרה דעתיד למהוי בסוף יומיא ולית ליה רשו למשבח' ט ארום ית כל די יתיהבית על לבי ולמבלושי' כל די די צדיקא וחבימא ותלמידיהו דמשתעבדין לרזון על עסק אולפן אורייתא מסירין בידא די ומניה אתגור על כל עלמא כל מרה דיהי ביומיהו אף דחמתא די רחמנון אף סניאתא דסגנון גבר ליר גביא בעלמא די ינדע מה דיהי באנשא בולא במזלא אתגור למהוי קרמיהו ופולא במזליא תליא מן שמיא אתגור מה דעתיד למהוי לכולא ארעון הר לזכאה ולחיבא לרתקנון אורחיה ולמדכי נפשיה ולמסאב נפשיה ולמקרב נכסת קורשיא ולדליתוהי מקריב נכסת קורשיין בחיבא כגבר דיומי לשקרא כגבר דמומתא דחילו' דין מזל ביש בכל עלמא די יתעבד תחות שמשיא ארום ארעון הר לכולא לכל דירי ארעא ואף לבא דבני אנשא אתמלי ביש על דא וחולחולתא כלבבהו כל יומי היהו ובתר סופוהי דאנשא נטר ליה לאתופחא עם מיתא ברין חיבא' ארום מן נברא די אתחבר לכל פתגמי אורייתא ולמקני היי עלמא דאית אית ליה סבר' ארום

חטא עשה רע' כטוב כחטא הנשבע כאשר שבועה ירא: יבחר יבחר קרי' כי מי אשר יבחר אל כל החיים והוא חד מן אב מן פלך דכתי' מוקדם מאוחר וס' נמסר במסרה רבחה במערכת אות הויו בסד:

חטא עשה רע' כטוב כחטא הנשבע כאשר שבועה ירא: יבחר יבחר קרי' כי מי אשר יבחר אל כל החיים והוא חד מן אב מן פלך דכתי' מוקדם מאוחר וס' נמסר במסרה רבחה במערכת אות הויו בסד: לקדם עיר מואב והנה כל הסניס היו במדבר קדם וזה פירושו ותשנו בקדם ימים רבים כימים אשר יסבתם עד שוב התרים כענין כמספר הימים אשר תרתם את הארץ כי כבוא המרגלים חמרו הננו ועלינו אל המקום יתכן היות צדיק ורשע במעפיו טמא וטהור בנופו וזוכה בממונו וטוב וחוטא בלבו ונשבע בדבורו: זה רע' חץ בכל מה שנעשה תחת השמש דבר יתק קשה מזה על כן מלא לבי בני האדם רע והוללות בלבם בחייהם בעודם בחיים ועוד יחמרו על המתים ישוב חמרו ללב בני האדם נאמר בענין הזה בני האדם כי על הקטני יותר קשה בעבור קוצר דעתם: כי מי' זו מחשבת בני האדם שיחמרו כי כל מי שהוא מחובר אל החיים יש לו בטחון' ופירוש אחר כימי אשר יחבר מן המתים והענין שלא יתחבר עם כל המתים ממונו אל כל החיים יש בטחון בלבד ולא למתים וכתוב יבחר ועיניו כי המת לא יוכל לבחור: כי

למדנו שהיתה שבעה חמורה לו זה מת בניקור עינים וזה נות בניקור עינים: על כן לב בני האדם מלא רע' שאומרים חץ דן פורענות לרשעים חץ הכל חלח לבי המקרה כי מי אשר יחבר אל כל החיים' יש בטחון כי בעודו בחיים חפילו הוא רשע וכתחבר לרשעים כמו שנחמד אל כל החיים חפילו לרשעים יש בטחון שמה ישוב לפני מותו: פי

ט

כי לכלב חי הוא טוב מן האריות המצו וסנייה רשעי טוב היה לו לנכור חזק סהיה עבד רשע ונתגיייר טלה הקדמיתו מית' מנכוכד כזר רבו טנקרה חריה טכחמ עליה חריה מטובכו ומת ברשעו בנייהם ועבדו בנן ערן ורבותי דרשו לעליי מחתכין חת הכבלה לבני הכלבים בטבת ומת המוטל בחמה חסור לטלטלו חלה חס כן הניחו עליו תיניק חו כזר :

כי החיים והחיים חילולו הם כסלים יודעים שיימתו והמתים חילולו הם חכמים חיים יודעים מחומה ולא יש להם מה יקונו כי נשכח שמו וזכרם : גם אהבתם כשהיו בחיים ושנאתם וקנאתם חין להם חלק בכל העולם לעולם : אך חכול זה דבור לב בני האד והוא האולת והענין אחר שאין למת חלק בעולם כשחמה בחיים אך חכול בשמח לחמד וסתה בלב טוב ייך כי חלה המעשים ירבה החלום שמעשה :

כך פס' אית בהן ג' פעמי' גם וס' גם תבן גם מספוא רב עמנו גם מקום יצו גם את השני גם את השלישי גם ויאמר יהודה אל יצדאל אביו שלחה הנער לא איש דברים אנכי גם צאנכם גם בקרכם קחו משול בנו גם אתה דשאל שאלו ב' כי גם אחך ובית אבך כי גם נביא גם כהן גם תמול גם שלשום גם לא שמעת גם לא דעת' ארום בלבא חיא הוא טב מן ארץ די הוא ארום צדיקא ירעין דאין יחובון עתידין למהוהון חשיבין כמיתא לעלמא דאתי בגין בן נטרין אורחון ולא חובין ואין יחובון חובין בתיובתא וחובין ליתיהון ירעין מדעם טב על דלא אוטיבו עובדיהון בחיהון וליתיהון ירעין מדעם טב לעלמא דאתי ולית להון אגר טב בטר מותרהון ארום אתנשי דכרנהון מביני צדיקאי : בטר מותרהון דרשיעאי לית בהון צרוך אף דחמרהון אף שנאתהון אף קנאתהון היא כבר הוכרין מן עלמא וחולק טב לית להון עוד עם צדיקאי לעלמא דאתי ולית להון הניה מן כל טר דאתעבר בעלמא דהין תחות שמשא אמר שלמה ברוח נבואה מן קדם יי עתיד מרי עלמא למימר לכל צדיקאי באנפי נפשיה אול טעם בחרוהו לחמד דאתותב לך על לחמד די יחבתא לעניא ולחשיבא דהין כפן ושתי כלב טב חמרא דאצטנע לך בגין ערן חלף חמרא דמזנתא לעניא ומשיבא דהין צחי ארום דא כבר אתרעית קדם יי עוברך טבא : בכל ערן יהוין כסורת חורין מן כל סואבות הובתא ושטא טבא דמתיל למשח רבותא קני בגין די יכטון ברכן על רישך וטיבותך אל יחסר : חיו חיון טבין עם אתתא דרהמתא כל יומי חיי הכלותך די יחב יי לך במזלא בעלמא דהין תחות שמשא ארום היא חולקך בחיון ובטרהותך דיאנת טרהתא בעלמא דהין תחות שמשא : כל די מספקא יך למעבר טבין וצדקתא עם מסכניא בכל הילך עבד ארום בטר מותא לית לגבר עובדא והושבנא ומנרעא והובתא בבית קבורתא דאת אול תפן ולא יסעון לך אלהן עובדין טבין וצדקתא בלחודיהון יתב על בורסי מלכותי הורה אסתכלית וחיות בעלמא דהין תחות שמשא ארום לא נוקרין דאנון קליין בנשרין מסתיען למרדת לאשתאובא מן מותא בקרבא ולא נבריא כסתיעין באגדותהון קרבא בנבורתהון ואף לא חכיביא מסתיעין בהובמתהון למסכע לחמא בערן בפנא ואף לא סוכלהגין מסתיעין בסוכלתנותהון לפכגוש עתרא ואף לא ירעי בינרא מסתיעין במנרעוהון למשבח רחמן בעיני מלכא ארום

כי החיים יודעים מחומה ולא יש להם מה יקונו כי נשכח שמו וזכרם : גם אהבתם כשהיו בחיים ושנאתם וקנאתם חין להם חלק בכל העולם לעולם : אך חכול זה דבור לב בני האד והוא האולת והענין אחר שאין למת חלק בעולם כשחמה בחיים אך חכול בשמח לחמד וסתה בלב טוב ייך כי חלה המעשים ירבה החלום שמעשה : ארום בלבא חיא הוא טב מן ארץ די הוא ארום צדיקא ירעין דאין יחובון עתידין למהוהון חשיבין כמיתא לעלמא דאתי בגין בן נטרין אורחון ולא חובין ואין יחובון חובין בתיובתא וחובין ליתיהון ירעין מדעם טב על דלא אוטיבו עובדיהון בחיהון וליתיהון ירעין מדעם טב לעלמא דאתי ולית להון אגר טב בטר מותרהון ארום אתנשי דכרנהון מביני צדיקאי : בטר מותרהון דרשיעאי לית בהון צרוך אף דחמרהון אף שנאתהון אף קנאתהון היא כבר הוכרין מן עלמא וחולק טב לית להון עוד עם צדיקאי לעלמא דאתי ולית להון הניה מן כל טר דאתעבר בעלמא דהין תחות שמשא אמר שלמה ברוח נבואה מן קדם יי עתיד מרי עלמא למימר לכל צדיקאי באנפי נפשיה אול טעם בחרוהו לחמד דאתותב לך על לחמד די יחבתא לעניא ולחשיבא דהין כפן ושתי כלב טב חמרא דאצטנע לך בגין ערן חלף חמרא דמזנתא לעניא ומשיבא דהין צחי ארום דא כבר אתרעית קדם יי עוברך טבא : בכל ערן יהוין כסורת חורין מן כל סואבות הובתא ושטא טבא דמתיל למשח רבותא קני בגין די יכטון ברכן על רישך וטיבותך אל יחסר : חיו חיון טבין עם אתתא דרהמתא כל יומי חיי הכלותך די יחב יי לך במזלא בעלמא דהין תחות שמשא ארום היא חולקך בחיון ובטרהותך דיאנת טרהתא בעלמא דהין תחות שמשא : כל די מספקא יך למעבר טבין וצדקתא עם מסכניא בכל הילך עבד ארום בטר מותא לית לגבר עובדא והושבנא ומנרעא והובתא בבית קבורתא דאת אול תפן ולא יסעון לך אלהן עובדין טבין וצדקתא בלחודיהון יתב על בורסי מלכותי הורה אסתכלית וחיות בעלמא דהין תחות שמשא ארום לא נוקרין דאנון קליין בנשרין מסתיען למרדת לאשתאובא מן מותא בקרבא ולא נבריא כסתיעין באגדותהון קרבא בנבורתהון ואף לא חכיביא מסתיעין בהובמתהון למסכע לחמא בערן בפנא ואף לא סוכלהגין מסתיעין בסוכלתנותהון לפכגוש עתרא ואף לא ירעי בינרא מסתיעין במנרעוהון למשבח רחמן בעיני מלכא ארום

גם אהבתם גם שנאתם אברה בוס' תחולת אעיס אברה גם קנאת' כזר אברה : אל יחסר בוסים שורף און הסהר' ושמן על ראשך : הגלך ב' ובסוק ואינו מן אב מן ב' ובסוק וס' נסר בסר רבתא בסערך אות הבית בכר : תמצא ירך ג' וס' תנהגא את אשר תמצא ירך לעשות בכתך עשה תמצא ירך לכל אביך : הלך חס בכתו וס' דור הלך וזר בא' בשאל אשר אתה הלך שמה כשהסכל הלך כי הלך האר' אל בית הלך לדורי לשישר' כי גדול מרדכי בבו' וב' מל בתהלי רוח חולך ולא ישוב חולך תמי ופועל צדק :

כי החיים יודעים מחומה ולא יש להם מה יקונו כי נשכח שמו וזכרם : גם אהבתם כשהיו בחיים ושנאתם וקנאתם חין להם חלק בכל העולם לעולם : אך חכול זה דבור לב בני האד והוא האולת והענין אחר שאין למת חלק בעולם כשחמה בחיים אך חכול בשמח לחמד וסתה בלב טוב ייך כי חלה המעשים ירבה החלום שמעשה : ארום בלבא חיא הוא טב מן ארץ די הוא ארום צדיקא ירעין דאין יחובון עתידין למהוהון חשיבין כמיתא לעלמא דאתי בגין בן נטרין אורחון ולא חובין ואין יחובון חובין בתיובתא וחובין ליתיהון ירעין מדעם טב על דלא אוטיבו עובדיהון בחיהון וליתיהון ירעין מדעם טב לעלמא דאתי ולית להון אגר טב בטר מותרהון ארום אתנשי דכרנהון מביני צדיקאי : בטר מותרהון דרשיעאי לית בהון צרוך אף דחמרהון אף שנאתהון אף קנאתהון היא כבר הוכרין מן עלמא וחולק טב לית להון עוד עם צדיקאי לעלמא דאתי ולית להון הניה מן כל טר דאתעבר בעלמא דהין תחות שמשא אמר שלמה ברוח נבואה מן קדם יי עתיד מרי עלמא למימר לכל צדיקאי באנפי נפשיה אול טעם בחרוהו לחמד דאתותב לך על לחמד די יחבתא לעניא ולחשיבא דהין כפן ושתי כלב טב חמרא דאצטנע לך בגין ערן חלף חמרא דמזנתא לעניא ומשיבא דהין צחי ארום דא כבר אתרעית קדם יי עוברך טבא : בכל ערן יהוין כסורת חורין מן כל סואבות הובתא ושטא טבא דמתיל למשח רבותא קני בגין די יכטון ברכן על רישך וטיבותך אל יחסר : חיו חיון טבין עם אתתא דרהמתא כל יומי חיי הכלותך די יחב יי לך במזלא בעלמא דהין תחות שמשא ארום היא חולקך בחיון ובטרהותך דיאנת טרהתא בעלמא דהין תחות שמשא : כל די מספקא יך למעבר טבין וצדקתא עם מסכניא בכל הילך עבד ארום בטר מותא לית לגבר עובדא והושבנא ומנרעא והובתא בבית קבורתא דאת אול תפן ולא יסעון לך אלהן עובדין טבין וצדקתא בלחודיהון יתב על בורסי מלכותי הורה אסתכלית וחיות בעלמא דהין תחות שמשא ארום לא נוקרין דאנון קליין בנשרין מסתיען למרדת לאשתאובא מן מותא בקרבא ולא נבריא כסתיעין באגדותהון קרבא בנבורתהון ואף לא חכיביא מסתיעין בהובמתהון למסכע לחמא בערן בפנא ואף לא סוכלהגין מסתיעין בסוכלתנותהון לפכגוש עתרא ואף לא ירעי בינרא מסתיעין במנרעוהון למשבח רחמן בעיני מלכא ארום

בן חין לך טוס חשבון בשאלו שתדלח ממנו וכן המקרה מסורס כי חין מעשה ודעת וחכמה בשאלו לרשעים ולא חשבון לכדיקים כשיתנו החוטאים דין וחשבון וכן בדרם במדרס והבא לפותרובלא סירוס כממשעו פותר חשבון לשון מחשב' ויכל עוד לעשות להפטר מן הדין : שבתו ודחה כמו זכור וידינוט בלע' לא לקלים המרוק' לא עמדה לעשאל קלותו משהגיע פדיונתו : ולא לנבירים המלחמה' לא עמדה לאכזר נבורתו משהגיע יומו : וגם לא לחכמים לחס' כגון חני סהיה לחמי ליום טסס כור סולת וגו' ועכסיו זה חלקי מכל עמלי מקל ומקידה : וגם לא לנבונים עושר' כגון חזק בתחלה ויהי מקיחה תג' כשכחה טענת חומר חכוני חתם ריעי : אל לידעים חן' הרי משה חין יודע ונבון ממנו כישראל ולא מנח חן בתפילתו שיכנס לחן :

יהיו רשעים והדבר המך ברוכ' וגם לא לידעים חן בענין הממלה טיהבנו חותנו וסורו אל משמענו : כי

וגם לא לחכמים לחס' כגון חני סהיה לחמי ליום טסס כור סולת וגו' ועכסיו זה חלקי מכל עמלי מקל ומקידה : וגם לא לנבונים עושר' כגון חזק בתחלה ויהי מקיחה תג' כשכחה טענת חומר חכוני חתם ריעי : אל לידעים חן' הרי משה חין יודע ונבון ממנו כישראל ולא מנח חן בתפילתו שיכנס לחן :

אבן עזרא

קהלת ט

רשי

כי עת ופגע יקרה את כלם ענין כלם החכמים והכסילים והגבורים והחלשים והכוכב בעיני כי כלם ישוב על חלה הזכרי לבדם והענין כי חץ יכולת ביד בן חכם לעשות זה והרציה כי החכמים בעלי הדעות חכמות המלאכות חץ להם לחם והחומרים כל אשר תמכה ידך לעשות בכחך עשה הנללות ודבר לא יקום ופירוש

עת מה שיש במתכונת המערכת העליונה ה הדחטונה ופירוש פגע פגיעת אחד מן המערכת באחד מ מהשבעה שהיא החני וחזיו לפניו וחזיו נסליסיתו וחזיו לפניו וחזיו ודע כי מלת עת חסרת לון ועתה חכמה דע שחין בלשון הקדם חזית מיתהפך ומתחלף ומבולע ונוסף נעדר כי חס חזיתות אהוי כאשר פירש רבי יהודה ברבי דוד בע הדקדוק זל נחלת ה' ימנח בראש מבולע ו נחקר וכן בחומע נבסף כמו נסע סבולע ה'ון בדגש ויסע וכן וישח ויתן ויטע וידר ו נישול ויגוף יכול עלהו ובפועל ירחו הכולין כ כלם נוסע נושא ננתן נוטע נודר נוכל נוגף נוכל ובזווי יחסרו הכולין כמו קיומו סעו שחו חת ראש תנו יד ליי ופעמים ישארו ה הכולין על מתכונתם כמו כפלו עליונו ו בחממע ימנח מבולע ב'ון שני במלת שתי כי הוא מן ולא חסכה לו וכן בת חסרת לון בן וכן עת הוא ענת וכמה בדברי קדמונינו זל עונה וכן בלשון חרמית וכעת נכעבת ודנפות תיו עתו להתבלע ה'ון כדגשו תיו בתו ו'ון חני במלת חתה וכן חטים ושכיה כרחים בחרמית ותיו חממו כי שרשו מן חמונה והתיו לשון נ

ידע יטוסי אל אלהי יי הוא ידע' וישבע עוד דוד ויאם' ויאם' דוד לאחיו מלך' כי בטרם ידע וצער' וחנכו קרא אבי' לכן ידע עמי שמי' ויאסרו השרים אל ברוך' ויחננו בן קרח אמר' ויאמר צדקיהו אל ירמיהו' וכברו בניו ולא ידע' תבואהו שואה לא ידע' אך בצלם יתהלך איש' איש בעד לא ידע' וכסיל לא' כי האמר חן לא ידענו' נבהל לחון

כי עת ופגע יקרה את כלם : כי גם לא ידע האדם את עתו פגעים שנאחזים במצודה רעה וכצפריים האחזות בפח בהם יקשים בני האדם לעת רעה בשתפול עליהם פתאם :

גם זה ראיתי חכמה תחת השמש וגדולה היא אלי : עיר קטנה ואנשים בה מעט ובא אליה מלך גדול וסבב אתה ובנה עליה מצודים גדולים :

ומצא בה איש מסכן חכם ומלט הוא את העיר בחכמתו ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא :

ואמרתי אני טובה חכמה מגבורה וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים : דברי חכמים בנחת נשמעים מועקת מושל בכסילים :

בחוכמתיה ושייב ית גופא מן דינא דגהנם בתוקפיה ובחוכמתיה היכמא דגברא עבר לקרבא משויב ית יתבי קרתא בחוכמת לבביה ואנש לא דבר בתר בן ליצרא טבא דשייביה אלהו ימר בלבביה זכאה אנא היכמה דיתבי קרתא ההיא לא דכירו ית עניא ההוא דשייב יתהוון : ואמרית אנא במימרי טבא חכמת צדיקא מפה גבורת רשיעא דחוכמת צדיקא וזכותיה משייבא ליה ולאנשי דריה ותקוף רשיעא דקאם בתוקפיה דלביה בריל דלא למחדר בתיוכתא מחבלא ליה בלחודוהי וחוכמת צדיקא ועניא מדרלולא בעיני רשיעי דריה ובערן דיוכת יתהוון על עובריהוון בישויא ופתגמי אוכחתייה ליתנון מקבלין : מלי דצלוחת רחבימא בחשי מתקבלין קדם מרי עלמא יתיר מקבלת רשיעא דהוא שליט על שטין דפגנין ולית מקבל :

איש' שאמר מצוה לא ידע דבר רע ב'ו' כי גם לא ידע האדם את עתו כרתים' והסכל ירבה דברי' : מושל יד מל וסי' מושל באדם ב' בו' ושלמה היה מושל' ואתה בית לחם אפרתה' והעושר והכבוד מלפניך' והקיסתי את כסא מלכות דדה' והי מושל בכל המלכים דדה' את מושל בגאות' כי תשב לחום' ארי נהום' ודוב שוקק' רבים מבקשי' פני מושל' מועקת מושל בכסילים' אם רוח המושל תעלה' ובכל ספרי הספירה שחיו לפני לא אשכחא כי אם יג ובכלהו כתוב מושל יד מל ונתקשין' סובא עד דאתברר לן בסד דהוא ואתה מושל בכל מלכו' הגוים דג' תפלח דהושפט בדה' וכן הוא מלא בכל הספרים הדודיקים ונססר עליו יד מלאים :

כיעת ופגע' כמשמעו' לא כי עת יקרה חותם והפגיע' והתמינה יהיו רגליך בהם שלא יבולו לדברים הללו : כדגים פאחזים במצודה' כדגים גדולים שנאחזים במצודה גדולה וחלושה ופירשו רבותי' היא חכה סחילא כמין מחט ודג גדול נלכד בה : כהם יוקשים בני האדם' במכשול קטן וחלש כמו המצודה הרעה והפח נכשלים כני חכם בעת פקודת רעתם כשבח עתם ליפול הרעה ע עליהם פתחו במצודה רעה מלוי' טבא בלע' כהם' כמותם : חלש לא זכר' לא היה חושבו לכלום : ואמרתי חני' ברחותי כן טובה חכמה ה מגבורה והרי חכמתו של זה בזויה לכלום ועכשו כולם כמלטו על ידו' ומדרש חגדה עיר קטנה זה הגוף' וחכמים בה מעט חלו חיבריו של חכם' מלך גדול זה יצר הרע שכל החכמים מרגישים בני חכם מסכן יצר טוב : בנחת כשמעים' מקובלים הם לדבריות' מועקת מושל בכסילי' מלכי האומות משה כפטר זה כמה סכים ועדין גזירותיו מ מקובלי' על ישר וכמה מלכי האומות גזרתי שמד על ישראל וחץ דבריהם מתקיימים : טובה

קבחה ויורה עליו ותהי האמת נעדרת וכן תיו עת לשון נקבה ויורה עליו ועל זה הדקדוק ישאר לעות חת יעף לכדו ולא יהיה לו חבר במקרה : כי גם חמר כי העת והפגע ימנענו שיעשה מה שיחפון ועוד דבר אחר קשה שיתכן שיגיע חליו המות פתאום והוא לא ידע ודמה בני חכם לדגים ולצפרים שלא ידעו עד שנכלו ולא יוכלו להחלל ומלת יוקשים שם התואר' חמר ר' יהודה בעל הדקדוק חרבעה מלות במקרה וחץ להם חמישית שהם על משקל פועלים והם פעולים וחלה הם והסכה חיינו חוכל חס תראה חותי לוקח מחתך ורגל מועדת כהם יוקשים בני האדם והוסף רבי יונה נע מלה אחרת חמישית והיא לנער היולד ואמר רב שמואל הנביד כי ה' היולד במקו' אשר כה' ההוללה ובה פועל עבר במקום עתיד חמר רבי משה הכהן נע כי חרבעה הם בלבד לכן תוסר מלת מועדת מן החשבון ותהיה תחתיה מלת היולד בעבור היות בחשבונם יוקשי' וחוכל ולוקח היולד מהפעלים היוכחים ומועדת מהפעלי' העומדים וחמר כי השורק במקום חולם והיה ראוי להיות על משקל ובחומה היא יושבת ומ' פתחוס נוסף וממנו פתחיים וכן שלטום ויתר ככין היות המ' סימן היום ותמול : גם זו' בעבור שחמר וגם לא לחכמים לחס חמר הפך הדבר להלל החכם : עיר קטנה' המפרשים הקדמונים אמרו כי זה על דרך משל ועיר קטנה גופו של חכם וחכמים בה מעט בעלי כח התולדת משרתי הנכס ומלך גדול הוא יצר הרע והאיש המסכן הוא השכל והכוכב שחיו מדבר על דרך משל כי חם כמשמעו וענינו על החכם שחין לו לחם והוא בעצמו מה לעני יודע חף על פי שלא תועיל חכמתו בעולם הזה על דרך הרוב גם יש פעמי' שתועיל חכמתו יתיר ממלכות חמר עיר קטנה כנגד וסבב חותה מלך גדול בעס רב כנגד וחכמים בה מעט והיא במקום נמוך שיכול לבנות עליה מצודים וגבוהים ממנה והנה חץ ספק שתלכד וחץ מכל' ומלת מצודים כמו למד דוד מצודת ביון והמ' שרש : ומכא' מסכן' הוא שם התואר ומסכנות הוא השם והמ' נוסף מו הלשון ידועה בחרמית וענין חלש לא זכר שלא היה לחותה החכם המסכן זכר בפי חכמי העיר לפנים קודם שימלט חותם יש מדקדקים חמרכי הזכר חינו בפה והענין כי כל זכר ויתמר הוא זכירת הלב ומלת חזכירה שהיא מן הככין הכבד הנוסף הוא בפה והזכרון לפתס כן ולא זכר שר המסקים שלא עלה על לבו ומלת וישכחו ענין כפול ויתר ככין הוא בעיני להיות מלת זכירה פעם בלב ופעם בפה ויורה עליו ומשח' יי' לא תזכרו עוד פענינו לא תזכרו עוד לביפה משח' יי' כי מה ענין לא יעלה על לבכם זכר משח' : ואמרתי טובה חכמה מגבורה' חף על פי שחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים לכן בשעת הצורך תעשה החכמה מה שלא יוכלו לעשות הגבורים ותהיה מלת וחכמת חסרת חס כחילו חמר ואם חכמת המסכן בזויה כמו וכמות והלכת חל הכלים ואם צמית ורבים כמ' : דברי' יש מפרש הפסוק הראשון כן טובה חכמה מגבורה וחילו היתה חכמת המסכן בזויה חף כי יתיר נשמעים דבריו שהיא מדבר בשפלות קול ונחת מדברי מושל בכסילים בצעקה כי דברי החכם כמסמרות נטועים בכפס ויש חומרים דברי חכם אחד אינם נשמעים עד שיתחברו ויש חומרים כי חלה החכמים הם עשירים והכוכב בעיני שחיו מדבר על עת אחת כמו שפירשתי ואם חכמת המסכן בזויה יש עת שישמעו דבריו יתיר מדברי המלך :

טובה חכמה מכלי קרב חכמתה של סרה שנאמר ותבא האשה אל העם בחכמתה עמל להם יותר מכלי קרב שהיה בידם להלחם עם יואב ומוטא אחד יאבד טובה הרבה חילולי שהרבה לשבע בן בכרי היו כולם חכמים על ידו דבר אחר ומוטא אחד יאבד טובה הרבה הרי שהיו ישראל מחזקו כדקיים ומחזקו רשעים ובה אחד

טובה החכמה הינה זריכה לכלי קרב וכבר אמר טובה חכמה מנבונה מנבונה הלכ ויותר תביל ותגן מכלי קרב לנבון והנה נמצאת החכמה תביל בעליה ואחרים עמו כמו חכמי עיר קטנה והפך זה וחוטא אחד יאבד טובה הרבה וישוה על מוטל בכסלים : זכובי מות נמצא בכל המקרא לטון יחיד במקום רבים במקומות

הסכל ה בסגול וס' אחתא יעצת ואת יחיבת לגבא ספרא וביאורם בשמואל א סימן כה :

חטא ועשה מרובים נמצא שהכריע את כולם לחובה : זכובי מות יבאיש יביע וגו' כגון בימי החורף שח' זכובין כח והם קרובים למות גם אם בא לתוך שמן דוקח ומתערב בבטמים הוא מבאישו והוא מעלה קצף שקורין אסקונו בלגו וכדאם בו כמין אבנעוועת זהו מ' משמעו של יביע הרי דבר קל שהפסיד דבר חשוב כך יקר מחכמה ומכבוד הסכלות מעט שהרי הכריע את כולם הרי שהיה חכם זה שקול במחנה עבדות ומחז' זכובי ובה ועבר עביר אחת והכריעו לך חוכה נמצאת סכלות זה שהוא דבר מועט יקר וסוקל וכבר יותר מכל החכמה ונהכבוד שהיה בו ש שהרי הכריע את כולם יקר לטון כובד הוא כבד וסוקל יותר מן החכמה וכבוד שבו ומדרש חגדה מוסלים יכר הרע לזכובי מות יבאיש יביע עס טוב שהוא ערב משמן ר' דוקח : לב חכם לימינו

טובה חכמה מכלי קרב וחוטא אחד יאבד טובה הרבה : זכובי מות יבאיש יביע שמן דוקח יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט : לב חכם לימינו ולב בסיל לשמאלו : ונס בדרך כשהסכל הלך לבו חסר ואמר לכל סכל הוא : אסרוח הטושל העלה עליה מקומה אל הנח בי מרפא יניח חטאים גדולים : יש רעה ראיתי תחת השמש כשננה שיצא מלפני השליט : נתן הסכל במרומים רבים ועשירים בשפל ישבו : ראיתי עבדים על סוסים ושרים הלכים בעבדים על הארץ :

טבא חוכמת חפירת בעדן עקתא יתיר מן מני קרבא בעדן אגיהות קרבא ונברא חכמה חר דאיתיה בדרגא גרם לאוברא טבתא רבתא מן עלמא : ויצרא בישא דשבו על תרעי לבא היכרובא וגרם סתא בעלמא על דמסרי חפירתא בעדן דחטי ומחבל שמא טבא דהיה דמי מן קרבת דנא למשח רבותא דמפסס בבוסמנין ובמה יאי וישיר יתיר מן חוכמתא חפיתין ועותר עתירין נבר דמפשותיה ועיר וקליל : לבא דחפירתא למקני אוריתא דאיתיה ביד ימינא דיי ולבא דשטיא למקני נכסין בסף ורחב : ואף בארדא סריכא בעדן דשטיא אול לביה חסיר מן חוכמתא ועבר מלין דלא תקנין לאתעוברא וכולא אמרין דשטיא הוא אין רוח דיצרא בישא מתל כד ומרנבר למסק עלך אחרד טב די מן קדם יי חובין רבין : אית בישתא דחויא בעלמא דרין תחות שמיא ומה נקא בעלמא בפתנמא דשלותא דנפקא מהחצפא על גברא ומן קדם שולטן : יהב ייית שטיא למהו בריא במזליה ומשיכט באצל חותא מן שמי מרומא וחילותיה גייתנין וסביאין ועמד בית ישראל משתעברין תחותיה בגלותא ומן סניאות חוביהון עתירי נכסין מתמסבנין ובכפיכותא יתבין ביני עממיא אמר שלכה מלכא ברוח נבואה חזית עממיא דהו משתעברין מן קדמת דנא לעמא בית ישראל מתגברין ורבין על סוסין פארבנין ועמא בית ישראל ורבנייהון אולין היבעברין על ארעא : ענת

רבים והכוכב בעיני ט סדרכס לך קרה זכובי מות יבאיש ענית כל זכוב יבאיש ב במקומו כמו בנות ז בעדה עלי טור כל בת בעדה כל אחת ואחת במקומה ותקח האשה את שני האנשי ותכפנו כנה כל אחד ואחד במקומו ויקח חיקיהו את הספרים ויקראהו קרא כל אחד וא' לכדו ופירש הספר שהיו בו הדברים הכתובים ב במקרא ומלת יביע קשה במקום זה יש מפרשים בה מן אבנעוועת ולא חכה דקדוק הלסון כי שרש אבנעוועת בעה ס מהפעלים שהלמד ס שלהם חיינו שלס נ וכמהו מים תבעה חש כבעה בחומה נסגבה והקריב אלי היתנו ממבוע כי דגשות ה הבית להתבלע הון שהוא כח הפעל ויורה עליו כח נובע והענין כי הזכובים המתים יבאישו שמן דוקח ט שחין למעלה מריח הטוב ולא יפסק ה הביאוש כי הזכובים

יביעוהו ויהיה פועל יבאיש ודע כי יקר הקמון הוא תואר השם ומלת יקר בשלח תחת היוד הוא שם כמו כבוד ולעולם הוא קמון והוא טוה במקום המוכרת והכמוך כמו בגדי השרד וכל יקר רחמה עינו ומלת יקר תפארת גדולתו ונקמן הסמוך להפריש ביעו וכן תואר השם הסמוך יקר רוח איש תבונה על כן יטעה האומר בתפלת ראש הסנה ולכבוד שמך יקר יתנו במקרת היוד והחמת שהוא בשוא כמו וכל הנשים יתנו יקר לבעליהן וענין יקר בפסוק הזה הוא האדם והענין כמו הזכובים המתים יבאישו מהן השמן הדוקקן יש לאדם שהוא יקר מחכמה ומכבוד שיש בו סכלות מעט כי סכלות מעט לחכם ישחית זכורו ויבאישנו וזה הסכל' הוא חטא וזה הפסוק דבק בפסוק שלמעלה וחוטא אחד יאבד טובה הרב גם חטא אחד לחכם הוא דבר קשה הלא תראה ששלמה המלך נראה חלוי המקום פעמי ובעה מקום לכבוד השם ונסכה ורחבה חכמתו למעלה מהקדמונים והאחרונים ולא נמצא עולתה בו ובעבור חטא אחד שלא חפש על נפשו מה היו עושות והן בנו בית לחלהיהן מעושר שלמה נכתב עליו כל מה שנכתב במקרא בדברי אחיה ונחמיה ואל תתמה כי כל חטא הוא קטן וגדול לפי מעלת העושה כענין בקרובי אקדם ומה נכבד דרש קדמונו זל במלת וסביבו נשערה מאד וכן נכתבו מלות קשות על גדולים משלמה המלך על דבר קל ולא נעשה בזדון רק אחרים סבבו הדבר : לב חכם לא יאמר על גוף הלב כי באמצע הוא לכל לחכם ולכסיל אף על פי שראשו כטוי לצד שמאל וענינו

הוא החכם עמו ובשעת הצורך ימצאנו מיד בכל עניניו במהרה והפך זה הכסיל כאילו לב חכם לימינו כי לימין יותר מן השמאל ויותר מהירות בעבור היות מצוע הדם ואחילו כשהוא הולך בדרך וכאילו הוא קורא על נפשו ומראה קלנו ומודיע חסרונו לכל זה ענין ואמר לכל הוא כאילו בפיו יאמר לכל שהוא סכל : חס רוח בעבור שהזכור למעלה כי דברי החכם נשמעים יותר מדברי המושל בכסלים שב להזהיר החכם אם עלית בחכמתך עד מעלת הממשלה כענין כי מבית הסודים יצא למלך מקומך אל תמה והענין שפלת רוח או ענינו שיתעסק גם בחכמה תמיד כמו שהיה בתחילה כאילו לא זו מיקומו ולא עלה למדרגה עליונה כנגד האדם ודע שאם התרפית יניחך הרפיו עם חטאים גדולים ויותר כגון היות מרפא פועל מהבנין הכבד שממנו הרפה לא והאלף במקום הא' כאלף על כן הוא מרפא שהוא מהבנין הכבד והענין כי העושר הממשלם יעזוב חטאים גדולי ויש חומרים כי איש מרפא יעזוב חטאים גדולים כמו בעל הרפואה לא יחל דבר שזיקניו היקר רב רק ישמר ויפרש זה המפרש חס רוח המושל תעלה אם תעלה עלך חמת המושל לא תסור מדרוש החכמה והחכם לא יכעים המושל והענין כי החכם יעזוב כל דבר שיבאנו לידו חטא שבעבורו יכעס המושל כמו הרפואה יוצא וכמהו כעגלה דשא ואם הוא באלף באה על מכנה בעלי ההא' כמו מלת יוצא שהלמד סלה אלף כמו הפעלים בעלי ההא' כמו ואת מאמר מרדכי חסתר עושה והיא לטון נקבה כי הזכר בעל מעלה כי המושל תבדכינו ממשלתו שיעשה דברים הפך האמת ויראה כאילו הם שגגה ולא ידע : נתן הסכל מפרשים אמרו שהיה ראוי להיות בשין והענין שבעלי הסכל ראויים לשבת במרומים רבים והעשירים בהפך והענין כעצמו ככן לכן חיינו מענין הפסוק שהוא לבני ואחריו וכן פירושו נתן חס' הסכל שהוא הכסיל להיות במרומים ויתכן היות סכל שם התאר כמו ילד והלך ופירוש רבים כמו גדולים ועשירים שיש להם מעלה בעולם כמו שאמר בספר משלי עשיר ברשעים ימשל עשבים בסבל רחמי' זה הפסוק מענין הפסוק הראשון ועל כלם אמר בתחלה יש כמו שפרשתי שהוא הנמצא לפרקים מעטים : חופר

יוד

בבורה ולא בשתי' עווסקין בבורת החכמה והבינה ולא בשתיית וין: בעצלתים ימך המקרה' כשחלם מתעצל וחיו מתקן פירצה קטנה שבתקרת הבית: ימך המקרה' יפול הכנין המקרה את הבית והמסך עליו: ידלף' יטפטף דלף בשמים כלומר כשישראל מתעצלים בתורה הם נמקים ובית גאון עווס חרב ומך: לשחק עווסים לחם' לחדונת מזמטוי חתני' ומלכיס עווסים סעודה וסתם סעודה גדולה קרוייה לחם כמו דלת חמר בלשצר מלכח עבד לחם רב: וין' מסקין בסעודה חטר ישמח החיים: והכסף יענה את הכל' חס חץ כסף חץ סעודה לפיכך לא יתעצל חרם מן המלאכ' כדי שיהא לו מה להוציא: גם במדעך מלך' חפילו במחשבותיך כלא דבור מלך חל תקלל חל תרנח לילכו של עולם' לא כשעמנו מלך בשר ודם: עוף השמיים' נשמה חנתונה כך טופפה לעוף על השמיים: ובעל כנפים' מלאך המלוכה חותך כענף שכ' כי מלאכיו יבנה לך ולפי משמנו העובדים והשבים יש לך לחצו מכל בריה שמח יש שומעין ויבדו לחכמים: סלה לחמך על פני המים' עשה טובה וחסד לחרם טוהמך לך לנך עליו חל תרחנו עוד כחדם שמעלך מזונותיו על פני המים: כי ברוב הימים תמצאנו' עוד ימים בחים ותקבל ת

בבורה בהתפללו בעד רעהו ורחימתו כי כח עיניו' לרבי חיש ושכח הנה עין י' חל ירחיו גם כן ידהו לשון יחד ובבורה כן מנן כל גבור שיש בו ובעבור מלת בהתפללו בעד רעהו כהפך העולם וחם כן ביד רעהו העדלמי סני' הו ומה הפכרם בין רעו ורעהו סני סיהו גם בפעלים ירדפו ירדפהו חולי התפלל חיוב בעד כל אחד ואחד מרעיו ת

בשתי' לבב אנוש' בן חכם ישמח אב וכן כסיל' וחברו בן חכם ישמח אב וכסיל אדם' וין ישמח חיים והכסף יענה את הכל' מאור עינים ישמח לב' שמן וקטורת ישמח לב' איש אהב חכמה ישמח: לשמונ' מל' וס' ויעש רוד שם בשבו מהכותו' שמונה שלחנות' חן חלק לשבעה וס' וכל דה' בבורה ולא בשתי': בעצלתים ימך המקרה ובשפלות ידים ידלף הבית: לשחוק עווסים לחם וין ישמח חיים והכסף יענה את הכל: גם במדעך מלך אל תקלל ובחדרי משכבה אל תקלל עשיר פי עוף השמים יוליד את הקול ובעל הכנפים יגיד דבר: שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו: חן חלק לשבעה וגם לשמונה כי לא תרע מה יהיה רעה על הארץ: אם ימלאו העינים גשם על הארץ ירקו ואם יפול עץ בדרום ואם בצפון מקום שיפול העץ שם יהוא:

בבורת אוריתא ולא בחלשות ובסמיות עינא: בחלשות עסק אוריתא ופקודינא מתמסכן בבר מבנין ובמכירות תפקודינא דאתפקדת אתתא למנטר מן ריחוק סואבות דמא ולא נטרא מתעברא דותא בנו ביתיה: לחובא עבדין צדיקיא לחם לפרנסא עניין בפנין וחמריא דמנין לדצחין יהוא להון לחדוה לעלמא דארתו ובסף פורקניהון יסדר עליהון זכותא לעלמא ההוא דאתי באנפי כולאן אף במנדעך בחביוני לךד מלכא ללא תלוט ובארזון בית משבך לא תלוט הפימא ארום רויאל מלאכא מכריו בכל יומא מן שמיא על טורא דחורב ומהלך קליה בכל עלמא ואליהו כהנא רבא אזל ופרח באויר שמיא כנשרא מרי גפין ומחוי מלין דמרת עבדין בטפורתא לכל דירי ארעא: אושיט לחם פרנסותך לעניי דאולין בספינן על אפי מרא ארום פתר ערו יומין סגיאין תפן תשכח אנריה לעלמא דאתי: הב חולק טב מן זרעא לחקלך בתשרי ולא תתמנע מלמזרע אף בכסליו ארום לא תנרע מה יהי בישא עליו ארעא אי חרפי נצחון אי אפלי: אין מתמלין ענינא מטרע עליו ארעא מערן ית מיהון בנין זכותא דצדיקיא ואין לית זכו בררא ההוא בימא ובמדברא נחתן דלא יתהנון מנהון בני אנשא ואי אתגור מן שמיא למנפל מלכא ויעטוהי מן שרותיהון מן קרם מימרא דשמיא הוי סובעא וכפנא בדרומא או בצפונא אתר דאתגור למתקמא הריא עיטא משתלחא למחוי: גבר

דכו' מל' וכל שמונת ושמונת חס' בטא שמונת אלפים ככרים:

על פנים היא ששים כמו עינים רגלי' ידים שוקים סינים בעבור היותם שתי מערכות רחים וכן שמים ומבין סוד הגלגלים יודה כן וכן פעמים גם מים ויש לו סוד סתום וחמוס וחת כל לחותים שים ספינות כשתי לחות ומעקם דרכים כן יורה עליו סוף הפסוק' יפול בלחת וכן פירש רבי משה הכהן לע' כהדים חס כן תהיה מלת עצלתים חוזרת לידים כאילו חמר בידים עצלות והוא לשון קצרה והמקרה במקו' הזה שם ויש חומרים שהוא פועל כמו המקרה במים עליותו המה קרויה וכלם מן הבנין הכבד הדגוש ויהיה הרים ראוי להדגש ויאמר כי המקרה בעצלות ידיו עשה מעשה מן חר חוקו בעבור היות ימך מבנין כפעל כמו ידל כבוד יעקב והוא מפעלי הכל' ובשפלות ידים ענינו עניות ומסכמת וידלף מלשון דלף טורד וענינו הטפות היורדות וזה הפסוק דבק בכסוף שלמעלה כאילו יאמר על חותו המלך והשרים המתעסקים בחכילה ויעצלו להביט בדברי המלכה והנה יתחדשו עליהם בעבור עצלותם שני דברי' האחד שתשחת מלכותם כמו הבית שהיה מעט מעט וימך המקרה והדבר השני שלא יסתכלו כדי להוסף מומן ולאבד חותו בשעת הצורך וזה ענין ובשפלות ידים: לשחוק' והלא יראו כי כל שמחה שבעולם ושחוק עיקרם בלחם עווסים העווסים וין המשמח חיי אדם ויתכן היות חיים תואר השם כי היין ישמח החיים שעל פני החלמה והכסף יענה את הכל וענין יענה ימציא ויתכן שהוא מן עת כמו שפירשתי והענין שימציאנו בעת סירצה הרנצה: גם במדעך' חלפ' שהמלך נער השמר לך שלא תקללנו חפילו במדעך וענינו בלכך ובמחשבותיך שאתה יודע חותם לבדך ובמקום הסתר חל תקלל עשיר כי חס ישמע המלך יתיקך בכחו והעשיר בעשרו' כי עוף השמים דרך מטל כמו כי חל המים הם מימי בריכה ויש שם דגים ואין לנו כורך לפירוש הזה: תן חלק' עיקר שבעה במקרה מה שאמר בעל ספר יצירה והיכל הקדש ממון באמצע ואמר לשמונה כנגד ימי הסבוע כי היום השמיני הוא כמו היום שהחל בו והענין תמיד בלי הפסק וענין מה יהיה רעה שיבא לידי עוני' ואמר יהיה עש דעה כמו כי יהיה כערה בתולה:

תשלומין ראה מה כאמר ביתרו קראן לו ויחלל לחם וסבור שהוא מצרי ולא יראנו עוד מה היה סופו כעשה חותנו ומלך על ישראל והכניסו תחת כנפי השכינה וזכו בכתי וזכו בכיו ליטב בלשכת הנזית: תן חלק לשבעה וגם לשמונה' חלקת מלחמך ומסלך לשבעה דרכי חסד חלק עוד לשמונה שיבואו אחריהם ואל תחמר די: כי לא תדע מה יהיה רעה' שמח עוד ימים בחים ותצטרך לכולם חז תכל על ידי הצדקה מן הרעה ואם לא עכסו חימתיו' ורבותי' אמרו תן חלק וגו' חלו שבעה ימי ברחשית תן אחד מהן חלק ליוצרך לנוח בשכ' וגם לשמונה חלו שמונת ימי המילה' דבר אחר תן חלק לשבעה קרבנו' ציבור שבעה ימי פסח' וגם לשמונה של שמונת ימי החג' כי לא תדע מה יהיה רעה חס יחבר הבי' ולא תקריבו עוד ויעילו הדחשונים דבר אחר כי לא תדע מה יהיה לא ידעת מה הנגור על הגשמים בחג ויעילו הקרבנות ויבטל נזירות רעות: חס ימלאו העינים גשם' חס ראות עבים מלאים גשם ידעת סכופם יריקו נשמייהם על הארץ במקו' שהטוב צומחת וניכרת שם סופה לנוח אף כן דע שאם יפול עץ וגו' חס יסכן חרם חס נדריק בעיר חו במדינה מקום שיסכון שם יהיו כרחין מעשו אחרי מותו וחכמותיו ומדות תרומותיו ותפלות טובה ליושבי המקום על מנהג הטוב שהדריכס בדרך ישרה: יפול' יסכן כמו על פני כל אחיו כפל: עץ' תלמיד חכם שמנן בזכותו כעץ המסך על הארץ: שומר

על פנים היא ששים כמו עינים רגלי' ידים שוקים סינים בעבור היותם שתי מערכות רחים וכן שמים ומבין סוד הגלגלים יודה כן וכן פעמים גם מים ויש לו סוד סתום וחמוס וחת כל לחותים שים ספינות כשתי לחות ומעקם דרכים כן יורה עליו סוף הפסוק' יפול בלחת וכן פירש רבי משה הכהן לע' כהדים חס כן תהיה מלת עצלתים חוזרת לידים כאילו חמר בידים עצלות והוא לשון קצרה והמקרה במקו' הזה שם ויש חומרים שהוא פועל כמו המקרה במים עליותו המה קרויה וכלם מן הבנין הכבד הדגוש ויהיה הרים ראוי להדגש ויאמר כי המקרה בעצלות ידיו עשה מעשה מן חר חוקו בעבור היות ימך מבנין כפעל כמו ידל כבוד יעקב והוא מפעלי הכל' ובשפלות ידים ענינו עניות ומסכמת וידלף מלשון דלף טורד וענינו הטפות היורדות וזה הפסוק דבק בכסוף שלמעלה כאילו יאמר על חותו המלך והשרים המתעסקים בחכילה ויעצלו להביט בדברי המלכה והנה יתחדשו עליהם בעבור עצלותם שני דברי' האחד שתשחת מלכותם כמו הבית שהיה מעט מעט וימך המקרה והדבר השני שלא יסתכלו כדי להוסף מומן ולאבד חותו בשעת הצורך וזה ענין ובשפלות ידים: לשחוק' והלא יראו כי כל שמחה שבעולם ושחוק עיקרם בלחם עווסים העווסים וין המשמח חיי אדם ויתכן היות חיים תואר השם כי היין ישמח החיים שעל פני החלמה והכסף יענה את הכל וענין יענה ימציא ויתכן שהוא מן עת כמו שפירשתי והענין שימציאנו בעת סירצה הרנצה: גם במדעך' חלפ' שהמלך נער השמר לך שלא תקללנו חפילו במדעך וענינו בלכך ובמחשבותיך שאתה יודע חותם לבדך ובמקום הסתר חל תקלל עשיר כי חס ישמע המלך יתיקך בכחו והעשיר בעשרו' כי עוף השמים דרך מטל כמו כי חל המים הם מימי בריכה ויש שם דגים ואין לנו כורך לפירוש הזה: תן חלק' עיקר שבעה במקרה מה שאמר בעל ספר יצירה והיכל הקדש ממון באמצע ואמר לשמונה כנגד ימי הסבוע כי היום השמיני הוא כמו היום שהחל בו והענין תמיד בלי הפסק וענין מה יהיה רעה שיבא לידי עוני' ואמר יהיה עש דעה כמו כי יהיה כערה בתולה:

הוא יהי בלשון יחיד ואין לו דומה במסקלו במקרה והענין חל המקום שיפול פרי העץ בצפון או בדרום חס יסכן חרם חס נדריק בעיר חו במדינה מקום שיסכון שם יהיו כרחין מעשו אחרי מותו וחכמותיו ומדות תרומותיו ותפלות טובה ליושבי המקום על מנהג הטוב שהדריכס בדרך ישרה: יפול' יסכן כמו על פני כל אחיו כפל: עץ' תלמיד חכם שמנן בזכותו כעץ המסך על הארץ: שומר

עד אשר לא תחפך השמים אמרו רבותינו זו פדחת שהיא מחירה ומנכה כחלם כחור וכסמיקת היא מעלת קמטין ואין מזהבת: והאור: זה החוטם שהוא תואר קלסתר פנים: והירח: זו כסמה שמחירה לחלם סכין פניטלה היינו חין לו מאור העינים: והכוכבים: חלו הלסתות רומני דחפי סקורין פומילם של לחיים

עד פירוש והאור הוא חור השחר שיעלה טרם זרחה השמש ויעמוד אחר כוהו שעה נשלים שעה מהשעות השוות ואחר שהזכיר השמש מה בורך היה לו להזכיר האור והירח והכוכבים בעבור שיוצאו נכרחים כמו עופות שלא יוכל לעוף ביום מפני להט אור השמש והקרב כזה דרך המקרה להקדים או לאחר כמו הנה לא ינוס ולא ייטן והתנומה

שמונה ימים: ושבו העבים אחר הנסם: תבא כהיית האמור אחר דמעת הכבי מ מכמה צרות שעברו עליו: שזונו ירתיתו: שומרי הבית: חלו הצלמות והכסלים ה המניבים על כל חלו הגוף: והתענותו יחחס עוות סקורין קרחאסף והתענותו חקדופירונט בלעז: חכמי החיל: חלו הסוקים סנסקן כל הגוף עליהם: ובטלו הטוחנות: חלו השינים: כי מעטו לעת זקנה רוב שיני כושרות: הרואות בארובות: חלו העינים: וסונרו דלתים: חלו נקביו בספל קיל הטחנה: קול רחיס הטוחנים מואכל טבמעת והוא הקורקבן והמסם: ויקום לקול הצפור שחכילו קול צפור

ביום ג' דגשי דסטעין כהון וסיום ביום שיועזו שמרי הבית לקול חצפור וא סלעיל ותגור אמר ויקם לך ואיתן מן אב מן בב חד מלדע וחד מלעיל וס' נמס בספר רבת בשערות אורת האלף בסד:

אחל בזם יודע קספו: אחות לנו קסנדה: ויקסל מלרע

עד דלמא ישתני ויו יקרא דאפך דמתיל לשמשא ונהורא דעיןך עד דלמא יסתמו וחדר ליסתך עד דלמא יתקרו וכו' עינד דמתילן לכוכביא עד לא יתעממו ריסי עינד יהו וזגין דמעז פגענין בתר מטר: ביוםא די יזועון ארבוכתך ויתנקשון אדרעך ויתבטלון כפי פופך עד לא יכלין למלעס מיכלא ויתעממו עינד דמסתכלין בחרבי רישך: ויהוין רגלך כבילין מלמפק בשוקא ויערי סנך רעות מיכלא ותהי מתער משנתך על עסק קל עופא כאלו על גנביא דאזלן בליליא ותרפסון ספותך מלמימר שירתא: אף מן עוקרין דהו מן קדמת דגמא תחי דחיל למדבר יתהון ונבשושיתא קלילא מתילא באנפי נפשך לטור רם בעדן מהלךך באורחא ותצין ריש שורתך מן כחישותא כשנרא ויתנפחון אסתורי רגלך ותתמנע מן משכנא ארום אחפני אנשא למתך לבית קבורתיה ויסחרון מלאכיא תבעי דינד בספריא דמסחרין בשוקא למכתב דין חושבנך: עד

ויתר קלה מן השינה יש מפרסו וסכו העבי על הכבי ואחרים אמרו על הליחה המתגברת עליו והנכון בעיני שהוא כממעו כי החולה בעת מותו יחסך לו העולם ויתרחא לו כ כאילו העבים הסתירו האור וכן הוא וסכו העבים להנסיס אחר הנסם: ביום מלת יזועו כמו ולא קס ולא זה ממנו ומעטו פועל יוכח והענין מעטו ה הטוחנה: יש חומרים כי שומרי הבית הם הכסלים והצלעות ויש חומרים שהם הארבעה הממונים בכל חכר ואכר לספרו והם המוסך והמעכל והמעכב והמטהר גם יפרס חכמי החיל הון והמולד והיצידי והקרב חלי שסומרי הבית הם הידים עם

הזרעות שהם שומרי הגוף שלא יגע בו רע ואכסי החיל הם הסוקים ויורה עליו והתענותו כי חין להם כח לעמוד וענין חיל כח בעבור היות כל הגוף עליהם והטוחנות הם הסכים והרואות העינים: וסנרו דלתים: הם השפתים וכמהו דלתי פניו מי פתח: בספל קול הטחנה הוא הקרב העליון והוא המסם שהוא טוחן המאכל ומלת בספל שם וחינו תואר וכמהו טוב ספל רוח וענינו ספלות וענין בשוק על דרך משל כשיספל קול הטחנה חין קמה נמצא ויהיו חנויות שוק האופים סגורים ונמצא דלתי ודלתות כמו ספתי וספתות: ויקום לקול הצפור: ידע כי המאכל יולד השינה ובהסדר הפה נכרת המאכל וייקץ לדבר קל: וישחו כל בנות הסיר: הוא הנרין שהיה לכנים בו מפורר יסח קולו עד שלא יסמע ובה מלת יסחו שהיא לשון זכרים עם בנות שהן נקבות כמו וכל הנסים יתנו יקר לבעליהן ויתכן שפתיהם סנות למלת כל: גם מנבוא: יש חומרים כי על הזקנים ידבר שאין להם כח לעלות אל המקום הגבוה ויאמרו כי ויו יראו כוסף ויש חומרים יראו סוקים: וחתמתים: כפול הבה והלמד כי העין מכלוע והוא מן תרזו חתת כמו פחד: וינאך הסקד: אמרו שהוא מן עלתה כזה והענין השיבה: ויסתבל החגב הקרסול ויש חומרים הסקד הוא האכר ששיבתו אחר הרחם והזקן ויסתבל החגב המבוסים שימסכו למטה ואחרים אמרו כי החית במקום עין גם זה הכלי לא יתחלף אות בלות חון מלכותיות יהוא בעבור שהם נראים כפנים ונעלמים ונתפר האבינה אמרו שהוא מן ולא חבה ועניני תלות המושל ואמר ל חלזים בן תמים המזרחי נע כי אבינה כמי לרוח בני האדם וכן דקדוקו חביון תואר הסם לזכר

למערתו מסתנו משהיקן: וישחו כל בנות הסיר: כל קולות של כלי הסיר דומות עליו כשיחה ולפי פשוטו משמעו יסחו כמו ישפלו כל שרים ושרות יהיו ספלים בעיניו וכן כרזילי הנלעדי חמר לדוד חס חשמע עוד בקול שרים ושרות: גם מנבוא יראו: מנבשושיות ותלוליות שברחובות הוא דואג לנחת לשוק פן יכשל בהם: וחתמתים בדרך: חיות וחתות הרבה בדרכים יסלו: חתמתים לשון כפול הוא בתיבה כמו נגלים קסקסים וזלזלים: וינאך הסקד: לשון הנגזו הרמונים שהרי האלף לא יקדחת בה אמרו רבותינו זו קליבוסת הנקרא בלעז שעבס הירך תקוע בה ובנקותו בטרו כחוס והעבס בולט כמו כן האלף שהוא בולט: הסקד חילן של סקדים כלומר שתקפון הזקנה עליו כסקד זה הממהר להגן לפני כל החילנות: ויסתבל החגב: חלו הענבות שתהיו ענביתיו דומות עליו כסוכל משא כבד: ויסתבל חיסדיירטו סורפיסין בלעז: ותפר האבינה: חמדת תלות נסים שאינו נזקק לנשים לתשמים: אבינה תלויה כמו ולא חביתם תאבתי ליסועתך: עד אשר לא ירתק חבל הכסף: זה חוט השדרה שהוא לבן ככסף ובמותו הסר מוחו ומתרוקן ויבס ומתעקס בתוך החליות ונעשת כסלסלת: ירתק לשון רתיקות כסף: ומרזן גולת הזהב: זו האמה שהיתה מקלחת מים ונובעת כמעין כמו גולות עליות: גתרון לשון רביצה: ותספר כד על המבוע: זה הכרס שהיא עבה ונקצת במותו: ונרזין הנגלל אל הכור: יתרוצץ נגלל העין בתוך גומא ולפי פשוטו נגלל הדולק בהם מים מן הכור כך מרע כל העינין במסכת שבת: ומדרש קימות פותרו כנגד כל ישראל וזכור את בוראך בימי בחורותיך בעוד שהבחורות שוכס קיימות בעוד שהכהונה קיימת שנאמר בה ובהר חותו מכל שבטי ישראל לי לכהן בעוד שהלוייה קיימת: סחמר בו כי בו בחר יי אלהיך מכל שבטיך בעוד שמלכות בית דוד קיימת שנאמר ויבחר בדוד עבדו בעוד סירושלם קיימת שנבנה העיר אשר בחרתי בה בעוד שבית הבחירה קיימת של בה עתה בחרתי והקדשתי הבית הזה בעוד שאתם קיימים שנאמר וכן בחר יי: עד אשר לא יבואו ימי הרעה חלו ימי הנולה: עד שלא תחפך השמש זו מלכות בית דוד של וכסחו כשמש ננדי: והאור זו תורה של כי כר מצוה ותורה חירי והירח זו סנהדרין דתן סנהדרין היתה כחבי גורן עגולה: והכוכבים חלו הרבנים שנאמר מזבדיקי הרבים ככוכבים: ושבו העבים אחר הנסם צרה אחר צרה קשה חמה נמצא בכל הנבואות הקשות סנתכבא עליהם ירמיה לא בחו עליהם אלא לאחר חורבן הבית: ביום שיועזו שומרי הבית חלו משמרות כהונה וליה: והתענותו חכמי החיל חלו הסהנים שהם נבורים בכח אמר רבי אבא בר כהנא עשרים ושנים אלף ליום הניף אהרן ביום אחד אמר רבי חנינא המורחה הזה דבר קל הוא והכהן זורקה יומר משלמים חמה: ובטלו הטוחנות חלו המשניות הגדולות משנת רבי עקיבה ומסנת רבי חייה ומסנת בר קפרא: וחסכו הרואות שיסתכח התלמוד מן הלכ: וסנרו דלתים בשוק כנון דלתי נחוסתא בן אלנתן שהיו פתוחין לרוונה: בספל קול הטחנה על ידי שלא נתעסקו בתורה אמר רבי שמואל נמשלו ישראל לטחינת הריחים מה ריחים חין פטילות לא ביום ולא בלילה חף כחן והנית בו יומם ולילה: ויקום לקול הצפור זה נביכד נכר הרעע אמר לוי סמנה עשרה סנה היתה בת קול יוצאה ומכובצת בפלטין נבוכד נכר עבדא בישא זיל אחרבי ביתיה דמרך דכני מרך לא שמעין ליה: ויסחו כל בנות הסיר בסיר לא יסתוין: גם מנבוא יראו שיעולם יתירא וידג לבו כן יעשה בו כאשר עשה ברחשונים: וחתמתים בדרך מתוך כך יבקשו לאותות ורמזים חס יכליח בדרך סילך כענין שנאמר כי עמד מלך בבל על חס הדרך לקסס קסס קלקל כחבים סאל בתרפים: וינאך הסקד תכמח נבואת ירמיה שאמר מקל סקד חיר רוחה אמר רבי אלעזר הסקד הזה משעה שהיה מנין עד גומר פירומיו אחד ועשרים יום כך משבעה עשר בתמוז עד תשעה באב עשרים ואחד יום: ויסתבל החגב זה צלמו של נבוכד נכר רומיה חמין סיתין פותיה חמין סית וחס חין עוביו סס חינו ימל לעמוד ואת חמרת חוקמיה בבקעת דורח אמר רב ביבי מעמידין חותו ונפל מעמידין חותו ונפל עד שהביאו כל זבב סבירושלם ושכבו דומם על רגליו לקיים מה שנאמר מההכס לנדה ולמס יהיה: ותפר האבינה זו זכות אבות תופר מעענת אבות סלכס ויהיו אבינה מלשן חב: כי הולך האדם ישראל סנקדחו בחן חלם חלם חלם: חל בית עולמו מכלל בחו לכבד חזרת תרח חבי אברהם מעבר הנהר היה: וסכבו בשוק הסופדים גלות יכניה קדמה לגלות דקדיה אחת עשרה סנה כשהגלה נבוכד נכר את חת גלות דקדיהו בקולרין היו ינאחין גלות יכניה לקרחת נבוכד נכר על כרחן עם שאר בני העיר לקלסן שהוא נבור ומבליח והיו רואין את הסבויים ושולחין אותם חיס על קרובו מה ועשה בו והיו מסיבין אותן אשר למות ומות ואשר לסבי לסבי ואשר לחרב לחרב והיו מקלסים בידם אחת וכידם אחרת מספקין ומטפחין הספר על אחיהם ועל בניהם: עד

רשי

אסתר א

אבן עזרא תתעג

סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירח מה שתוכל עשה ולכך לשמים:
ואת מנותיו שמור כי זה כל האדם כי לדבר הזה נברא כל האדם: כי את כל
מעשה אסתר עשה יביא האלהים במשפט ולכך קודם מעשה פתח והטעם
למעלה לפי שאינו דבוק למס: על כל נעלם חפץ על הסוגג: חס טוב וחס רע:
חפץ נכסל במצו' כגון
נותן דקה לעני ב
בפרהסיא סוף
דבר הכל נשמע את
האלהים ונומר:

סוף דבר' כבר השמעתך הכל חו' שמעת כל מחלוקת החכמים זה עשה לך
האלהים ירח' כי זה כל האדם ישוב לענין סעבר שהוא האדם בחייו ובמותו הכל
וענינו כי זה מקרה כל האדם חו' כי זה עיקר כל האדם וישוב ליראה השם הנכבד
והנורא: כי את' סוד סלא זכר בספר בראשית עד ויכלו לפס סס כי חס האלהים
הוא סוד ספר קהלת
וענין על כל נעלם כל
מעשה כראה סתעסה
יבא במשפט כפי ה
הנעלם והענין כפי
כנות הלכ חס טוב וחס
רע ויס חומרי וחפילו
כל דבר שנעלם ממך
והראשון יותר ככון
בעיני וברוך היודע
האמת ומחסדיו אשאל
לכפר שגילותי ויעיר
כבודי עד ויעניי ח
אורח חיים:

נעלם ספר קהלת

ויהי

ז' ב' ח'
חמורוס'
מלך פרס
היה שמלך תחת כורש
לסוף טבעים סכא-סל
בלות ככל: הוא
חמורוס' הוא ברשעו
מתחילתו עד סופו:
המולך' שמלך מעצמו
גלא היה מזרע המלוך
: מהדו ועד כוס וכו'
המול' על מאה ועשרי'
נשבע מריכות כמו ה
שמולך מהדו ועד כוס
סעומדן זה אכל זה
וכן כי הוא רודה ככל
עבר הנהר מתפסח
ועד עזה שהיה רודה
בכל עבר הנהר כמו
שהוא רודה מתפס' עד
עזה: כסכת המלך
חמורוס וכו'
כסכתקיי' המלכו' בידו
וככותינו פירשוהו
בענין אחר במסכת
מגילה: הפרתמים

סוף דבר הכל נשמע את האלהים
ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל
האדם: כי את כל מעשה
האלהים יבא במשפט על כל
נעלם אס' טוב ואס' רע:

סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת
שמור כי זה כל האדם: סימן יתקן
סך פסוקי דקהלת סאתים ועשרים ושנים וסימני
רכב וחצויה שהיה כבר נקרא:

ויהי בימי אחשורוש הוא
אחשורוש המלך מהדו
ועד כוש שבע ועשרים
ומאה מדינה: בימים ההם
בשבת המלך אחשורוש על כסא
מלכותו אשר בשושן הבירה:

סוף פתגם דאתעבר בעלמא בצנעא כולא
עתיד לאתפרסמא ולאשתמעא לכל בני
אנשא בגין כן ית מיסרא דני' הוי דחיל וירא
פקודוי הוי נטר דלא למחב בסתר' ואין
תחוב הוי זהיר למתב ארום פרנן הוי למהוי
אורח כל אנש' ארום ית כל עובדא יי
יעל ליום דינא רבא ועתיד לפרסמא על
פתגם דאתכסי מן בני אנשא אין טב ואין
ביש' סוף דבר

והוה בימי אחשורוש הוא
אחשורוש דבימיהו
בטילת עבדות בית אלהנא רבא והוה בטילא
עד שנת תרמין לדריוש בגין עשיתא דרשתי
היבתא ברתיא דאיל מרוך בר נבוכדנצר
ועל דלא שבקת למכני ית בית מוקדשא
אתגור עלה לאתקטלא ערטילתא ואוף
איהוא על דצית לעיטא אתקצרו יומיהו
ואתפליג מלכותיה דמן קרמר דנא הון כל
עממיא אופיא ולישנא ואפרכיא כבישן תחורת ידיו וכען לא אשתעברו ליה מן בגלל הכי ובתר
פרו אתגלי קדם יי דעתידא ושתי לאתקטלא ועתיד הוא למסב ית אסתר דהיא מבנת שרה
דחית מאה ועשרין ושבע שנין אתיבת ליה ארכא ומלך מן הנריא רבא ועד כוש דמן מדנחא
דהנריא רבא ועד מערבא רכוש מאה ועשרין ושבע פלכין תוספתא
חמשה כתיב בהון ויהי לישנא דוי ואלו אנון ויהי בימי אמרפל דאתכנשו מלכין וללא הוה ריבא
והרבא בעלמא עד דאתא אמרפל
הוה משול דהוה כפנא בארעא דכתיב ויהי רעב בארץ ויהי בימי אחו' ויהי הוה ביומוי ומן וי הוה
דכתיב עלה רצין מלך ארם ומרה כתיב בתריה נעלה ביהודה ונקיצנה מכן אתה למד בול הון
דכתיב ויהי בימי לישנא דוי והוה מן יומי עלמא מן שנין קדמיתא כד הוה עקן אתין על בית ישראל
הון מצלן קדם אבוהון דבשמאי ועני יתהון דכתיב ויהי עד לא יקרון אנא עני עד לא ימללון אנא
אשמע ו ביומיא האנון כד בעא מלכא אחשורוש למתב על כורסי מלכותא דשלמה דאשתבא מן
ירושלם על ידוהי רששק מלכא דמצרים וממצרים אשתבא על ידו דסנחריב ומן ידו דסנחריב
אשתבא על ידו דחזקיה ותב לירושלם ותוב מן ירושלם אשתבא על ידו דפרעה חנירא מלכא
דמצרים וממצרים אשתבא על ידו דנבוכדנצר ונתת לככל וכד צרא כורש ית מדהא רבכל אחתיה
לעילם ובתר כן מלך אחשורוש ובעא למתב עלוהי וללא הוה יביל ושרד ואיתי ארדכלין מן
אלכסנדריא למעבר כותיה ולא יכילו ועברו אחרן ארע מניה ואתעסקו ביה תרין שנין ובשתא
תליתאה מלכותיה יתוב עלוי ההוא כורסי מלכותיה דעברו ליה ארדכלין בשושן בירנתא:
בשתא

והספר נעלם'
בפירוש כל נעלם'
בעזרת אל עולם'
מלמד כל דעה:
ודוב הודות לשמי'
וכל חסד עמו'
יבנה אל עמו'
גאלוה יישועה:
לחסכון היודעים'
תעודת טעושים'
תפע מאות יס עס'
חלפים ארבעה:

לסס אל יאתה כל
הגדולה'
מאלד הוא נעלה על כל
תהלה:
לאברהם בנו מאיר
יכו עו'
אסר הואיל לפרש
המעילה:

נאם
חבריהם
הספרדי
הנקרא
כך עזרה חן עזרה כי
חס מהסס החוקק
חוקת עולם על לב
המסכיל בהקינו ג
נס בחלום ידבר בו
וכו יתמך בהתחילו
לעשות כל מעשה נס
יזכרו תמיד טרם מ
מוצאי פיו והנה חן
במגילה הזאת זכר ה
הסס והיא מספרי ה

הקדם ורבים הסיבו כי הוא ממקום אחר וזה איננו נכון כי לא נקרא הסס מקום בכל ספרי הקדם רק נקרא מעון שהוא לעולם גבוה וקדמוניו זל
קדמוניו מקום בעבור סכל מקום מלא כבודו ועוד מה טעם למלת אחר והכנן בעיני שזאת המגילה חברה מדרכי וזה טעם וישלח
ספרים וכולם משנה ספר אחד שהוא המגילה כטעם פתגמן והעתיקה הפרסיים וככתבה בדברי הימים של מלכיהם והם היו עובדי עבודה
זרה והיו כמתבן תחת הסס הנכבד והנורא סס תועבתם כאשר עשו הכותים סכתבתחת בראשית ברא חלבים ברא חסימא והנה כבוד הסס
סלא יזכרו מדרכי במגילת:

ויהי

בימי זה החשורוס היה אחרי כורש ותרובבל עם הגולה בבית שני רק לא נכנה הבית ולפי דעתי שהוא ארתחשסתא וזה פירוש
ובמלכות החשורוס בתחלת מלכותו כאשר הפרש בספר עזרא וטעם ויהי בימי על כל הדברים תחלה ספסר במגילה הזאת'
וטעם ה' החשורוס איננו כמו אברהם הוא חברה ויתכן שהיה במלכי פרס הקדמונים מלך סמו החשורוס וסביהם היו מלכים
על פרס ומדי רק זה החשורוס השני מלך על מדינות אחרות שהן בן הודו ובין כוס כי ארץ מדי ופרס כפוכית לארץ ישראל והודו רק כוס דרומית'
וטעם בימים ההם אחר שאמר בימי החשורוס תחלת הדברים כי הראשון כלל' וטעם כסכת המלך החשורוס שפרט ממלחמות הודו וכוס כי
נבחר היה וככה כתוב במגילה על כן כסכת סלם למלכו: סוסן הכירה' סס ארמון כמו כי לא לאדם הכירה תה הארמון היה בתוך עילם המדינה
בתוב בספר דניאל וכאשר תמצא במגילה הזאת פוסן חו העיר פוסן הוא פס מדינה קרונה אל עילם ורוב המדינה ישראל כאשר הפרס: רבים

ותמאן המלכה ושתי
 רבותיני אמרו לפי
 שפרכה בה כרעת כני
 שתמאן ותהרב לפי
 שהיתה מופטנת בנות
 ישראל ערומות ועושה
 בהם מלכה בשבת
 נזר עליה שתפסח
 פרומה בשבת:
 ויקצף ששלחה לו
 דברי נחאי: כי כן
 דבר המלך כי כן
 מנהג המלך בכל מ
 משכ לשום את הדבר
 לפני כל יודעי דת ודין
 : והקרוב אליו
 לערוך דבריו לפני
 חלו הם כרשנא שתר
 פו: כדת מה לעשות
 מוסב על ויחמ המלך
 לחכמים: עושה
 לשון עון: כי יחא דבר
 המלכה על כל הנשי
 זה שביתה את המלך
 על כל הנשים להכות
 חף הזאת בעליהן:
 תחמרה שרות פרס
 ומדי לכל שרי המלך
 את הדבר הזה והרי
 זה מקרה קצר: וכדי
 בזיון יום בדבר הזה
 הרבה בזיון וקצף:
 דבר מלכות גזירת
 מלכות של נקמה ש
 שבה להורגה: ויכתב
 בלתי פרס ומדי
 בספרי חוק ומנהג
 המלכות: ולא יעבור
 חוק זה מביניה שיהא
 זה חוק ודת לכל ה
 הבונה את בעלה:
 אשר לא תבא ושתי
 ולכן נהרנה:
 ומדבר

להראות נ' ומל' וסי' אתה החלות / להראות העמים והשרים / להראות את אסתר: בדבר המלך נ' וסי' ותמאן המלכ
 ושתי' הרצים יצאו דחופים / הרצים רכבי הרכש: ראשנה / וסי' וישם את השפהות / ויהי בלדתה ויתן יד' / והקריב
 את אשר לחטאת: כל הפקודי' לפחנה יהודה / ויהי לבני אהרן / בתרו לכס הפר האחר / ושלמתי ראשנה משנה / ומדתי
 פעלתם / במעל הזה ראשנה / והקרוב אליו כרשנא / במעל / ומלך / ושלמתי ראשנה כתי' בלוי ואלף ויהי לבני אהרן

להביא את ושתי המלכה לפני
 המלך בכרת מלכות להראות
 העמים והשרים את יפיה כי טובת
 מראה היא: ותמאן המלכה ושתי
 לבוא בדבר המלך אשר ביד
 הסריסים ויקצף המלך מאד וחמתו
 בערה בו:
 המלך לחכמים ידעי העתים כי כן
 דבר המלך לפני כל ידעי דת ודין:
 והקרוב אליו כרשנא שתר אדמתא
 תרשיש מרס מרסנא ממוכן שבעת
 שרי פרס ומדי רא' פני המלך ה
 הישבים ראשנה במלכות: כדת
 מה לעשות במלכה ושתי על אשר
 לא עשתה את מאמר המלך
 אחשוורוש ביד הסריסים:
 ויאמר מומכן לפני
 המלך והשרים לא על המלך לבדו
 עושה ושתי המלכה כי על כל
 השרים ועל כל העמים אשר בכל
 מדינות המלך אחשוורוש: כי
 יצא דבר המלכה על כל הנשים
 להבזות בעליהן בעניניהן באמרם
 המלך אחשוורוש אמר להביא את
 ושתי המלכה לפני ולא באה:
 והיום הזה תאמרנה שרות פרס
 ומדי אשר שמעו את דבר המלכה
 לכל שרי המלך וכדי בזיון וקצף:
 אם על המלך טוב יצא דבר מלכות
 מלפניו ויכתב בלתי פרס ומדי
 ולא יעבור אשר לא יתבא ושתי
 לפני המלך אחשוורוש ומלכותה
 יתן המלך לרעותה הטובה ממנה:

בנתא הרבונא בנתא ואבנתא זתר וכרכס
 מהומן דמתמני על מהומתא בנתא בוז ביתא
 הרבונא אחר ביה בנתא ואבנתא עתה מרי
 עלמא לעסארה יתהון כנבר דעצר ענבו
 בעצרתא תרין זמנין ועתיד לצדאותהון
 ולשפאותהון להני שבקא רבניא דשמיין
 באלין שבקא יומין קדם אפי מלכא א
 אחשוורוש: ונר מלכא על אלין שבקא
 רבניא לאיתאה ית ושתי מלכתא ערשילתא
 על עסק דהות מפלחה ית בנתא ד ישראל
 ערשילן ומנפסן עמר וכרתו ביוכא ד
 דשבתא ובנין כן אתגור עלה לאיתי
 ערשילתא ברם פליא דמלכותא על רישה
 בנין זכותא דאליב נבוכדנצר אבוי דאבה
 ית דינאל ארונא ובנין כן נזר למחוי אתא
 קדמוי בכלילא דמלכותא לאחזאה לעממא
 ורכבניא ארום שפירת חזו היא:
 וסריבת מלכתא ושתי למעל בניורת מימר
 מלכא דאתפקדת ביד רב רבניא ורניו מלכא
 לחרא וחמתיה רתחת ביה: ואמר מלכא
 לחכימא בניו דיששכר דחכימין מנדעא
 בערניא וזמניא בספר אוריתא וחושבן
 עלמא ארום היכרין יארה למחוי מתמלל
 פתגם מלכא קדם כל חכים וירעי אוריתא
 ודינא: וסריבו בניו דיששכר למדן ית
 דינא ההוא ברם צלו קדם יי וכן אמרו
 רבו דעלמא ערבל ית משתהון והיו דכיר
 ית צדיקא דקריבו קרמך בבית מקדשך
 אמרין בני שנא ותרון בני יונה כפנינין על
 מדבחה אדמתא על ירא דכהנא רבא דהיה
 לביש חושנא די ביה ברום יכא ורובי כהנא
 הון מרסן ובחשן ית דמא ומסדרין קרמך
 לחם אפיא ככו אסתהר מלכא ותב ושאל
 עמיתא לרב רבניו דקריבין לותיה ואלין
 שמהתהון כרשנא שתר אדמתא תרשיש
 מרס מרסנא ממוכן שבקא דרבניו פרסאי
 ומדאי חזי אפי מלכא דיתבין בדרנא קרמאה
 דבכורסי מלכותא: פאוריתא מה
 לאתעברא מפלכתא ושתי בניו די לא
 עברת ית מימר מלכא אחשוורוש דנר עלה ביד רב רבניא:
 ואמר ממוכן הוא המן בר ברירה
 דאננ רשיקא קדם מלכא ורב רבניא לא על עליו דמלכא בלחודיו סרחת ושתי מלכתא ארום עליו
 כל רב רבניא ועליו כל עממא די כל פלכיא די שליט בהון מלכא אחשוורוש: ארום יפוק פתגם
 גזירת מלכתא על כל נשיא לאתלגלגא מריהון קדמיהון במללותהון הרמא עם חברתא ברם
 בקושטא מלכא אחשוורוש אמר לאיתאה ית ושתי מלכתא קדמוי ולא עלתו: ויוכא הדין תהון
 אמרין רבנתא דפרסאי ומדאי למעבר לגובריהון היכמא די קבילו ית פתגם דעברת ושתי מלכתא
 ומתמלכין למעבר פדיון לכל רב רבני מלכא ופן יכול לסוברא כמסת חוד דין ורניו:
 אין קדם מלכא שפיר יפוק פתגם גזירת מלכותא מן קדמוי ויתכתב בגורין דפרסאי ומדאי ולא
 יתפשל הרמא גזירתא די לא תעול ושתי קדם מלכא ומן בתר דיתמי קדם מלכא יגזור מלכא
 ויעדי ית רישא ומלכותא יתן מלכא לחברתה דשפירא מנדה: וישתמע

והמלך צוה להראות
 יופי המלכה נכ מנהג
 חרץ הדוס ויתכן היות
 ושתי ממלכות שמנהג
 הנשים להסתתר או
 חשבה שהיא סכור:
 לבוא בדבר המלך
 בעבור כן ויקצף המלך
 מאד ומתבוערה בו
 הטעם שהנסיפה כחש:
 יודעי העתים חכמי
 המזלות או העתים ש
 טעברו על המלכים
 הקדמונים: רוחי בני
 המלך יס ויקומות
 שלא יראה המלך לכל
 חכמו ובכח מלכי פרס
 כתוב כי חרבע מעלות
 הם הסרים המערכת
 הראשונה יושבת ב
 בתחילה לפני המלך
 וזה הטעם הישנים
 ראשונה במלכות ב
 במערכת המלכות:
 עושה יסרת עכמו
 ואחר עמו וכן הוא כי
 על כל הסרי עושה ומה
 הוא העוונ שיהא יסמי
 זה הדבר: והיום הזה
 יהיה חמור והוא פעול:
 וכדי בזיון ודי זה
 הכיון והקצף שיהיה
 בין איש לאשתו: ולא
 יעבר' שלא יסור זה
 החוק: לרעותה היו
 תחת יד רעיית שהיא
 תחת הא הסורס:
 פתגם

ראשנה כתיב ביד כתר אלף ושאר ראשנה כתיב חסריו / כח ר' מן נב נסבין / בריש' וסי' נמסר במסר רבתא
 במערכת אות היו בסד: מלפניו ח' וסי' ורעות נעמן תדבק' ואלישע ישב בביתו / חילו מלפניו כל הארץ דה'
 והאלהי עש שיראו' אש יראו מלפניו / אם על המלך טוב יצא / ואת פתשנן כת' הדת' ודעו השטף ישטפו לפניו ושכרו:

פתגם כי דבר וכן בקהלת ובחזקיהו כי דבה חלפ סהיה דבה כמו כי עם קסה ערק הוה יתנו יקר סב חל מלת כל חיס סוכר כביתו מוסל ב בחשתו ולא ישנה ממנה חספי למנו חפילו לדבר בלסון ח אחרת ויס חומרים כי ערב דבר אחר עם זה המעשה סלח יהיה קלן למלך כסוך פס הפועל מפעלי הכפל זכר חת וסתי בפה ויתכן סוכר חת יופיה על כן ויו נחת אשר עשתה כנזר עגורת כן הנזרים יבקשו כנחו העין ורחוי להדגם ורכים כמוהו ותחסר מלת מבקשים כמו אשר ילדה חותה ללוי תמרוקיהו כמו תמרוק כרע חיס יהודי בעבור היותו ממלכות יהודה פקדא כן בסוסן הכירה כי בסער המלך היה קודם דבר אסתר על כן הוא דר בחלמון כן קיס היה גדול כחכותיו וחילו היה חבי שחול היה מזכיר שחול כי הוא מלך ולא חבו על כן לא כועד חס מ מרדכי היה מבני ס שחול חס לא ימיני חסר כן דרך קצרה יפת תואר תואר כל חכר ומראה הכל טוב חו על העין ודרס ידקדוקת מטע הדסה לכת לולי סהיתה במולה לא היה מרדכי מסכן בה כי לא יסמך על מעשה נס חולי דרס לבית סהיה ב במחשבתו בעבור יופיה לקחתה לחסה ותסח

ונשמע ג' חר קמץ וב פתחי וסוס כל אשר דבר יי נעשה ונשמע קולו בבאו אל הקדש ונשמע פתנס המלך קדמא קסץ אל כל ואל כל ינ בכתו וחיסר וסוס אפור אל כל עם הארץ הן ישא איש בשר קדש אמר אל רחמכם בן שלמה ולא שמענו אל עבדי מסכון שבתו השנית הוצר יזר לבס המכון או לא אבוש בהביטו אכן חן השחד בעיני בעליו כי מי אשר יבחר וישלח ספרים אל כל סדינות ונשלוח ספרים ביד הרצים ויכתב מרדכי את הדבר וישמע פתנס גזרת מלכא די ועבר בכל מלכותיה ארום גזרתיה רבא היא ומן בטר כן כל נשיא יתנו רבו ויקר למריהון למן רבא וער זערא וישפר פתגמא קדם מלכא ורכבגניא ועבר מלכא כפתנס ממוכן ושלח פסקין כתיבן וחתמון בעזקתיה לכל פלכי מלכא לפלך ופלך סבמכתב רושמה ולות עמא ועמא כממלל לישגיה קרי וכן אמר אתון עמיא אומינא ולישגיה די דירין בכל ממלתי אודהרו למיהו כל גבר מסרבן על אתתיה וכפי לה לפהוי ממללא כלישן נכרא וכממלל עמיה בטר פתגמיא האליון פח ואשתרד מרית חמריה וכר נח תקוף רוגניה המלכא אחשורוש שרי למרדכי ית ושתו מתיבן ר ברבגנוי וכן אמרין הלא את הוא דחובת עליה דין דקטול על מה דעבדת אמר להון מלכא אנא לא גזרית למקטלה אליון די תעול קרמי ולא עלת ופקרית למערי מנה מלכותא אמרו ליה לא הכי אליון דין דקטול גזרת עליה בעטת שבע רברבניא מזר תקוף רוגניה וגורי למהו צליבן שבעא רברבניא על צליבא ואמרו עולמי דמלכא משומשנוי יבעון לצרוד מלכא עלמן בתולתן שפירן דחוו וימיני מלכא אפיטרופין בכל פלכי מלכותיה ויכנשו ית כל עולמתא בתולתא שפירת חיו לשושן בירנתא לבית נשיא די תמן דימוסן ובנאון די תמן מתמני הנא רב סרים דמלכא גטר נשיא ויתגור למרוי יתב סמטר משחחון ועולמתא די תשפר קדם מלכא תעול למחסן מלכותא חלף ושתו ושפר פתגמא קדם מלכא ועבר הכי גבר חסידא ומודה ומצלי קדם אלהא על עמיה הורה בשושן בירנתא ושמהו מרדכי אתקרי על דהנה סתיל למירא דכיא בר יאיר בר שמעי בר גרא בר קיש גברא דמן שבטא בנימן הוא שמעי דאקל ית דוד ובעא יואב למקטליה ולא שבקיה על ד דאסתפל ביה ברוח נבואה וחמא דאטמוסי מרדכי ואסתר למפק מניה וכרו פסק שמעי מלמילד פקד דוד לשלמה בריה ל למקטל יתיה די אזל בגלותא מן ירושלם עם גלותא די אנליאת עם יכניה מלכא דיהודה די אנלי נבוכדנצר מלכא דבבל ובר צרא כורש וריוש ית בבל נפק מרדכי מן בבל עם דניאל וכל בנישתיא דישאל די הוון תמן בבבל נפקו מן תמן ועלו עם כורש מלכא לסדר בשושן בירנתא ואמאי והוון קרין לה הרסה על די הורת צדקתא וצדיקניא דמתילו לאסא אסתר הוון קרין ליה על די הות צניעא בביתא דמרדכי שבעין וחמש שנין ולא הות אפי גבר אליון אפי מרדכי דאתעבדת ליה לתורבינא ארום לית לה אבא ואמא עולמתא שפירת ריוו ושפירת חוון ובעדן דמית אבוהא אשתאורת כמעין דאמה וכר ילית יתה מיתרה אמה ונסברה מרדכי ליה בביתיה והוה קרי ליה ברית והוה בר אשתמע פתנס ברוז מלכא וגזרתיה ובאתכנשות עולמן סניאן לשושן בירנתא ליר חני וארברת אסתר באונסא ואתעלת לבית מלכא לידא דהני גטר נשיא ושפירת

ונשמע פתנס גזרת מלכא די ועבר בכל מלכותיה ארום גזרתיה רבא היא ומן בטר כן כל נשיא יתנו רבו ויקר למריהון למן רבא וער זערא וישפר פתגמא קדם מלכא ורכבגניא ועבר מלכא כפתנס ממוכן ושלח פסקין כתיבן וחתמון בעזקתיה לכל פלכי מלכא לפלך ופלך סבמכתב רושמה ולות עמא ועמא כממלל לישגיה קרי וכן אמר אתון עמיא אומינא ולישגיה די דירין בכל ממלתי אודהרו למיהו כל גבר מסרבן על אתתיה וכפי לה לפהוי ממללא כלישן נכרא וכממלל עמיה בטר פתגמיא האליון פח ואשתרד מרית חמריה וכר נח תקוף רוגניה המלכא אחשורוש שרי למרדכי ית ושתו מתיבן ר ברבגנוי וכן אמרין הלא את הוא דחובת עליה דין דקטול על מה דעבדת אמר להון מלכא אנא לא גזרית למקטלה אליון די תעול קרמי ולא עלת ופקרית למערי מנה מלכותא אמרו ליה לא הכי אליון דין דקטול גזרת עליה בעטת שבע רברבניא מזר תקוף רוגניה וגורי למהו צליבן שבעא רברבניא על צליבא ואמרו עולמי דמלכא משומשנוי יבעון לצרוד מלכא עלמן בתולתן שפירן דחוו וימיני מלכא אפיטרופין בכל פלכי מלכותיה ויכנשו ית כל עולמתא בתולתא שפירת חיו לשושן בירנתא לבית נשיא די תמן דימוסן ובנאון די תמן מתמני הנא רב סרים דמלכא גטר נשיא ויתגור למרוי יתב סמטר משחחון ועולמתא די תשפר קדם מלכא תעול למחסן מלכותא חלף ושתו ושפר פתגמא קדם מלכא ועבר הכי גבר חסידא ומודה ומצלי קדם אלהא על עמיה הורה בשושן בירנתא ושמהו מרדכי אתקרי על דהנה סתיל למירא דכיא בר יאיר בר שמעי בר גרא בר קיש גברא דמן שבטא בנימן הוא שמעי דאקל ית דוד ובעא יואב למקטליה ולא שבקיה על ד דאסתפל ביה ברוח נבואה וחמא דאטמוסי מרדכי ואסתר למפק מניה וכרו פסק שמעי מלמילד פקד דוד לשלמה בריה ל למקטל יתיה די אזל בגלותא מן ירושלם עם גלותא די אנליאת עם יכניה מלכא דיהודה די אנלי נבוכדנצר מלכא דבבל ובר צרא כורש וריוש ית בבל נפק מרדכי מן בבל עם דניאל וכל בנישתיא דישאל די הוון תמן בבבל נפקו מן תמן ועלו עם כורש מלכא לסדר בשושן בירנתא ואמאי והוון קרין לה הרסה על די הורת צדקתא וצדיקניא דמתילו לאסא אסתר הוון קרין ליה על די הות צניעא בביתא דמרדכי שבעין וחמש שנין ולא הות אפי גבר אליון אפי מרדכי דאתעבדת ליה לתורבינא ארום לית לה אבא ואמא עולמתא שפירת ריוו ושפירת חוון ובעדן דמית אבוהא אשתאורת כמעין דאמה וכר ילית יתה מיתרה אמה ונסברה מרדכי ליה בביתיה והוה קרי ליה ברית והוה בר אשתמע פתנס ברוז מלכא וגזרתיה ובאתכנשות עולמן סניאן לשושן בירנתא ליר חני וארברת אסתר באונסא ואתעלת לבית מלכא לידא דהני גטר נשיא ושפירת

בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני אשר הגלה מירושלים עם הגולה אשר הגלתה עם יכניה מלך יהודה אשר הגלה נבוכדנצר מלך בבל ויהי אמן את הדסה היא אסתר בת דוד כי אין לה אב ואם והנערה יפת תאר וטובה מראה ונמורת אביה ואמרה לקחה מרדכי לו לבת ויהי בהשמע דבר המלך ודתו ובהקבץ נערות רבות אל שושן הבירה אל יד הני ותלקח אסתר אל בית המלך אל יד הני שמר הנשים

ומדבר כלסון עיני כיפה חת חשתו ללמד חת לסונו חס היא בת לסון אחר ויפקד המלך פקידים לפי שכל פקיד ופקיד ידועות לו נסים הישג שבמדינתו זכר חת וסתו חת יפיה ונעצב תמרוקיהו הן דברי המנחמתין כנע ומורק וסוסף סמן ערב ומיני כמיני ונכסיוס המטהרין ומעלנין חת הכסר חיס יהודי על סגלה כל שונן עם גלות יהודה כל כלי סיפ' מ' חותן סגלו עם מלכי כמ' בתראה דסיפ' יתיה היו קרויים יהודי כן הניס וכלי משכט אחר חס חיס ימיני מנכימן היה כן פסוטו ורבותינו דרשו מה סדרסו: לו לכת רבותי פירשו לבית לחסה ויבהל

איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני אשר הגלה מירושלים עם הגולה אשר הגלתה עם יכניה מלך יהודה אשר הגלה נבוכדנצר מלך בבל ויהי אמן את הדסה היא אסתר בת דוד כי אין לה אב ואם והנערה יפת תאר וטובה מראה ונמורת אביה ואמרה לקחה מרדכי לו לבת ויהי בהשמע דבר המלך ודתו ובהקבץ נערות רבות אל שושן הבירה אל יד הני ותלקח אסתר אל בית המלך אל יד הני שמר הנשים

מסרה וישלח ספרים אל כל היהודים אל שבע פקידו ד' ב' סל וב' חס יזר קדמא וסוס' יעשה פתעה ויפקד י' נתנד כחן חזרת יחידע פקידים סיד כנניחו ויפקד המלך פקידים ב בתראימל דמל בעיני קלט וסי' נמסר במס רבתא בערד עין בסד: כן ו' בסעם פתחין וסי' נמסר בסד' וצא ע'ש: מירושלם ה' סל וסי' נמס' בירמי סיפ' כו: הגולה ד' חס כליש וסיפני ואמרת כלככך מי ילד לי את אלהי אף היא לגלת חלכה עם הגלה אשר הגלת עם יכניה וישבו תחתיהם עד הגלה: ובהקבץ ב' וסי' ובהקבץ נערו רבותי ובהקבץ בתולת שנית ותרזחון בספרא:

בן יצא מלך ספר ופתח

אסתר ב

ותשא חסד' החסד תשא עמה לא יסור ממנה: ויבהל' כטעם מהירות: מונתיה' חלקים כמו מנה אחת בדברי האכילה להיותה שמינה: ושבע הנערות' משרתות אותה: הרחוקות' הלשון הזה ידוע בדברי רז"ל: וישנה' סינה המנות לעשות לה טובה' וטעם בית הנשים דבק עם וישנה כי סינה מנותיה ונערותיה והיא בבית הנסי' עם חברותיה' עם חומרים כי מרדכי לא עשה ככונה טובה על אסתר שלא תגיד עמה כי פחד שלא יתחנה המלך לאספה אם ידע שהיא מהגולה ואחרים אמרו כי בדרכי כבודה או בחלום ידע שמכא תצאנה על ידה לישראל והפסוק בענין כי עשה זה מרדכי בעבור שתשמור תורת הפס' בסתר שלא תאכל נבילות ותשמור הסבתות ולא יבטו המשרתים כי אם ידע הדבר שמא המלך י

יכריחה או ירדנה כי בעל כרחו נתפסה וידענו כי מרדכי היה מגדולי ישראל כי הכה הוא שלישי לשרים ה העולים עם זרובבל וכאשר ראה כי לא נבנה הבית בחל ע עולם והיה בספר ה המלך בארמון והיא מעלה גדולה והנה דיחל הפקיד חביריו על מלכות בבל והוא בספר המלך ולולי שהיה מרדכי קודם מעט אסתר משרתי המלך לא עזבונו ה המשרתים להתהלך ל לפיכך חזר בית הנסי' חת שלום אסתר' חס היא צריכה לרפואים: תור נערה' כמו עת ויש חומרים מגזרת תור כי הוא יבא לעת מווננת. כטעם- וקול המור: מקץ היותה לה' סוף מקץ טבע סני' תחלה: סמן המור' בוסס כחמד ועליו יש מחלוקת: ובה' ב בעבר זה כי יש לה ר רסו' לנקט מה שתרצה וזה בעבור שלא תבא לידו מחשבת ותהיה כחופה: אל בית הנשים שני' הטעם כעס שני ובה הטעם לשון זכר כמו אך ב בפעם הזה' וטעם שומר הפילגשים כי אחר סכנת המלך ע עמה לא יסכב עמה אדם אחר כי חרפה היא למלך רק תהיה מהפילגשים רק אם לא מצא המלך טובה ממנה או ימליכנה: לא בקט' דברי' גם זה לחות על סכלה: הוא חדס טבת' כן יקראו בלשון כסדים ונקראו החדשי' בלשון הקדש על המספר בעבור האביב: והנחה

ותשא יד וסי' ותשא את קולה ותכר' ותשא רבקה את' ותשא אשת אדני' ותשא כל העדה ויתגו ותשא את בנה ותצא' ותשא מרום עיני' ותבדו' וישלח תבנית יד' ותשא אתי רוח' הרים רעשו סכנו' ותשא בריתי עלי פד' ותשא ותכא העיר' ותשא חסר לפניו ובהל' ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות: בשמן' רפן וסימני' ועשוק סלת בלול ותיטב הנערה בעיניו ותשא חסר לפניו ויבהל את תמרוקיה ואת מנותה לתת לה ואת שבע הנערות הראיות לתת לה מבית המלך וישנה ואת נערותיה לטוב בית הנשים: לא הנידה אסתר את עמה ואת מולדתה כי מרדכי צוה עליה אשר לא תגיד: ובכל יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנשים לדעת את שלום אסתר ומה יעשה בה: ובהגיע תר נערה ונערה לבוא אל המלך אחשורוש מקץ היות לה כדת הנשים שנים עשר חדש כי כן ימלאו ימי מרוקיהן ששה חדשים בשמן המר וששה חדשים בכשמים ובתמרוקי הנשים: ובה הנערה באה אל המלך את כל אשר תאמר ינתן לה לבוא עמה מבית הנשים עד בית המלך: בערב היא באה ובבקר היא שבה אל בית הנשים שני' אל יד שעשנו סרים המלך שמר הפילגשים לא תבוא עוד אל המלך כי אס' חפץ בה המלך ונקראה בשם: ובהגיע תר אסתר בת אביחיל' יד מרדכי אשר לקח לו לבת לבוא אל המלך לא בקשה דבר כי אם את אשר יאמר הג' סרים המלך שמר הנשים ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל ראייה: ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש אל בית מלכותו בחדש העשירי הוא חדש טבת בשנת שבע למלכותו: היות תיבא לבית נשיא תנין לירא דשעשנו רבא דמלכא נטר מטרונתא ומכן ואלך לא תעול תוב לות מלכא ארום אלהן ההיא דאתרעו בה מלכא וקרי לה בשמא מפרש וכתוב: וכר מטא סדור אסתר ברת אביחיל אחבוי דמרדכי די נסבה ליה לברת למעל לות מלכא לא תבעת צרוך לכל מדעם ארום אלהן ית מן דיימר רבא די למלכא נטר נשיא והות אסתר טענית טיבו ומשבתא רחמין בעיני כל חוהא: ואדברת אסתר לות מלכא אחשורוש לאתא ואעל יתה לבית אדרון בית מלכותיה בירחא עשיראה הוא ירחא רטבת בשמא שביעתא למלכותיה: ורחים

רשי ויבהל את תמרוקיה זריו וממהר בשלה מפל כולן: הרחוקות לתת לה' לשרתה וכן עוסי' לכולן ורבותינו דרשו מה שדרשו: וישנה' סינה אותה: אסר לא תגיד' כדי שיהמרו שהיא ממשפחת בוויה וישלחוה שחס ידעו שהיא ממשפחת שחול המלך היו מחזיקים בה: ומה יעשה בה' זה אחד מסי' צדיקים שניתן להם רמו' ישועה דוד ומרדכי דוד סנח' גם את הארי גם את הדוב הכה עבדך חמר לא בא לידי דבר זה אלא הסמוך עליו ל להלחם עם זה וכן מרדכי חמר לא חירע לצדקת זו שחלקה ל למסכב ערל אלא ס שעתידה לקום להשיע לישראל לפיכך היה מחזר לדעת מה יהא בסופה: תר' זמן: כל אשר תאמר' כל שחוק ומיני' זמר: אל בית הנשים שני' הנסי' בחלם העשירי' עת כנה שהגוף נהנה מן הגוף זמן הקבה חותו עת כינה כדי ל לחכמה עליו: מכל הנשים' הכעולות שאף נסי' בעולו קבץ: והנחה

בשמן' ועשירית האיפה סלת' והצילו העדה את' מצאתי דוד עברי' ותרם כראם קרני' ששה חדשים בשמן המר: שבה' מלרע וסיס' ובת כחן כי תהיה אלמנה ונרשה' בערב היא באה' ושבה לאתננה דצור: שני' כ' סבירק שנית וסיס' אל בית הנשים שני' אל יד שעשנו' והנחן בן צלף הששי מרה שני: דוד ב' חס' וסימני' בני עזיאל' דד מרדכי: העשירי מלהון מל בסר חס' וסיס' בשנה התשיעית לצדקיהו' לשכנהו העשירי' בשנה העשירית בעשירי דפרעה דחזקאל' בעשירי בחמשה לחדש לנלותינו בא אלי' הפליט' וכל רבוי מנין מל בס' והספה כשלישים איש'

אסתר ג אבן עזרא תתנו

הפיל פור' זאת המלה פרסית ופירושה גורל והנה זה הפך הוא חסד נסן ויש חומרים כי בחר להשמיד את ישראל בחדש אדר כי בו נחסף אל עמיו משה חזונינו ולא ידע כי בו נולד וחמדים חמרו בעבור חבור העליונים במלך נדי שהיה פנים עסר למול עלי שהוא מול ישראל והנכון שכן יבא בגורלו כי מהסם משפטו והסם האריך הזמן עד שיעשו ישראל תשובה וימלטו' לון ישנו כוסף ויש חומרים גם הליו' מפונד ומפורד בין העמים' סיכוד חיש מעל לחיובל כך הוא רע כולו ולא די שדתיים פונות אלל שלא יצמרו הדתים והחקים סיפיה המלך והנה כל עם ועם ישמרו חון מהן' חין סוה' חינוך דבר נכון חן חינוך תועלת' ועשרת חלפים ככר כסף' הוא חסד וכן הוא ועשרת חלפים חלפי ככר כסף

רשי

היעמדו דברי מרדכי האומר שלא יסתחיה עולמית כי הוא יהודי והנהר על עז' זאת דתי המלך' לתת מס לעבודת המלך' חין סוה' חין חסם כלומר חין כצע' הפיל פור' הפיל מי שהפיל ולא פירס מי ומקרח קצר הוא' הוא הנורל' הכתוב מפרס ומהו הפור הוא גורל הפיל הנורל בחיזה חסד' יכליה' מיום ליום' בחיזה יום בחדש סוה' יכתב ל' לאכדס' יכתב ספרים לסלוח לסרי המדינות לאכדס' ויסר המלך את טבעתו' הוא מתן כל דבר גדול שיחלו מוחת המלך להיות מי שהטבעת בידו שליט בכל דבר המלך' ונשלוח ספרים ניהיו נשלוח ספרים חיסולא טלמיס ב בלג' והוא מנורת חס כלחוס כלחם נבלה כ' כנליתי נדמה נדמתו' בשלסה עשר לחדש סכיס עשר' ביום יב' לאותו חדש שהוא יב' לחדמי הסנה' פתסן

ויהי באמרם אליו יום ויום ולא שמע אליהם ויגירו להמן לראות היעמדו דברי מרדכי כי הגיד להם אשר הוא יהודי' וירא המן כי אין מרדכי כרע ומשתחוה לו וימלא המן חמה' ויבז בעיניו לשלח יד במרדכי לכוו כי הגידו לו את עם מרדכי ויבקש המן להשמיד את כל היהודים אשר בכל מלכות אחשוורוש עם מרדכי' בחדש הראשון הוא חדש ניסן בשנת שתים עשרה למלך אחשוורוש הפיל פור הוא הנורל לפני המן מיום ליום ומחדש לחדש שנים עשר הוא חדש אדר' ויאמר המן למלך אחשוורוש ישנו עם אחר מפונד ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך ודתיים שנות מכל עם ואת דתי המלך אינם עשים ולמלך אין שוה להניחם' אס' על המלך טוב יכתב לאכדס ועשרת אלפים ככר כסף אשקול על ידי עשי המלאכה להביא אל' נגזו המלך' ויסר המלך את טבעתו מעל ידו ויתנה להמן בן המלך האנגי צרר היהודים' ויאמר המלך להמן הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך' ויקראו ספרי המלך בחדש הראשון בשלושה עשר יום בו ויכתב ככל אשר צוה המן אל אחשוורוש המלך ואל הפחות אשר' על מדינה ומדינה ואל שרי עם ועם מדינה ומדינה ככתבה ועם ועם כלשונו בשם המלך אחשוורוש נכתב ונחתם ב בטבעת המלך' ונשלוח ספרים ביד הרצים אל כל מדינות המלך להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים מגער ועד זקן טף ונשים ביום אחד בשלושה עשר לחדש שנים עשר הוא חדש אדר ושללם לבז'

וימלאו וס' אתרי הכות' את היאר' וימלא את החכמה' וימלא בית הבעל' וימלא הבית את הענן' וימלא המן חמה' וימלא המן על מרדכי חמה' בחדש ר' וס' נסר בסדר וישמע יתרו' ישנוד וס' כי את אשר ישנו פה עמנו עמד היום' כי אם ישנו בונתן' והיה אם ישנו בארץ וחפשי' ישנו עם אחר מפונד ומפורד' אשקול' מל בליש' והנה במלכותהון לותיה יומא וימא וילא קבל מנהון וחיואו להמן למחוי היתקומון פתגמי מרדכי כל קבל פתגמי דהמן ארום חיו להון די להמן לא הנה סגיד על דהנה עבדיה דאזרפן ליה בטולמת להם ולא נדרטא דיקסיס בהרה לא הנה גחין על דהנה יהודי ויהודאי לא פלחין ולא נהנין ליה' והוא המן ארום לית מרדכי גחין לא נדרטא וילא הורה סגיד ליה ואתמלי המן עליו דמרדכי רתחא' והנה חוד קדמוי לאושטא ידיו למקטול ית מרדכי בלחודוהי ארום חיואו ליה דמרדכי אתי מן יעקב דשקל מן עשו אבא דאבוי דהמן ית בכורתא וית ברכתא ויהודאי אנון עמא דמרדכי וכעא המן לשיצאה ית כל יהודאי בכל מלכות אחשוורוש עמא דמרדכי' בירחא קדמאה דהוא ירח ניסן בשמא תרעא עטרי למלכא אחשוורוש אפל פורא הוא ערבא קרם המן מן יומא ליומא ומן ירחא לירחא תרי עטר דהוא ירח אדר' ואמר המן למלכא אחשוורוש איתי עמא חדא מבדר ומתפרש בני עממא ואומיא ולישניא ומקצת מנהון דירין בכל פלכי מלכותא וגיורת אוריתהון שנין מכל עמא לחמנא ותבשילנא ליתהון מעמין חמנא ליתהון שתן יומי ננוסיא דילנא ליתיהון נטרין ונימוסנא לא מקמין וית גיורת דיני מלכא ליתיהון עבדין ולמלכא לית ליה שימי מנהון ומה הנאה אית ליה בהון אין ושקנון על אפי ארעא' אין על מלכא שפר יכתב כתבא לאוברא יתהון ועשרת אלפין ככרין דכסף אתקול על ידוי עבדי עבדתא למיתי לבירת גנזוי דמלכא ומן יכל מאני שתין רבין דסלקן אבהתהון מן שעבודהון דמצראי' ואעדי מלכא ית גושפנקיה מעלוי יריה ויהבד להמן פר הכרתא דמזרעית אנג מעיקא דיהודאי' ואמר מלכא להמן כספא יתא מתיב לך ועמא יהון מסירין בידך למעפר מהדיזטיב קדמו' ואתקראו לבלרין דמלכא בירחא קדמאה בתלת עטר יומין ביה ואתכתוב בכל די פקר המן לות אסטרילוסי מלכא ולות דהפרכין דמתמנן ארכונין על כל פלכיא ופלכיא ולות רברבני עמא ועמא פלכיא ופלכיא כרושם כתבהון ועמא ועמא כמלל לישניה בשום מלכא אחשוורוש ומפרש ומתחתם בגושפנקא דמלכא' ולשרדא פטקין בידא דריהטונין לכל מלכי מלכא לשיצאה ולקטלא ולהוכרא ית כל יהודאי מן עולמא ועד סבא טפליא ונשיא ביומא חדא בתלת עטר יומין לירח תרי עטר הוא ירחא דאדר ושלל יהון לעדאה' דיטנת

כמו והנבואה עודד הנביא' גנזי המלך' חזרות וכמוהו אחר בני המלך והלון מובלע וכן ובגנזי כ ברומים' הכסף נתון לך' והעם לעשות בו חפך והנה הספרים נכתבו בני לניסן והנה המן נתלה בניסן ו נחמיו חמרו שהענה מרדכי בימי הפסח ויתכן שלא כסמע הדבר ביום ס נכתבו הספרים בנו' חמסדרפניס' מלה פרסית מתשע חותיות וחין סס מואר ב במספרו במקרח ולא ישרו בעיני דברי ה החומרים סהס שתי מלות' הפמות' חסר תיו הסורס והנכון שהחמד פחה כהא פ פחת יהודה סמוך ו מלת פחת כמו להיות פחס בחרץ יהוד' כמו עובר בטוק אלל פנה והמס סימן רביס' ונשלוח ספרים' סס התואר מנכין כפעל כמו נשלח נשלח דוד' פתסן

מסרה וס' נסר במלכיס א' סימן כ' ובחוקאל סימן ד' עש' אל גנזי ל' אם על המלך טוב' וחד על גנזי וחד ל' לסרדכי את' ואינון מן אבמן חד אל חוד על ולדכו וס' נסס' במסר' רבת בערן אל בסר' נתן ג' וס'ס' והחכמה' והסרע נתן' הכסף נתן לך' ולפני סחח אלישיב' ונשלוח ספרים חד מן כו פסו' אית בחון כל האב וס' נסר בחוקאל סימן לח' ונשלוח ג' מל בליש' וסימניהו ארום ומאב משלוח ידם' השכבם ושלוח דהי' ונשלוח ספרים ביד הרצים' לבז' ב' מל וס' ויבא יהושפ' ועמו' ושללם לבז' וחברת דספרא קדמא חס' פתסן

ונשלוח ס' וס' ל' מ' מ' ב' ל' אית כספ' אכ' ערס' ט'

פתשנן כמו כוסחה גלוי סלא יהי בסתר עתידים נכונים לעתיד מגזרת ועתדה בשדה לך דחופים כדמות לחופים במהירות והעיר שטן שטס היהודים נבוכה כי מה תחיש הכירה כי כולה היא מסרתי המלך ואין עס יהודי רק מרדכי לבדו נבוכה פועל עבר על כן הוא מלעיל מגזרת נבוכים הם בארץ כחלם שהשתבש ולא ידע מה יעשה ומרדכי כאשר ידע זה הדבר מיד קרע בגדיו ויבא בתוך העיר היא עילס המדינה כי חץ לבא אל סער המלך בלבוס שק כי הוא דרך בזיון במלכות ומספר קינות יוצע מבין הכבד הדגוש הנוסף והאות חסר הוא יוד כיוד חזק מים והנכון בעיני כי היו סרש כיוד אשר יולד לו והוא מבין הכבד הדגוש סלא כקרא

עס פיעלו ים כדברי יחיד שהתך הוא דניאל והקרוכ חלי כי לא כמשכו ימיו עד מלך אחסורוס כי זקן היה ומעלת החכמה לא תסוד ותתחלחל מ מגזרת חיל אחז יושבי פלסת מהפעל הסניי עס כפוליס פ פרסת מגזרת לכרוס להס שביאח לסריס דבר הכסף ביהודים בעבור היהודים לחבסס והטע' לחמות סמס' אשר נתן כנין כפעל והלון מובלע ל בתיו בסוטן להשמיל הטעס כתב דת אשר נתן להשמיל חת כל אשר בסוטן כי היא עיר היהודים ועס

רשי

פתשנן לטון חרמי ספור הכתב בלעז דר'שמנט: להכתב דת' ציוני הכתב שהיה חומ' להכתב חק גזירת המלך: גלוי לכל העמים דבר זה: והדת כתבה בשוטן מקוס שהיה המלך עס כיתן החק בו ביום להיות עתידים ליום י' לחדש אדר לכך: והעיר שוטן נבוכה ה היהודים שבה: ומרדכי ידע בעל החלו חמ' לו שהסכימו העליונים לכך לפי ש שהשתחוו לאלס בימי נבוכד נצר וסנהנו מ מסעודת אחסורוס: כי חץ לבוא חץ דרך חרץ לבוא אל ס עער המלך בלבוס שק: דבר המלך ודמו' כ כשהסלוחי כושאי ה הספרי עובדים עס נטנה הדת בעיר: פרסת הכסף פירוש הכסף: אל

גנוכה חד מן אב סן ג' בחד לישן אנ' ד' וסימ' נמס' במסדה רבתא במערכת אות האלף בס' גדולה הגדולה כלהון סל בס' חס' וסימ' ויצמא סאר ויקרא דשמשון לקול הסולה גדלה מימי אבותינו אנחנו ומעשינו הרעים ואשמתינו ברעה גדולה ובחרפה וירע להם רעה גדלה: והעיר רחבת ידים וגדלה ובצרה גדלה אנחנו וכל דניאל דכות' חס' פתשנן הכתב להנתן דת בכל מדינה ומדינה גלוי לכל העמים להיות עתידים ליום הזה: הרצים יצאו דחופים כדבר המלך והדת נתנה בשושן הבירה והמלך והמן ישבו לשתות והעיר שושן נבוכה: ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך העיר ויועק ועקה גדולה ומרה: ויבוא עד לפני שער המלך כי אין לבוא אל שער המלך בלבוס שק: ובכל מדינה ומדינה מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע אבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספר שק ואפר יצע לרבים: ותבואנה נערות אסתר וסריסיה ויגידו לה ותתחלחל ה המלכה מאד ותשלח בגדים ל להלביש את מרדכי ולהסיר שקו מעליו ולא קבל: ותקרא אסתר להרנד מסריסיה המלך אשר העמיד לפניו ותצוהו על מרדכי לדעת מה זה ועל מה זה: ויצא התך אל מרדכי אל רחוב העיר אשר לפני שער המלך: ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו ואת פרשת הכסף אשר אמר המן לשקול על גנזי ה המלך ביהודים לאבדם: ואת פתשנן כתב הדת אשר נתן בשושן להשמידם נתן לו להראות את אסתר ולהגיד לה ולצוות עליה לבוא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על עמה: ויבא התך ויגד לאסתר את דברי מרדכי: ותאמר אסתר להתך ותצוהו אל מרדכי:

דיטנמא דכתבא למהו מתייהבא גזרתיה בכל פלכא ופלכא מפרסם לכל עממא למהוהו וזמניו ליומא הרין ריהוטניו נפקו ורזין בפתגמא דמלכא וגזרתא אתיהיבת בשושן בירנתא ומלכא והמן יהו יתבין למשתי חמרא וקרתיא דשושן מתערבלא בהדות עממין נוכראין ובקל בכיתא דעמא בית ישראל ומרדכי ידע על ידא דאליהו כהנא רבא ית כל מה דאתעבר בשמי מרומא ומרה דאתחבו עמא בית ישראל לשתיצאה מנו עלמא והיכמה דאתכתיב ואתחתים להוברותהון מן עליו ארעא הכרין אתכתיב ואתחתים בשמי מרומא על עסק דאתהניאו מן סעודתיה דאחשורוש רשיעא כרם חותמא הודי חתים מן טינא ושדר מרי עלמא ית אליהו כהנא רבא לחואה למרדכי דיקום ויצלי קדם מרי עלמא על עמיה וכד ידע מרדכי בזעית לבושיו ואלבש לבושא דשק על בסריה ושוי קטמא על רישיה וקבל קבלתא רבתא ובכא במרירות נפשא בקל עצבו ואתא עד קדם תרע פלטירא דמלכא ארום לית רשו לגבר למעל לתרע פלטירא דמלכא כד לביש לבושא דשק: פלכא ופלכא ובכל קריא וקריא אתר דפתגם מלכא וגזירת דיניה מטי אכלא רבא ליהודאי וצומא ובכותא ומספרא ולבוש שק וקטמא הוה מתשם עליו צדיקא סגיאין ועלן עולימן דאסתר ורבנהא וחויאו לה ואודעזעת מלכתא לחדא ושדרת לבושי מלכותא למלכשית מרדכי ולמעריית שקיה מעלויה ולא קבל: וקראת אסתר לדניאל דמתקרי התך די על מימר פומיה מתחתכון פתגמי מלכותא ופקדת ליה על מרדכי למדע מה דין קל בכותא די הוא כבי ועל מה דין לא קבל לבושי מלכותא דשדרית ליה: ונפק התך למלא לות מרדכי לפתאה דקרתיא די לקדם תרע פלטיין דמלכא: וחוי ליה מרדכיית כל די ערעיה על עסק דלא סניד להמן ולא גהן לאנדרייה וית דררא דממון כסף עסר אלפיין כפרין די אמר המן למתקל

על ידיהו דנבאין דממון על בית גנזי מלכא בני יהודאי להוברותהון וית דיטנמא כתב גזרתא דאתיהיב בשושן לציוותהון יהב ליה לאחואה ית אסתר ולחואה לה מה דחשב המן רשיעא על עמא דיהודאי ולפקרא עליה למעל לות מלכא לפיסא ליה ולמבעי רחמין על עמה: ועל התך וחוי לאסתר ית פתגמי מרדכי: ואמרת אסתר להתך למיזל ולמלא למרדכי ופקידת ליה על עסק מרדכי דלא יגרי עם המן מצותא ארום דכבו דביני יעקב ועשו הוה נטר ליה: ושויאת

אוד דכפרת משכן שני קצותיו דאפוד בתראה עשוות וחמש צאן עשוות וקח שחו ושכרו וקו' נטוות גרון ומשקרות עינים ומגיות ברמה עון וחכינו עד אוד הבקר עון העבר נא את עון עכר דרה בעון הן בעון חוללתי עונותיו לכדונו את הרשע ולצוות עליה לבא אל המלך להתחנן לו דאסתר ומצוות ואת שבת קדשך הודעת להם העשויים לבעל לאשרה:

אל תדמי בנפסך אל תחשבי כמנוניה כחשך למיתו אל תדמי בנפסך אל תהי סבורה להמלט ביתם ההריגה בבית המלך שחך את רובה לסכן עצמך עכשיו על הספק לבח אל המלך שלא ברשות: ומי יודע אם לעת כזאת הגעת ומי יודע אם יחפז בך המלך לשנה הבאה שהוא זמן ההריגה: לעת כזאת שהוא היה עומד

ועם מדינות המלך חפילו העם יודעים זה: אחת היא דת המלך לכל להמית ולעולם לבד יבא עם מלך או מלכיו או מלכיו לבד מאחד והוא לבד בך כוכר שמך: יוסיט' לשון תרגום כמו ישלח ואלו לו ריע במקרא שרביט מלה רביעית והטעם בשבט ויש חומרים שהלוי נוסף כלים פרפרת ואיכנו חמת כי הליש איכנה

בניסן חמן ההריגה בחלך לשנה הבאה: הצעת למלכות חס הנביעי לנדולה שאת בה עכשיו: חסר לא כדת שחך דת ליכנס חסר לא יקרא ומדרש ח חכמים חסר לא כדת שער עתה בחונם ו נעכסיו ברכון: וכחשך חכדתי חכדתי וכחשך התחלתי לילך לחכוד חלך וחמות ומדרש חנה כאשר חכדתי מבית חבא חכוד מייך שמעכשיו שאני ברכון נבעלת לבני חני חסודה לך: ויעבור מדרכי על דת להתענות ביום טוב לחסון של פסח שהתענה יד בניסן וטו לוי שהרי ביום י' כ נכתבו הספרים: מלכות בני מלכות ורכותינו חמרו ש שלבשתה רוח הקדש כמו דלת חמר רוח לבטה את עממי: עד

נקראתי ב' א' חסר וסימ' נקרא נקראתי אל בית אביך ואני לא נקראתי לבא אל המלך דאסתר קדמה חסר: שלוש ד' מלא' בליש' וסימ' ורדו שלשה מהשלושים סן השלושים הנו נכבד ר' ויהא אסא בשנת שלשים למלכותו דדה' ואני לא נקראתי לבא אל המלך: יעמוד ג' מל' וסימ' לפני ועמו מי יעמוד ומי יברח כצל ולא יעמוד ריחו והצלה כל עברי המלך ועם מדינות המלך יודעים אשר כל איש ואשה אשר יבוא אל המלך אל החצר הפנימית אשר לא יקרא אחת דתו להמית לבד מאשר יושיט לו המלך את שרביט הזהב וחיה ואני לא נקראתי לבוא אל המלך זה שלשים יום: ויגדו למרדכי את דברי אסתר: ויאמר מרדכי להשיב אל אסתר אל תרמי בנפשך להמלט בית המלך מכל היהודים: כי אם החרש תחרישי בעת הזאת רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת ובית אביך תאבדו ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות: ותאמר אסתר להשיב אל מרדכי: לך פנחס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה ויום גם אני ונערתי אצום בן ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת וכאשר אבדתי אבדתי: ויעבר מרדכי ויעש ככל אשר צוה עליו אסתר: ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות ותעמד בחצר בית המלך הפנימית נכח בית המלך והמלך יושב על כסא מלכותו בבית המלכות נכח פתח הבית:

ושניאת אסתר מלין בפום חתך ואמרת ליה פדנא תימר למרדכי הלא המן רשיעא גזר על מימר אחשוורוש דלא למעל לורת מלכא לדרתא גואה בלא רשו וכעז כל עברי מלכא ועמין דדירין בפלכי מלכא ידעין דיכל גבר ואנתתא דיעול לות מלכא לדרתא גואה די לא מתקרי על פומיה דהמן חדא היא גיורת דיניה למכת לבר מפן די יושיט ליה מלכא ית תגרא דדהבא ויחי ואנא לא אתקריתי למעל לות מלכא דין זמן תלתין יומין וכד הוא המן רשיעא ית חתך דשמייה דניאל אעל ונפק לורת אסתר ותקף רוגייה ביה וקטליה ואודפנו תמן מיכאל ונבריא אל מלאכי' וחיהו למרדכי ית פתגמי אסתר ויאמר מרדכי למיכאל ולנבריא אל לאתבא לות אסתר פדנא תימרון לה לא תחשבי בנפשכי למחד לאשת יוכא בבית מלכא מן כל יהודאי ז ארום אם משתק שתוקי בעדנא דרא ולא תפניעי על יהודאי רוחא ושוכותא קיום ליהודאי מן אתר אחרון בנין זכות אבתת עלמא וישוב יתהון מרי עלמא מן יד בעלי דבביהון ואנת ונגיסת בית אבתך תוברון על ההיא חוכמתא ומן הוה חכימארי ינדע אין לשמא דאתיא בעדנא דרא את מטיא למחסן מלכותא ו אמרת אסתר למיכאל ונבריא אל לאתבא לות מרדכי אול פנחס ית כל יהודאי די אשתכחון בשושן וצומו עלי לא תכלון ולא תשתון תלתא יומין וצלו קדם מרי עלמא כליליא וביממא ואוף אנא ועולמתי נצום הכרין ובתר בן אעול לות מלכא דלא כרינא והיכמה דהובדית מן בית נשי ואדברית מנד באונסא כרין אוכיד מן חיי עלמא הדיון בגין פורקן עכא בית ישראל ונסם וכנס מרדכי ועבר על חרות חנא דפסחא וצומא גזר ויתב על קטמא ועבר ככל דיפקדת עליו אסתר: והוה ביומא תליתא דפסחא ולבשת אסתר לבושי מלכותא ושרת עליה רוח קודשא וקמת וצליאת בדרת דבית מלכא גואה דמתבני לקבל בית מלכא די בירושלם ומלכא הוה יתב על פורסי מלכותה בבית מלכותא ומסתכל כל קבל תרע ביתא ענת אסתר וכן אמרת רבון דעלמא לא תמסרני ביד ערלא הדיון ולא תעבר רעות המן רשיעא מני היכמה די עבר מן ושתי דשם טעם על מלכא ופקד למקטלה בגין דהוה צבי למסכ ית ברתיה וכד אתפגשו עולמתיא לידוי דהני הות תמן ברתיה דהמן והות צביא מן שמיא דכל יומא ויומא הות מקלקלא בריעא עצוצא ובמאי דרגלן ופומיה הוה סרי לחרא ואפיקו יתה בבדילו ומנה אסתקף עלי דרא לאתנסבא ליה וכעז שוי יתי לרחמי' בעיני דלא יקטלני די עבר צבותי ובעותי די אנא בעיני מניה ואוף אנת ברחמך סגיאין חוס על עמד וללא תמסר בני דיעקב בידוי דהמן בר המדתא בר ערא בר פנאי בר אפליטוס בר דיוסוס בר פרוס בר המדן בר תליון בר אתניסוסמוס בר חרום בר חרטום בר שגור בר נגר בר פרמשתא בר ונתתא בר אגנ בר סומקר בר עמלק בר אליפז בר עשו רשיעא: והוה

בבית המלך ל ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר חדר בית המלך ואני חר מן הזוגי חר בית וחד בבית וסי' בית הכור ל כי בא ידסיהו אל בית הכור בבית הכור ל ויהי בחצי הלילה בית רשע ל עור האש בית רשע ל מארת מ' בית החפשי ל ויהי עויהו דדה' בבית החפשי ל ונגע י' דמלכיס' בית אכל ל טוב ללכת' בבית אכל ל לב חכמים' בית המלכות ל גם ושתי' בבית המלכות ל ותלבש אסתר מלכות:

האכלו טו פסח מסורה תכא ימסרהי אכל וטלה כחשני

ה

מסרה יעמוד ליהודים: ומי יודע ג' וסימ' נסם בקהלת סימן ב' לילה ויום ג' וסימניהו להיו עינד פתוחות לילה וחום דמלכיס' פן אפקוד עליה לילה ו יום אצתה' גם אני ונערתי אצום כן: ובכן ב' בטעמא וסימ' ובכן ראיתי רשעים קבורי ובא' ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת: בבית המלך ל ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר חדר בית המלך ואני חר מן הזוגי חר בית וחד בבית וסי' בית הכור ל כי בא ידסיהו אל בית הכור בבית הכור ל ויהי בחצי הלילה בית רשע ל עור האש בית רשע ל מארת מ' בית החפשי ל ויהי עויהו דדה' בבית החפשי ל ונגע י' דמלכיס' בית אכל ל טוב ללכת' בבית אכל ל לב חכמים' בית המלכות ל גם ושתי' בבית המלכות ל ותלבש אסתר מלכות:

ועתה לך חפזך או בדבר: מהר חת המן הנה הוא פועל יוצא ויתכן להיות כך מהר המלט סמה והטעם מהר כפסך: ומחר אעשה שחומר סאלתי ולפי דעתי סאיחרה אסתר לדבר ביום הראשון במטה היין בעבור סלח רחמה עם אות סחידט הסם בעבור תענית ישראל וכאשר עשה בת השני דבר גדולת מלרכי חוק לכה: ולא זע:

עד חצי המלכות דבר שהיה באמצע ובחצי המלכות הוא בית המרקס שהתחילו לבנותו בימי כורש וחזר בו וזנה לבטל המלחכ' וחסורו' סעמוד אחריו גם הוא ביטל המלחכה ופסוטו של מקרא חף חס תסחלי ממני חצי המלכות חתן לך: יבא המלך והמן רבותינו אמרו טעמים הרבה בדבר מה רחמה אסתר סוימנה חת המן כדי לקני במלך ובטריס ועוד טעמים רבים:

והוא חסר פ"ח כמו ו נהינס רד מלך מנורת יחברו ביוע והכסון בעיני סהוא מן השניי כמו ביום סיוענו כטע' פחד ותנועה: ויתאפק המן סלח גילה סודו לחל עד בואו חל ביתו והוא מנורת להתאפק וקדו מטעם לסכול: ורוב בניו חמרו המדקדקי כי פידושו גדולת בניו כמו קרית מלך רב כי חיד ינד לחסנו סיס לו בניס רבים ולפי דעתי סכן הוא ספר ללוהבני עם חסנו מזלו הטוב ויס לו עושר רב ובני רבים וכל זה לא יסוה כ בעיניו מחומה חלעכ שהמלך גדלו ומרוב גדולתו סתה עם ס המלכה ויסתה עוד מחר: וטעם

ב' פסו בקריאה רסו יהוד ראשי תיבו וסי' יבא המלך והמן היום' ישסחו השמים ותגל הארץ: מהרו ד' וסי' מהרו ועלו אל אביו מהרו עשו כסני דשפטים' מהרו את המן לעשות את דבר אסתר' מהרו ללכת פן יסחר והשיגו: ותאמר ה' וסי' ותדר גדר ותאמר ותתפלל הנה ותאמר ותען אסתר ותאמר' וחברו ותען אסתר הפלכה ותאמר' העזה

אל המלך את דבר אסתר' מהרו ד' וסי' מהרו ועלו אל אביו מהרו עשו כסני דשפטים' מהרו את המן לעשות את דבר אסתר' מהרו ללכת פן יסחר והשיגו: ותאמר ה' וסי' ותדר גדר ותאמר ותתפלל הנה ותאמר ותען אסתר ותאמר' וחברו ותען אסתר הפלכה ותאמר' העזה

ויהי כראות המלך את אסתר המלכה עומדת בחצר נשאה חן בעיניו וישט המלך לאסתר את שרביט הזהב אשר בידו ותקרב אסתר ותגע בראש השרביט: ויאמר לה המלך מה לך אסתר המלכה ומה בקשתך עד חצי המלכות ונתן לך: ותאמר אסתר אם על המלך טוב יבוא המלך והמן היום אל המשתה אשר עשית לו: ויאמר המלך מהרו ה

ויהי כראות המלך את אסתר המלכה עומדת בחצר נשאה חן בעיניו וישט המלך לאסתר את שרביט הזהב אשר בידו ותקרב אסתר ותגע בראש השרביט: ויאמר לה המלך מה לך אסתר המלכה ומה בקשתך עד חצי המלכות ונתן לך: ותאמר אסתר אם על המלך טוב יבוא המלך והמן היום אל המשתה אשר עשית לו: ויאמר המלך מהרו ה

את המן לעשות את דבר אסתר ויבא המלך והמן אל המשתה אשר עשתה אסתר: ויאמר המלך לאסתר במשתה היין מה שאלתך ונתן לך ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש: ותען אסתר ותאמר שאלתי ובקשתי: אם מצאתי חן בעיני המלך ואם על המלך טוב לתת את שאלתי ולעשות את בקשתי יבוא המלך והמן אל המשתה אשר אעשה להם ומחר אעשה כדבר המלך: ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב וכראות המן את מרדכי בשער המלך ולא קם ולא זע מפניו וימלא המן על מרדכי חמה: ויתאפק המן ויבוא אל ביתו וישלח ויבא את אהביו ואת זרש אשתו: ויספר להם המן את כבוד עשרו ורב בניו ואת כל אשר גדלו המלך ואת אשר נשאו על השמים ועברי המלך:

את המן לעשות את דבר אסתר ויבא המלך והמן אל המשתה אשר עשתה אסתר: ויאמר המלך לאסתר במשתה היין מה שאלתך ונתן לך ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש: ותען אסתר ותאמר שאלתי ובקשתי: אם מצאתי חן בעיני המלך ואם על המלך טוב לתת את שאלתי ולעשות את בקשתי יבוא המלך והמן אל המשתה אשר אעשה להם ומחר אעשה כדבר המלך: ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב וכראות המן את מרדכי בשער המלך ולא קם ולא זע מפניו וימלא המן על מרדכי חמה: ויתאפק המן ויבוא אל ביתו וישלח ויבא את אהביו ואת זרש אשתו: ויספר להם המן את כבוד עשרו ורב בניו ואת כל אשר גדלו המלך ואת אשר נשאו על השמים ועברי המלך:

ויאמר המן אף לא הביאה אסתר המלכה עם המלך אל המשתה אשר עשתה כי אם אותי ונס למחר אני קרוי לה עם המלך:

ויאמר המן אף לא הביאה אסתר המלכה עם המלך אל המשתה אשר עשתה כי אם אותי ונס למחר אני קרוי לה עם המלך:

ויאמר המן אף לא הביאה אסתר המלכה עם המלך אל המשתה אשר עשתה כי אם אותי ונס למחר אני קרוי לה עם המלך:

ויאמר המן אף לא הביאה אסתר המלכה עם המלך אל המשתה אשר עשתה כי אם אותי ונס למחר אני קרוי לה עם המלך:

ויאמר המן אף לא הביאה אסתר המלכה עם המלך אל המשתה אשר עשתה כי אם אותי ונס למחר אני קרוי לה עם המלך:

ויאמר המן אף לא הביאה אסתר המלכה עם המלך אל המשתה אשר עשתה כי אם אותי ונס למחר אני קרוי לה עם המלך:

ויאמר המן אף לא הביאה אסתר המלכה עם המלך אל המשתה אשר עשתה כי אם אותי ונס למחר אני קרוי לה עם המלך:

ויאמר המן אף לא הביאה אסתר המלכה עם המלך אל המשתה אשר עשתה כי אם אותי ונס למחר אני קרוי לה עם המלך:

ויאמר המן אף לא הביאה אסתר המלכה עם המלך אל המשתה אשר עשתה כי אם אותי ונס למחר אני קרוי לה עם המלך:

ויאמר המן אף לא הביאה אסתר המלכה עם המלך אל המשתה אשר עשתה כי אם אותי ונס למחר אני קרוי לה עם המלך:

ויאמר המן אף לא הביאה אסתר המלכה עם המלך אל המשתה אשר עשתה כי אם אותי ונס למחר אני קרוי לה עם המלך:

ויאמר המן אף לא הביאה אסתר המלכה עם המלך אל המשתה אשר עשתה כי אם אותי ונס למחר אני קרוי לה עם המלך:

חצי הספר במסוקים

מסרה פניה ותאמר לו בתרא מלעיל: ומחר ו' וסי' וקדשתם היום ומחר וכנסו' ומחר אל כל עדת ישראל יקצוף' ומחר אתה ובני עמי' שב בוח גם היו ומחר אשלהך' ומחר אתן ויש אתך' ומחר אעשה כדבר המלך: ויתאפק ב' וסי' ויאם שימו לחם' ויתאפק המן ויבוא אל ביתו: הביא ג' וסי' ויקח חוד סידה' והמלך שלמה נתן למלכ' שבא דה' ויאמר המן אף לא הביאה' וא הביאה וביום השסני תקח לה: עשתה ה' קסצ' וסי' נסס' בסד' תולדות ובשמואל ב' סימן ג': למחר ו' וסי' נססר בסדר ואראו

איננו שנה לי חיינו
 חס לכל הכבוד אשר
 לי: בכל עת ונו' ח
 אלמנו רבותינו שהיה
 מזרח לו סטר שמכר
 עבדנו לעבד על חוסר
 מזונתו כשנתמנו ר
 ראשי נייסות מדרכי
 והמן במלחמה אחת:
 בדה סנת המלך
 כס היה ניס חומרים
 פס חת לבו על סזמנה
 חסתר חת המן סמח
 נתנה עיניה בו ס
 ויהרנהו: להכיח חת
 ספר הזכרונות: דרך
 המלכים כספתן כ
 נודדת חומרי לכניהס
 מסלים וסיחות עד ס
 ססכתס חודרת עליהס
 נכבותינו חמרו מתוך
 סנתן לבו על המן ו
 נחסתר חמר חי חיסר
 סלח ידע חרס עכתס
 שהו חיהבי ויגלה לי
 נחזר וחמר סמח עסה
 לי חרס טובה ולא נ
 במלתיו וחן חוספין
 עמד לי לפיכך וחמר
 להכיח חת ספר ה
 הזכרונות ונתן

שנה ו' וס' וכל זה איננו שנה לי' ולמלך אק שנה להניחם' כי אק הצר שנה בנוק המלך: ובבקר ו' וס' ובבקר
 תשבעו לחם' ובבקר היתה שכנת הטל' ובבקר זרע תפריח' ובבקר תפלתו תקדש' ובבקר היא שבה' ובבקר
 אמ' למלך ותלו: שנת הבלישן שנה וס' כחמס אשית את משתיה' והשכרתו שריה וחגמיה' אם אתן שנה
 לעיני' סתוקה שנת העובר' בלילה והיא נודה שנת המלך:

וטעם יוסב כסער ה
 המלך כעכור שהיה
 מעלה גדולה והוא מ
 מכעים חותי: בלילה
 ההוא' בדרס סנת
 מלכו סל עולם והטעם
 שהסס לא ייסן רק
 סומר ישראל וסכס ס
 סכנתה זכירת מעשים
 סעכרו כעכור סמדה
 סנת המלך' יס ח
 חומרי' כי טעס להכיח
 סכר דברי הימים ל
 להתענגו כסמיעת ד
 דכרו סעכרו ניס
 חומרי' כעכור סמדה
 סנתו סמח עכוס הוא
 על דבר סכר ואל ה
 הקימו ונה קרוב חלי:
 יק

וְכָל־זֶה אֵינְנו שׁוֹה לִי בְּכָל־עַת אֲשֶׁר
 אֲנִי רֹאֶה אֶת־מַרְדְּכָי הַיְהוּדִי יוֹשֵׁב
 בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ: וְתֹאמַר לוֹ זֶרֶשׁ אֲשֶׁתוֹ
 וְכָל־אֲחָבָיו יַעֲשׂוּ־עֵץ גִּבַּח חֲמִשִּׁים
 אָמָה וּבִבְקָר יֹאמַר לְמֶלֶךְ וַיְתַלּוּ אֶת־
 מַרְדְּכָי עָלָיו וּבָא עִם־הַמֶּלֶךְ אֶל־
 הַמִּשְׁתֶּה שְׂמֵחַ וַיִּטֵּב הַדָּבָר לִפְנֵי הַמֶּן
 וַיַּעַשׂ הָעֵץ: בְּלִילָהּ
 הָהוּא נִדְּדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר
 לְהֵבִיא אֶת־סֵפֶר הַזְּכוֹרֹת דְּבָרֵי
 הַיָּמִים וַיְהִי נִקְרָאִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ:
 וְכָל דָּא לִיתִיה טִימִי לִוְתִי בְּכָל עֵדֵן דִּי אֲנָא
 חֲזִי ית מַרְדְּכָי יְהוּדָאָה דִּיתַב בְּסַנְחֲרִיָּן עִם
 עוֹלָמָא בְּתַרְע פְּלִטְרִין דְּמִלְכָא וְאִמְרַת
 לִיה זֶרֶשׁ אֲנִתִּיתִיה וְכָל רְחִימֵי אֲיִן שְׁפִיר
 בְּעֵינָךְ נִימַר קְרַמְךָ מִלְתָּא הָרָא מַה דְּנַעֲבַד
 לִיה לְמַרְדְּכָי יְהוּדָאָה אִם הוּא יְדִי מִן צְדִיקָא
 דְּאֲתַבְרִיאָו בְּעִלְמָא אִין בְּחַרְבָּא נִקְטוּל
 יְתִיה כְּבַר אֲתַהֲפֵךְ חַרְבָּא וְתַרְמִי עֲלֵנָא נְהַב
 יְתִיה לְרַגְמָא כְּבַר רַגְס דְּוִד גְּלִית
 פְּלִשְׁתֵּי אֲוָם בְּתַרְא דְּנַחְשָׁא נְרִמִי יְתִיה
 כְּבַר בְּזַעֲיָה מִנְשָׂה וְנִפְק מִנִּיה נְזוּרִק יְתִיה
 לִימָא רַבָּא כְּבַר בְּזַעֲוִיָּה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַכְרֵו
 בְּגוּה נְטַמּוּן יְתִיה לְגוּ אֲתוּן נִוְרָא יְקִידְתָּא כְּבַר
 דְּעַכְוִי חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וְעוּרִיָּה וְנִפְקוּ מִן גּוּיָה
 נְתַרְמִי יְתִיה לְגוּב אֲרִיּוּתָא כְּבַר לֹא חֲבִילוּ אֲרִיּוּתָא בְּרִנְיָאֵל כִּד חִינְתַרְמִי יְתִיה קְדָם כְּלָבִין כְּבַר אֲכַתְתָּם
 פּוּם פְּלָבִין פֶּאֲרַעָא דְּמַצְרַיִם עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַדְבְּרָא נְגִלִי יְתִיה כְּבַר בְּמַדְבְּרָא נִפְיִשוּ וְסִנְיָאוּ מַה
 עוּד קְטָלָא נִקְטוּל יְתִיה וְהִדְרָא מִיתָא תַתְּעַבַד לִיה נְרִמִי יְתִיה לְבֵית אֲסִירֵי כְּבַר מִן בֵּית אֲסִירֵי
 אֲמִלִּיכוּ לְיוֹסֵף סְבִינָא תַתְּרִמִי עַל צוּרִיָּה כְּכַר הוּוּ אֲתַהֲפַכְתָּ סְבִינָא מַעְלֵי דִּי צִחְקָא עֵינִיָּה נַעוּר
 וְנִשְׁבּוּק יְתִיה יְקַטֵּל בְּנָגָא כְּמַה דְּקַטֵּל שְׁמִשׁוֹן פּוֹרַעְנִיתִיה דְּנִבְרָא דְּרִין לֵא יְדַעֲיָן מַה נַעֲבַד
 אֲלָא צְלִיבָא רַבָּא אֲתַעֲבַד לִיה וְעַל כְּכָא דְּבִיתִיה דְּמִיה יִשְׁתַּפֵּךְ קוּמְתִיה תַתְּרִמִי עַל צְלִיבָא וַיַּחֲזוּן
 יְתִיה כָּל יְהוּדָאֵי וְכָל חֲבָרֵי וְרְחִימֵי שְׂמִיָּא וְאַרְעָא כְּחֵדָא צִיתִין עַל צְלִיבָא דְּאֲתַקִּין הַמֶּן לְמַרְדְּכָי
 תּוֹה לְצַפְרָא וְעַל קְדָם מִלְכָא וְשָׁאֵל מִנִּיה עַל צְלִיבָא דְּרִין בְּשַׁעֲתָא הַהִיא לֵא שְׁלַח מַנְיָו וְלֵא
 שְׂכַב הַמֶּן בֵּר הַמְדַתָּא עַד דְּאָזַל וְאִיתִי ית נְנַרְיָא ית מִנְיָא נְנַרְיָא דְּעַכְרִין צְלִיבָא וְקִיָּצֵי דְּמַתְּקִין
 סְכִין דְּפִרְזֵל וְכִנּוּי דְּהַמֶּן דִּי צִין וְחֵדִין וְזֶרֶשׁ אֲתַתִּיה מִנְנָנָא כְּכַרְיִין עִם הַמֶּן רְשִׁיעָא וְאִמַר אֲנַרְיָא
 לְנַרְיָא אֲנָא יֵהֵב וְלִקְיָצֵי אֲנָא מַתְּקֵן שִׁירוּתָא עַל צְלִיבָא דְּרִין בְּשַׁעֲתָא קָם הַמֶּן רְשִׁיעָא לְמַנְסִיא
 צְלִיבָא בְּקוּמְתִיה נִפְקַת בַּת קַל מִשְׁמֵי מְרוּמָא וְאִמְרַת לִיה יָאִי הַמֶּן רְשִׁיעָא וְלָךְ שְׁפִיר בֵּר הַמְדַתָּא
 וְשְׁפִיר פִּתְנָמָא קְדָם הַמֶּן וְעַבַד צְלִיבָא לְגַרְמִיָּה דְּהוּוּ מִן יוֹמָא דְּזַמְנַתָּא אֲסַתֵּר ית הַמֶּן לְשִׁירוּתָא
 אֲתַעְקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרִין דִּין לְרִין הַרְיִין מִסְכִּינִין בְּכָל יוֹמָא וַיּוֹמַר דְּתַבְּעֵי אֲסַתֵּר מִן מִלְכָּא דְּנִקְטָלִיה
 וְהִיא מִזְמַנָּא לִיה לְשִׁירוּתָא כְּהָא שַׁעֲתָא שְׁפַכּוּ דְּבִירַת יַעֲקֹב כּוֹלוּן לְבַהוּן וְאֲתַרְחִיצוּ עַל אֲבוּהוּן
 דִּי בְּשִׁמְיָא וְכוּן אֲמִרִין קְדָמֵי עֵינֵי תוּ עֵינֵי כָּל מַעֲיָקָא הִיד דְּתַלִּין עֵינֵי עַכְרֵי לְסַרְיָהוּן וְהִיד עֵינֵי
 אֲמַתָּא לְרַבּוּנְתֵיהּ כְּרִין תַלִּין עֵינָנָא עַלְדֵּךְ עַד עַדֵן דְּתַתְּנִלִּי וְתַתְּפּוּק יְתִנָּה דְּהָא סְנָאָה וְכַעַל דְּכְבָּא
 מְגַדָּף וְאִמַר מִן אֲנּוּן יַחֲדָאֵי כְּכוּן שְׁמַע בְּקַל צְלוּתְהוּן וְעַבַד בְּעוּתְהוּן בֵּיה בְּלִילָא מְטוּל דִּי בְּכָל
 זְמַנָּא דְּפַרְק יְתַהוּן מִן בְּעַלֵי דְּכְבִּיתוּן בְּלִילָא פְּרִיק יְתַהוּן מִפְּרַעָה וּמִסַּנְחָרִיב מִן כָּל דְּקַמוּ עֲלִיהוּן
 בֵּיה בְּלִילָא הָהוּא נְרַת שְׁנַתָּא דְּמִלְכָּא בֵּיה בְּלִילָא הָהוּא נִפְק פּוֹרְקָנָא לִיהוּדָאֵי בֵּיה בְּלִילָא
 אֲדַבְרַת שְׂרָה לְבִיתִיה דְּאֲבִימֶלֶךְ בֵּיה בְּלִילָא אֲתַקְטוּל כָּל כּוֹכְרֵי דְּמַצְרָאֵי בֵּיה בְּלִילָא הָהוּא אֲתַתְּנִין
 נְבִיאַן לְנְבִיאַן וְחַלְמִין לְחַלְמֵי חֲזוּיָא בֵּיה בְּלִילָא הָהוּא אֲתַנְרִישׁ עֲלֵמָא כּוֹלִיה מְרִינֵן וְכָל דִּירִיָּהוּן
 אֲבִלְא רַבָּא בְּכָל כְּרַפְיָא מִסְפָּרָא וַיִּלְלָא בְּכָל מְדִינַתָּא עוֹלָמִין אֲסִירִין בְּסַקִּין סְכִין וְסַכֵּן שְׁקִפִין עַל
 לְבַהוּן וְכוֹלוּן צוּחִין בְּמַרְדְּכָי וְכָל רַב מִלְלִין וְאִמְרִין דִּי חֲזוּיָן עַקְרָא עַל עַקְרָא וְתִבְרִיא עַל תִּבְרִיא
 וְתַתְּכַרְנָא קְדָמָאָה לֹא אֲתַסִּינֵן וּמַתְּנָא לֹא אֲתַתִּיבַת אֲסוּ וּמִפְּדוּנָא אֲתַנְחַמְנָא וְכִיבִי לְבַנָּאֵל עַכְרֵו
 מִנְנָא דְּקָרִית אֲבַתְנָא רְשִׁיעָא עַל אֲרַעָא וּמִקְרָשָׁא סַנְר סְנָאָה וְעוּרְתָּנָא דְּשִׁישׁוּ כְּעַלֵי דְּכְבָּנָא
 וּפְרַעָה וּמַצְרָאֵי לֹא עֲצוּ עֲלֵנָא כְּהָרָא עֲצָתָא וּמִלְכֵי עַמְמִיָּא לֹא חֲשִׁיבוּ עֲלֵנָא כְּמַחְשַׁבְתָּא דְּרָא
 לְמַהוּ עַתִּידִין לְיוֹמֵי הַרְיִין לְשִׁי צוּתָּנָא מַעַל אֲפִי אֲרַעָא גְּלִי רִזִין נְלָא לִיה רֹזָא דְּנָא לְמַרְדְּכָי דִּי גִזְרַת
 מוֹתָנָא אֲתַנְזַרַת עַל דְּבִית יִשְׂרָאֵל וְאוּף לְעַבְרִין וְלֹאמְהוּן לֹא זְכִינּוּ יְתַנָּא בֵּיה בְּלִילָא הָהוּא נְרַת
 שְׁנַתִּיה דְּקוּרְשָׁא בְּרִיד הוּא מְרוּמָא וְאִין לֹא כְּתִיב הַרְיִין קְרָא לֹא הוּוּ אֲפִשֵׁר לְמִסְרִיה דְּכְתִיב
 עוּרָה לְמַה תִּישׁוּן חֶסֶד וְשְׁלוֹם לִית קְדָמֵי שְׁנָה אֲלָא כִּד הַמֶּן בֵּית יִשְׂרָאֵל עַבַד נְרִמִיָּה דְּכּוֹרַת
 דְּמִידְ כְּרַסְכְּרֵי עַכְרִין רְעוּתִיה לֹא נִאֲסוּ וְלֹא דְּמִידְ נְטַר יִשְׂרָאֵל בֵּיה בְּלִילָא הָהוּא נְרַת שְׁנַתִּיה דְּמַרְדְּכָי
 צְדִיקָא דְּהוּוּ שְׁהִיר וְלֹא שְׂכִיב וְהוּוּ שְׂכִיב וְלֹא דְּמִידְ דְּהוּוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל מִתְּכַנְשִׁין וַיְתַכִּין קְדָמֵי
 וְאִמְרִין לִיה אֲתַנְרַמַת לְנֵאִית כָּל בִּישְׁתָּא הָרָא וְאִין אֲתַ קַמְתָּא מִן קְדָם הַמֶּן רְשִׁיעָא וְכַרְעָתָא וְסַנְדְּתָא
 לִיה לֹא אֲתַת עֲלֵנָא כָּל עַקְתָּא הָרָא מְתִיב מַרְדְּכָי וְאִמַר לוֹן לְבוּשָׁא דִּי הוּוּ לְבַשׁ הַמֶּן רְשִׁיעָא
 צִירִין עֲלֵי תַרְיִן צְלָמִין חַד מִן קְדָמֵי וְחַד מִן בְּתַרְיִן וְאִין קָמִית וְסַנְדִּירַת לִיה אֲשַׁתְּכַחִית דְּאֲפִלַּת
 לְטַעוּתָא וְאֲתוּן יְדַעֲיָן מִן דְּפִלַּח לְטַעוּתָא יֹאכַר מִן עֲלָמָא דְּרִין וּמְטַרְדֵּן מִן עֲלָמָא דְּאֲתִי וְשַׁתְּקוּן
 מִנִּיה כּוֹלוּן בֵּיה בְּלִילָא נְרַת שִׁינְתָּא דְּהַמֶּן רְשִׁיעָא דְּהוּוּ שְׁהִיר וְלֹא שְׂכִיב וְהוּוּ שְׂכִיב וְלֹא דְּמִידְ
 מַחִימַת דְּהוּוּ מַתְּקֵן ית צְלִיבָא לְמַצְלַב ית מַרְדְּכָי עֲלֵיו וְלֹא הוּוּ יַדַּע דִּי לְנַפְשִׁיה הוּוּ מַתְּקֵן יְתִיה
 בֵּיה בְּלִילָא הָהוּא נְרַת שִׁינְתָּא דְּאֲסַתֵּר צְדִיקָתָא דְּהוּוּ עֲבַרַת לְחַמָּא לְאֲעֵלָא ית הַמֶּן בְּשִׁירוּתָא עִם
 מִלְכָּא

1

יקר' הוא סם ולעולם
הוא קמוץ רק אם היה
סמוך כמו ואת יקר
תכחלת גדולתו ואם
היה סם המוחל יהיה
היו קמוץ בקמוץ ג
גדול וכאשר יסוף י
יתערכ עם השם ה
הסמוך יקר דוח איש
תבונה והטעם יפריש
בניהם: חפץ ביקרו
היוסף חפץ לעשות
יקר לו: ויאמר המן
בלבו, יש בדברי יחיד
כי מזה הכתוב נלמוד
כי בכנולה נכתב זאת
המנלה כי מי יודע ת
תעלמות לב כי אם
השם שיגלה סודו אל
עבדיו הנביאים ו
ואחרים אמרו כי היה
דרך סברה חן המן
גילה סודו אחר כן חן
ביום עכמו וכמוהו ו
ויאמר עשו בלבו ו
והאמת כי זאת המנלה
ברוח הקלם נכתבה
מזכנו למי יחפץ נס
ודרכו יחפץ שני מ
משקלים: יבואו
המשרתים: ואשר
נתן כתר מלכות ב
בראשו יש חומרים
שהרבים שרחה על
המלך על כתר ה
המלכות בעבור כבוד
המלכות על כן אמר
ונתון הלבוש והסוס
ולא הזכיר הכתר ו
והכחן בעיני שוין
בראשו עב אל הסוס
כייס סוס של מלך ש
שישמו כתר מלכות
בראשו כאשר ירכב
עליו המלך וחף אחד
מעבדי המלך רשאי
לרכוב עליו וזה דבר
ידוע: כדף

מלכא אחשורוש ביה בליליא ההוא נדרת
שנתיה דמלכא דאחשורוש טפשא דהורה
שהיר ולא שכיב והיה שכיב ולא דמיד די
נקט יתיה רוחא דנקטא למלכי וחבטת
יתיה בולי ליליא עני וכן אמר לכל רברבני
מה דאכלית לא הנאה לי ומה דשתית לא
אתקבל עלי שמיא רעמין עלי ושמי שמיא
מרימין בקליהון הידא מתנן אמרית למשבק
למדינתא ולא שבקית לון אז אסתר והמן
מפנין למקטל יתי דלא אעלרת אסתר
לשירותא עמי אלא המן בלחודוי ביה
בליליא ההוא על דרכן אברהם יצחק ויעקב
קדם אבוהון די בשמיא דאשתלח מן מרומא
מלאכא הוא מיכאל רב חילא דישראל
ויתב ברישיה דמלכא ונדר ית שנתא מניה
בולי ליליא עד די אמר לאעלא קדמוי ית
ספר דכרניא מלי דיומא והון קרון ביה
קדם מלכא עבדי דינידון דמלכא קדמאי
דהון מן קדמוי ויטיב לעיל מן עינוי דמלכא
והורה מסתבל מלכא וחזי כרמות גבר עני
ואמר ליה למלכא המן בעי דנקטלך ונמלך
יתיה חלופך והיא מקדם בצפרא ובעי
למשאל מנד גברא דפרקך מן מותא ובעי
למקטליה אלא אמר ליה להמן מה למעבר
לגברא דמלכא צבי ביקריה ותחזי דלא
שאל מנד אלא לבושין דמלכא וכתרא
דמלכותא וסוסיא די רכיב עלוי מלכא:
ואשתכח פתוב בספרא די חזי מרדכי על
בנתנא ותרש מרין רבני מלכא די נטרי
פלטרין די בעו לאושטא ידא לקטלא ית
מלכא דאחשורוש בבירת דמכיה ואמר
מלכא מה אתעביד יקרא ורבותא למרדכי
על דין ואמרו עולמי מלכא משומשנוי לא
אתעביד עד כרון עמיה שום מידעם:
ואמר מלכא מן גברא דקאם בדרתא והמן
על לדרתא די בבית מלכא בריתא למימר
למלכא למצלב ית מרדכי על קיסא דזמין
ליה ואמרו עולמי מלכא לותיה הא המן
קאם בדרתא ואמר מלכא יעולו ועל המן
ואמר ליה מלכא מה חזי לאתעבדא לגבר

די מלכא צבי ביקריה וחשיב המן בלביה ואמר מן יצבי מלכא למעבר יקרא יתיר מני: ואמר
המן לוח מלכא גבר די מלכא צבי ביקריה: ישים מלכא טעם ייתון לבוש ארנונא די לבישו ביה
ית מלכא ביומא די על למלכותא וסוסא די רכב עלוי מלכא ביומא די על למלכותא ודי אתיהב
בליליא דמלכותא ברישיה: ויהא מתיהב לבוש ארנונא וסוסא על ידא דגברא רבא מרברבי
דמלכא אסטרטיגין וילבשו תורבני מלכא ית גברא דמלכא צבי ביקריה ורפיבונוהי עלוי סוסא
בפתא דקרמא ויקלסון קדמוי כדנא יתעבר לגברא דמלכא צבי ביקריה: ואמר מלכא להמן
אוהי סב ית לבוש ארנונא וית סוסיא כמא די מלילתא ועבר כן למרדכי יהודא אמר ליה המן
לאידין מרדכי אתיב ליה מלכא למרדכי יהודא אמר ליה המן סניאין מרדכי יהודאי אית בשושן
אתיב ליה מלכא להווא דסדרת אסתר ליה סנהדרין בתרע פלטרין דמלכא אמר ליה המן כבעו
מנד קטול יתי ולא תגזור עלי כפתגמא הדין אמר ליה מלכא אוהי ולא תמנע מדעם מן כל מדי
דמללתא ודבר המן ית לבוש ארנונא וית סוסא ואלביש ית מרדכי וארכבנה בפתא דקרמא
וקלס קדמוי כרון יתעבר לגברא די מלכא צבי ביקריה: ותב

וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי על-
בנתנא ותרש שני סריסי המלך
משמרי הסף אשר בקשו לשלח יד
במלך אחשורש: ויאמר המלך מה-
נעשה יקר וגדולה למרדכי על-זה
ויאמרו נערי המלך משרתיו לא-
נעשה עמו דבר: ויאמר המלך מי
בחצר והמן בא לחצר בית המלך
החיצונה לאמר למלך לתלות את-
מרדכי על-העץ אשר הכין לו:
ויאמרו נערי המלך אליו הגדה המן ה
עמד בחצר ויאמר המלך יבוא:
ויבוא המן ויאמר לו המלך מה-
לעשות באיש אשר המלך חפץ
ביקרו ויאמר המן בלבו למי יחפץ
המלך לעשות יקר יותר ממני:
ויאמר המן אל המלך איש אשר
המלך חפץ ביקרו: יביאו לבוש
מלכות אשר לבשו בו המלך וסוס
אשר רכב עליו המלך ואשר נתן
כתר מלכות בראשו: ונתון הלבוש
והסוס על-יד איש משרי המלך
הפרתמים והלבשו את האיש אשר
המלך חפץ ביקרו והרכיבוהו על-
הסוס ברחוב העיר וקראו לפניו ככה
יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו:
ויאמר המלך להמן מהר קח את-
הלבוש ואת הסוס כאשר דברת
ועשה-כן למרדכי היהודי הישב
בשער המלך אל-תפל דבר מכל
אשר דברת: ויקח המן את הלבוש
ואת הסוס וילבש את מרדכי
וירכיבוהו ברחוב העיר ויקרא לפניו
ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ
ביקרו:

ויאמר המן בלבו, יש בדברי יחיד
כי מזה הכתוב נלמוד
כי בכנולה נכתב זאת
המנלה כי מי יודע ת
תעלמות לב כי אם
השם שיגלה סודו אל
עבדיו הנביאים ו
ואחרים אמרו כי היה
דרך סברה חן המן
גילה סודו אחר כן חן
ביום עכמו וכמוהו ו
ויאמר עשו בלבו ו
והאמת כי זאת המנלה
ברוח הקלם נכתבה
מזכנו למי יחפץ נס
ודרכו יחפץ שני מ
משקלים: יבואו
המשרתים: ואשר
נתן כתר מלכות ב
בראשו יש חומרים
שהרבים שרחה על
המלך על כתר ה
המלכות בעבור כבוד
המלכות על כן אמר
ונתון הלבוש והסוס
ולא הזכיר הכתר ו
והכחן בעיני שוין
בראשו עב אל הסוס
כייס סוס של מלך ש
שישמו כתר מלכות
בראשו כאשר ירכב
עליו המלך וחף אחד
מעבדי המלך רשאי
לרכוב עליו וזה דבר
ידוע: כדף

וכתון הלבוש והסוס
על ידי איש ואת הכתר
לא הזכיר שרחה עינו
של מלך רעה על ש
שומר שיתנו הכתר
בראש חלם:
ויפכ

מסרה
במלכים א' סימן יב:
ונתון ז' וסי' נספר
בסדר מקץ וזכרמה
סי' לו: הפרתמי' ג'
וסי' נספר בריש ס'
סיפרא: והלבשו ל'
חס' בליש' וסימניהו
המלבשם שני עס'
והלבשו לדניאל א'
ארנונא' והלבשו את
האיש' כתנות עור
וילבשם' וילבשם
כתנות' וילבשהו
בגדים: ככה יעשה
ד' וסי' ככה יעשה לשור
האחר' ככה יעשה
לאיש אשר לא יבנה'
והלבשו את האיש
אשר המלך חפץ ב
ביקרו' ויקרא לפניו
ככה יעשה לאיש:
אשר המלך חפץ ב
ביקרו ד' דסמיכי וסי'
ויבא המן ויאמר לו'
והלבשו את האיש'
והרכיבוהו על הסוס'
וירכיבוהו על הסוס
ברחוב:

וישב מרדכי אל-שער המלך והמן נדחף אל-ביתו אכל וחפוי ראש: ויספר המן לזרש אשתו ולכל-אחביו את כל-אשר קרהו ויאמרו לו חכמיו וזרש אשתו אם מורע היהודים מרדכי אשר החלות לנפל לפניו לא-תוכל לו כי נפול תפול לפניו: עודם מדברים עמו וסריסי המלך הגיעו ובהלו להביא את-המן ויבא המלך והמן לשמות עם-אסתר המלכה: ויאמר המלך לאסתר גם ביום השני במשתה היון מה שאלתך אסתר המלכה ותנתן לך ומה בקשתך עד-חצי המלכות ותעש: ותען אסתר המלכה ותאמר אם-מצאתי חן בעיני המלך ואם-על-המלך טוב הנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי: כי נמכרנו ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי כי אין הצר שורה בנוק המלך: ואמר המלך אחשוורוש ויאמר לאסתר המלכה מי הוא זה ואי-זה הויה אשר-מלאו לבו לעשות-כן: ותאמר אסתר איש צר ואויב המן הרע הזה והמן נבעת מלפני המלך והמלכה: והמלך קם בחמתו ממשתה היון אל-נגת הבית והמן עמד לבקש על-נפשו מאסתר המלכה כי ראה כי-כלתה אליו הרעה מאת המלך:

מסרה המלכה ביום ההוא נתן המלך אחשוורוש הנה בית המן נתתי לאסתר ומה שאלתך בתרא ותכתב אסתר המלכה בת אביחיל לקיים את ימי הפרס האלה בזמניהם: הצר ב' קסצו וא' פתח וס' על הצר הצור אתכם ודרעתם ולווצא ולבא אין שלום מן הצר כי אין ה הצר שח בנוק המלך אנך קדם פתח: נבעת ב' וס' נבעת ספני מלאך ו' והמן נבעת מלפני המלך: כלתה אליו ג' בלש וס' וכלת אליהם כל היום ועתה דמי וראי מה תעשי כי כלתה ס כלתה אלי הרעה סאת המלך: על

נדחף ב' ופתחו ס' והמן נדחף אל ביתו אכל וחפוי ראש: ויספר המן לזרש אשתו ולכל-אחביו את כל-אשר קרהו ויאמרו לו חכמיו וזרש אשתו אם מורע היהודים מרדכי אשר החלות לנפל לפניו לא-תוכל לו כי נפול תפול לפניו: עודם מדברים עמו וסריסי המלך הגיעו ובהלו להביא את-המן ויבא המלך והמן לשמות עם-אסתר המלכה: ויאמר המלך לאסתר גם ביום השני במשתה היון מה שאלתך אסתר המלכה ותנתן לך ומה בקשתך עד-חצי המלכות ותעש: ותען אסתר המלכה ותאמר אם-מצאתי חן בעיני המלך ואם-על-המלך טוב הנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי: כי נמכרנו ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי כי אין הצר שורה בנוק המלך: ואמר המלך אחשוורוש ויאמר לאסתר המלכה מי הוא זה ואי-זה הויה אשר-מלאו לבו לעשות-כן: ותאמר אסתר איש צר ואויב המן הרע הזה והמן נבעת מלפני המלך והמלכה: והמלך קם בחמתו ממשתה היון אל-נגת הבית והמן עמד לבקש על-נפשו מאסתר המלכה כי ראה כי-כלתה אליו הרעה מאת המלך:

ותב מרדכי לסנהדרין די בתרע פלטרין דמלכא ואשלח ית לבוש ארונא מעלוהי ולבש סקא ויתב על קטמא והורה מורה ומצלי עד רמשא והמן אתהל ואול לביתיה אבל על ברתיה ומתעטף על רישיה באבלא על ברתיה וכסופיה: ואשתעי המן לזרש אנתתיה ולכל רחמיו יתפל די ארעיה ויאמר ליה חכמיו וזרש אנתתיה אין מורעא דצדיקיא מרדכי דשרית למפל קדכו היקטרי נפלו מלכא קדם אברדם במישר חקלא אבימלך קדם יצחק יעקב נצח מלאכא ועל דוי דמכה וארון טבעו פרעה וכל משר תיה ביבא דסוף וכל מלכיא ושרטוניא דאבא שו לרון משר יתרון אלהיו בדיהון ויף אנת לא תבול לאבאשא ליה ארום כפל תפול קדכו: עוד כען אנון מסליון עפיה ורבני מלכא מנו ואוחו להנעלי ית המן למשתיה דעברת אסתר: ועל מלכא והמן למשתי עם אסתר מלכתא ויאמר מלכא לאסתר אוף ביומא תניניא במשתיא דחמרא מדי שאלתך אסתר מלכתא ויתיהב לך ומה בעותיד אפילו עד פלגות כלפתא אתננה לך לחור למבני בית מוקדשא דקאם בפלגות תחום מלכותי לא אתן לך דהכרין קימית בשבועה לנושם ולטוביה ולסבלש ברם אוריכי עד דירבי דרוש ברך ויחסן מלכותא ותעבר: ונקפת אסתר ית עיניה כלפ' שמא ואתיבת אסתר מלכתא ואמרת אין אשבחית רחמין קדמד מלכא רמא ואין קדם מלכא דארעא שפיר תתיב לך שוב נפשי מן ידוי דסגארה בשאלתי ופורק עמי מן ידוי דבעל דבביה בבעותי: ארום אודבננא מן אנא ועמי בית ישראל לאשתיצאה לאתקטלא ולהוכרא ואלולי לעכרין ולאמקון אודבננא שתקית ארום לית מעיקא ט מין ורנא באנויקא דמלכא ויאמר מלכא אחשוורוש ויאמר לאסתר מלכתא מן הוא דין ונא דין אתר הוא נברא חציפא ותיבא ומרדכי די אמלכניה לבביה למיבד דין ואמרת נברא מעיקא ובעל דבכא דבעא למקטלך ברמשא בבית דמכד ויומא דין בעא למלכש אסטלא דמלכותא ולמרפב על סוסא די לך ולאחתא מניכא דהכא על רישיה ולמרדא כד ולמסב מנד מלכותא ואסתקפת מלתא מן שמיא ואתעביד ההוא יקרא למרדכי צדיקא אחוי דאבא בר יאיר בר שמעי בר שמדע בר בענה בר אלה בר מיכא בר מפיכות בר יהונתן בר שאול מלכא בר קיש בר אביאל בר צור בר בכורת בר אפיר בר שחרים בר עזיה בר ששון בר מיכאל בר אלאל בר עמיחוד בר שפטיה בר פנאל בר פיתח בר מלוד בר ירובעל בר ירוחם בר חנניה בר זכרי בר אלפעל בר שמרי בר זכריה בר רמות בר השום בר שחורה בר עזא בר גוזא בר גרא בר בנימן בר יעקב בר יצחק בר אברהם נברא מעיקא ובעל דבכא המן כיש הרין בעא למצליה והמן אשתעמים מן קדם מלכא ומלכתא: ומלכא זקף ית עינוי וחזא והא עסרתה מלאכין דמין לעסרתה בני דהמן קטיעין אילניא די בננתא גואה בחין קם ברתהיה ממשתה דחמרא ואול לנתא גואה למחמי מן הוא דין והמן קם למתבע חיסא על נפשיה מאסתר מלכתא ארום הוא ארום אסתקפת עלוהי בישתא מלות מלכא:

נדחף ב' ופתחו ס' והמן נדחף אל ביתו אכל וחפוי ראש: ויספר המן לזרש אשתו ולכל-אחביו את כל-אשר קרהו ויאמרו לו חכמיו וזרש אשתו אם מורע היהודים מרדכי אשר החלות לנפל לפניו לא-תוכל לו כי נפול תפול לפניו: עודם מדברים עמו וסריסי המלך הגיעו ובהלו להביא את-המן ויבא המלך והמן לשמות עם-אסתר המלכה: ויאמר המלך לאסתר גם ביום השני במשתה היון מה שאלתך אסתר המלכה ותנתן לך ומה בקשתך עד-חצי המלכות ותעש: ותען אסתר המלכה ותאמר אם-מצאתי חן בעיני המלך ואם-על-המלך טוב הנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי: כי נמכרנו ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי כי אין הצר שורה בנוק המלך: ואמר המלך אחשוורוש ויאמר לאסתר המלכה מי הוא זה ואי-זה הויה אשר-מלאו לבו לעשות-כן: ותאמר אסתר איש צר ואויב המן הרע הזה והמן נבעת מלפני המלך והמלכה: והמלך קם בחמתו ממשתה היון אל-נגת הבית והמן עמד לבקש על-נפשו מאסתר המלכה כי ראה כי-כלתה אליו הרעה מאת המלך:

לחן להשיב חן נחה
 להסיבו ולעטות כתב
 האלף ביוף: ככתבה
 בחותמות פלה: כ
 כלמטה הוא הדבור:
 בת הכניס רוכני ס
 סוסי סנה להם לרת:
 האחסתרניס מן נ
 צמלים הממרה לרון:
 מתכריך בון מעטה
 בון טלית העטוי ל
 להתעטף: מתיהדים

ואתם כתבו על היהודים בטוב
 בעיניכם בשם המלך וחתמו בטבעת
 המלך כי כתב אשר נכתב בשם
 המלך ונחתום בטבעת המלך אין
 להשיב: ויקראו ספרי המלך בעת
 ההיא בחדש השלישי הוא החדש
 סיון בשלושה ועשרים בו וכתב
 בכל אשר צוה מרדכי אל היהודים
 ואל האחשדרפנים והפחות ושרי
 המדינות אשר יהודו ועד כוש שבע
 ועשרים ומאה מדינה מדינה ומדינה
 ככתבה ועם ועם כל שנו ואל
 היהודים ככתבם וכל שונם: וכתב
 בשם המלך אחשורוש וחתם בטבעת
 המלך ושלת ספרים ביד הרצים
 בסוסים רכבי הרכש האחשדרפנים
 בני הרמכים: אשר נתן המלך
 ליהודים אשר בכל עיר ועיר
 להקהל ולעמד על נפשם להשמיר
 להרג ולאבד את כל חיל עם
 ומדינה הצרים אתם טף ונשים
 ושללם לבז: ביום אחד בכל
 מדינות המלך אחשורוש בשלושה
 עשר לחדש שנים עשר הוא החדש
 אדר: פת שנו הכתב להנתן דת
 בכל מדינה ומדינה גלוי לכל
 העמים ולהיות היהודים עתודים
 ליום הזה להגקם מאיביהם: הרצים
 רכבי הרכש האחשדרפנים יצאו
 מבהלים ורחופים בדבר המלך והדת
 נתנה בשושן הבירה: ומרדכי יצא
 מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת
 וחור ועטרת זהב גדולה ותכריך בון
 וארגמן והעיר שושן צהלה ושמחה:

ואתון סרהינו כתובו בני יהודאין כד שפיר
 בעיניכון בשום מימרא דמלכא וסמימו
 בעוקתא דסטומתא דמלכא ארום פטקא
 דמתכתוב בשום מימרא דמלכא ומסתתם
 בעוקתא דסטומתא דמלכא לא יתוב ריקנו
 ואתקראו לכלרין דמלכא בעדנא ההיא
 בירחא תליתיה הוא ירח סיון בעסרין ותלתא
 יומין ביה ואכתוב ככל די פקד מרדכי לות
 יהודאין ולות אסטרוטולוסין ורהפרכין
 ורכבנין דמתמנן ארכונין על פלכיא
 דמן הנדיא רבא ועד בוש למאה ועסרין
 ושבע פלכין פלכא ופלכא כרושם כתבה
 ועמא ועמא כממלל לישניה ולות יהודאין
 כרושם כתבה וכתמלל לישנהוון ואכתב
 בשום מימרא דמלכא אחשורוש ואסתתם
 בעוקת סטומתא דמלכא ושלת פטקין
 בידא דרחטנין רחטי סוסין ורכבי רכבא
 ערטוליני רמכין דאחשדרפנין טחוליהוון
 ואתקדרו פסת כף רגליהוון: דיהב
 מלכא ליהודאין לסיעא די בכל קרוא
 וקרא לאתכנשא ולקיימא ית נפשיהוון
 לשיצארו ולקטלא ולהבדא ית כל חילות
 עמא ופלכא דמעיקין יתהוון טפליון ונשין
 ושלליוון לעדאהו ביומא חד בכל פלכי
 דמלכא אחשורוש בתלת עסר יומין לירח
 תרי עסר הוא ירחא דאדר: דיטנמא
 דכתבא לאתיהבא גורת דינא בכל פלכא
 ופלכא בריר לכל עממא דיהוון יהודאין
 אטימוסין ליומא דרין לאתפרע מצעלי
 דבניהוון: דהטנין דרכיכון על רכבא
 ערטוליני נפקו זריזין וסחיפין כפתנמא
 דמלכא ונזירי דינא אתיהיבת בשושן
 בירנתא: ומרדכי נפק מן קדם מלכא
 בלבושא דמלכותא כד חרי ושפיר לבויה
 ביקרא סני וברבו יתירא לביש לבושא
 דמלכותא מילא כרפסא ותכלתא שיר
 בדהב טב דאופיר ומקבעין בידה מרגלין
 ואכנין טבן לנו מן סרבלא לביש מינקא
 דכרום יפא מערבא לנו מניה לבושא כתונא
 דארגון דצירין עלה כל צפר דרפא ועופי
 שמיא וחון דמיה דכתונא ארבע מאה ועסרין ככרי דרהבא והמנא מחית בחרציה די מקבעין
 בארכוהי אבני כורלא מוקי פרמאין רמי ברנליה מחתין במוקדונין דרהבא ומתחתמין בומרדנין
 וספסרא מדאה תלי בחרציה מחית בחולת חולית דרהבא וציר עלה קרתא דירושלם ועל ידויה
 דספסרא ציר עלה גרא דמחוזא חידא מדאה מחית ברישיה דציר בצבעונין ועביר לעילא מניה
 כלילא רבא דרהבא מוקדונא ולעילא מן כלילא טאטפן דמקבעין ברהבא דידעין כל עממא אומיא
 ולישניא די הוא מרדכי יהודי למקיימא קריא דכתיב ביה ויהוון כל עמא דארעא ארום שמא די
 אתקרי עלך ובמפקיה מרדכי מן תרעא דמלכא שוקיא באסיא מביכון ודרתא בארונגא נגיד
 טולא בחכלי בוצא עולמן מחתן ברישיהו כלילן וכהניא נקטין בדיהוון חצוצרתא ומכריזין
 ואמרין כל דלא יתון לשלמא למרדכי ולשלמא ליהודאין הדמין יתעבד וביתייה גולי ישתורה
 ועסרא בני המן סבירין ידיהוון ואוליון ואמרין קדם מרדכי צדיקא ואמרין מן דיהב אנרא ליהודאין
 ומשלם אנרהוון דרשיעא ברישיהוון והרין המן אכונא טפשא דאתרחין בעתרייה ועל יקבירה
 מרדכי ענותנא תכרייה בצומיה ובצלוחיה ואסתר צדיקתא מדיקא מן הרבא דלית אפשר
 למלכתא למהלכא עם בני נשא בשוקיא חור מרדכי עינוהי וחזא יתה ואמר לה ברוד יי שלא
 נתנני טרף לשיניהם מתיבא אסתר ואמרת ליה עורי מעם יי עושה שמים וארץ סגיאי סבני נשא
 היו חרין על מפלמיה דהמן רשיעא ומודין ומשבחין על פורקנא דהוה לון ליהודאין ומשבחין על
 פורקנא ויקרא דהוה ליה למרדכי צדיקא בזמנא ההיא דהבן כתיב ומרדכי צדיקא נפק מן קדם
 מלכא בלבושא דמלכותא תכלא ומילא וכלילא דרהבא רבא מכריך בוצא וארונגא וקריתא
 ליהודאין

ונחתום סס הפעל
 והטעם ונחתום נחתם
 במשקל כי נכסף כ
 נכספת יס לסחול למת
 כתב מרדכי להרוב
 סוהלי היהודים וכו' ו
 ולהם סימלנו דע כי
 חכס גדול היה והנה
 אחשורוש חמד לו עפה
 כל מה שמוכל כדי למלט
 עמך כי הספרים ה
 הדאסונים סכתב המן
 נכתבו בטמי ונחתמע
 בטבעתי לא אוכל ל
 להפכים כי כן דת מדי
 ופרס והעד בדברי ד
 דיחל סלא היה יכול
 דריס להכילו והנה ה
 הונך מרדכי לכתו כן
 דעו סהמך נזה להמן
 סהיה מטה למלך ס
 סיכתוב כתב כפס ה
 המלך ונתן לו המלך
 טבעתו לחתום בה ס
 סיהרנו היהודים חת
 חויכיהם בשלמה עסר
 לחדס חדר והנה המן
 הפך הדבר סיהרנו ה
 סיהודי ביום סנוכר
 וכי עסר ידע המלך מ
 מחסבתו הרעה תלהו
 על העץ על אשר סלח
 יתו ביהודים הפך רצון
 המלך חה כי וכבושה
 לפני המלך כאשר ח
 חפרסו והנה העד ה
 הנחמך סכתלה המן
 וזה המלך להכתב
 סכרי חמרים ונחתמע
 בטבעתו כרונו ה
 הרחטון חוה ונחטך
 הוא: מהונו סוף
 סמאלית מלכותו:
 רכבי הרכש מרכוש
 המלך סלח כמותם:
 האחשדרפנים חח ה
 הפרדים: הרמכים
 הן הסוסין וכן בלשון
 יסמעאל סרוב מ
 מתכונתה כדרך לסון
 הקדס וכני הסוסיות
 חוקים מכני החמונות:
 ותכריך זחל הלסון
 ידועה בדברי קדמונינו
 ולוהטעם כאלרת ס
 סיעולף בה: בון הוא
 הכד והוא מן ממיני
 כפתיס במצרי והוא
 דק ויקר: והעיר סומן
 ססס היהודים:
 ליהודים

ססרה
 חתמות נ' וס' וקראו
 ספרי המלך נעת הו'
 וכל שרי הסדינות
 והאחשדרפנים
 וחפחות הראשונים
 אשר לפני: אחשורוש
 ד' חס' וס' נסטר לעיל
 סוף סימן ב': ולעמוד
 ג' וס' נסטר בסדר
 קריו: ולעמוד לעמוד
 סל וס' ולא יכלו ה
 חכהני לעמוד לשרת
 דיה: יי אלהי ישראל
 צדיק אתה אבל העם רב
 העת: להקהל ולעמו'
 על נמשם: בשלושה
 כל ספרא מל:
 היהודים ו יתור יוד
 וס' על אשר שלח יח'
 ולהיות היהודים
 עתודים ויקהלו ה
 היהודים אשר כשושן
 גם בן' והיהודי אשר
 בשושן נקלו לשקול
 אל גני המלך ביום
 ההוא נתן המלך א
 אחשורוש: וחור ל
 חד וקסץ ומרדכי יצא
 סלפני המלך והוא
 מן אב מן חר חר ס
 משמש ויו בריש ח
 חיבו וקסצין וס' נסטר
 במסר רחמא במערב
 אות חיו בסרו

תתנתן דת' נגזר חוק המלך: הפרזים פליס יוסביס בערי חומה בחרבעה עשר וסוקפין חומ בחמשה עשר כפוטן ותיקף זה צריך שיהיה מיומת יהושע בן נון כך ד' דרשו ולמדו רבותינו: נמסלו: סס דבר כמו מסמר מסמע ל לפי הסין נקודה רפי ויכתוב מרדכי היא המגלה הזאת כמות שהיא: כי המן בן המדחה חשב להומס מלחכס: וזכחה

ויאמר המלך להעשות כן ותנתן דת' בשושן ואת עשרת בני המן תלו: ויקהלו היהודים אשר בשושן ג' ביום ארבעה עשר לחדש אדר ויהרגו בשושן שלש מאות איש ובבזה לא שלחו את ידם: ושאר היהודים אשר במדינות המלך נקהלו ועמד על נפשם ונח מאיביהם והרוג בשנאיהם חמשה ושבעים אלה ובבזה לא שלחו את ידם: ביום שלושה עשר לחדש אדר ונח בארבעה עשר בו ועשה אתו יום משה ושמחה: והיהודים אשר בשושן נקהלו בשלושה עשר בו ובארבעה עשר בו ונח בחמשה עשר בו ועשה אתו יום משה ושמחה: על כן היהודים הפרזים הישבים בערי הפרוזות עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר שמחה ומשתה ויום טוב ומשלח מנות איש לרעהו: וכתב מרדכי את הדברים האלה ושלח ספרים אל כל היהודים אשר בכל מדינות המלך אחשוורוש הקרובים והרחוקים: לקים עליהם להיות עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום חמשה עשר בו בכל שנה ושנה: כלמים אשר נהו בהם היהודים מאיביהם והחדש אשר נהפך להם מינון לשמחה ומאכל ליום טוב לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאבינים: וקבל היהודים את אשר החלו לעשות ואת אשר כתב מרדכי אליהם: כי המן בן המדחה האנני צרר כל היהודים חשב על היהודים לאבדם והפל פור הוא הגורל להמם ולאבדם:

הפרוזות בליש וס' ואמרת אעלה על ארץ פרוזות / פרוזות תשב ירושלים / על כן היהודים הפרוזים היושבים בערי הפרוזות: הקרובים המל בליש וס' וידעו קרובים את גבורתי / מאהביה אל אשור קרובים / הכהנים אשר קרובים ל' / ומלך ששן ישחה / וכתב מרדכי את הדברים האלה: כי ימים ד' וס' ואנכי עמדתי בהר' ותשבנו בקדש ימים רבי' ואנכי עמדתי בהר' / לא כימים הראשונים / כימים אשר נחו בהם: החלו ו' וס' ועניו החלו כחות / החלו ויאמר מלכא לאתעבדא ברין ואתיהיבת גזירת דינא בשושן וית עסרתי כנוי דהמן צליבו / ורין סדור צליבתהון דאצטליבו עם המן אבוהון על קיסא דזמן למרדכי רומיה חמשין אמין תלת אמין הורה נעין בארעא וארבע אמין ופלגא הורה רחיק פרשנרתא מן ארעא ופרשנרתא הורה צליב בתלת אמין והורה רחיק מן דלפון פלגות אמתא / דלפון הורה צליב בתלת אמין והורה רחיק מן אספתא פלגות אמתא אספתא הורה צליב בתלת אמין והורה רחיק מן פורתא פלגות אמתא פורתא הורה צליב בתלת אמין והורה רחיק מן אדליא פלגות אמתא מן אריתא פלגות אמתא: אריתא הורה צליב בתלת אמין והורה רחיק מן פרמשתא פלגות אמתא פרמשתא הורה צליב בתלת אמין והורה רחיק מן אריסי פלגות אמתא: אריסי הורה צליב בתלת אמין והורה רחיק מן ארדי פלגות אמתא: ארדי הורה צליב בתלת אמין והורה רחיק מן וותא פלגות אמתא: וותא הורה צליב בתלת אמין והורה רחיק מן המן פלגות אמתא: המן הורה צליב בתלת אמין והורה רחיק על רישיה תלת אמין בגין דלא יוכל מניה עופא וורש ערקת עם שבועין בגין דאשתארו להמן דהו דרין על תרעין ומתפרנסין ושפשי ספרא אתקטיל בסופא ומאה ותמניא ביתו עם חמש מאה נוברין דאתקטילו בשושן דהו אתמנון על אשקקי מלכא: ואתכבשו יהודאין די בשושן אוף ביום ארבע עשר לירח אדר וקטלו בשושן תלת מאה נוברין מרבית עמלק ובעדאיה לא אושיתו ית ויהיון: ושאר יהודאין די בפלכי דמלכא אתכבשו וקימו ית נפשון ואשפחו ניהא מבעלי דבגדיהון וקטלו בסנאיהון שבועין וחמשא אלפין מרבית עמלק ובעדאיה לא אושיתו ית ויהיון: ביום תלת עשר לירח אדר הורה קטול בזרעית דעמלק וניהא הורה לישראל בארבע עשר ביה ומעבר יתיה יום משתה וחדוה: ויהודאין די בשושן אתכבשו לשיצאה ית בגין דעמלק בתלת עשר ביה ובארבע עשר ביה ונחו בחמשא עשר ביה ומעבר יתיה יום משתה וחדוה: בגין כן יהודאין פציחאי דיתבין בקרני פציחאי עברין ית יום ארבע עשר לירח אדר חדותא ומשקין ויומא מבא ומשדרין דורון נבר לחבריהו: וכתב מרדכי ית פתגמא האליון ושדר פטקין לוח כל יהודאין די בכל פלכי דמלכא אחשוורוש דקריבין ודרחיקין: לקימא גורת דינא עליוהון למחוי עברין ית יום ארבע עשר לירח אדר וית חמשא עשר ביה בכל שתא ושתא: דבגיהון וברחא די אתהפיד להון מרונא לחרוא ומאכלו ליומא טבא למעבר יתהון יום משתה וחדוה ולשדרא דורון אנש לחבריה ומערא דצדקתא מתנן דחשיבין: וקבילו עליוהון כולהון יהודאין כחדא ית די שראו למעבר וית די נור כתב מרדכי בנגהון: ארום המן בר המדתא דמן יחוס דאננ מעיק כל יהודאין חשיב על יהודאין להובדותהון צבע פסא איהו הוא ערוגא לשנושיהון ולהובדיהון: ובר

וטעם ויקהל סהו מפורזים במסלות: ועמד על כפסס' ונח והרג שמות הפעלי' הפרזים' כמו חלון פרוזין: ומסלות' סס התואל מבין הכבד הנוסף בעבור מוספת המס ומחלו הנכי פ' מסלות כן: מנות' חלקים כמו מנה אחת חכיס: וכתוב מרדכי לכדו לקיים בטנה הבאה וככה כל הסני' שמחת ימי הפורים' וטעם כימים אשר נחו בהם היהודים בעבור שחשבון סנתינו יוסב בסוף המנחה בטנת החמה רק חדשינו הם אחר הלכנה והנה פירוש כימים שהיו הימים קרובים בחוקך לימים הראשונים שהיו בהם הפורי' זה יתכן לנו מוספת אדר שני על כן הוצרך הכתוב לומר והחדש אשר כ נהפך להם ולעולם יהיה בחדש הסמוך לניסן בטנה פשוטה חו מעוברת ומפרסס אמרו כי טעם והחדש על אדר שני ואחרים אמרו כי כימים יום ארבעה עשר וחמשה עשר ואם כן היה ראוי שיאמר ונחדש ולא והחדש: וקבל' כמ' לסון חרמית וכל לסון יחיד סכל אחד ואחד קבל כמו בנות בעדה או שתחסר מלת כל והלחשון הוא הככין ומדקדק אמר כי וקבל סב למרדכי ו' והוא יוצא לסני' פעולי' חס כן מה טעם את אשר החלו לעשות רק הוא סקבלו אשר עשו בתחילה כי עשו בטנה הבאה מורים: ואת אשר כתב מרדכי' לעשות כן בכל טנה וסנה: כי המן בן המדחה הטעם דף הוא סיקבלו זה כי לולי זאת התשובה פ' כמחה פמס וסס זרעם ויזכרו אותה בכל טנה להודות הטעם אשר לו כתבנו עלילות' דגסות מ'ס להמס לחסרון מ'ס הכפל: וזכחה

חמל 3 חר מל וזר סס וי סס בליט
מסרה חרמו ליסוד' החלו להעלו עלות' בחדש השני החלו ורובכל' כי החלו הפריצים לחסותם' את אשר החלו לעשות:

